

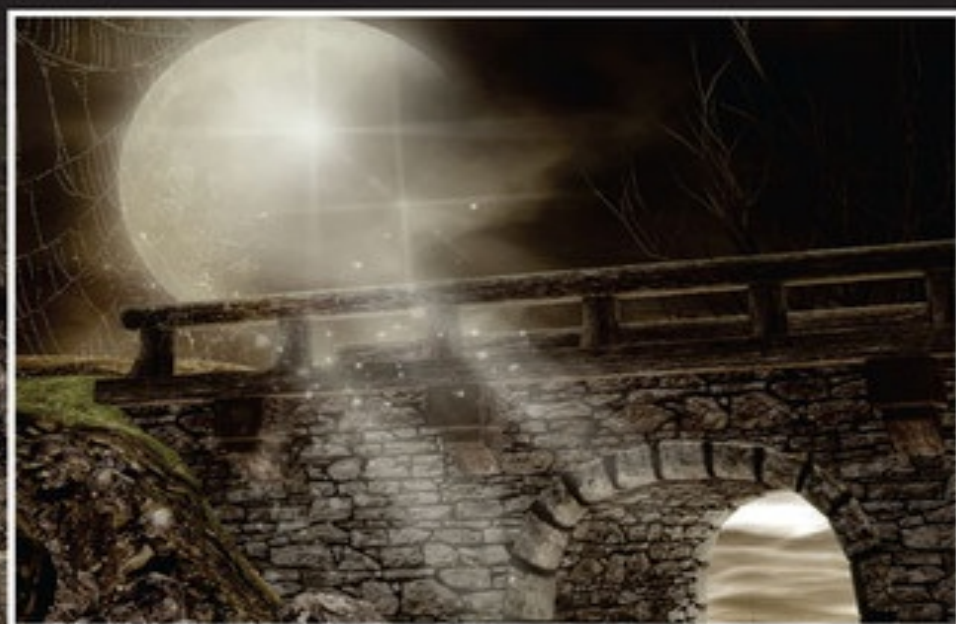
1  
VA  
SF  
1976  
011

# SENIORII IMAGINAȚIEI

INTEGRALA SCIENCE FICTION & FANTASY

MIRCEA OPRIȚĂ

## ADEVĂRUL DESPRE HIMERE



Anul ediției princeps: 1976

**Eagle**  
Publishing House

Ediția 2010



Mircea Oprea  
Adevărul despre himere

Notă: personajele și evenimentele descrise în această carte sunt fictive și vor fi tratate ca atare.

ADEVĂRUL DESPRE HIMERE

Copyright © 1976 Mircea Oprea pentru prefață și text

Copyright © Eagle Publishing House pentru ediția 2010

[www.edituravirtuala.ro](http://www.edituravirtuala.ro)

Toate drepturile de reproducere, integral sau parțial, prin orice mijloace, sunt rezervate.

Drepturile de autor au fost intermediare prin BestsellerAgency Patrimonial Rights, București 2010

[www.bestselleragency.com](http://www.bestselleragency.com)

Distribuție internațională: Eagle Distribution / a division of Eagle Creative Associates S.R.L.

Colecția *Seniorii Imaginației* este realizată în parteneriat cu Societatea Română de Science Fiction și

Fantasy

[www.srsff.ro](http://www.srsff.ro)

**Eagle Publishing House**

Editor: Mugur Petronius Cornilă

Co-editare: **Societatea Română de Science Fiction și Fantasy**

Managing Editor: Marian Truță

Redactor: Mihaela Sipoș

Coperta colecției: Cristian Homeucă

Prelucrare tehnică: Gabriel Vâlsan

Ilustrația: Dreamstime

Tehnoredactare: Eagle Publishing House

Ediția princeps: 1976

Ediția 2010 este revizuită de către autor

ISBN 978-606-92687-6-6

ISBN eBook: 9786068315089

Lectura digitală protejează mediul

Versiune electronică realizată de [Elefant.ro](http://Elefant.ro)



# Cuprins

---

REFERINȚE CRITICE

CĂRȚILE LUI MIRCEA OPRIȚĂ

CUVÂNTUL AUTORULUI

UN TOAST PENTRU PROTEU

PORTRET DIN LINII ȘI PUNCTE

CALENDARUL TIMPULUI ZERO

LEMNUL CEL VIU AL CREMONEI

ARHEOPTERIX

ADEVĂRUL DESPRE HIMERE

ORA MUTANȚILOR

UCRONIA DE LA TAPAE

JUDECĂTORII

CINE-I ACOLO?

PREMIUL KREMER

CĂRȚILE EAGLE PUBLISHING HOUSE

# REFERINȚE CRITICE

---

*„Mircea Opriță dorește să facă inoperantă distincția dintre profesioniștii SF-ului și aceia ai literaturii main stream, ieșind cu cărțile sale de science-fiction din cadrul colecțiilor sau al editurilor specializate și pătrunzând în literatura «obișnuită» cu numeroase din procedeele specifice în SF.”*

FLORIN MANOLESCU

*„Dacă forța prozatorului « realist» se vădește în capacitatea de insolitare a realului, creatorul de lumi insolite care este prin definiție scriitorul de science-fiction și-o poate manifesta pe a sa fie prin desferecarea debitului imaginativ, copleșitor prin sine când e debordant (cazul lui Vladimir Colin, de exemplu), fie – invers – printr-un strict control, printr-o discretizare a insolitului în semitonuri și ambiguități rezultate din ricoșeuri cu realul curent, mizând deci pe efecte mai subtile de nuanță, de estompare sau contrast. Este tocmai direcția care poate oferi cea mai adecvată «cheie de lectură» pentru tot ce a scris Mircea Opriță în domeniul SF.”*

CORNEL ROBU

# CĂRȚILE LUI MIRCEA OPRIȚĂ

---

## **Romane**

Argonautica \*

Pasărea de lut

Cina cea mai lungă

## **Volume de povestiri**

Întâlnire cu meduza ✓

Noaptea memoriei ✓

Adevărul despre himere ✓

Figurine de ceară \*

Semnul licornului \*

Povestiri de duminică

## **Nonfiction**

H.G. Wells – Utopia modernă \*

Anticipația românească – Un capitol de istorie literară

Cronici de familie. SF-ul românesc după anul 2000 \*

Discursul utopic \*

## **Poezie**

Jocul cu vipere

## **Teatru pentru copii**

Planeta părăsită

Viața într-o floare

(cărțile marcate cu \* sunt în pregătire sau în curs de publicare, iar cărțile marcate cu ✓ au apărut la Eagle Publishing House)

# CUVÂNTUL AUTORULUI

---

Un lucru ce poate că nu apărea prea limpede în SF-ul meu anterior, disponibilitatea acestuia pentru diverse fuziuni generice, începe să se vadă, sper, cu toată claritatea în volumul intitulat *Adevărul despre himere*. Convingerea mea foarte fermă – și nu voi obosi s-o repet tuturor celor dispuși s-o asculte – este că anticipația nu-i un gen pur și că aproape nimic din literatura contemporană nu mai trăiește din purități generice. În schimb, aproape totul se amestecă discret, domeniile se interconectează, așa cum substanțe ce păreau precis delimitate în stare de laborator fac schimb de atomi și de proprietăți îndată ce ajung în contact unele cu altele. Iar asemenea reacții pe care le descriu acum nu doar la propriul lor mod, ținând de fizică și de chimie, ci ca un fel de metafore savante, pot fi sugestive inclusiv pentru literatură. A trecut vremea când lirica era doar poezie, comedia doar exercițiu amuzant, fabula – fabulă, fantasticul doar fantastic, iar narațiunea polițistă – simplă enigmă și bâjbâială cu lupa după amprente de criminal. A trecut și în genul nostru momentul când se mai putea spune, interpretând după ureche: „Ah, povestirile acelea cu rachete, farfurii zburătoare, roboți...” De la o asemenea situație „clasică” (în fond năpădită de scheme desenate economicos, ca pentru niște minți comode și nu prea deprinse cu osteneala gândurilor serioase), SF-ul a evoluat împreună cu lumea modernă, cu gusturile în schimbare ale acesteia. În funcție de ele și de inteligența mereu adaptabilă a autorilor, a suferit alunecări de sensuri și complicații neîngăduite odinioară de o mentalitate puristă. Îmi place să spun că s-a maturizat.

Povestirile și nuvelele incluse în *Adevărul despre himere* au fost pentru mine și un experiment literar. Un exercițiu de testare a limitelor generice, întrucât intuiam că descripția realului, fabulația de natură fantastică și rigorile ficțiunii științifice puteau „merge împreună”. Voiam să aflu din proprie experiență cum anume o fac și cât vor înainta fără dispute conflictuale în această formație insolită. Evident, răspunsurile sunt strict personale și nu am pretenția de a-mi impune nimănui formulele proprii, pe motiv că ar fi superioare altor opțiuni. Cei prea legați de clișeele SF-ului de aventură spațială îmi vor reproșa că narațiunile mi se țin prea aproape de sol, desfășurându-se de data asta în diverse medii

banale, construite din detalii realiste, cum e de altfel scenografia lumii unde trăim. Nu am nimic împotriva unei asemenea obiecții, fiindcă și așa ceva voiam să testez: șansa SF-ului de a se naște simplu, fără șocuri mari și chiar fără zgomote avertizatoare, în chiar universul nostru familiar. Șansa lui, apoi, de a evolua subtil, în mici tatonări sugestive, printre rafturi încărcate cu jucării banale și printre oameni comuni, plictisiți, obosiți sau obtuși, ca în povestirea *Un toast pentru Proteu*; printre profesorașii comunali și bătrânele superstițioase, cu aspect de rădăcină ancestrală, ca în *Lemnul cel viu al Cremonei*; printre obișnuitele situații domestice pe care le influențează în secret, ca de după perdeaua vag transparentă a unei lumi paralele, ca în *Ora mutaților*; printre oameni normali, care sudează fierbeton la blocuri neterminate sau nutresc ambiții mistuitoare de zbor prin forțe proprii, ca în *Cine-i acolo?* și *Premiul Kremer*. Am deschis, într-adevăr, „cât încap”, perspectiva realistă pentru un SF aflat, altfel, în pericol de devalorizare prin rutinată uzură clișeistică și, poate, în prag de compromitere a propriei sale credibilități, tocmai datorită faptului că-și pierde prea ușor și prea adesea solul energizant de sub tălpi.

Situația menționată se leagă de numele lui Anteu, și mai știm și ce-a plătit pentru ea. O să aud eventual că argumentul ține de perimata lume mitologică și că de milenarele ei moralizări în pilde ni s-a cam acrit. Așa o fi pentru unii, dar mie mi se pare că o serie de figuri arhetipale desprinse din mit ne deschid automat ușa spre fantastic. Și încă spre un fantastic cât se poate de modern, care le absoarbe și, cu puțină osteneală, ni le transmite mai departe, în plin SF. Sculptorul Paciurea, de pildă, are o serie întreagă de himere cu alcătuirii tulburătoare, ființe cu corp de fiară și capete de femei enigmatice, crescute în prelungirea unor gâturi incredibil de mlădioase și de lungi. Adevărul despre asemenea fantasmе nu-l știe încă nimeni și nici eu nu fac altceva decât să-l presupun, să-l figurez la modul ipotetic, într-o manieră poetică și cât se poate de reținută. O călătorie fantastică poate fi și căderea prin universul labirintic al unui computer, ca în *Calendarul timpului zero*. Asimov și-o imagina prin corpul uman, având pentru asta nevoie și de o complicație detectivă, de roman cu spioni introduși până și în submarinele miniaturizate care circulă prin inimă sau prin creier. Eu mă mulțumesc cu complicația unei efemere fuziuni dintre fantasticul aburos și SF, iar dacă rezultatul acesta aproape impalpabil îmbracă și lumina unui halou de poezie, cu atât mai

bine. Aș putea face o întreagă teorie privind motivele migratoare, pe care fuziunile intergenerice le invită și le cultivă în nuanțe ceva mai aparte decât în cazul motivelor aflate în circulație pe canalele rutinate ale unui singur gen. Wells își lăsa termitile din *Imperiul furnicilor* să invadeze doar anticipația. Daphne Du Maurier își limitează năvala de păsări agresive la compartimentul fantastic. În *Premiul Kremer* mi-am propus să conduc o asemenea invazie de specie în explozie la limita de interferență a trei domenii: real, fantastic și SF. Poate am și reușit întrucâtva, dar decizia ultimă o las în seama cititorului.

Caracterul relativ complex al proiectului imaginat în *Adevărul despre himere* m-a îndemnat să mai fac o dată, dar în mod foarte hotărât, „greșeala” de care pomenea cândva Florin Manolescu în ce mă privește. Să ies cu cartea aceasta din colecția specializată în SF, asumându-mi riscurile implicate de un asemenea gest. Volumul s-a publicat în 1976 la Cartea Românească, editură aparținând Uniunii Scriitorilor, consacrată așadar producției literare propriu-zise și asupra căreia, datorită prestigiului incontestabil câștigat în epocă, presiunea colaboratorilor era foarte mare. Dintre anticipatori, I.M. Ștefan reușise să publice acolo, cu trei ani mai înainte, o culegere de microromane SF intitulată *Naufragiații*. Horia Aramă strecoară și el povestiri SF în *Pălăria de pai*, carte prezentată de editură ca aparținând genului fantastic. Pe parcursul pregătirii redacționale a volumului meu aveam să-l cunosc pe criticul și redactorul-șef Mihai Gafița, care, la fel ca Victor Zednic de la Editura Albatros, urma să dispară în mod tragic la cutremurul din martie 1977, împreună cu alți scriitori. Nu cred că s-a amestecat în problemele manuscrisului, delegând-o în acest sens, ca redactor de carte, pe Georgeta Dimisianu. Cu doamna Geta mă știam de la repetatele cursuri de perfecționare (celebrele „reciclări” cultural-politice de odinioară) pe care aveam obligația să le parcurgem anual amândoi, întrucât și eu îmi câștigam pe atunci pâinea ca redactor la Editura Dacia din Cluj. Exista și o oarecare relație de concitadinătate între noi, ea provenind dintr-o familie clujeană Naidin (nume la care a și revenit după separarea de criticul Gabriel Dimisianu). Nu gusta SF-ul, dar mi-a spus la un moment dat că nepotul ei clujean, încă elev, era fan al anticipației. E vorba chiar de acel Mircea Naidin care mai târziu avea să țină la Facultatea de Litere din Cluj un curs facultativ specializat, publicându-și-l ulterior sub formă de carte: *Science Fiction. Definiții, Origini. Fondatori*.

Cred că tocmai literaritatea textelor din manuscrisul meu ne-a salvat colaborarea. Până la *Adevărul despre himere* lucrasem cu oameni pentru care SF-ul nu era o necunoscută. Acum trebuia să conving pe cineva cu totul străin de gen și care, zic și eu cum se spune în legătură cu Jules Verne, dacă nu l-a întâlnit în copilărie, nu mai avea nici o șansă să-l recupereze. Am lucrat însă corect și chiar agreabil asupra textelor, iar ordinea povestirilor în volum i se datorează. A fost prima și singura dată când, în această delicată problemă de opțiune auctorială, altcineva și-a impus gusturile și voința. Îmi amintesc că acceptarea mea resemnată s-a produs pe fond de ușoară nemulțumire și cu promisiunea, făcută mie însumi, de a reveni la ordinea inițială cu prilejul unei reeditări. Acum, însă, nici nu mai știu care era ordinea aceea și nici măcar nu doresc s-o aflu, într-atâta m-am obișnuit cu actuala „curgere” a cărții. S-a obișnuit, fără îndoială, și cititorul. Prin urmare, ordinea rămâne neschimbată, ca și cum aș fi stabilit-o eu însumi, de la bun început.

Modificările impuse de lecturile ulterioare sunt multe și mărunte, nici nu merită pomenite aici. Aș mai aduce totuși în discuție câteva texte, pentru unele lămuriri la care cititorul are dreptul. Mai întâi, vreau să risipesc o eventuală nedumerire posibilă la lectura celor două povestiri pe temă cibernetică, *Portret din linii și puncte* și *Calendarul timpului zero*. Îmi închipui că tinerii de astăzi, care din fragedă vârstă au deschis ochii asupra PC-urilor de cameră și își poartă laptopul subsuoară pe stradă, ridică din sprâncene nedumeriți când întâlnesc aici calculatorul-mamut, cu nenumărate role de benzi magnetice și mii de beculețe luminate intermitent, instalație ocupând o întreagă clădire special climatizată. Ei, ce să-i faci, acestea erau computerele la data când scriam textele respective! Instalate cu orgoliu prin toate capitalele de județ, zumzăiau lenevos la prelucrarea facturilor de curent electric și de telefon. Dar tot cu asemenea instrumente masive și greoaie își făceau și graficienii „avangardiști”, de felul informaticianului Mihai Jalobeanu, desenele lor de funcții matematice – fascinantele străbunice ale rapidelor și practic nelimitatelor programe de grafică din aceste zile recente. De lumile virtuale nici nu putea fi vorba, curentul cyberpunk încă nu se manifesta decât ca o slabă adiere de vânt prin patria lui de peste Ocean, iar la reproșul că nici mie, nici altora din jurul meu nu ne-a trecut prin minte perspectiva apropiatei avalanșe a computerelor personale poate că n-avem scuză, în calitate de anticipatori. Nu uit, însă, să-l citez oportun pe Isaac Asimov, care se

lamenta la un moment dat de faptul că, în vreme ce el însuși și tot regimentul autorilor de SF clasic își purtau personajele de la un capăt la altul al Galaxiei, nu fuseseră în stare să prevadă o problemă esențială pentru marile metropole americane: criza acută de locuri de parcare, gata să izbucnească dincolo de geamurile birourilor unde își scriau cu râvnă fanteziile anticipatoare. Problema e, la urma urmei, nu cum și cât anticipezi, ci ce anume faci, ca literatură, cu elementele de sprijin ale imaginației epocii tale.

Sumarul volumului de față include și două povestiri mai întinse, un fel de nuvelete: *Ucronia de la Tapae* și *Judecătoria*. Pe prima o semnez pentru caracterul ei precursor, încercat fiind de o umbră de neplăcută surpriză pe când citesc bilanțurile rezervate de mai tinerii mei confrăți ucroniilor românești. Fără îndoială, în *Motocentauri pe Acoperișul Lumii* (1995) apare schițată o uconie tracodacică amuzantă și interesantă atât în sine, cât și ca pretext pentru mai multe povestiri scrise de câțiva participanți la conceperea și redactarea efectivă a acelei cărți-manifest. Însă atunci când întreprinderea respectivă se declară prima scriere unde, prin răsturnarea datelor istorice ale Antichității, dacii sunt puși în situația de a purta pe umeri un imperiu mondial, nu pot decât să constat o culpă de ignoranță. În *Ucronia de la Tapae* propuneam același lucru, dar cu două decenii mai înainte. Și ar mai fi de semnalat intenția polemică aflată la originea povestirii mele – o trăsătură pe care trecerea timpului o împinge oarecum în umbră, dar care atunci, la apariția lucrării, nu putea să scape ochiului avizat. Ucronia mea se publica în plin avânt protocronist, când curentul acesta bazat pe zgândărirea programatică a orgoliului național, pe vânturarea îndârjită a priorităților românești de orice fel, inclusiv născocite, avea în spate un solid sprijin politic, fiind cultivat de Comitetul Central al PCR ca ideologie alternativă pentru tendințele de sincronizare, măcar la nivel cultural, cu lumea occidentală. Mi s-a părut atunci interesant să-mi închipui o răsturnare artificială a reperelor aflate la baza istoriei noastre, într-un context politic ce privilegia fățiș rădăcina dacică a românității, ca fiind „cea mai autentică” și „cea mai morală”, în detrimentul celei latine. Polemica mea cu ideologia oficială a momentului începe în clipa când, oferindu-le traco-dacilor șansa de a-și întemeia un imperiu în această istorie alternativă, am pus la îndoială etica unei asemenea construcții de protocronism maximalist. Dacă am lăsat, așadar, statul dac al lui Burebista să se extindă în limitele actualei Europe, am

făcut-o din convingerea că o astfel de evoluție ar fi condus nu la asanarea morală convenabilă propagandiștilor politici din anii '70, ci dimpotrivă, la o decădere cel puțin la fel de spectaculoasă ca a decăzutului Imperiu Roman din istoria pusă oficial sub asediu.

Cu *Judecătorii* e o altă poveste, pe care o comentează și Cornel Robu într-una din cărțile sale. Mai precis, un caz de eronată înțelegere a obiectivelor literare ale scrierii, confundate cu unele de natura anticipației pur tehnice. Pe aceasta din urmă niciodată n-am cultivat-o în sine, și susțin asta în mod categoric, ca să nu las prilej de confuzie. În eforturile sale de a arunca punți spre spațiul anglo-saxon, Robu a inclus și traducerea povestirii mele în sumarul unei culegeri de SF românesc propusă unui editor englez. Sigur, acesta avea deplină libertate să accepte ce-i place și să respingă tot ce vrea. Eu unul nu-i contest impresia negativă față de scrierea mea. Sunt însă obligat să-i contest, împreună cu antologatorul, argumentele. Acestea se concentrau în jurul ideii că teoria apei polimerizate era dezmințită de cercetări; prin urmare acțiunea, conflictul și morala povestirii s-ar anula și ele pentru simplul motiv că nu se pot sprijini pe o idee științifică incontestabilă. E ca și cum ai spune că, dacă sonda spațială „Cassini” n-a găsit viață pe Titan, satelitul planetei Saturn, nici un autor de SF nu mai are dreptul să-și închipuie forme de viață rătăcite prin decorul acela. Când m-am apucat să scriu povestirea știam foarte bine că ideea apei polimerizate este din punct de vedere științific un eșec, fiindcă nu altcineva decât fostul meu coleg de clasă, fizicianul Vasile Morariu, și-a petrecut câțiva ani din viață la o universitate din Australia, verificând ipoteza și redactându-și teza de doctorat în sensul spulberării ei argumentate. Asta nu m-a împiedicat totuși să-mi imaginez o lume viitoare în care invenția unui catalizator ce schimbă proprietățile apei, solidificând-o, să poată fi întrebuințată ca armă într-un conflict militar generalizat. Un conflict de fundal, totuși, apărut în textul meu abia într-o variantă povestită, fiindcă altceva m-a interesat în *Judecătorii*: problema răspunderii morale a omului de știință pentru o invenție ce pune în pericol întreaga planetă. Nu-mi pasă nici acum de veridicitatea științifică a apei polimerizate, am folosit sugestia asta doar ca pretext pentru un proces etic, pe care însuși titlul lucrării îl profilează, cred, destul de convingător. Ion Mânzatu, care până și după 1990 lăsa impresia că deține secretul „apei vii” și al „apei moarte”, fiind gata în orice clipă să le pună la lucru *pentru* sau *contra* omenirii, dar „în interes

național”, poate că s-a compromis numai în calitate de om de știință. Nu s-ar fi compromis deloc în calitate de autor SF, dacă ar fi scris pe seama acelor pretexte himerice o foarte bună lucrare literară. Domeniile nu trebuie amestecate. *Adevărul despre himere* vrea să spună multe, nicidecum însă nu și-a propus să susțină, ca teorie științifică, ipoteza că himerele există în lumea materială cu adevărat.

MIRCEA OPRIȚĂ

# UN TOAST PENTRU PROTEU

---

Se simțea pierdut, îl indispuneau multe, și în primul rând faptul că nu se putea decide ce să cumpere. Își plimbă privirile, dezorientat, peste rafturile care gemeau de atâtea lucrăsoare, utile și inutile, ca întotdeauna de sărbători. Și tocmai asta îl făcea să ezite, erau prea multe obiecte la un loc, prea multe jucării. Tot felul de jucării. În primul rând, săreau în ochi păpușile acelea trase după șablon, fetițe cu fața exagerat de matură – de fapt, cu aceeași expresie, stereotipă, nepotrivită pentru dimensiunile lor, ivită de sub perucile de diferite culori. Era ca și cum ai fi luat tiparul unei domnișoare oarecare, fără nici o personalitate, și l-ai fi redus „la scară” și l-ai fi multiplicat, fără pic de imaginație, și-ai fi aliniat zeci de asemenea figuri, imagini reflectate, neinspirate, toate zâmbind uniform, într-un zadarnic efort de a te convinge că păstrează puțin suflet, că păstrează măcar o parte din sufletul creatorului lor anonim. „Treabă de meseriaș nepriceput!” își zise, cercetând păpușile aliniate în rafturi, lângă cutiile cu jocuri mecanice. Cărți de colorat, avioane de plastic, trenulețe și mingi. Ursuleți de catifea, căsuțe de lemn lăcuit, cutii. O garnitură miniaturală de bucătărie. Tinichele pictate, greblă, sapă, hârleț, vara aveau să-și găsească și ele întrebuințarea, se mai joacă și în nisip copiii, dar ce să faci cu ele acum? se întreabă el și își făcu loc mai în față, mai aproape de vânzătoarea agitată, încruntată, care abia își mai ascundea enervarea, era limpede că făcea eforturi să se rețină, să nu răspundă tăios clienților care, la ora aceea târzie, o purtau de la masă la raft și înapoi, cerând alte și alte piese, răsucindu-le în mâini, întorcându-le pe toate fețele, cumpărând sau renunțând să mai cumpere.

Când intrase, era hotărât să-i ia nepotului patine. „Alo? între-base la telefon cu un ceas în urmă. Aici e Moș Gerilă. Ce-ți dorești de Anul nou?” Și copilul rămăsese fără glas, la capătul firului, apoi izbucnise într-un chiot subțire, bucurie și uimire la un loc: „Mamă! Mamă! La telefon e Moș Gerilă...” Și bărbatul își imagina copilul alergând cu receptorul în mână spre maică-sa, tremurând de emoție. Auzise vag un îndemn: „Vorbește tu, vorbește tu!” Asta era soră-sa, poate că și ea îl ghicise, de aceea îl îndemna pe copil să-i răspundă. Iar copilul ceruse patine. „Ce fel de patine?” întrebase el, așteptând lămuriri, în fond răspunsul îl lua cam

pe nepregătite, fiindcă nu știa nici măcar numărul purtat de copil la pantofi. „Patine de patine!” veni apoi lămurirea, și el intrase în magazin hotărât să cumpere numărul cel mai mic.

— N-avem decât din astea! îi arătase una dintre vânzătoare niște patine pe roțile. Celelalte s-au vândut, toate.

Nemulțumit, cercetase marfa ce i se oferea. Ce-o să spună copilul când le va găsi sub brad? Poate că altceva aștepta de la Moș Gerilă, spusese prea categoric „patine de patine” ca să nu creadă că-și dorea unele pentru gheață. Și, în plus, acestora, pe care le ținea în mână, nu le venise încă timpul. Ce-ar fi putut face copilul cu ele? Cel mult ar fi rulat prin casă, stricând parchetul și trans-formând viața vecinului de jos într-un coșmar. La primăvară, își zise, sau la vară... Și își aminti de băieții care terorizau cartierul cu incursiunile lor derutante printre pietoni, făcându-te să crezi că, dintr-o clipă în alta, aveau să-și termine cursa izbindu-se de trecătorii deveniți jaloane mișcătoare pentru slalomul lor pe roți-le. Dar ei zuruie pe asfalt și schimbă brusc direcția și trec mai departe, ocolind mereu, într-un concurs care le ține nervii încordați, iar bătrânii se feresc cu pași târșâiți din calea lor și-i amenință din urmă cu bastoanele.

— Sunt prea mari, apreciasse el, înapoind patinele.

Vânzătoarea insistase să le ia, totuși.

— Uite, zicea ea și mâinile făceau mișcări grăbite, uite, se pot micșora, se pot lungi, fixați șuruburile aici sau aici.

Dar el se răzgândise între timp, renunțase la patine și privea rafturile în căutarea altui cadou. Poate că era mai bine să-i ia nepotului o pușcă. Una care făcea zgomot și-l scutea astfel pe copil să strige mereu, în timpul jocului: „Pac! pac! pac!”

Între timp, vânzătoarea îl abandonase. Reușise să se certe, scurt și violent, cu un client obraznic și umbla agitată prin spatele mesei cu vitrină. „Toate-s cu capsă pusă! Ce le-o fi apucat azi?” se întrebă bărbatul, nemulțumit, și urmări mișcările zvâcnite ale fetei în halat, cum trăgea din raft un urs mare, de catifea galbenă, ca să-l întindă solicitantei. Și-l cuprinse dorința de a o „pune la punct”, deși cu câteva minute mai înainte, într-o împrejurare similară, i-ar fi luat apărarea; dar acum i se părea că întrecea o anume măsură.

— Nu te supăra..., îi zise, hotărât să-i ceară altceva pentru copil, însă vânzătoarea părea că nu-l aude, era destul zgomot în magazin și fata se arăta preocupată încă de incidentul abia stins, fiindcă arunca din când în

când priviri mânioase peste capetele clienților spre cel care o jignise și se plimba atunci, liniștit, prin fața altor raioane.

Duse ursul înapoi, pe raft, și dădu să ia un electrocar. Iarăși nu auzi întrebarea, pentru că vorbeau mai mulți în același timp și fiecare cerea altceva. „Așa nu termin nici până mâine!” exageră el, enervat de înghesuială, de multele pachete, de zăpada frământată în picioare și aproape topită într-o pastă murdară, care mustea pe ciment, de la ușă până la vitrine. Mereu alții și alții intrau, scu-turau zăpada de pe încălțăminte, apoi o frământau sub tălpi, mișcându-se prin lumea aceea pestriță, a jucăriilor. Cineva, alături, cerea o pușcă. Bărbatul se întoarse tocmai când părea hotărât să renunțe, se întoarse ca și cum el însuși urma să fie servit. Vânzătoarea întinse mâna spre jucăria cerută, se ridică pe vârfuri ca s-o poată desprinde din cui și, din neatenție, agăță cu curelușa o păpușă, iar păpușa se desprinsese din șirul înghesuit pe raft și căzu. Fata se întinse s-o prindă, o atinse în cădere, dar n-o putu reține, încât păpușa căzu, răsturnându-se prin aer, scâncind mecanic. De după vitrină se auzi un pocnet ca de plastic crăpat. Și iarăși scâncetul acela.

\* \* \*

„Am spart-o!” gândi vânzătoarea, privind în-ciudată păpușa, apoi o ridică de un picior, îi cercetă în fugă capul plesnit și o aruncă în raftul de jos, printre cutiile de carton, goale. Mai erau câteva zile până la salariu. „O s-o plătesc...”, își zise, regretând banii, nu tocmai puțini, pe care urma să-i arunce în vânt pentru o clipă de neatenție. Ar fi vrut să plângă, dar nu avea unde și nici nu avea când, clienții așteaptă să-i servești, ce le pasă lor de ne-cazurile tale! își zise. Își aminti de tânărul acela obraznic, care-i făcuse observații pe nedrept, obiectând că nu fusese servit cu ce ceruse și-o învinuise apoi de nepolitețe și-i mai și azvârlise maimuțica în brațe, după ce că nici măcar nu se uitase la jucărie, probabil n-o ceruse decât ca să se afle în treabă și să se lege de ea. „El, un nesimțit, gândise fata, iar eu trebuie să-l ascult și să-l servesc. Nerușinatul!...” Își aminti de el în clipa când aruncă păpușa în raft și o cuprinse deodată grija că insul ar putea fi pe aproape și se temu că, întorcându-se, îl va vedea zâmbind mulțumit, sau râzând cu subînțeleșuri, încântat de necazul ce căzuse pe capul ei. Oricum, trebuia să se convingă și, dacă era așa, să-l înfrunte.

— Cine a cerut o pușcă? întrebă fata și, întorcându-se spre clienți, își purtă privirea printre capetele lor, căutând figura tânăru-lui obraznic. Răsuflă ușurată: nu mai era acolo, probabil ieșise. Cine a cerut o pușcă? repetă întrebarea și, deodată, încremeni, ținând încă de țeavă jucăria pe care se pregătea s-o înmâneze clientului.

Scoase un strigăt ușor și, smulgându-se din loc, alergă prin dosul vitrinelor în raionul vecin, sperindu-și colega, care era cât pe-acți să scape din mână pachetul atunci terminat când o văzu pe cealaltă apărând cu o asemenea expresie zugrăvită pe față.

— Ce-i cu tine, Nani? Ce s-a întâmplat? o întrebă, nedumerită.

Iar vânzătoarea cea tânără întinse mâna și arătă printre capetele clienților și abia reuși să spună, printre gâfâituri:

— Acolo... femeia aceea!

Și tăcu imediat, tăcu la timp, neavând curajul să spună că vedea acolo, în mijlocul magazinului, printre alți cumpărători, o femeie care semăna până la confuzie cu păpușile aliniate în raft – același chip, același zâmbet înțepenit, aceeași coafură, mai puțin dimensiunile. Era ca și cum acolo s-ar fi mișcat o păpușă enormă, și vânzătoarea cea tânără se simți înmuindu-se sub privirea unor ochi cenușii, imobili, umbriți de niște gene artificiale, neverosimile.

Avea capul spart, dar nu părea să-i pese.

— Ei! exclamă colega, tresărind. Asta-i mătușa Valeria! Săru-mâna, mătușă...

\* \* \*

Bărbatul se întorsese și el la strigătul fetei în halat, interesat să vadă, în direcția privirilor ei, ce anume o speriasse. Nu găsi nimic alarmant și nu înțelese ce se întâmpla în magazin, vedea doar cumpărătorii care se uitau parcă intrigăți unii la alții. Apoi i se păru că recunoaște o față cunoscută. „Cum să nu! Asta-i Mara!” gândi, uluit, și în momentul următor își făcu loc să iasă din înghesuială și se îndreptă spre femeia care dădea impresia că privește mărunțișurile dintr-o vitrină. Făcu doi pași, apoi se opri, temându-se de o confuzie, femeia era întoarsă acum cu spatele și chipul îi rămânea ascuns de căciula rotundă, argintie. „Nu poate fi Mara!” se trezi străbătut de un gând, își zise că Mara era de multă vreme plecată din țară,

ce să caute ea în acel magazin! Însă chiar atunci căciulița de vulpe argintie se mișcă, se răsuci, lăsând să se vadă profilul femeii.

— Mara?! îi scăpă bărbatului întrebarea și, în emoția provocată de confirmarea bănuiei sale, simți din ce în ce mai departe pereții plini de jucării, din ce în ce mai vagi, înăbușite, sunetele magazinului.

Își zise că *ea* era, ea trebuia să fie, nu se văzuseră de șase ani, dar timpul nu părea să fi schimbat nimic pe chipul ei, rămăsese aceeași. „Banchetul de pomină!” îi trecu prin minte, dar nu zăbovi la gândul acela, pentru că Mara își întorsese capul spre el și, lucru surprinzător, *nu-l recunosc*. „Nu mă recunoaște!” constată el uimit, învingându-și impulsul de a porni din nou spre ea, atunci când femeia care era Mara sau, în orice caz, semăna teribil cu Mara făcu un pas spre ieșire. Dar nu, își zise, era chiar Mara, nu putea fi alta! „E Mara și nu mă recunoaște”, gândi și, în același moment, se simți invadat de regret. Apoi de uimire. Apoi de ceva care aducea cu o inexplicabilă rușine. O buluceală de amintiri, care nu zăboveau însă, îl atingeau o clipă, ca să dispară imediat, alungându-se unele pe altele.

\* \* \*

— Ia te uită! exclamă vânzătoarea. Pleacă și se face că nici nu mă vede! Și începu să fiarbă de ciudă. Când vine să împrumute bani, mă cunoaște, adăugă ea, privindu-și colega și luând-o astfel martoră revoltei sale îndreptățite.

— Cine? întrebă stins cealaltă vânzătoare.

— Ei, cine! Mătușă-mea, asta... Nici nu mi-a răspuns la salut! Crede că dacă-i mai bătrână i se permite orice...

„Bine că pleacă!” răsuflă ușurată cealaltă, când femeia cu chip de păpușă sau păpușa aceea enormă, care părea femeie, dispăru dincolo de ușile batante. O lumină tulbure, de seară înnorată, se filtra dintr-acolo. Câțiva oameni ieșiră, alții intrară. Țineau de mână copii, care, de cum intrau, întindeau un braț spre rafturi și, gălăgioși, aproape că-și trăgeau părinții într-acolo.

— Domnișoară, mai aștept mult jucăria aceea? auzi întrebarea clientului, care bombănea nemulțumit.

Tresări, se smulse parcă dintr-un vis urât și se grăbi spre sectorul ei. Bătăile inimii i se mai liniștiseră. Trecu după vitrină, ținând încă

pușca-jucărie de țeavă și strângând-o la piept. O în-tinse clientului, apoi își aminti că trebuia s-o împacheteze și, scuzându-se, trase de sub tejghea o coală mare de hârtie. Pe când se apleca, privirea neliniștită îi alunecă spre raftul de jos, unde ținea cutiile goale. „E tot acolo...”, își zise ea și, cu mișcări nesigure, începu să împacheteze jucăria.

\* \* \*

Schiorii săltau din movilă în movilă și picioarele lor, bine îndoite din genunchi, păreau niște arcuri antrenate într-un joc rapid, aproape incredibil, un joc al fracțiunilor de timp de care depindeau mișcarea și echilibrul pe pârtia accidentată. Din fotolii nu se putea simți șuierul aerului despicat și nici arsura lui pe fețe, dar era destul să vezi coborârea, frântă în linii scurte, alunecarea corpurilor omenești pe coasta aceea cu drumuri necroite, ca să-ți se taie răsuflarea și să-ți rămână privirile magnetizate de ecran. Schiorul cobora, ghemuit, genunchii îi săltau nebunește, apoi, deodată, omul zvâcnea în sus și schiurile mușcau în gol, tăiau oblic aerul, ca înscrise pe o pârtie proiectată în cer; corpul întreg descria o buclă prin aer, și încă una, două rotiri peste cap, după care schiorul recădea pe pantă și, echilibrându-se, cobora mai departe. Aceeași săritură, filmată din diferite unghiuri și încetinită mult. Bărbatul avu impresia că simte vibrația corpului angajat în dubla buclă pe aerul comprimat de apăsarea schiurilor la viteza aceea năucitoare.

— Lumina asta mă obosește, spuse el la un moment dat și-i ceru Anei s-o aprindă pe cea mascată, dar soră-sa ieșise de câteva clipe. Unde-i maică-ta? îl întrebă pe băiat.

— La bucătărie, răspunse copilul și începu să țopăie în fața televizorului, agităndu-și mâinile, probabil fascinat de săriturile schiorilor de pe ecran.

Bărbatul se ridică și întoarse comutatorul.

— Ce faceți acolo? se interesă femeia, fără să iasă din bucătărie, vorbea prin ușa deschisă, și n-apucară să-i răspundă, că sună telefonul.

— Ridic eu, ridic eu! se anunță copilul, zvâcnind spre măsuță.

Și imediat începu să strige în receptor:

— Alo? Tata? De ce nu vii acasă? Nu... Stăm cu unchiul și ne uităm la schiuri.

— La *schiori!* corectă bărbatul fără să-l privească, urmărind mai departe spectacolul de pe ecran.

— Unchiul zice că nu la schiuri ne uităm, că la schiori. Tu nici nu știi ce bucurie mi-a făcut Moș Gerilă! Mi-a dat telefon și mi-a promis patine și toată seara l-am așteptat, mă auzi, tata? Alo! L-am așteptat și tot nu l-am văzut când a venit... Și nici mămica nu știe! Nu mi-a adus patine, le-a uitat la alt copil și nu s-a mai întors să le ia, le-a lăsat acolo. Mama mi-a citit biletul, că am primit și un bilet. Mi-a adus o pușcă... Sigur, una care împușcă tot, stai s-o auzi!

Și băiatul așază receptorul pe măsută, înhăță jucăria, îndreptă țeava spre el și apăsă pe trăgaci. Ridică iarăși receptorul, emoțio-nat.

— Ai auzit, tata? Să mai trag o dată?

Femeia ieși din bucătărie și veni lângă aparat.

— Dă-l încoace! Îi ceru.

Iar băiatul, cu o strâmbătură de regret, se supuse, nu înainte de a mai striga în receptor:

— Sigur?! Ești sigur că mai vine?... Și-mi aduce patinele? Tata, dacă-l întâlnești, spune-i să nu le mai uite pe unde tot umblă!...

— Eu sunt la aparat! Începu Ana. Unde ești? Sigur că nu cinăm fără tine! Fă ce poți și scapă, dă-le liber, au să se bucure. Am găsit un vin bun, să nu mai cumperi. Da, da, din acela... Dacă vrei, în drum, intră la Autoservire și cumpără ceva tare, că s-au terminat și vodca și coniacul... Și încă două franzele, ca să ne-ajungă, să n-avem surprize. Dacă mai găsești... Vii acum, îmi promiți?

Apoi femeia ascultă un timp, vorbind puțin, intervenind doar cu exclamații. „Hai, fii serios! spunea. Glumești?! Nu pot să cred...” Din fotoliu, fratele ei îi urmărea expresia, din ce în ce mai schimbată, cum uimirea i se întindea pe față, iar o umbră de nedumerire îi ridica încet-încet una dintre sprâncene. „Cum o să cred așa ceva!” mai spuse femeia, ascultând apoi încordată, iar încordarea aceea n-o mai părăsi până când, cu o mișcare ezitantă, închise telefonul fără să-și mai ia rămas bun de la soțul ei.

— Ce s-a întâmplat? Întrebă, curios, bărbatul din fotoliu.

— Nu pot să cred! repetă femeia, încremenită pe canapea, cu telefonul în poală.

— Ce s-a întâmplat? reveni bărbatul cu întrebarea.

— Spune că s-a întâlnit cu niște cunoștințe, începu ea. N-ai de unde să-i știi, am lucrat împreună la țară, cândva, cu vreo zece ani în urmă. Ei au rămas acolo, la o școală generală. La un an după ce Aurel și-a găsit post aici, în oraș, ne-am revăzut și, cu toții, am petrecut o parte din concediu la mare.

Ana se ridică și puse telefonul pe măsută. Își privi fratele cu o expresie neliniștită.

— Ei?! o îndemnă el.

— Aurel zice că i-a văzut astăzi. Pe amândoi... Din mașină, în timp ce mergea spre institut. A trecut pe lângă ei și i-a recunoscut, zice că i-a văzut de departe, dar nu și-a dat seama cine erau decât atunci când a ajuns în dreptul lor... Era să intre într-un stâlp cu mașina !

— Cum așa? se miră bărbatul.

Femeia își căuta cuvintele cu o grijă care îi trăda frământarea. O clipă dădu impresia că avea să renunțe, lăsându-și gândul neterminat. Apoi, cu aerul că-și cere scuze pentru prostia rostită, urmă :

— Aurel spune că erau goi.

— Goi?!

— Așa zice el, preciză femeia. O fi vreo epidemie de nebunie în oraș. Auzi! Să umble goi pe stradă...

Bărbatul nu răspunse, își întoarse privirile spre ecran, de unde prezentatoarea, împrumutând deodată chipul rigid al unei păpuși mecanice, anunța programul zilei următoare.

\* \* \*

— Dacă nu frânam, nu s-ar fi întâmplat nimic, explica Aurel, cercetând sarmalele prin ochelarii lui cu multe dioptrii, înainte de a-și înfige furculița în farfurie. Smântână nu pui? întrebă, ridicându-și mirat privirile spre nevastă-sa.

— Am uitat! recunosc Ana, apoi se ridică de la masă și aduse smântână.

— Tu de ce nu dormi la ora asta? își aminti Aurel că trebuia să-l întrebe pe copil.

— L-am așteptat pe moșul cu patinele, răspunse copilul, căznindu-se să-și taie sarmaua cu cuțitul zimțat; se urcase pe scaun în genunchi și părea mai mulțumit de poziția aceea.

— Moșul nu vine la noapte, poți să dormi liniștit! spuse Aurel și-l luă drept martor pe cumnatu-său. Uite, să-ți spună și unchiul dacă nu-i așa...

Copilul se îmbufnă, încât maică-sa se simți obligată să-l în-demne iarăși să mănânce.

— Dacă nu frânam brusc, totul era în regulă, reluă Aurel, apu-când sticla de vin și înclinându-i gâtul spre pahare.

Rulase încet, pentru că zăpada, chiar așa cum era, presată de roți, făcea strada alunecoasă și, ca și cum asta n-ar fi fost de ajuns, ningeă întruna. „De altfel, observă Aurel, îmi pare că toată după-masa a nins.” Fulgii, mari și repezi, reduceau vizibilitatea, încât de vreo două ori fusese nevoit să pună în funcțiune ștergătoarele de parbriz. Trecuse de stopul din centru, ținându-se în coada unui troleibuz cu geamurile înghețate. Prin rotocoalele făcute de răsufări deslușise niște fețe de copii. Suflau pe sticlă, întrecându-se să topească floricelele frigului, și se strâmbau la mașinile din urmă, scoteau limba, știindu-se apărați în vagonul umblător. Apoi depășise troleibuzul și o apucase întins spre pod, după care ar fi trebuit să întoarcă imediat la stânga. Era încordat, atent la numeroșii pietoni îmbulziți pe trotuare, să nu-i sară vreunul în față, să nu-i intre sub roți, toți păreau grăbiți și preocupați, și aglomerația, în loc să scadă, creștea pe artera aceea, a marilor magazine. Și, deodată, îi văzuse pe cei doi strecurându-se prin mulțime. „Nu, nu erau chiar goi, el purta un slip, iar ea costumul de baie. Un costum bleumarin, decolorat, cu o tăietură care-i lăsa spatele gol”, explică Aurel. Îi văzuse plimbându-se alene printre ceilalți pietoni, eclipsați din când în când, apoi ieșind din nou la vedere – două corpuri despuiate printre sutele de persoane în ținută de iarnă care umpleau trotuarul din dreapta, pe direcția lui de înaintare. „Ăștia-s nebuni!” spusese. Reducând viteza, se apropiase din spate și privise scena aceea neverosimilă, cu fapțurile aproape goale, care pășeau desculțe prin zăpadă. Afară erau vreo opt sau zece grade minus. „Nici măcar nu dârdâiau! exclamă Aurel. Pur și simplu, era *șocant* să-i vezi umblând așa, cu aerul că fac un lucru absolut normal, printre cei îmbrăcați în blănuri și paltoane. I-am depășit, am întors capul, ca să-i văd mai bine, și în clipa aceea i-am recunoscut...”

Îi recunoscuse, stătea cu gâtul sucit și privea prosteste, înțelegând și, totuși, refuzând să înțeleagă. Până să-și revină, turismul alunecă spre trotuar. Instinctiv, întoarse volanul, dar, aproape fără să-și dea seama cum, acționă și frâna, ceea ce n-ar fi făcut niciodată dacă nu și-ar fi pierdut

controlul din cauza celor doi aiuriți. Pusese frână și mașina derapase, scrâșnind, spre felinarul din capătul podului. Vedea tija metalică a felinarului apropiindu-se și mai apucă să gândească, într-o străfulgerare: „Gata, te-am îndoit!” Apoi îi fu greu să priceapă că se opriese totuși la o palmă de obstacol și îi trebuiră câteva minute bune ca să-și revină și să pornească mai departe – mâna dreaptă căuta în gol, fără să nimerească schimbătorul de viteze. Abia mai târziu, când parcase în curtea institutului, își simțise cămașa lipită de corp, era learcă de sudoare.

— Puteai să te nenorocești! zise soția, speriată. La telefon nu mi-am dat seama că a fost atât de grav.

— Îmi mai venisem în fire, explică Aurel. Și n-am vrut să te alarmezi degeaba. Oricum, faptul era consumat, am scăpat fără accident. O să-mi fie învățătură de minte.

\* \* \*

Copilul picotea pe scaun, abia își mai ținea ochii deschiși, dar nu se dădea învins, era una din mai rarele ocazii când putea rămâne, seara, la discuțiile celor mari.

— Copilul ăsta adoarme cu capul pe masă, observă Aurel. Ar trebui să-l duci la culcare.

— Nu mi-e somn! miorlăi îndârjit băiatul, împotrivindu-se în-cercărilor Anei de a-l lua în brațe.

— Poate mă superi și îți ard una peste fund! îl preveni Aurel. Trebuia să fii de mult în pat, haide, du-te!

Pe neașteptate, copilul se bosumflă, își duse mâinile la ochi și izbucni într-un plâns scâncit. Femeia îl luă în brațe și încercă să-l liniștească.

— Tu ești un băiețuș cuminte, zicea, dacă plângi, cum o să mai vină moșul cu patinele? El nu vine decât atunci când copiii dorm...

Și femeia trecu în camera alăturată.

— E obosit, observă fratele Anei.

— O să adoarmă imediat, presupuse Aurel. Apoi îndemnă: Hai, golește-ți paharul!

Și, cu o altă sticlă pe genunchi, întinse mâna după tirbușon.

— Mami, spune-mi de ce umblau tanti și nenea ăia dezbrăcați, nu le era frig? se mai auzi întrebarea copilului, apoi ușa se închise.

\* \* \*

Veioza lumina slab dintre cărțile etajerei. Aurel își descheie cămașa. Femeia se apropie de ferestre și trase, pe rând, perdelele.

— Știi, zise ea, l-am văzut pe unul din blocul vecin privind cu binoclul. Dacă face treaba asta ziua, îmi închipui că nu scapă ocazia nici la căderea nopții, cu apartamentele luminate.

— O fi vreun maniac. Să-i fie de bine! aprecie bărbatul, așezându-se pe marginea patului, ca să-și scoată pantofii.

— Te poți aștepta la orice, dramatiză puțin Ana. Dacă până și soții Nechiti au ajuns să umble goi pe stradă...

Femeia râse, ușor amețită de vin.

— Soții Nechiti! E un fel de-a spune, observă Aurel.

— Cum adică ?

Bărbatul nu răspunse imediat. Ana își trase rochia peste cap, o aruncă pe spătarul scaunului.

— Ești frumoasă, zise el, simțindu-și respirația accelerată.

Ana își ridică brațele, încât furoul scurt îi dezveli până sus coapsele suple. Încremeni, zâmbind, într-o poziție oare amintea cumva o figură de balet.

— Să ies și eu pe stradă așa? glumi ea, alintându-se.

— Pe gerul ăsta, ar fi minunat! răspunse el. Se anunță minus douăzeci de grade.

— Cum reușesc alții..., continuă femeia să glumească.

— Alții au înzestrări speciale.

— Tot la tipii ăia „farfuriști” te gândești? întrebă femeia, care avusese vreme să-și îmbrace cămașa de noapte și se strecura în pat, înfiorată de atingerea rece a așternutului.

— Nu neapărat la ei, zise Aurel. Știi bine că n-am crezut decât pe sfert ceea ce se spunea despre farfuriile zburătoare. Poate nici atâta, deși în ultimul timp au apărut mereu informații în presă.

— Mi-e frig!... scânci femeia. Dezbracă-te mai repede și vino aici, lângă mine...

— Unde mi-e pijamaua? întrebă el, căutând în jur; își scosese ochelarii și vedea neclar contururile lucrurilor, încât fu obligat să și-i pună la loc. Vin imediat, îi spuse, am uitat să pun patinele sub brad.

Cu cutia sub braț, deschise încet ușa și trecu dincolo, în came-ra copilului. Reveni îndată și se vârî sub capătul de plapumă pe care Ana îl ținea ridicat. Stătuse până atunci ghemuită, neîndrăznind să-și întindă picioarele dincolo de locul încălzit. Se lipi de corpul bărbatului și, mulțumită, îl sărută.

— Doarme, zise Aurel, arătând spre camera copilului.

Din partea dreaptă, unde simțea corpul femeii, căldura începu să i se reverse în vine, înfierbântându-l. Își strecură mâna spre sânul Anei, iar femeia tresări, străbătută de un fior.

— Fii cuminte! îi spuse pe un ton de blândă dojană, după ce își regăsi suflarea.

— Am cam băut, nu? o întrebă bărbatul, zâmbindu-i cu o vagă vinovăție. Apoi, liniștit, se ridică într-un cot. Știi, mă obsedează ceva! zise. În legătură cu întâmplarea de azi. Dincolo de faptul că soții Nechiti, așa cum îi știm, sunt niște oameni cumsecade. Gândește-te la mediul acela

de exagerate rețineri și chiar false pudori în care trăiesc, ca să înțelegi de ce n-ar fi fost *ei* în stare să umble prin oraș despuiați, așa cum i-am văzut. Doar dacă n-au înnebunit amândoi simultan, ceea ce-i exclus.

Se opri, întinse mâna spre cordonul veiozei, dar nu-l nimeri și, atunci, renunță.

— Mă nedumerește faptul că lumea trecea pe lângă ei fără să-i bage în seamă, deși normal ar fi fost ca apariția a doi oameni în ținută de strand, acum, în miezul iernii, și încă în plin centrul orașului, să-i șocheze și pe ceilalți.

Femeia aștepta, privindu-l fără să-și ridice capul din pernă.

— Or, am impresia, abia acum îmi dau seama de asta, că numai eu am fost acela care și-a pierdut capul. Poate că ceilalți nu vedeau ceea ce vedeam eu.

— Ce vrei să spui? se îngrijoră Ana.

— Poate că fiecare vedea altceva acolo. Eu i-am văzut pe soții Nechiti așa cum erau ei cu ani în urmă, la mare, știi tu când; dacă mă gândesc bine, până și costumul de baie al doamnei era același. Unele amănunte îmi apar în minte abia acum, sau poate că vinul e de vină? presupuse el, destinzându-și fața într-un zâmbet aproximativ.

— Un fel de *proiecție*? întrebă femeia, care rămăsese seioasă.

— Exact. Acolo era *ceva*, nu știi ce. Să zicem că un câmp predispus modelării, poate că-i o prostie ce afirm acum, dar altfel nu pot înțelege... Mă întreb dacă pe drum, agasat de troiene, de lunecuș, de fulgii care cădeau întruna, nu cumva m-am gândit eu însumi la mare, poate chiar la soții Nechiti, dacă nu cumva m-am gândit... Ar fi o explicație, dar nu și chestia aia cu stâlpul... cu felinarul... Și tocmai atunci au sărit, nu știu cum au sărit, și n-am mai avut de unde să le pun la loc... să le întorc pe partea cealaltă... Cred că le-a luat Pleșa să le încerce la contorul lui...

Femeia îl privi mirată, apoi pricepu că el vorbea de dincolo de luciditate, aproape scufundat în somn, înțelese asta din cuvintele lui încâlcite și rărite, din tonul schimbat al vocii. Râse abia auzit, amuzată. Cu un ultim efort, bărbatul tresări și își ridică din pernă capul, privind spre Ana, derutat.

— Am spus prostii? întrebă. Am adormit și mi se pare că am vorbit aiurea, se scuză el, somnoros.

— Despre ceva ce ți-a luat Pleșa, aminti Ana, mângâindu-l pe frunte.

— Aha! se luminează bărbatul. Cheia de contact.

Și în clipa următoare dormea dus, cu fața îngropată în moliciunea pernei, iar Ana, lângă el, se răsuci ușor și stinse lumina.

\* \* \*

Tot mai ninge, nu des, fulguia mărunț pe lângă lămpile fluorescente; privind în sus, bărbatul avu impresia că roiuri nesfârșite de molii defilau prin cercurile de lumină, pierzându-se imediat în albul tulbure al străzii înzăpezite. La ora aceea din noapte era liniște, el așteptase o vreme în stația de troleibuz, sperase să mai prindă unul, fie și ultimul. Numai că ultimul trecuse spre garaj înainte de-a se înființa el acolo, în stație, se vedea asta după stratul fin pe care fulgii îl așternuseră în urmele adâncite de roți pe mijlocul străzii. El sperase, totuși, și stătuse vreo cincisprezece minute, pândindu-l să apară de după niște blocuri îndepărtate, unde părea să fie capătul liniei. Apoi îl cuprinsese frigul, simțea la picioare o umezeală care-i îngheța și-i înțepenea degetele, oricât ar fi tropăit pe loc, să și le dezmoștească. Într-un rând se întrebese dacă merita să se aplece, să-și scoată cumva zăpada intrată într-un pantof și strivită, pe jumătate topită acolo. Apoi renunțase, de teamă să nu se dezechilibreze aplecându-se; chiar dacă strada era aproape pustie, chiar dacă și alți întârziați arătau, prin umblet, că zăboviseră cu răbdare în fața paharului, n-ar fi vrut să fie tocmai el acela care să se dezechilibreze și să cadă. În plus, îi era lene să-și scoată mâinile din buzunare, prea i se încălziseră acolo. Înjură printre dinți troleibuzul care nu voia să apară. Convins în cele din urmă că aștepta degeaba, hotărî să plece pe jos, înfruntând zăpada în care urmele de picioare, șiruri-șiruri, aproape că se nivelaseră.

„Așa-i când depășești măsura!” filozofă el gratuit, concentrându-se, ambiționându-se să meargă repede și drept pe drumul acela alunecos, care cobora în pantă spre orașul vechi. Părăsise trotuarul, mergea acum prin urma lăsată de troleibuz, se străduia să nu calce afară din ea, zăpada i-ar fi trecut peste glezne. Din față veneau, ținându-se pe după umeri, patru cheflii zgomotoși, ocupau trotuarul pe toată lățimea. Vocile lor răgușite, poticnite într-un cântec de pahar, te făceau să simți că ajunseseră aproape de limita puterilor, iar pașii ezitanți, în ciuda sprijinului reciproc, dădeau impresia că nu-i interesa încotro mergeau și unde aveau să ajungă. Cântecul amorțea în răstimpuri, apoi câte unul își amintea începutul unui refren și năvălea brusc în el, strident, urmat îndată de ceilalți, într-un cor

care cu nici un chip nu se mai putea armoniza. „Ăștia au făcut-o și mai lată!” își zise și, trecând prin dreptul lor, fără să iasă din urma roții de troleibuz, răspunse cu un gest amical salutului zgomotos al acelora, deși nu-i cunoștea și era mai mult ca sigur că nici ei n-aveau de unde să-l cunoască.

Coti pe o altă stradă, privi în treacăt câteva vitrine luminate, fără să le dea însă prea multă atenție, pentru că atunci îl preocupau alte lucruri și capul îi vuia destul ca să nu se poată concentra la ceva anume. Picioarele i se mai încălziseră în mers, iar căciula, înfundată bine până peste urechi, îl făcea să mai uite neplăcerile frigului, prea puțin slăbit de ninsoarea nocturnă. Pielea feței și-o simțea totuși întinsă, rigidă, ca acoperită de o foiță subțire de sticlă.

Trecu prin dreptul unui mic oficiu poștal și își aminti deodată de telegrame. Uitase să le trimită. Se enervă, nici el nu știa pe cine, dar apoi își dădu seama că gândea prostii. Zăpada cădea mereu, întroienise trotuarele, și încă nu era decât puțin după miezul nopții. „Ce-o să fie până la ziuă?” se întrebă și, cu o lacrimă înghețată în coada ochiului, îi compătimi pe cei care, dimineăta, aveau să asude din greu ca să curețe trotuarul de zăpada adunată peste noapte. Își imaginează fetele de la magazinul de jucării ieșite în stradă, cu paltoanele trase peste halate și cu lopeți în mâini, îngrămădind zăpada în marginea trotuarului și flirtând cu băieții din frizeria de vizavi, care, firește, aveau de făcut aceeași treabă, în așteptarea primilor clienți. Văzu în gând scena și-i veni să râdă de unul singur. Dar râsul îi îngheță pe buze și toată turbureala aceea plăcută cu care se îndrepta spre casă pieri: la câțiva pași de el, lângă intrarea librăriei, o revăzu pe Mara, nu putea fi alta, nu se putea înșela, fiindcă femeia stătea în dreptul unei imense vitrine cu cărți și lumina din interior îi cădea de-a dreptul pe față.

\* \* \*

— Așa-i și cu Mara ta, presupunea Aurel, poți fi convins că nu era nici o Mară acolo. Ai fost hipnotizat, asta e! Parcă singur spui că Mara e stabilită de mai multă vreme în Canada, poate că are doi-trei copii și, de bună seamă, nu mai arată astăzi ca pe vremea studenției. Vârsta aceea nu se mai întoarce! Tu ascultă-mă pe mine, ai păstrat-o în memorie așa cum era ea în seara banchetu-lui, bănuiesc că povestea de atunci te-a zguduit

profund, din moment ce astăzi, având impresia că o regăsești, încă te mai tulbură. Nu, n-a fost Mara, degeaba refuzi să crezi și încerci să găsești tot felul de explicații. Mai degrabă un fenomen halucinatoriu, ca în cazul meu, de altfel... Nu risc să susțin că *alții*, veniți de nu știu unde, se plimbă în voie printre noi, protejați, să zicem, de un câmp de unde, care le ascunde adevărata înfățișare, oferindu-ne în schimb una care ne este nouă familiară. Nu risc, pentru că sunt un cap de tehnician și-mi plac lucrurile exacte. Or, aici e vorba doar de presupuneri. Un joc de ipoteze. Dar ceva straniu, ceva încă inexplicabil tot se petrece în oraș. Poate că suntem martorii unor experiențe, poate că se întâmplă ceva cu noi înșine, din când în când, asta de fapt e sigur, e aproape sigur că se întâmplă. Dacă vrei, îi chem mâine dimineață la telefon pe soții Nechiti, fac asta în prezența ta, și ai să vezi că amândoi vor fi acasă, liniștiți, la vreo șaiszeci de kilometri de aici, neavând habar de tot ce ne frământă. Ai să auzi ce spun. Eu, dacă aș fi în locul tău, i-aș trimite Marei o felicitare de Anul Nou, i-aș trimite-o în Canada, fii convins că are s-o primească în câteva zile. Ea, cea adevărată, cea *reală*, nu s-a mișcat de acolo; *asta*, pe care ai văzut-o tu, nu era, într-un fel, decât propria ta proiecție, nimic mai mult!

Apoi Aurel se ridicase în picioare și, întinzând peste masă mâna în care ținea paharul plin, făcuse propunerea:

— Să bem pentru Proteu! Să bem pentru cel cu o mie de chipuri.

\* \* \*

„E timpul să știu pentru cine am băut”, își zise bărbatul, pătruns parcă de o neașteptată bucurie imediat ce-și reveni din surpriza întâlnirii. Mara nu se clintise de lângă peretele librăriei. La etaj, geamurile erau întunecate, piața rămăsese pustie, dar lumina lămpilor fluorescente, reflectată de zăpadă, era suficient de puternică pentru a nu-l face să renunțe. Și mai era încă destul de amețit.

— Nu mă mai recunoști, nu-i așa? Nu vrei să mă recunoști! ex-clamă el pe un ton provocator și se îndreptă spre Mara cu un mers clătinat.

Se așteptă s-o audă țipând, s-o vadă smulgându-se din loc și fugind, ca o femeie acostată la miezul nopții de un bețiv. Dar Mara nu se mișcă, îl privea cu aceeași expresie liniștită, atentă, nicidecum speriată, și o clipă bărbatul avu impresia că ea îl recunoscuse totuși, că *ea era ea*, cea de odinioară, pe care o purtase în el ca pe o urnă cu cenușă. Derutat, începu

să se bâlbâie, rosti câteva cuvinte de scuză, își simți obrajii arzându-i și se temu că primele vorbe ale femeii vor fi unele de reproș mai degrabă decât expresia unei justificate indignări. Se temu de reacția Marei.

Dar Mara nu reacționează în nici un fel și, cum secunde treceau apăsătoare, în el începu să crească îndoiala. Nu se mai simțea deloc amețit, aburii vinului se risipiseră în atmosfera înghețată a nopții de sfârșit de decembrie. Îl încercă o ciudată nesiguranță, acolo, la un pas de femeia aceea neliniștitoare, de la care nu-și mai putea întoarce privirile, deși tăcerea se prelungea și totul devenea de-a dreptul penibil. Apoi Mara se mișcă abia vizibil și bărbatului i se păru că, în lumina artificială care inunda piața, femeia zâmbise. Răsufală ușurat.

— Dă-mi voie să te conduc, îi ceru el, o femeie ca tine n-are ce căuta pe stradă, singură, la o oră atât de târzie.

Mara își feri brațul cu încetineală. Mâna lui o atinse, totuși, coborî pe talie și brusc se opri, tresărind, fără să se retragă. Acolo unde ar fi trebuit să simtă suprafața moale a paltonului, mâna lui nu întâlnea nimic! Buimăcit, bărbatul mișcă degetele, atinse ceva, își plimbă palma în sus pe obiectul acela ascuns și simți deodată înțepături în buricele degetelor, ca și cum ar fi atins ceva spinos, un cactus de pildă. Umflături cu țepi. Umflături mișcătoare cu țepi. Arsuri. Căldură.

Fulgerător, își retrase mâna și sări în lături. Degetele îl dureau, avea câteva zgârieturi din care curgea sângele. Se aplecă, luă un pumn de zăpadă și își frecă palma rănită. Retrăgându-se cu spatele înainte, privea prosteste silueta Marei, rămasă în același loc, nemișcată.

\* \* \*

Se auzi strigat din spate, tresări și se întoarse brusc, ferindu-se parcă de o nouă atingere.

— Ce-nvârtești pe-aici? îl întrebă pe un ton răstit plutonierul căruia îi trezise suspiciuni prin comportarea lui stranie.

Spuse ceva, destul de neconvingător, încă nu-și revenise din șoc și încă mai arunca din când în când priviri furișe peste umăr. Milițianul aștepta legitimația. Când i-o întinse, îi văzu degetele cu urme de sânge și-l privi încruntat.

— Ce-ai la mână? întrebă plutonierul, întârziind controlul buletinului de identitate.

- M-am înțepat, spuse bărbatul, mai liniștit acum.
- Al dumatăle-i dulapul ăla? mai întreabă milițianul.
- Care dulap? se miră celălalt.
- Ăla de lângă vitrina librăriei.

Bărbatul se întoarce, privi în direcția arătată de plutonier și o văzu tot pe Mara, umbră profilată pe vitrina luminoasă. Simți că-i vine amețală, apoi își reveni, ar fi vrut să izbucnească în râs, poate un râs isteric, dar făcu niște eforturi aproape supraomenești și se reținu.

— Nu, nu-i al meu, zise.

— Ai noroc! îl asigură omul legii. Ți-aș fi ars o amendă, să mă ții minte! Nu știu cine naiba l-a adus și l-a lăsat acolo, în fața librăriei, în plină stradă, ca la mă-sa în tindă, dar până la urmă tot îl aflu eu... Ține actul și dă-i drumul spre casă, că se face ziuă. Și altă dată să bei cu măsură, că ești om în toată firea...

# PORTRET DIN LINII ȘI PUNCTE

---

Pe scară, între etaje, se opri în dreptul plantei ornamentale, observase imediat că frunza aceea de care se lovea adeseori lipsea, o frunză enormă, plină de creștături adânci și de găuri. Cercetă tulpina verde și descoperi imediat ciotul, deasupra ultimei rădăcini aeriene, care atârna spre lădița cu pământ, fără să ajungă la ea. Își aminti deodată că, înainte de a urca, trecând prin părculețul destinat copiilor, văzuse grupul gălăgios care se zbenguia în jurul toboganului, îl văzuse și pe cel cu frunza, alerga după alții și-i plesnea cu frunza aceea ținută de capătul unui pețiol lung de aproape un metru, iar copiii fugeau chicotind, încântați la culme de cine știe ce joc abia atunci născocit. Pipăi ciotul nevindecat și, gândindu-se la vecinii de apartament, proprietarii plantei, își zise că lor n-o să le convină întâmplarea, dar ce puteau face, la urma urmei? Copiii au fost și vor rămâne copii.

Urcă ultimele trepte, cu ochii ațintiți spre numărul de deasupra ușii; n-ar fi avut nevoie de asta, se mutase de aproape doi ani în locuință, în doi ani urci și cobori de atâtea ori încât poți să-ți găsești casa chiar mergând cu ochii închiși, dar se obișnuise așa, în zilele când era încă nou în cartier și se temea să nu greșească ușa, etajul. De câte ori urca scara, de câte ori ajungea la câțiva pași în josul ușii lui, cifra aceea, 33, imprimată pe o mică suprafață de plastic alb, îi atrăgea fără voie privirile. Reacție pur mecanică? Obișnuință? De bună seamă, un asemenea reflex trebuia să fie.

Din bucătărie, radioul tranzistorizat revărsa ritmurile sincopate ale unei orchestre, o voce masculină se tânguia răgușit pe deasupra lor, bruiată din când în când de clinchetul farfuriilor. Femeia ieși în întâmpinarea lui, se ridică pe vârfuri, bucuroasă, pentru obișnuitul sărut, îi cuprinse gâtul cu un braț umed, ferindu-și-l pe celălalt la spate, ca să nu-i murdărească hainele cu obiectul pe care-l ținea în mână.

— Cine-i uitucilă și n-a adus franzeluță? întrebă femeia, alintându-se.

Zâmbind, bărbatul ridică un deget, își recunoscuse vina.

— Uite ce-am primit! zise ea și întinse obiectul pe care-l ținuse la spate, o tijă de plastic roșu, terminată cu un mănunchi de fâșii de burete, galbene, mirosind a detergenti. A fost soră-mea pe la mine și mi l-a adus.

— La ce folosește „păpădia” asta artificială? se interesă el.

Femeia învârti de câteva ori mănunchiul de burete prin farfuria pe care tocmai o spălase. Gesturile ei păreau făcute în joacă, era limpede că instrumentul acela de utilitate casnică o amuza.

— E drăguț, nu-i așa? întrebă ea. Dacă-l pui într-o vază, poate trece drept o floare exotică. În două minute aștern masa, adăugă și își trase de pe mâini mănușile subțiri, de cauciuc. Și mai am o surpriză, dar asta după ce mănânci! preciză femeia.

Nu încercă să afle despre ce era vorba, știa că în zadar ar face-o. Printre îmbucături, îi povesti despre isprava copiilor, se amu-zară puțin pe seama vecinilor de palier, ea era sigură că Marta Gheț va face scene, ținea mult la planta ornamentală și, dacă o pusesse pe scară, asta se datora faptului că nu mai avea loc pe balcon. El povesti o întâmplare din redacție, „știi, mi-a venit azi un zurliu, abia am scăpat de el, o oră întreagă mi-a ținut teorii despre niște porci drogați. Și ghici unde? La New York? La Singapore? Te înșeli, draga mea! Tocmai în cooperativa agricolă din Finișel!...” Râseră, apoi ea servi felul doi, niște găluște cu brânză tăvălite în pesmet. „Am să le propun pentru un *Oscar*”, glumi el, lăudându-le.

— Du-te dincolo, spuse ea la sfârșit, eu rămân să strâng ce mai e de strâns și vin imediat.

Trecu în bibliotecă, ținând sub braț o revistă din care citise pe drum jumătatea unui articol și, trântit într-un fotoliu, se pregăti să-l termine. Înainte de a se adânci în lectură, privirile îi alunecară pe masa de birou, așezată sub fereastră. Văzu niște planșe împrăștiate acolo, dar erau prea departe ca să-și poată da seama ce reprezentau. Se ridică și veni lângă masă, cu revista îndoită în mână.

Puncte, linii. Puncte, linii. Toate de o finețe excepțională, întrețesute într-o plasă elegantă, lucrată în cerneluri de mai multe culori. Curbe exacte, urmând reguli precise de creștere și des-creștere, înghesuindu-se în unghiuri, sugerând suprafețe, volume, arhitecturi. O geometrie suplă, alcătuită din puncte și linii scurte, egale; structuri întrepătrunse, născute parcă una din alta, deosebite prin forme, prin densitatea curbelor, prin culori.

— Bogdan, chemă de dincolo femeia. Mă auzi, Bogdan? Cum a rămas cu porcii din Finișel?

Bărbatul ținea acum în mână una dintre planșe, o cerceta cu atenție, urmărind jocul liniilor pe figura desenată în centrul ei.

— Cum să rămână? zise el, fără să-și ridice privirile de pe planșă. Ți-am spus că insul are fixațiile lui. În calitate de autor și totodată de personaj principal, e convins că face parte dintr-o echipă de intervenție a Organizației Națiunilor Unite. Îmi spune: „Domnule, noi,ăștia din echipă, avem sediul la Geneva. Stau acolo, în birou, și aștept. Când primesc un telefon de undeva, cum că s-a ivit nu știu ce chestie care poluează mediul, îmi iau oamenii și mă reped acolo. Așa și cu afacerea asta cu porcii. Mă sună unul – zice – nu contează cine, la telefon : «Hai, cutare, acasă, că se fac nunți, niște nunți de pomină, se taie porci în Finișel, o să mâncăm și-o să bem pe sparte». Stau și mă gândesc: de ce se taie porcii acum, doar încă nu-i vremea lor, suntem abia în octombrie. Cer amănunte – zice – înțeleg că nu-i treabă curată. Aflu că așa și așa, porcii ăia, pe neașteptate, începuseră să umble amețiți și să facă urât, ce mai! Țăranii, ca să nu le moară mândrețe de animale și să le arunce, s-au pus pe tăiat... «Mă, Gheorghe!» strig eu...”

— Gheorghe îl cheamă pe autor? se interesă femeia, apărută în prag.

— Nu! zise bărbatul. Gheorghe e un fel de adjunct de-al lui. Deci, insul strigă: „Mă, Gheorghe, ia dă tu o fugă, cu primul avion, până la Finișel, vezi că tocmai s-a eliberat postul de porcar al satului, te travestești și tu cumva, te duci acolo și-l soliciți. Cu porcii ăia e ceva, au mâncat, au băut ceva, așa că ia niște recipiente în traistă și recoltează probe de pe unde crezi, acolo-i o afacere stranie, pot să jur!...”

— Amuzant! aprecie femeia, de la spatele lui, lipindu-i-se de umăr.

— Da, dar nu și atunci când cineva se ambiționează să te convingă să-i publici astfel de născociri. Aici ce-i? întrebă, ridicând o altă planșă, cu un desen diferit de cel dintâi, făcut însă tot din linii întrerupte și puncte.

— I-am dat de lucru Arabellei, explică femeia.

— Arabella e mamutul vostru electronic? întrebă Bogdan. Dacă mi s-ar fi cerut părerea, aș fi numit-o mai degrabă Godzila, nu ți se pare că i-ați pus un nume nemeritat?

Femeia se supără.

— Te rog să nu-i spui așa! Arabella e o alcătuire sensibilă, n-are nimic de-a face cu monștrii din filmele tale japoneze. Și, în orice caz, ce vezi aici sunt producțiile ei, funcții de diferite complexități, desenate.

El înțelese că era dator s-o îmbuneze, prea arăta jignită de ironia lui, adresată mașinii preferate.

— Liz, sper că nu te-ai supărat! exclamă și o strânse la piept, ridicându-i capul ca să o poată privi în ochi.

— Ai grijă să nu mototolești planșa! protestă femeia, alunecându-i din brațe. Ar trebui s-o cunoști, adăugă, cred că merită mai multă atenție decât porcii ăia îmbătați din Finișel. Arabella e o mașină complexă.

Pereți de metal și plastic. Dulapuri cu uși masive, căptușite pe dinăuntru cu mii și mii de elemente, sârmulițe, izolatori. Benzi magnetice, șerpuind fără zgomot, discuri, capete de înregistrare, cap de citire, perii, cartele perforate, benzi perforate, ecrane, lumini. Un cub imens, de sticlă, acoperind totul, un clopot care menține clima constantă, fiindcă Arabella dă semne de neliniște chiar și la oscilații nu prea mari ale temperaturii și umidității. „Are pretenții, e capricioasă duduia!” gândea bărbatul, și în minte îi apăru, cu deosebită claritate, imaginea unui tablou celebru, Dali, își zise, parcă era un Dali: o femeie cu corpul compartimentat, o femeie cu sertărașe deschise, alcătuindu-i nudul terifiant, depozitând într-însele golul sau spaima. Și o girafă, departe, o girafă cuprinsă de flăcări.

— Asta-i tot? întrebă.

— Cum, nu-ți ajunge? se miră Eliza, puțin surprinsă.

Îl conducea prin coridorul de sticlă care înconjura calculatorul; dincolo de peretele transparent, aparatele își continuau zumzetul supravegheat de mai mulți cercetători.

— Ba da, ba da! se grăbi el să încuviințeze. E măreț și solemn aici – și ea nu înțeluse dacă el vorbea atunci serios sau ironic. Da, da, urmă bărbatul, altceva mi-am închipuit, altceva... Așadar, asta-i Arabella, așa arată păpușica! N-are nimic uman și, lucru și mai sigur, nimic dintr-o femeie!

— Te înșeli, zise ea, te înșeli profund! și-l trase de mânecă spre o încăpere ceva mai retrasă. Uite, aici ai să vezi niște creații, isprăvile ei cele mai noi. Asta-i un cap de cal.

— Bineînțeles că-i un cap de cal, fu de acord bărbatul, ce-ar putea să fie altceva! și urmări cu atenție liniile întrerupte care compuneau desenul, conturul capului de cal și trăsăturile menite să-i dea expresivitate.

— Ai zice că-i copiat de undeva, ei bine, nu! vorbi Eliza, apăsând cuvintele cu satisfacție. E opera ei, a Arabellei, ea l-a dedus, l-a calculat, l-a modelat în memoria ei și, în sfârșit, l-a reprodus aici, cu mijloacele pe care le avea la dispoziție. Înghite informații-le pe cartele perforate și reproduce totul mai exact decât desena-torul, nostim, nu-i așa?

Bărbatul clătină din cap. Nu găsea nimic nostim acolo.

— Te întorci la redacție? întrebă Eliza, ezitând în poarta Institutului înainte de a se retrage pe alea cu pietriș mărunț, mărginită de trandafiri.

— N-am nici un chef, mărturisi Bogdan. La ora asta aş fi o victimă sigură a tipului care descoperă heroină în băltoacele de lângă Finişel. Ştii, n-am scăpat încă de el, e din categoria celor pe care îi scoţi pe uşă şi-ţi intră pe fereastră. Şi vorbeşte, vorbeşte, vorbeşte!... Până acum mi-a mai povestit subiectele la încă două romane. „Le-am scris, zice, uite-aici sunt, aici le am!” şi bate cu palma o servietă umflată, în care nu garantez că n-are şi câteva cărămizi, prea atârână greu când o cară...

— Te las, îi zâmbi Eliza. Azi lucrez mai mult, mă gândeam că, dacă rămâi în oraş până termin, să vii să mă iei.

Bogdan trecu totuşi pe la redacție, după ce zăbovi într-o cofe-tărie atâta cât să bea o cafea. Aşa cum prevăzuse, fusese căutat.

— A fost unul, îl anunță secretara, s-a învârtit pe-aici aproape un ceas, întrebând din cinci în cinci minute de tine, unde ești, dacă n-ai venit, iar la sfârșit a făcut scandal...

— Ia mai dă-l dracului! izbucni Bogdan. M-am săturat de tâmpeniile lui, să mai meargă şi la altă redacție. Sunt atâtea reviste în țara asta, atâtea edituri, să-i plictisească pe alții!

Incidentul nu-l afectă totuşi prea mult. Pe la amiază primi nişte pagini pe care le aştepta de mai multe zile; în sfârșit, fetele de la corectură îşi găsiseră vreme să le citească. Recitindu-le, se trezi la un moment dat cu atenția slăbită, părea că sensurile cuvintelor se închegau mai greu în mintea lui, trecea peste rânduri fără să le înțeleagă. Se concentrează, reluă lectura unui pasaj din care nu pricepuse aproape nimic, dar efortul îl obosi şi mai mult. Privea pagina şi semnele grafice îi jucau în fața ochilor, cuvintele se dislocau, se împrăştiau, li se tulbura imaginea; subțiate, reduse la un punct, la o linie scurtă, literele încetau să existe, lăsând în urmă contururi ciudate, parabole şi hiperbole întrerupte brusc, reluate în sens invers, încălecate, intersectate sub unghiuri egale. „Arabella!” gândi Bogdan, fascinat de desenul mișcător, variabil, tinzând spre un echilibru şi o simetrie care puteau să însemne mai mult decât îi spuneau lui atunci, cel puțin el, în momentele acelea, așa credea. Ceva din neliniștea, din nesiguranța simțită la institutul Elizei, în prezența uriașului computer, reveni. În răstimpuri, când încordarea ochilor devenea maximă, literele se realcătuiau, cuvintele de asemenea, fără ca pagina să mai primească

limpezimea de la început. Era ca și cum cerneala tipografică s-ar fi șters, s-ar fi decolorat deodată, ca și cum omul ar fi privit textul după ce, mai înainte, și-ar fi apăsât cu degetele, prin pleoape, globii oculari.

Renunță să mai citească. Imaginea femeii-dulap, cu sertarele deschise, cu masca amorfă a chipului inexpressiv, îi reapăru în minte, tulburându-l. „Arabella, oare asta să fie Arabella?” se întrebă, ezitând să-și răspundă.

În drum spre Eliza, făcu un mic ocol și cumpără bilete la cinematograf. „Am să-i fac o surpriză”, își zise, și anticipă bucuria femeii, știa că-și dorise să vadă filmul, unul indian, îl scăpaseră la început și revenea abia acum, la mai multe luni după ce interesul marelui public trecuse. Se pregăti sufletește pentru un spectacol siropos și lacrimogen, auzise atâtea despre film, și bune și rele, încât confruntarea i se părea acum mai mult decât binevenită.

— Unde-i Eliza? îl întrebă pe un tânăr din holul clădirii, dar acela ridică din umeri, poate la calculator, de unde să știe el?

Bogdan urcă la etaj, pătrunse în coridorul de sticlă, cercetă sala computerului, dar n-o descoperi printre cei adunați acolo. I se păru că erau mai mulți decât de dimineață, ce tot fac, ce tot meșteresc acolo? se întrebă, neliniștit. Dădu să intre, ușa de sticlă era încuiată și cei dinăuntru nu auziră ciocăniturile lui, păreau prea ocupați, sau dispuși să-i ignore prezența. Cineva, o femeie, veni și deschise totuși, se pregătea să-l întrebe pe cine căuta, dar el i-o luă înainte.

— Unde-i Eliza? întrebă din nou.

— Nu v-am mai văzut pe aici! veni, prudent, răspunsul.

— Sunt soțul ei, explică Bogdan, cercetând peste umerii femeii (era destul de scundă și îndesată) spațiul luminos din enorma cutie de sticlă destinată calculatorului și personalului care-l servea.

— Aha! zise bondoaca și-l lăsă să intre, dar o luă înaintea lui, legănându-se pe picioarele cu pulpe foarte groase.

Apoi auzi glasul Elizei, venea de după un paravan improvizat, în care tăiaseră mai multe fante, și Bogdan înțelese că la ea, la Eliza, se uitau cei îngrămădiți lângă paravan.

— Ai venit, dragule? întrebă femeia. Nu te speria, vin imediat, totul e bine, nu mi se întâmplă nimic rău, zicea. Apropie-te, să-ți văd ochii, vino lângă paravan!

Prin fantă, bărbatul o văzu așezată comod pe un scaun, zâmbea discret, o mână îi atârna în poală, cu cealaltă, proptindu-și cotul de spătar,

își sprijinea tâmpla ușor înclinată.

— Ce faci acolo?! strigă Bogdan.

Apoi înțelese și se liniști, înțelese și-i veni să râdă. Femeia *poza*, pur și simplu poza, zâmbetul ei era adresat Arabellei. Stătea cu fața îndreptată spre o anumită porțiune a mașinii, de unde o cerceta un ochi complicat, probabil un grup de celule fotoelectrice. Un alt dispozitiv adaptat la computer țacănea grăbit, alunecând pe deasupra colii de hârtie, unde lăsa imprimat, din puncte și din linii, portretul unei tinere femei; portret simplificat, straniu și prin conturul formelor, și prin culoare. Era, fără îndoială, o *interpretare* a modelului, la asta Bogdan nu se așteptase. Uite, își zise, mașina citește modelul și-l interpretează! Arabella vedea geometric, prelucra funcțiile curbelor, firește, dar portretul făcut de ea nu mai era o simplă copie, ci părea să dovedească manifestarea unui raționament complex, a unei personalități creatoare.

Bucuroasă, Eliza alergă dincoace de paravan.

— Și tu, dragule! Și tu! ceru ea, sărindu-i în brațe.

Bogdan înțelese că femeia voia ca și el să pozeze computeru-lui, să i se ofere drept model. Avu o mișcare de reținere, Eliza o interpretează drept o explicabilă lipsă de îndrăzneală, toate erau prea noi, acolo, pentru el, prin urmare nu se putea simți decât stânjenit. Și, în plus, mai erau atâția ochi străini, îndreptați asupra lui, dar femeia voia portretul bărbatului ei, îl voia făcut de mașină. Apoi Bogdan își reveni, alungă ezitarea. „Doar n-o să mă fac de rușine, își zise, și de ce-aș supăra-o pe ea!” Trecu în spatele paravanului, se îndreptă spre scaunul așezat acolo, dar privirile i se fixară de la început pe ochiul mobil al mașinii. Văzu cum instrumentul acela electronic se mișca, însoțindu-i mersul, căutându-l, menținându-i imaginea în obiectiv. Și nu se simți de-loc bine, avu la un moment dat impresia că transpirase în așa măsură încât, în spate, cămașa i se lipea de corp. I se părea cu totul absurd să fie cercetat cu atâta insistență de Arabella, care nu cu multă vreme în urmă îi amintise, printr-un ciudat reflex al memoriei, imaginea aceea terifiantă, coșmarul lui Dali.

Mașina începu să zumzăie, și bărbatul încercă să-și închipuie ligamentele ei electronice străbătute de curenți. Auzi pocnete repetate, de sertărașe trase și împinse la loc, un vârtej păru că-l smulge de pe scaun, prăbușindu-l dincolo de o barieră de la care nu mai putea privi înapoi și nu mai recunoștea acolo nimic din lucrurile familiare. Întuneric mereu îngroșat, străbătut doar de zumzetul acela amplificat, de sângele

impalpabil al unor cifre parcă dematerializate, concentrate, alunecând prin nervi cu o viteză care le făcea simțită presiunea. Mulțimi, unități contopite, răsucite cu violență în lanțuri, în spirale, proiectate în creier ca niște schije fluide, alăturate altora, stârnind la rândul lor, forțând, împingând alte jeturi de fluid, mai departe, pe canale obscure. Trepidațiile le percepea cu atâta acuitate, încât, deși era convins că stă nemișcat, își simțea corpul zguduit din toate încheieturile. O infinitate de lucruri circula prin el, dar lui i se păru în clipele acelea că rămăsese gol, uitase totul, și numai zvâcnetul continuu al pulsului purtător de informații ascunse îl mai făcea să creadă că nu fusese vidat de ultima picătură de viață. O viață care, totuși, nu era a lui, nu semăna cu ceea ce trăise el mai înainte.

— Am tras o spaimă cumplită! avea să-i mărturisească, acasă, Eliza. Mi-a fost teamă, nu știa nimeni ce ți s-a putut întâmpla, de ce te-ai prăbușit inert de pe scaun, de ce Arabella funcționa în gol, țacănea întruna, dar nu lăsa nimic sub carul ei de imprimat, pe planșa de desen. A refuzat să-ți compună portretul! N-a mai făcut figura asta niciodată.

Întins pe canapea, cu comprese pe frunte, Bogdan nu răspunse, era prea slăbit, se mulțumi să ofteze. Apoi, pe măsură ce re-gândea întâmplarea, se convingea tot mai mult că Arabella făcuse totuși portretul, așa cum le lucrase și pe ale altora, din linii și din puncte. Numai că, în timp ce altora portretul le era oferit, cum cerea programul de lucru, *lui*, Arabella refuzase să i-l mai cedeze, îl închisese în ea, se înstăpânise pe propriul lui portret, furat, tănuit, și omul nu înțelegea încă în ce scop făcuse ea una ca asta, nici ce relație se stabilise între el și mașină atunci, nici de ce fusese, dintre atâția alții, tocmai el alesul.

— Ți-a trecut? Ți-a trecut, nu-i așa? se interesă femeia, mângâindu-i obrazul palid.

— Mă doare capul, zise el și ceru un antinevralgic.

# CALENDARUL TIMPULUI ZERO

---

Începu să plouă și stropii mari răpăiau pe acoperișul țuguat al catedralei Notre-Dame, care-și expunea privirii fațada împovărată de schele. Meșterii se adăposteau care pe unde găsea, abandonându-și lucrul. „Lasă că mai e timp!” hotărâse mai-marele și, cum ploaia continua cu grindină, celebra grindină din anul 1315, trecură cu toții pe un culoar lateral, intersectând una din căile de acces spre compartimentul-odihnă. „Să așteptăm aici, propuse mai-marele, lăsați-vă jos uneltele, dar nu vă-ndepărtați, putem fi chemați înapoi din moment în moment...” Un huruit greu răzbătea de la unul din etajele inferioare. „Ce-i acolo? Întrebă mezinul, Anatole. Numai o clipă, meștere, dau o fugă să văd, acum tot am intrat pe linie moartă!” Și se îndepărtă grăbit, nemaiașteptând încuviințarea, se aruncă în gol, în puțul cu pereți translucizi, prin care circulau, de jos în sus, lumini distanțate după cum cerea codul.

„Părăsiți canalele 6 și 84, părăsiți canalele!” se auzi un vuiet și, imediat, Anatole își simți frânată căderea. „Sunt pe 84”, își aminti și se refugie într-o nișă, alături de un costum de scafandru, care cădea și el, legănat, prin puț, dar fusese împins într-acolo. „Selim al doilea pe 6, radicalii pe 84!” vui din nou comanda și luminile care circulau prin pereții puțului își sporiră viteza. Jos se iscă un foșnet, băiatul nu-și putu învinge curiozitatea și se aplecă în afară, nu mult, atâta cât să poată vedea vânzoleala care urca năprasnic în puț și abia avu vreme să-și retragă capul din calea formelor filamentoase, din loc în loc prevăzute cu umflături, care năvăleau în sus, șerpuind într-o alunecare foșnită.

Se retrase în fundul nișei și reuși să prindă costumul de scafandru înainte ca acesta, insuficient fixat, să fie smuls de curent și purtat mai departe, printre formele chemate deasupra. „Așadar, gândi Anatole, așa arată teribilia radicali, călăii de numere...” Și o vreme privi în urma lor, răsucindu-și gâtul; nu-i mai întâlnise până atunci, iar primul contact cu ei fusese dezamăgitor în măsura în care îl și uimise. Vânzoleala se stinse, la fel și zgomotul, așa că meșterul cel mic își dădu iarăși drumul în puțul vertical, alunecă printre niște valve și, lovit de una dintre ele, fu proiectat într-un alt puț, oblic, acolo unde părea să fie o ramificație. Se simți supt de un curent zumzăitor într-un spațiu deschis, un fel de piață străjuită de

mumii verticale, trecu mai departe, ocolind niște enorme lanțuri care pulsau liniștit, el n-avea de unde să știe că reprezentau structuri moleculare și nici la ce serveau nu putea ști, de altfel nici nu-l prea intrigau descoperirile neobișnuite, se învățase să ia drept firesc tot ce întâlnea.

„Ăsta n-are liniște nici aici, la rezervă!” își spuse, sărind peste modelul acidului ribonucleic și ferindu-și picioarele de zvâcnirile lanțului albuminoid. Ieși într-un alt canal, dar țăcănitul acela infernal îl asurzi, imagini și sunete se succedau prin fața lui cu o viteză de neînchipuit – bazalt, bazar, bază, bazin, băbește, băcan, băcănie și așa mai departe, cuvinte pe care Anatole nu le mai întâlnise, n-aveau nimic comun cu obiectele cunoscute de el, în-cât puteau fi, foarte bine, dintr-o limbă străină. Băiatul ascultă plesnetul sacadat al sunetelor, ochii îi obosiră de sclipirile unui univers de neînțeles, așa că renunță curând și se întoarse pe ace-lași drum, până când un alt curent îl smulse în sus, deasupra unui câmp vast, străfulgerat de mici explozii de bombarde. Două oști se înfruntau acolo, cavaleria uneia șarja, artileria celeilalte încerca să reziste. „Napoleon!” vui vocea aceea autoritară, care făcea ordine în compartimente. „Napoleon, setul complet al anului 1802...” Și tocmai atunci micul meșter de la Notre-Dame, prăbușit printre războinicii cu bicornuri, auzi strigăte, cuvinte cunoscute. „Ăștia-s de-ai regelui Franciei!” își imaginează și, ignorând pericolul, se ridică din tufișul pe care îl zdrobise în cădere, înaintă spre ei, dar gestul prin care îi saluta, fluturându-și gluga colorată, rămase neisprăvit, pentru că vuietul izbucni din nou: „Parazit în câmpul cutare!” însemna vuietul.

Iar micul Anatole fu smuls dintre războinicii care-i vorbeau limba cu un accent ciudat și fu aruncat într-un canal necunoscut; curentul îl purta vijelios pe sub membrane transparente, îl răsucea în vârtejuri strânse, amețindu-l, abia putea să mai deosebească grupurile de lumini izbite unele de altele, rostogolite, închegate în mulțimi cu forme lungi, sau smulse din acestea și împrăștiate după cum le impunea o lege secretă a curentului. Băiatul înțelise abia târziu, după ce totul rămânea amintire, că se aflase pentru un moment între numere, acolo unde se înfruntau mulțimile abstracte în cadrul unor operații matematice egale ca amploare celor de pe câmpul de luptă vizitat; înțelise asta abia după ce-și aminti că radicalii sugrumători fuseseră și ei prezenți, mai apucase să-i vadă înfășurându-și victimele luminoase și imobilizându-le.

Pe-aici, pe unde îl purta acum curentul, era toamnă, nu-și dă-dea prea bine seama de ce, dar i se înfipsese în minte gândul ăsta și știa că nu putea fi altfel, cobora prin puțul cu pereții cenușii și mirosea acolo a umed, a noroi, a fructe putrede, a toamnă. Vuietul de sus răzbea mai greu în fundătura unde ajunsese micul meșter. „Codicele voronețean!” cerea de departe vocea și pereții puțurilor tremurau, arătând amploarea năvalei spre etajele de sus. „Centura Van Allen! Totul despre sumerieni! Canalul *a*, canalul *zet*!” răzbea ca un susur comanda care, în alte sectoare, declanșa adevărate seisme. Începu să ningă, simți pe obraz primii fulgi, era noapte și nu putea să-i vadă, dar întinse mâna cu palma deschisă și curând și-o simți umezită, așa făcea și acasă, în cătunul de pe Sena, de unde-l luase mai-marele ca să ajute la cioplirea sfinților împărați, ale căror chipuri de piatră aveau să împodobească fațada catedralei Notre-Dame. Ba nu, era o deosebire, o mare deosebire! Dacă deschidea ochii, avea să se convingă imediat că totul era diferit, până și el însuși. Dar n-avu vreme să se gândească la asta, că plutirea i se sfârși într-o hală imensă, cu marginile – dacă avea cumva margini – înecate în întuneric, și doar acolo, pe un spațiu redus, scliffea o suprafață fosforescentă.

„Aici toată lumea doarme”, gândi Anatole, simțind legănarea ritmată a corpurilor de tot felul pe care le bănuia suspendate în golul acela nemăsurat. Era liniște, atâta liniște, încât Anatole se sperie, își aminti deodată de ceilalți meșteri și de treaba pe care o aveau de făcut. Notre-Dame aștepta, materializată în fluidul unuia din etajele superioare, iar el, micul meșter, ajunsese întâmplător într-o zonă inactivă. „Ce mă fac, ce mă fac? începu să se frământa. O să dau de belea cu mai-marele dacă nu ies de aici”, și, mișcându-se, încerca să prindă vreun flux ascendent, care să-l trimită într-unul din puțurile suitoare. Se izbi de ceva dur, și în clipa aceea întunericul se despică, străpuns de un fulger globular uriaș, orbitor, plesnit imediat în mii de scânteii.

Și, deodată, auzi urletul: „Alarmă, alarmă!” însemna urletul care se prăbușea de sus, răvășind făpturile adormite în beznă. „Alarmă, defecțiune la compartimentul 208 memorie tehnică, eliberați culoarele de acces, stop circuitul *spre*, zona intră în carantină...” Micul meșter încremeni, copleșit de semnificația parțial înțeleasă a curenților care vibrau deasupra lui, în vreme ce mai-marele tocmai își scosese capul din coridorul unde se refugiase cu ceilalți și, constatând că ploaia încetase, le spunea: „Hai, băieți, uneltele sus, acuși auzim semnalul, pregătiți-vă!”

Arabella tace. Arabella e de mai multă vreme în revizie tehnică, undeva s-a produs un scurtcircuit, se pare că în sfârșit tehnicienii l-au localizat. E vorba de o fracțiune de secundă, spune inginerul-șef, și nu se poate abține să nu înjure, are pungi mari sub ochi, n-a dormit mai multe nopți la rând, la fel și ceilalți. „Eh! oftează cineva. Ce mare lucru, o fracțiune de secundă?!” Dar Arabella tace.

# LEMNUL CEL VIU AL CREMONEI

---

Mai avea o singură săptămână până la vacanță și încă nu se hotărâse pentru ceva anume. Rămânea totuși perspectiva eternei excursii în circuit. Nu știa nici el în ce măsură o tentație reală, sau, mai degrabă, o capitulare în fața obiceiului răspândit de la o vreme în mediile didactice de la țară. Cu un an în urmă, când își luase postul în primire, colegii îi vorbiseră cu un entuziasm de-a dreptul exagerat – și asta imediat după ce-l cunoscuseră, după ce-l acceptaseră ca „de-al lor” – despre o excursie pe care tocmai o făcuseră, în „grup organizat”, pe la mănăstiri și prin alte locuri originale, nelipsind dintre obiectivele vizitate Capitala. A fost ceva de vis, afirmau fetele, se pierduseră pentru câteva ore prin magazinele bucureștene, trăiseră o beție roză, populată de tot felul de obiecte: pantofi, poșete, materiale de rochii, pălării, ciorapi, bijuterii, covoare, un bazar imens, multicolor, derutant, amețitor, care pur și simplu le tăiase respirația. Le zăpăcise pe bieteles dăscălițe, majoritatea suplinitoare, majoritatea ieșite dintr-un liceu comunal pentru a trece la catedră într-o altă comună.

Marcel zâmbise atunci, încercând să-și imagineze, după licărul ochilor lor și după freamătul din glasul cu care reînviau amintirile, cât de transportate trecuseră fetele acelea printr-o aventură estivală ce amesteca descoperiri importante cu senzaționalul mărunț, cultivat cu deplină încântare de mințile lor înfierbântate. Candoarea memorărilor ar fi cerut, poate, o replică ironică, dar Marcel era prea „nou” atunci și, necunoscându-și bine colegii, evita răspunsurile care ar fi putut provoca, dacă nu incidente, dintr-o greșită înțelegere a intențiilor lui, în mod precis o prăbușire a entuziasmului colectiv: oricum, colegii se întorseseră dintr-o călătorie incomparabil mai animată, mai plină de neprevăzut decât viața lor cea de toate zilele. De ce să le fi stricat el plăcerea de a-și retrăi la modul superlativ impresiile? În fond, era excursia lor, se alesese fiecare cu ce putuse și cu cât putuse lua din ea, unii mai mult, alții mai puțin. Se distraseră, petrecuseră pe la cabane seri de neuitat. Unuia, care preda desenul și avea în completare niște ore de agricultură, îi plăcea să discute în special despre chefurile trase pe ici, pe colo, și ți-ar fi reconstituit

traseul unind cu o linie continuă o cârciumă de alta peste distanțele apreciabile ce le separau.

În fine, vacanța aceea trecuse. Mai trecuse și un întreg an școlar, iar acum, în pragul unui alt concediu, cineva lansase ideea noii excursii. Se făcuseră chiar și propuneri de traseu, vreo trei, dar părerile erau împărțite, unii preferau o variantă, alții alta, apăruseră nemulțumiri. Argumentarea unei opinii trimitea inevitabil la excursia precedentă, prilej de noi aduceri-aminte, de noi peregrinări prin aventura consumată și, încetul cu încetul, Marcel simți că planul avea să eșueze. Prea le rămăsese vie cealaltă aventură, prea îi zguduise și-i obosise – la modul plăcut, firește, dar destul încât să nu mai fie în stare să organizeze ceva nou. Ca și cum amintirea unui eveniment uluitor, despre care fiecare avea convingerea secretă că era și trebuia să rămână irepetabil, le-ar fi frânat inițiativele, împiedicându-i să treacă dincolo de faza aceea de proiect controversat.

Așadar, Marcel ar fi putut să jure că până la vacanță planul excursiei va muri definitiv. De altfel se pomenea tot mai rar de el, poate și din cauză că în preocupările lor deveniseră extrem de actuale, presante, problemele curente ale sfârșitului de an școlar: încheieri de medii, ce facem cu cutare că pică la trei materii, îl lăsăm sau nu repetent, și așa mai departe. Marcel se simțea obosit, în seama lui căzuse obiectul cel mai dificil, matematica, și era singurul calificat în specialitate la școala de munte unde își făcea stagiatura. Nu era deloc ușor să „deschidă” niște capete care, ani de-a rândul, rămăseseră opace la această pretențioasă știință, rămăseseră așa în primul rând pentru că la catedră se perindaseră diverși suplinitori de ocazie, mulți dintre ei depășiți de complexitatea unor probleme din manual. „Fir-ar să fie!” înjurase el la început. „M-au trimis pe mine să fac desteleniri...” Și le făcuse, dar cu prețul unor eforturi considerabile, așa că intra în vacanță aproape epuizat. „O să merg la mare”, își propusese cândva, dar o scrisoare venită de la părinți îl chema cu toată duioșia să revină cât mai curând posibil *în sânul familiei*, așa că Marcel își amânase și el proiectul excursiei personale pentru mai târziu. În plus, ultimele buletine meteorologice pe care le transmitea radioul anunțau mereu ploi pe litoral, asta însemna că apa avea să rămână rece, o vreme cel puțin.

Veni bătrâna, fosta lui gazdă, pe geam o vedea chinându-se să treacă podețul aruncat până la intrarea în curte, peste albia adâncă a torentului. Ulița strâmbă, înghesuită, coborând în pantă, urma firul pârâului, pe partea cealaltă, iar podețul – două trunchiuri de copac fasonate grosolan și

prevăzute cu o balustradă cioplită și ea dintr-un copăcel subțire, strâmb – sfârșea exact în poarta gardului scund. Bătrâna, cocoșată și slută, abia ridicându-și deasupra balustradei rudimentare capul îmbrobodit cu negru, pășea cu grijă în lungul podețului, pipăind fiecare loc cu picioarele ei încălțate în bocanci prea mari. Marcel rămase la fereastră, amuzându-se de prudența exagerată a bătrânei, până când o văzu mișcând în spatele porțiței. „Oare ce-o fi vrând?” se întrebă și, înainte de a ieși în prag, căută într-o scrumieră niște mărunțiș, pentru cazul că bătrâna i-ar fi cerut doi-trei lei cu împrumut, se mai întâmplase. Se înțeleșeseră bine cât timp el locuise în camera „din față”, cea mai bună a casei ei țărănești. În ciuda urâteniei care o făcea cunoscută peste mai multe sate, bătrâna se dovedise a fi de o bunătate exagerată și de-o naivitate cuceritoare, încât Marcel, dacă nu s-ar fi simțit totuși strâmtorat în căsuța acoperită cu paie – altfel destul de îngrijită – a nanei Ana și dacă nu i s-ar fi ivit, pe neașteptate, ocazia să închirieze singur o casă cu mai mul-te camere, din care proprietarul se mutase la oraș, i-ar fi ținut pe mai departe tovărășie, înfruptându-se din plăcintele pe care femeia le pregătea ca nimeni alta. Niște plăcinte groase de un de-get, cu aluatul copt pe o lespede înfierbântată.

Bătrâna începu să vorbească îndată ce-l văzu în prag. Vorbea urcând panta destul de înclinată a curții, pe care cu vreo două zile în urmă o spălase viitura năpustită de sus, de pe coastă, cărând pământ în unele locuri, dar din cele mai multe spălându-l, purtându-l în albia pe unde pâraul, atunci umflat și vijelios, își aruncase apele murdare la vale. Bătrâna urca printr-un mic șanț cu fundul uscat acum, și în care pietrele dezgolite de furia apelor sclipeau albicios în lumina soarelui. Bodogănea nemulțumită, privind cu coada ochiului urmele furtunii. Îl căina pe Marcel pentru dezastrul făcut de ape în curte.

— Vezi, dacă te-ai mutat de la mine, domnișor! îi reproșă ea, probabil sincer convinsă că, dacă nu s-ar fi mutat, de o mulțime de griji ar fi avut prilejul să scape.

Dar el o cunoștea prea bine, știa că nu pentru a-i deplânge curtea devastată urcase bătrâna.

— Ce-ai acolo, nană Ană? întrebă, arătând plicul ținut de bătrână în mână.

Ca și cum abia atunci și-ar fi amintit, femeia îndrugă niște vorbe de scuză, în graiul ei complicat și greu de înțeles, plin de cuvinte vechi,

pronunțate ca prin partea locului, cu totul altfel de cum îi fusese dat lui Marcel să audă până la venirea lui aici. Se amuzase copios la început, era într-adevăr ciudat să-i auzi pe acești oameni vorbind, își zicea la un moment dat că va avea ne-voie de un translator. Exagera, firește. Cu bătrâna conversația devenea și mai interesantă: ea, care trecuse de 70 de ani fără să fi ieșit încă din sat, fără să aibă habar cum arăta orașul, prindea greu cuvintele noi, le stâlcea, le chinuia, încercând în zadar să dea de forma lor corectă. Lui, chiriașului, i se adresa la început cu „dom' prifosăr” în sus, „dom' prifosăr” în jos, până când el, convins în sfârșit că n-o va putea face să rețină cuvântul corect, o rugase: „Nană Ană, nu-mi mai spune *prifosăr*, că te-aude careva și mă faci de toată minunea, așa-mi rămâne porecla pe aici!” Iar bătrâna, într-un fel de scuză încâlcită, îi dădea să înțeleagă că „omu' bătrân îi și fără minte”, și conveniseră să-i spună „dom' văstor”. Forma asta simplificată de la învățător suna, oricum, mai bine în gura ei decât cealaltă.

Marcel luă plicul, cercetă antetul și ștampila, în vreme ce bătrâna, emoționată, neliniștită, îl privea de jos, sprijinindu-și o mână în șold, acolo unde spatele îi pornea într-o parte, deviat.

— Spune, dom' văstor, de bine-i ori de rău? întrebă ea încă înainte ca Marcel să fi apucat să desfacă plicul.

Lui îi veni să zâmbească, observând că bătrâna nici măcar nu se interesase de la cine primea scrisoarea. Ea n-o aștepta de la nimeni, n-avea cine să-i scrie, iar dacă-i venea „carte”, asta cine știe ce putea să însemne, vreo încurcătură cu casa, Doamne ferește!, nici nu încerca să se gândească. Auzise ea că și alții primiseră citații, îi trăgeau neamurile prin tribunale și ieșea din asta necaz și cheltuială.

— Eu n-am nimic cu nime, nu mă duc nicăieri, poate să mă cheme cine-o vrea! mai zise, burzuluindu-se, ca să-și facă puțin curaj, ca să fie convins „domnișorul”, și în primul rând ea, că ni-meni și nimic n-avea s-o clinească din hotarele între care trăise o viață de om. Nici măcar scrisoarea.

— Îți scriu ăia de la muzeu, nană Ană! o lămuri Marcel, pronunțând „muzău”, așa cum o auzise pe bătrână, asta se întâmplase după trecerea prin sat a unei echipe de etnografi.

— Ce le mai trebe? se interesă bătrâna, mai liniștită, mai ușu-rată de griji, dar încă nu de tot.

— Te întreabă dacă nu te-ai hotărât să le vinzi mașinăria aia din „șopru”, că ei îți dau trei mii pe ea, mai mult nu pot, zic că atâta-i lasă legea! traduse Marcel pe înțelesul femeii cele scrise, pe hârtia oficială, în termeni de îngrijită corespondență birocratică.

Bătrâna ascultă cu atenție și, înțelegând despre ce era vorba, începu să-și clatine capul într-un fel ce trebuia să însemne un refuz categoric. Își întinse după scrisoare mâna subțire, osoasă, cu pielea crăpată, mână de om trudit, învățată cu lucrurile ce se cer făcute pe lângă o casă fără bărbat. Înainte de a i-o înapoia, Marcel întârzie cu ochii pe rândurile dactilografiate, cât să poată întreba:

— De ce nu le vinzi mașinăria, nană? Spune, nu ți-ar prinde bine vreo trei mii de lei?

Bătrâna luă scrisoarea și plicul, bodogăni ceva, nemulțumită, spuse că n-avea nevoie de atâția bani, ce să fi făcut cu ei? Că nu-i trebuiau nici ca să-și înceapă casă — casă, har Domnului, avea, unde să-și odihnească oasele bătrâne. Și să-i țină sub perină sau ascunși pe după grinzi, până dă cineva peste ei, iarăși n-avea trebuință. Marcel păru gata s-o creadă, știa că bătrâna nu și-ar fi schimbat felul de viață, indiferent de norocul care ar fi căzut peste ea. Nu și-ar fi luat alte haine, ar fi umblat prin sat îmbrăcată tot în straiile negre, decolorate, purtate de obicei, încălțată tot cu ghetele mari și aproape scâlciate pe care le târa după ea în orice zi, indiferent de anotimp. Și nici n-ar fi mâncat mai bine, ei îi ajungea puțin, ar fi trăit așa cum trăise o viață întreagă, înconjurată de aceleași lucruri și făcând treburile cu care se învățase de mică. Dar Marcel își zise că răspunsul ei, îndârjirea aceea cu care se încăpățâna să refuze pentru a doua oară oferta nu putea să-și aibă explicația doar în cuvintele bătrânei. „Să nu-mi spună mie, gândi Marcel, să nu-mi spună mie că nu i-ar plăcea să țină în casă o sumușoară, măcar așa, ca să știe că are banii la îndemână, ca să se bucure că-i are, chiar dacă nu știe cum să-i folosească, chiar dacă nu se atinge de ei...” Și, ca și cum i-ar fi ghicit gândurile, bătrâna adăugă ceva în legătură cu mașinăria. „Cu aia-i o treabă, zicea ea, poate o să-ți spui v’odată, da’ nu acum...” Se întoarse și plecă, strângând bine scrisoarea între degete, cu mâna făcută pumn, și, în același timp, atentă să nu se împiedice în pietroaiele împrăștiate de viitură prin curte.

Cu mașinăria de sub șopronul bătrânei era într-adevăr o po-veste. În linii mari, Marcel o aflase încă de când locuia acolo în gazdă. Descoperise „obiectul” la prima cercetare mai amănunțită a curții, când făcuse, cum îi

plăcea să spună, cu un termen stereo-tip rămas din armată, „turul de orizont”. Sub acoperișul vechi, cârpit pe ici-colo cu scânduri înnegrite de vreme, privirea îi fuse-se atrasă imediat de ciudata construcție de lemn, păstrată de cine știe când, la scuteală de ploi și ninsori. „Ia te uită!” se mirase el, atunci; nu se aștepta să găsească la băbuța cocoșată așa ceva și stătuse minute în șir lângă mașinărie, îi tot dăduse ocol, observând-o cu atenție. Descoperirea îl nedumerise, privea trunchiul orizontal, așezat pe niște suporturi de lemn și cioplit la unul din capete ca un șurub fără sfârșit, răsucise de roata care-l antrena, urmărise mișcarea greoaie a trunchiului, ridicarea și coborârea sincronizată a unor piese laterale, acționate de mecanismul principal, și în tot acest timp se întrebuse ce putea fi mașinăria aceea, la ce folosea sau folosise ea și cum ajunsese în șopronul bătrânei. Pieseile erau masive, cioplite din trunchiuri, din bucăți mari de lemn, dar lucrătura dovedea finețe, șanțul șurubului fără sfârșit fusese tăiat cu destulă exactitate și lemnul era acolo neted, aproape lustruit de îndelungă frecare. Lucru dovedit și de marginile uniform rotunjite ale creștăturilor care, odinioară, trebuie că se înșurubaseră undeva, probabil într-o altă piesă de lemn, acum dispărută. Opintindu-se, învârtise roata și într-un sens și în altul, axul principal scrâșnise plângător în suporturile lui neunse, ca-pățul i se înșuruba în aer, fără să înainteze. Și atunci Marcel trăsesse concluzia că mecanismul era, de bună seamă, incomplet, că lipsea o parte importantă, cea care ar fi trebuit să preia mișcarea, antrenată de șurubul fără sfârșit. Cea care odinioară se mișcase nu se știe în ce direcție și în ce scop, iar acum, dacă ar fi existat, ar fi lămurit îndată totul. Așa cum arăta, mecanismul acela uimitor spunea multe, însă nimic precis despre destinația lui.

— Nană Ană, întrebuse el atunci, de când ții lemnele alea cu șurub în „șopru”?

Iar bătrâna dăduse din mână, ca și cum o asemenea întrebare n-ar fi avut nici un rost.

— O, îi spusese, să fii dumneata sănătos, domnișor, de când le știi io acolo!...

Cu alte cuvinte, erau acolo dintotdeauna, de când lumea, probabil, ori poate că nu tocmai de-atunci, dar în orice caz ea acolo le apucase, în curte la răposatul. Că în tinerețile ei, când răposatul o adusese la casa lui, tocmai din capul celălalt al satului („că io n-am fost chiar așa hâdă cum mă vezi, am fost odată și io fată ficioară, tânără și arătoasă”, îl asigura

cocoșata cu jumătate de gură, bănuind totuși că aparențele îi făceau afirmația greu de crezut), chiar și atunci mașinăria era acolo, sub un alt șopron, căruia îi putreziseră stâlpii și-l desfăcuse răposatul, ca să-l clădească din nou. Și trăsese rămașăria deoparte; el, că era voinic, ajutat de încă vreo zece oameni, rude venite în clacă, așa cum cerea obiceiul. Și, întrucât nana Ană se arăta dispusă să se abată atunci de la ceea ce-l interesa pe Marcel, să intre în niște povești legate de familia soțului, cu care nu se prea avusese bine, tânărul profesor intervenise, întorcând-o la rândul său. Îi ceruse amănunte despre ciudata construcție de lemn, îmbinată fără nici un singur cui metalic, dar băbuța nu știa nimic exact, tot ce-și amin-tea era prea puțin pentru a trece drept o lămurire mulțumitoare. Știa că drăcovenia rămăsese de la „ăi bătrâni,, de la niște meșteri pe care i-ar fi avut răposatul în neam pe vremea când satul fusese abia un cătun cu câteva case împrăștiate, iar pădurea nu era „asta de-amu, ci a' dinainte”, în parte tăiată, în parte distrusă de un incendiu care a lăsat coastele dezgolite și unele mai sunt și azi, de apucă puhoaietele la vale și îneacă satul câteodată.

Marcel își tot frământase mintea ca să înțeleagă la ce folosise totuși acea instalație primitivă, excelent încheată, chiar dacă fusese cioplită numai din bardă. „O fi fost de la vreo moară!” zicea el, privind-o întrebător pe bătrână. „O fi fost”, răspundea ea. „Sau de la vreun teasc?” revenea el cu o altă presupunere. „Și de la teasc!” încuviința nana Ană, pentru ea era bine oricum, dom' vâstor le știa pe toate, că era învățat. Marcel își întrebese colegii, aflaseră cu toții de existența mașinăriei înnegrite de vreme, știa tot satul, dar nu-i dăduse nimeni importanță, era o curiozitate oarecare, nu folosea la nimic. Unii, dacă ar fi fost după ei, ar fi desfăcut-o în bucăți, așa vorbeau vecinii, și ar fi întrebuințat-o într-un fel oarecare; roata, bunăoară, și o parte din trunchiul pe care era montată puteau fi așezate deasupra unei fântâni, să înfășoare lanțul ce slobozea și, apoi, trăgea afară găleata. Dar bătrâna era într-o ureche, credeau vecinii, lăsase lemnăria să putrezească fără rost sub șopron. Marcel constatasese însă că lemnăria nu pu-trezea deloc și chiar se mirase de rezistența materialului lucrat de meșterii din vechime.

La un moment dat venise de la oraș un microbuz cu câțiva muzeografi, se interesau de obiecte vechi, văzuseră și ei mașinăria. Unul, mai în vârstă, apreciasse de la prima ochire, fără să stea pe gânduri, că instalația acționase cândva o piuă, și lua mărturie o anumită porțiune a

bușteanului central, prevăzută cu gheare pentru agățat niște ciocane de lemn imagine. Ceilalți nu se grăbiseră să formuleze alte păreri. Singurul care nu se lăsa convins fu Marcel. „Ce rol are, domnule, șurubul ăsta fără sfârșit și ce acționa el dacă spui că-i vorba de o piuă?” întrebare, iar străinului nu-i plăcuse intervenția, se înroșise puțin și, dacă făcuse totuși efortul de a da niște explicații grăbite, pe un ton ce se voia de necontrazis, asta se întâmpla din cauză că, fără s-o știe, tânărul profesor de țară angajase în joc tocmai prestigiul și autoritatea directorului muzeului etnografic din județ, și încă în fața unor simpli muzeografi subalterni. Omul se încăpățână să susțină că instalația era o parte din mecanismul primitiv folosit la piuă, iar ceea ce-l deosebea de alte dispozitive din aceeași categorie puse pe seama inventivității „nesecate” a meșterului anonim. Bătrâna asista năucă la discuția străinilor, mirată de interesul stârnit deodată de drăcovenia care-i rămăsese de la răposatul. O tentaseră chiar atunci cu o mie de lei. Piesa „prezenta valoare pentru muzeu”, urma să fie studiată acolo cu multă atenție, ca să i se stabilească mai exact vârsta și toate celelalte. Dar bătrâna, deși uimită că i se ofereau bani pentru lemnăria de sub șopron, refuzase, așa că străinii plecară, promițându-i că vor vedea ei ce se mai putea face pentru încheierea târgului; oricum, „piesa” le trezise interesul și voiau, neapărat, s-o achiziționeze.

Ultimele zile ale anului școlar treceau încet, apăsate de o căldură moleșitoare. Marcel își găsi vreme să mai aranjeze puțin curtea, deși era limpede că urmele potopului nu puteau fi făcute să dispară imediat. Se gândi să cheme în ajutor câțiva copii mai mari, apoi își aminti, la vreme, că gestul s-ar fi putut răstălmăci, „interpreta”, întorcându-se împotriva lui. „Păi bine, stimată co-leg!” i-ar fi reproșat directorul, un învățător mai în vârstă, care și așa îl suspecta că-i pândeste funcția, temându-se deci că – dacă nu acum, la anul, sau la celălalt – inspectoratul îl va detrona în favoarea celui cu studii superioare. „Bine, domnule coleg, tocmai acum, în pragul absolvirii, îmi iei elevii și-i pui să dea cu târnăcopul, cu lopata prin curtea dumată?” Așa că Marcel nivelă singur o parte din curte și curând lăsa lucrul baltă, prea era cald, prea îl trăgea gândul spre concediu; după solicitările unui an întreg, nervii își cereau binemeritata odihnă. De altfel, nu numai cu el, ci și cu ceilalți se întâmpla același lucru, fetele se adunau în fiecare pauză pe o bancă așezată nu departe de intrarea în cancelarie, stăteau acolo, cu cataloagele sub braț, sporovăiau despre te

miri ce și nu se mai dădeau urnite după ce suna clopoțelul. Domnii profesori jucau table, prăjindu-și spinările la soare, cu excepția celui care, fiind de serviciu, supraveghea zbenguiala gălăgioasă a copiilor. Îți venea din ce în ce mai greu să intri în sălile reci, era prea frumos afară, prea îmbietor! Încălcând regulamentul, câțiva începură să-și țină lecțiile în grădina școlii, pe sub nuci. Marcel vedea pe fereastră copiii așezați în cerc, hârjonindu-se fără să prea ia în seamă avertismentele tinerei care, cu catalogul în poală, încheia mediile trimestriale și anuale, ascultându-i superficial pe unii dintre ei.

Într-una din aceste zile, lui Marcel i se făcu poftă de plăcinte și-i trimise bătrânei vorbă, printr-un copil din vecini, rugând-o să-l aștepte cu „lipie coaptă pe lespede”. Seara, în drum spre casa nanei Ana, intră în prăvălioara care adăpostea un mic magazin sătesc, cumpără bomboane și i le duse bătrânei. Știa că-i plac, dar nu prea se grăbea ea să arunce banii pe ele.

Bătrâna îi pregătise, într-adevăr, niște plăcinte uriașe. „Cu as-tea saturi un regiment!” glumi Marcel, sfâșiind una cu degetele, în vreme ce nana Ană trăgea de după dulăpior sticla cu palincă și băjbâia prin rafturi după păhărele. Turnă băutura, închină pentru sufletul răposatului, duse paharul la buze, dar nu bău. „Eu dragul nanei, îs prea bătrână ca să mai folosesc”, explică ea atunci când Marcel o îndemnă să-și golească paharul, „ca să mai prindă pute-re”. Își făcu de lucru la lampa cu petrol, o aprinse, mânuind cu degetele ei uscate chibriturile și sticla afumată, apoi atârână lampa deasupra mesei, în cârligul ce spânzura din tavanul scund al încăperii.

— Nană Ană, zise Marcel după ce se mai ameți cu „tăria” și, sătul de plăcintă, își freca de un capăt de ștergar degetele unse. Știi ceva, nană Ană? Vinde-mi mie mașinăria din șopron, îți dau și eu atâta cât ți-ar da domnii de la muzeu și, așa, măcar știi pe ce mâini încape.

Bătrâna, care tocmai se pregătea să-i umple iarăși paharul, înlemni cu sticla strânsă în mâini, lângă pieptul ei strâmbat de cocoașă. Îl privi lung, nedumerită, mijindu-și ochii înconjuțați de crețuri adânci, îl privi de parcă ar fi vrut să se convingă că „domnișorul” vorbea în glumă. „Dumneata, dom’ văstor, glumești, nu se poate să vrei ce-ai zis mai înainte!” spuneau ochii ei pe sub năframa neagră, de care nu se despărțea niciodată. Marcel o lăsă câțva timp să se perpelească, apoi izbucni în râs, iar bătrâna,

convinsă acum că propunerea n-avea în ea nimic periculos, zâmbi știrb și apropie gâtul sticlei de buza paharului.

— Vai, dom' văstor, Doamne iartă-mă! zise. Tare m-ai speriat! Că doară cum să-ți vând dumitale lemnele alea, că m-ar bate Tatăl ceresc...

Mai în joacă, mai în serios, Marcel insistă, vru să știe de ce se împotrivea bătrâna, mereu, când venea vorba să înstrăineze ciu-data mașinărie. Că, la urma urmei, tot nu-i folosea la nimic. Și au dreptate oamenii cu limbă lungă: un lucru care nu-i bun la ceva nu se ține pe lângă casă. Iar banii erau bani, nu trebuiau aruncați și nici să fugi din calea lor, când îți sar înaintea. Dacă ajungeau acolo, la muzeu, piesele acelea din șopron aveau să fie puse iarăși cap la cap, să le vadă lumea, să nu stea așa, cum le păstra bătrâna, ascunse într-un sat înfundat în munți, unde rar dacă intra vreun străin, mânat de cine știe ce alte treburi. Și, în vreme ce-i vorbea, Marcel o urmărea pe nana Ană amuzat, dar cu toată atenția, soco-tind că venise momentul să afle ce o ținea legată de mașinăria aceea străveche, încât era atât de neînduplecată în hotărârea ei de-a o păstra.

După o lungă ezitare, bătrâna își dădu drumul de pe laviță și, întinzându-și mâinile disproportionat de lungi față de corpul înghesuit în propria lui infirmitate, desprinsă lampa din cârlig. Apoi își invită musafirul s-o urmeze. Peste pragul mâncat de ani, ieșiră în curte. Marcel se zgribuli: vântul rece al începutului de noapte îi reamintea că, vară fiind, munții se aflau totuși la numai câțiva pași. Dintr-acolo curgeau peste stele norii răzleți și repezi, urmând parcă firul văii înguste.

Bătrâna se îndreptă spre șopron, ținând lampa la piept și apărându-i cu palma flăcăruia care începuse să pâlpâie. „Ce spui de vântul ăsta?” întrebă Marcel, cu urechea la foșnetul frunzelor în prunii plantați chiar în gard, însă bătrâna nu-i răspunse, era atentă la mers. Pășea cu grijă, luminând locul unde călca și, în același timp, păzind flacăra de vânt, să n-o stingă. Lumina tremurătoare smulse din beznă conturul șopronului, carul adăpostit acolo, precum și roata mare a mașinăriei, care-și proiecta, asimetric, mișcat, spițele groase pe peretele de scândură veche. Un zgomot îl făcu pe Marcel să tresară, bătrâna se opri și ea, îi tremura mâna și, pentru câteva clipe, flacăra lămpii se făcu mică sub sticla afumată. Căzuse ceva, scârțâise ceva, parcă roata, parcă ciocanele de lemn loviseră în suprafețele pe care se sprijineau, ori în gol, cele lipsite de piese de sprijin, cele care și le pierduseră în cine știe ce împrejurări acoperite de uitarea veacurilor. Scăpată de pala vântului, flacăra împropătată a lămpii

proiectă iarăși lumină spre șopron și, într-o străfulgerare, Marcel avu impresia că stâlpul orizontal, cel înzestrat cu șurub fără sfârșit, crescuse, se alungise, străpungând zidul albicios al grajdului alăturat. Dar era o simplă iluzie optică, avea să se convingă imediat, atunci când bătrâna, intrând sub acoperișul șopronului, așeză lampa într-un colț mai ferit de vânt, pe un butoi ruginit, răsturnat cu fundul în sus.

— Ce faci acolo, nană Ană? întrebă Marcel, mirat s-o vadă pe bătrână că-și trăgea un scăunel lângă trunchiul gros al instalației.

— Ia... de aici ascult, hârâi bătrâna. Șed pe scăuneș și aștept să-nceapă să vorbească.

— Cine? Lemnul ăsta?! arată Marcel spre trunchi, neîncrezător.

— D-apoi cine? se miră, la rândul ei, bătrâna.

„Asta-i bună! Uite că-și pune urechea pe lemn!” observă Marcel, trecând printr-un ciudat amestec de stări sufletești; era uimit și, totuși, încă nu abandonase presupunerea că asista la o nebunie de-a babei, o nebunie nevinovată, din cele de care se râde. În colțul ei, lampa proiecta o lumină slabă, tremurătoare, falsificând contururile abia desprinse din întunericul nopții. Cocârjată pe scăunel, ca o mogâldeață prăbușită în sine, bătrâna își apropiase tâmpla încărunțită de suprafața bușteanului străvechi și, cu o față în trăsăturile căreia, atâta cât erau luminate, nu se putea citi decât o serioasă preocupare, asculta. Câteva clipe mai târziu, Marcel fu convins că atenția ei era canalizată numai spre buștean, prezența musafirului n-o mai interesa, aproape că-l uitase.

Trecură astfel un șir de minute. Marcel o privea nemișcat, din ce în ce mai nedumerit, mai intrigat. Se rezemase de peretele subțire al șopronului și își simți la un moment dat picioarele amortite. Bătrâna nu se clintea, părea că înțepenise cu tâmpla și cu palmele lipite de buștean, țesătoare la un război fantastic, nemaivăzut, ea însăși o arătare gheboasă, întunecată, completând parcă mașinăria cu ceea ce-i lipsea.

— Îl aud! Îl aud, domnișorule! gemu bătrâna, care nu-și dezlipea obrazul de pe suprafața înnegrită a trunchiului, iar vocea îi era pătrunsă de o bucurie imensă, stăpânită cu greu în trupul mic și strâmbat. Da' vine de departe, reluă bătrâna, îi obosit... Sau nu-i bună urechea mea, că-i slabă... Poate l-îi auzi mai bine dumneata. Încearcă...

— Pe cine să aud, nană? întrebă Marcel.

Și, deodată, curajul îi reveni. „O să mă sperii eu acum de nebuniile babei! își spuse în gând. Treaba ei, dacă aude glasuri în lemn...”

— Îl doare! Îl strânge și-l doare! murmură bătrâna, iar bucuria de la început i se schimbă în suferință.

Ceva, ca un ecou de vânt, o suflare prelungă, modulată de interiorul spiralat al unei scoici mari. Nu, nu o apă, chiar dacă une-ori erai tentat să descifrezi acolo o tălăzuire. Lângă fruntea lui Marcel, fibrele negre ale lemnului secular, cu crăpături numeroase, care fac mai puțin netedă tăietura de odinioară a bardei. Flacăra lămpii, pâlând în colțul șopronului, aruncă lumini fugare, profilează pe zidul văruit contururi greu de recunoscut. Umbra unei roți enorme, alungită strâmb într-o parte, cum iese dintr-o altă umbră, compactă, frântă, construind din loc în loc unghiuri violente. În clipa aceea, Marcel nu mai fu sigur că roata era imobilă, cum o știuse. Își miși ochii și-i văzu umbra clatinându-și spițele, răsucindu-se, deformându-se și mai mult, și imediat o vibrație vagă străbătu fibrele lemnului de care-și sprijinea tâmpla. „Nu se poate, își zise, nu se poate să pornească singură, e absurd!” Din ce în ce mai uimit, urmări tremurul umbrelor pe pereți, așteptând mișcarea trunchiului, răsucirea în gol a șurubului fără sfârșit, pocnetul greu al ciocanelor, scrâșnetul celorlalte piese antrenate de roată, maiuri, frânturi de scândură putredă, fuse grosolane, butuci străpunși de osii de lemn; piese văzute și nevăzute, păstrate sau pierdute, reale și imaginare, nimic nu l-ar mai fi surprins atunci pe Marcel, aștepta declanșarea întregului mecanism al meșterilor de odinioară și aproape că fu mirat să constate, după trecerea minutelor, că totul rămânea în imobilitatea de la început, refuzându-se mișcării pe care tremurul flăcării o imprima umbrelor pe peretele alb-cenușiu.

Dar mai rămânea senzația aceea bizară, o tristețe profundă, insinuată de cine știe unde, un sentiment inexprimabil, purtat de răsuflarea modulată parcă în ghioc și în mod cert ieșită din fibrele uscate ale lemnului. „De ce sunt trist, de ce e lemnul ăsta trist?” se trezi Marcel întrebându-se și iarăși se sperie. „Am început să mă prostesc, altfel n-aș gândi asemenea aiureli”, își zise imediat. Alături, bătrânica suspina, cu capul căzut pe buștean, ascultându-i parcă vocea lăuntrică, și tânărul se simți deodată foarte tulburat, îi trecu prin minte că, poate, cine știe, bușteanul acela avea într-adevăr o voce a lui, pe care cocoșata o auzea, închipuindu-și că-i vorbea răposatul.

Își lipi fruntea de suprafața aspră a lemnului și avu deodată certitudinea că simțea mai clar, nu auzea, nici nu vedea, *simțea* mai

limpede ceea ce înainte ajungea la el în scurte frânturi derutante, neînțelese. Și abia atunci descoperi că nu mașinăria, nu înjghebarea aceea complicată și descompletată parțial prezenta adevăratul interes, oricâte semne de întrebare ar fi plutit deasupra ei. Era o alcătuire mecanică nedumeritoare, firește. Probabil că născocitorul angrenajului se abătuse de la tradițiile timpului său, își depășise epoca, făcând un lucru cum nu mai fusese văzut până la el și nici de atunci înainte. Dar mai important decât enigmaticul mecanism – și Marcel avu acum o veritabilă revelație – era lemnul însuși, trunchiul fasonat și roata și cuiele cioplite și discurile tăiate din butuci pentru a fi înfipite în niște osii mai subțiri, închipuind astfel fuse. Lemnul acela vibra abia perceptibil, ca și cum un mesaj obscur s-ar fi concentrat pe suprafața lui adânc însemnată de timp.

Și deodată Marcel simți pădurea, avu impresia că el însuși era pădurea, copacii, că se lăsa încălzit de soare și răcorit de ploi, respirând prin piele, prin scoarță, prin frunze, prin rădăcini. Pădurile de odinioară! Îl străfulgeră un gând. Pădurile care nu mai sunt, dar le pomenise bătrâna, auzise despre ele de la cei pieriți, de la cei mai bătrâni decât ea. Unde citise el despre niște păduri gânditoare? Acum el însuși gândea într-un fel neomenesc, ori poate că nu tocmai neomenesc, dar filtrând realitatea prin frunze. Simți și durerea, își simți trunchiul trosnind sub tășuri care-l creștau, îl despica, îi retezau crengi seculare, simți fumul astupându-i porii, focul răsucindu-i frunzele, înăbușindu-l. Lem-nul care plânge, viorile de Cremona, amintirea unei experiențe de multe milenii, concentrată în fibrele care se învechesc, se uzează, uitând puțin câte puțin, uitând. Și, peste toate, acel sentiment alarmant, acea conștiință a pieirii, a scufundării lente în neant, destinul pădurilor care, deși străluminate de sclipirile unei stranii inteligențe, rămâneau prizonierele propriilor rădăcini. O greșeală, o greșeală a naturii, care-și forțase limitele într-un teren insuficient pregătit. Forțase acolo și reușise, dar cu ce preț și cu ce rezultat? Păduri gânditoare, conștiente de propria lor neputință, de propriul sfârșit, martori muți, suferințe ascunse, un strigăt prelung, un țipăt care dincolo de scoarță răzbate abia ca un foșnet, ori ca un sunet curat, smuls lemnului prin vibrația provocată de arcuș. Viori de Cremona. Topoare și fum, topoare și fum...

— Îl auzi, domnișor? Îl auzi cum plânge? Pesemne că nici acolo, unde-o ajuns, nu-i numa' veselie! vorbi bătrâna și, în lumina lămpii de petrol, ochii îi sclipeau stins, mărturisind neliniște.

# ARHEOPTERIX

---

Eram cu Fumărel, după antrenament, abia făcusem dușul și ne echipam amândoi sub privirile lui nea Mișu, secundul.

— Hai mai repede, băieți! ne zorea nea Mișu, deși știa bine că ne enervează.

Dar așa-i el, o să ne obișnuim până la urmă și cu asta. Discutam cu Fumărel despre bani, el m-a întrebat încet dacă mai aveam ceva franci și i-am zis că nu prea mulți, s-au zgârcit al naibii, țin banii la pungă și ne poartă cu vorba, zic, ce le pasă lor! Noi, ăștia, care ducem tot greul, care alergăm în teren până iese sufle-tul din noi, putem să ne descurcăm și cu buzunarele ușoare.

— Îl vezi pe ăla? zic, și-l arăt cu capul pe nea Mișu, care stătea atunci cu spatele și-l zorea pe Cimpoca, să iasă de sub duș. De ce crezi că face treaba asta? Ce, îl mână cineva din urmă? Nu, franțujii-s oameni subțiri, nu ne au grija, dar el, cheliuță ăsta, ține cu tot dinadinsul să ne arate și aici, mai ales aici, că trebuie să zbârâim după cum comandă el. Ai auzit ce-a zis aseară? Că, dacă nu facem tot ce ne cere, nu mai pupăm ieșiri în străinătate, îi trimite pe cei din lotul de rezervă...

— Las-o pe asta! m-a întrerupt Fumărel, fusese mai harnic ca mine și-și strânsese între timp echipamentul în sacoșă. Vorba-i dacă mai ai un pumn de franci mărunței.

— Am, mărunței am! i-am răspuns și-mi tot băteam capul să înțeleg de ce întreabă.

— Atunci e bine, zice el, diseară vii cu mine într-un loc, am auzit de-o chestie grozavă.

Sincer să fiu, credeam că-i vorba de-o partidă de sticle, cu vi-nul ăla vestit și ieftin, *bojoleu*, dar nu mi-ar fi convenit să mă îmbăt chiar în ajunul meciului, nu beau până după meci, de când ne-au promis că ne mătură din echipă dacă mai apărem grizați pe teren. Și ăștia nu mai glumesc, au glumit ei o vreme, dar acum încep să se țină de cuvânt. Așa că am vrut să refuz.

— Dacă te gândești la șpriț, zic pas! i-am spus lui Fumărel. N-am chef să fac tușa luni de zile, ca amărâtul ăla de Achim. Tu știi ce viitor mare i s-a prezis, și acum, de când tot așteaptă să joace, aproape că-i descalificat,

nu-i mai merge șutul și-l lasă și nervii. Cu el s-a zis! Nu vreau să se-ntâmpale la fel și cu mine.

— Nu fi prost, bă, m-a liniștit Fumărel, de altceva-i vorba! Ne distrăm și noi la un film, e unul cumplit, am auzit că-l taie pe *Dracula*!

— La film vin, am acceptat eu, dar cum ne descurcăm cu limba? Cum înțelegem?

— Ce, parcă dacă te uiți, nu înțelegi?! zice Fumărel. Totu-i să caști bine ochii și să legi în minte scenele.

— Bine, spun. Așa să fie, dacă zici tu. Rămâne să vedem cum îl păcălim pe nea Mișu.

Pe nea Mișu l-am dus ușor. Ne-a însoțit la hotel, în cartierul ăla vesel, Cartierul Latin. Ne-a ținut discursul, tot timpul cât a durat drumul cu autocarul ne-a umflat capetele cu vorbăria lui, ba și în holul hotelului ne-a mai strâns o dată, și avea o figură de parcă tot ar mai fi uitat ceva, parcă nu ne-ar fi spus lucrul cel mai important, de care avea să atârne de atunci încolo fericirea noastră.

— Măi, băieți, să stați aici, să vă odihniți, ne-a repetat din pragul camerelor, mâine avem meci mare, meci serios, trebuie să le arătăm ce putem. O să rămân în hol toată noaptea, să nu vă prind că intrați la bar sau la restaurant, și alte chestii de-astea.

— Nea Mișule, zice Fumărel, de pe pat, cu aerul cel mai cuminte din lume, nea Mișule, ca să fii dumneata liniștit, n-ar fi mai bine să ne încui pe dinafară și să iei cheile?

Îl văd pe cheliuță că rămâne descumpănit, Fumărel vorbise în așa fel încât nea Mișu nu-și dăduse seama din primul moment dacă vorbea serios sau își bătea joc de el.

Bătrânul, în sfârșit, s-a făcut roșu la față și-a ieșit înjurând, naiba știe unde s-a dus, că nu l-am mai văzut nici în hol, când am coborât cu Fumărel, ca să mergem acolo unde ne făcusem planul.

Pe stradă, am râs aproape tot timpul, până am ajuns la cinematograf. Povestea cu nea Mișu și cu cheile ne-a căzut la inimă, abia așteptam să ne întoarcem în țară, s-o împrăștiem printre băieții de la club. Ce haz o să se mai facă! Ne imaginam încă de pe atunci, și râdeam, amintindu-ne figura bătrânului. Ne-am amuzat până și de nucile de cocos pe care le vindea un negru pe marginea trotuarului, între gheretele unora care expuneau ilustrate și alte nimicuri.

— Ia uită-te la ăsta! zicea în gura mare Fumărel, convins că în-sul n-avea cum să-l înțeleagă. Stă cuminte și își vinde nucile, în loc să-l ia la palme pe frumosul de colo, care vinde negrișori de cauciuc, ca să-i atârne burghezul de oglinda automobilului...

Și râzi mai departe, și râzi, de desenele colorate, făcute cu creta pe trotuar, de pleteșii murdari care le vegheau cu niște fețe serioase. Și femeile, frumusețile de pe bulevard, numai picioare și sâni, cu o talie de zici că așa ceva nu există...

— Uite-o pe-aia! mă trăgea de mânecă Fumărel. Dă-mi-o mie, nu-i așa că mi-o dai?

— Ți-o dau, n-ai decât să te speli pe cap cu ea! cedam eu, mărinimos, ceea ce nu-mi aparținea, și iarăși râdeam, încântați de orice fleac pe care ni-l scotea în cale bulevardul. Pe asta nu ți-o dau! am strigat, arătându-i o bătrână grasă care își oprise motoreta la stop, lângă o coloană de mașini înșirate pe patru rânduri. Asta nu-i pentru tine, asta-i pentru nea Mișu, și-așa n-are el motoretă, i-o dau cu motoretă cu tot!

Și iar ne prăpădeam de răs, simțeam că ne lasă balamalele, noroc că Fumărel a găsit la vreme colțul după care trebuia să intrăm pe străduța aceea mai ferită, cu cinematograful.

Ne-am luat bilete și Fumărel arăta cam veșted când socotea mărunțișul pe care i-l dăduse înapoi blonda de la casierie.

— Scumpe-al naibii! aprecie el după ce făcu calculul și în lei. Să sperăm că merită.

— Cum, zic eu, tu încă nu ești sigur că merită?!

— Ei, nu! o drege el. Ce, nu mai ai încredere în mine?

Și, ca să-mi abată atenția, îmi arată un tip osos, cu fața în colțuri, care privea un afiș și-i explica ceva doamnei elegante de alături.

— Îl vezi pe ăla? zice Fumărel. Pariez cu tine pe mărunțișul pe care-l ai în buzunar că-i american.

— Fugi de-aici, mă crezi nebun? Nici nu mă gândesc să pariez cu tine, ce-mi pasă mie dacă tipul e sau nu american?! Geme Pari-sul de străini, n-ai văzut? Dacă vrei, ți-o dau ție pe nevastă-sa! îi propun, și ne punem iarăși, amândoi, pe răs.

Era un film tare, începea undeva, pe o plajă pustie, cu doi în-drăgostiți care se sărutau.

— Hai că-i țăpână! îi șoptesc lui Fumărel.

Ăia doi se tăvăleau în nisip, zbenguindu-se fără complexe în fața aparatului de filmat. Când, deodată, năvălesc din stânga și din dreapta, călări, o ceată de indivizi mascați. Fata țipă îngrozită, se retrage în spatele lui, el, cavaler, sare s-o apere, deși era cu mâinile goale. Mascائی aleargă nebunește în jurul lor, flutură niște săbii încovoiate, hârști! un braț tăiat din cot, pe care unul din călăreți îl prinde din zbor și aleargă mai departe, ținându-l în dinți. Fata cade leșinată pe nisip, prietenul ei își privește brațul retezat și, când nici nu te aștepți, ciotul i se lungește, se lățește, prefăcut într-un clește enorm, un clește de crab, greu, că și-l târa pe plajă, ferindu-se de urmăritori. Hârști! altul cu sabia și-i smulge celălalt braț, cu care frumosul încerca zadarnic să se apere. Aud suspine în sală, o femeie leșină chiar lângă mine.

— Fumărel, ce ne facem cu asta? întreb, speriat, pentru că doamna îmi căzuse moale și grea în coasta stângă.

Fumărel se apleacă prin fața mea, îi face semn franțuzului de lângă doamnă:

— Hei, tovarășu'! îi zice. Fii amabil...

— Vezi, mă, că te înțelege? zic eu, observând că tipul se ridică și, susținând-o pe femeia care acum plângea cu sughițuri, o ajută să iasă din rând.

Între timp, pe ecran, omul-crab reușise să sperie un cal, care, ridicat în două picioare, își trântise călărețul la pământ. Omul-crab sare în locul lui pe cal și, gonind de ici-colo, își urmărea victimele, umplea ecranul cu cleștii lui enormi, presărând plaja cu cadavre. Doamne, ce zgomot de oase rupte când reteza căpățâna cuiva!

— Ei, mă întreabă în șoaptă Fumărel, am avut dreptate? Ai mai văzut așa ceva?

— N-am mai văzut, recunosc eu, aici e mai rău ca pe teren...

Fata deschide ochii tocmai când ăla, iubitul ei, omul-crab, taie un adversar exact în două. Zguduită, o ia la goană spre un capăt de plajă. Omul-crab o observă și, abandonând lupta cu mascائی, își îndeamnă calul pe urmele ei. Fata aleargă ca ieșită din minți, el o depășește, îi sare înaintea și, cu o voce răgușită, o imploră : *Mathilda, Mathilda, I love you!* Dă s-o îmbrățișeze cu cleștii lui infernali, ea țipă, se zbate, lovește cu pumnii peste clești, îl respinge și scapă cu fuga, lăsându-l singur pe țărm, pradă deznădejdi.

În întunericul sălii lumea oftează, simt că unii respiră ușurați, alții, ațâțați, așteaptă aventura următoare, care nu întârzie să vină. Cu țipete stridente, de după niște stânci, se ridică păsăroiul acela uriaș, cu cap și coadă de șopârlă.

— Pe asta de unde-au mai scos-o? întreb eu.

Dar Fumărel n-are răbdare să-mi explice.

— Taci și-așteaptă! zice el, cu ochii țintă la ecran. Păsăroiul își fâlfâie aripile, își sticlește solzii de pe gât, apoi se lansează năprasnic spre omul-crab, surprins în câmp deschis. O suflare de groază trece prin sală, cranț! amândoi cleștii se închid în gol, păsăroiul e prea deștept ca să nu le evite strânsoarea, trece ca săgeata pe dea-supra omului-crab și, din înaltul cerului, pregătește un nou atac. Când țipă, deschide un cioc enorm, plin cu dinți ascuțiți, acum îmi aduc aminte că am întâlnit pocitania asta, desenată într-un manu-al, dar e mult de-atunci și nici nu cred că i-am învățat vreodată numele, era prea complicat. Creatura atacă din nou, în picaj. Omul-crab crește vertiginos pe plaja umedă, parează cu cleștii, dar izbitura e atât de puternică, încât îl răstoarnă în valul care tocmai i se spârgea la picioare. Învălmășeală de corpuri și apă și stropi, după care păsăroiul se smulge iarăși în sus, croncănind, în vreme ce omul-crab se ridică în picioare, clătinat, ștergându-și de braț sângele care-i curge dintr-o rană de deasupra frunții. Păsă-roiuul zvâcnește din aripi în partea de sus a ecranului și nu știu cum s-a întâmplat că, exact în clipa când l-am pierdut din vedere, am avut impresia că ecranul s-a bombat acolo, ca împins de o forță cumplită, plesnind. Mi s-a părut că aud zgomotul de pânză sfâșiată, urmat imediat de un curent de aer care se abătu asupra sălii, măturând-o dintr-un capăt până în celălalt.

— Unde-i? mi-a strigat Fumărel în ureche, agățându-se de umărul meu.

— Tu n-auzi? i-am spus. În sală, unde să fie... N-auzi cum țipă deasupra?...

Și recunosc că mi se făcuse frică. Țipătul scrâșnit, repetat, umplea acum sala, era imposibil să-ți dai seama de unde vine, îl auzai deplasându-se dintr-un colț în altul și, pe deasupra, se întrerupsese filmul, așa că sala rămânea scufundată în beznă. Am simțit o fâlfâire pe sus, ceva s-a lăsat spre noi, atingându-ne în trecere, ștergându-mi fața cu o clipă înainte ca nervii să-mi comande automat să mă aplec, și cred că mulți alții făceau atunci la fel, aproape că intraseră sub scaune.

— Mă, Fumărel! am strigat, dar cine era să mă audă în sala aia care vuia de țipete și urlete.

Cineva s-a repezit peste mine, m-a călcat pe mână, apoi pe umăr, apoi a căzut peste vecinii din spate, simțeam acolo vânzoleală. Doamne, m-am gândit, cum stăteam ghemuit după spătarul scaunului din față, dacă mă mișc din loc și cad peste careva, ăștia mă omoară! Țipetele păsăroiului nu se mai auzeau, nu puteau răzbate peste urletul acela infernal, scos din nenumărate piepturi, dar se făcu o geană de lumină, se aprinse undeva un reflector, și în penumbra lui am putut vedea, într-o fracțiune de secundă, vânzoleala din sală, forfota împiedicată a celor care se buluceau spre ușile de ieșire, forțându-le. Reflectorul bătea în sus și se mișca, așa am putut să văd păsăroiul, se agățase cu ghearele într-o nișă deasupra ecranului și, în clipa următoare, își dădu drumul, se lăsă în jos, pe o traiectorie care-l făcea să atingă cu aripile scaunele spectatorilor, să-și târască printre ei coada solzoasă, în vreme ce clonțul enorm își rânjea dinții, căutând în stânga și-n dreapta. Reflectorul îi urmărea zborul planat, descoperind în penumbră și mișcările grăbite cu care spectatorii se fereau din calea pocitaniei.

În gălăgia de-acolo n-am auzit zgomotele primelor împușcături, l-am văzut însă pe omul care trăgea, era cel despre care Fumărel zicea c-ar fi fost american, el singur mai stătea în picioare, cu pistolul întins, și umplea de gloanțe arătarea care, acum, plana în sens invers, vrând pesemne să se întoarcă la ecran. Reflectorul își poticni raza subțire pe american, apoi, imediat, se aprinse lumina în toată sala și-am putut vedea ce era de văzut: oameni care încă se mai împingeau la uși, corpurile celor căzuți pe scaune și printre rânduri, leșinați, loviți, călcați în picioare, insul cu pistolul ridicat, așteptând un nou atac, gata să tragă. Și, în sfârșit, arătarea din mijlocul sălii, de pe care o parte din adaosuri căzuseră, încât se vedea bine că era un om atârnat în niște corzi. Se mai legăna încă, după cum îl purtau corzile, spânzura acolo, cu capul în jos, măturând scaunele goale cu o aripă, cealaltă îi căzuse și, în locul ei, se bălângănea o mână lipsită de viață.

— Ce-a fost asta? m-a întrebat Fumărel, buimăcit, ieșise și el dintre scaune și privea fără să înțeleagă.

— Asta a fost că l-a împușcat pe ăla care-o făcea pe păsăroiul, hai afară, că-i groasă! am spus, trăgându-l spre una dintre ușile smulse din

țâțâni, pe când câțiva inși, probabil angajați de-ai lo-calului, se repezeau spre cel atârnat în frânghii.

M-am uitat în grabă după cel care trăsesse, nu mai era acolo, se pierduse și el printre cei buluciți pe uși, năvălind în stradă și împrăștiindu-se în fugă pe sub lămpile de neon, acum aprinse.

Nu ne-am vorbit până la hotel. Abia acolo, urcând treptele spre etajul unde ne aveam camerele, mi-am mai venit în fire și, apucându-l pe Fumărel de mână, l-am întrebat :

— Ia spune, cum de-ai știut că ăla era american?

— Ha! a zis el, tresărind, și-a trebuit să-l mai întreb o dată.

Iar el a dat din mână și mi-a spus că n-a fost greu să-l descopere, tipul stătuse înaintea lui la casă și Fumărel îl auzise cum cerea bilete.

# ADEVĂRUL DESPRE HIMERE

---

În noaptea aceea visă.

Tresări, deșteptându-se aproape imediat, și rămase un timp așa, cu capul ridicat, cu degetele înfipite în perna mototolită. Privea buimac ochiul cenușiu prin care lumea străină își făcea simțită, vag, prezența. Era atât de tulburat, încât nu putu înțelege imediat ce se petrecea cu el. Își asculta răsuflarea grăbită și inima îi bătea violent în piept, simțea acolo o zbatere nebunească, iar tâmpilele i se umeziseră de o sudoare rece, ca și cămașa ușoară, lipită de piele. Privea hubloul, pata aceea abia vizibilă în întuneric, dar atenția îi era îndreptată *înăuntrul* său, spre nălucile care îi bântuiseră pe neașteptate somnul și-l făcuseră să tresară speriat, cuprins de o inexplicabilă neliniște.

Apoi își reveni. Încetul cu încetul, spaima i se risipi, dominată de luciditate. Se mișcă puțin, își șterse fruntea, frecându-și-o înde-lung cu dosul palmei. Își mută privirea de la hublou, cercetând cu o vădită ezitare formele pe care puținele obiecte din încăpere le proiectau prin întunericul parcă slăbit de zorii apropiați. Ascultă atent, ca și cum ar fi vrut să descopere în preajmă ceva, indiferent ce, un reper de care să-și lege tulburarea. Anda! îi trecu prin minte, fără nici o legătură cu coșmarul, numele femeii și întinse mâna, pipăind alături, însă așternutul era acolo rece și gol și abia atunci își aminti că Anda plecase de mai multe zile și n-avea să revină curând. Se întristă.

Ședea zgribulit, cu picioarele adunate, sprijinind cu umărul peretele lângă care se obișnuise să-și facă în ultima vreme culcușul. Până la răsăritul soarelui pitic, socoti el, mai rămânea vreo jumătate de oră. „Să dorm”, își zise, dar înțelese imediat că s-ar chinui degeaba și atunci încercă să se gândească la ceva, să-și pună la lucru mintea amorțită. De fapt, amorțeala îl copleșise abia de câteva clipe, ca un reflex al momentelor de intensă solicitare prin care trecuse – cum? nu-și dădea seama, dar era sigur că se întâmplase așa – înainte de trezire. În străfundurile creierului i se clătina o pastă groasă, tulbure, mișcătoare, din care se alegea uneori ceva, prea puțin însă. Și se neliniști din nou, pentru că nu înțelegea ce se petrecuse în timpul somnului cu el, care nu visa niciodată.

Răsuci comutatorul și rămase mai departe ghemuit, privindu-și picioarele goale, pe care le lăsa acum să atârne pe podeaua camerei. Se frecă la ochi, apoi își cuprinse fața în palme, neștiind precis dacă voia să alunge resturile amorfe ale visului spulberat de lumina izbucnită în mai multe plăci din tavan și pereți, sau dacă nu cumva ar fi dorit să-l realcătuiască. Talpa dreaptă îi atingea podeaua, cealaltă nimerise peste materialul aspru, mototolit al unui costum de lucru, aruncat acolo cu o seară în urmă; unul din multele semne ale dezordinii pe care bărbatul își permitea s-o întrețină în lipsa femeii, cu un fel de plăcere de-a dreptul copilărească. Trase mai aproape hainele și, după încă o ezitare, hotărî să se îmbrace totuși, convins acum mai mult decât oricând că n-avea să mai adoarmă până la ziuă și, poate, răzbit de răcoarea prin care aparatele începeau să modeleze, în stație, atmosfera unei dimineți oarecare de pe Pământ.

„Poate că sunt bolnav!” gândi, în vreme ce-și trăgea salopeta uzată. Și își pipăi iarăși fruntea, pregătit să simtă arsura febrei. Nu avea febră, dar senzația de greutate în cap și neliniștea nu-l slăbeau. Dacă ar fi fost Anda acolo, i-ar fi cerut un medicament, ea mai folosea uneori. Și numai ea știa de unde să le scoată. „Bine, o să le caut”, își promise, din ce în ce mai alarmat de starea lui, și se gândi la niște cutii cu mărunțișuri pe care Anda le ținea într-un sertar al dulapului, poate că erau și calmantele acolo.

Nu-și găsea o gheată. Apoi o văzu înghesuită între fotoliu și colțul dulapului și, încălțat la un singur picior, străbătu încăperea hotărât s-o ridice. Brusc, se răzgândi și, deschizând dulapul, își privi fața în oglinda fixată pe partea interioară a ușii. Își cercetă cu atenție expresia, ca și cum asta l-ar fi ajutat să înțeleagă ce se întâmpla cu el în noaptea aceea. „Poate că *totuși* sunt bol-nav!” își zise, studiindu-și cu vădită nemulțumire trăsăturile obosite.

Se concentrează, vru să-și amintească visul, dacă vis fusese ceea ce-l tulburase pe el, care nu visa niciodată. Și avu impresia că vârtejurile de umbre, de mișcări stranii revin, suprapuse pe imaginea din oglindă, estompând-o. Ori poate că imaginea era mereu acolo, însă el și-o vedea neclar, i se împăienjenise brusc vederea. „Ce-o fi cu mine?” gândi și se sperie de-a binelea. Amețit, se sprijini de dulap, iar ușa lovită cu cotul începu să se legene, mișcându-i ritmic, cu un scârțâit stins, imaginea reflectată în oglindă.

— Mamă? gemu întrebător, înfiorându-se, când recunosc femeia uscată, cu părul alb, despletit, care venea spre el prin ceața oglinzii.

Îl privea muștrător, așa i se păru lui, de dincolo de un vâl flu-turat, ori poate că de dincolo de un perete lichid care își schimba mereu curbura, deformând.

— Mamă?! întrebă apoi, neîncrezător, îngenunchat lângă oglindă. Nu! Nu, nu! gemu iarăși, pentru că fluturarea aceea cețoasă în care stătea bătrâna se subție pe neașteptate și bătrâna veni spre el, înaintă spre el, mișcându-și corpul într-un fel cu totul neașteptat, ca o felină.

Și acolo, în partea de jos a oglinzii, mai degrabă simți decât văzu mișcările gleznelor terminate cu gheare subțiri și alunecarea ondulată a spinării neomenești. Fața bătrânei se destinse, zbârciturile dispărură într-un zâmbet chinuit, iar omul descoperi trăsăturile Andei și i se păru că icnetul pe care îl scosese avea să-i demoleze pieptul, deși răsuflarea lui abia reuși să aburească un colț de oglindă. Anda îi zâmbea trist din întruchiparea aceea ne-verosimilă, pe care bărbatul o refuza cu oroare, cu toată ființa lui chircită într-un protest mut și neputincios.

— Pleacă!... Pleacă! izbuti el să țipe, după mai multe încercări, împingând cu mâinile oglinda care îi reflecta din nou fața schimonosită.

Apoi se smulse din coșmar și, într-o străfulgerare, ființa stranie dispăru. Bărbatul tremura, ghemuit lângă ușa dulapului din care hainele Andei împrăștia un discret parfum. O vreme, până când pulsul său își mai domoli zvâcnirile necontrolate, nu îndrăzni să-și ridice ochii spre oglinda legănată, de teamă să nu reentre în coșmarul abia destrămat. Stătu acolo, mai speriat decât oricând, dominat de un dezgust căruia nu i se putea opune și nici nu voia să încerce. Deodată, pe neașteptate, senzația aceea dispăru și rămase doar o durere vie, străină de el și, totuși, acut percepută. În mod surprinzător, durerea făcu iarăși loc scârbei, era parcă materializarea extremă a acestui sentiment de care omul își simți pătrunsă fiecare fibră a corpului.

Se ridică anevoie în picioare. Lovit de un gând, se apropie de hublou și gheata din piciorul încălțat bocăni de câteva ori în po-dea, destrămand liniștea. Soarele pitic încă nu răsărise și, din cauza luminii aprinse înăuntru, afară nu putea desluși nimic, până când nu umbri o porțiune din geam cu palma. Și se convinse că *himerele* erau acolo, la câțiva pași de stație, chiar în fața sa.

— Să vă ia naiba! mârâi derutat, neștiind ce să mai creadă.

Numără vreo zece jivine, câte intraseră în spațiul mai luminat din apropierea hubloului, dar în întuneric puteau fi și altele. Se întrebă dacă nu era cazul să-i trezească pe ceilalți, însă picioarele nu-l ascultau, avea senzația că i le leagă niște fire elastice. Vedeă acum mai bine făpturile scunde, adunate acolo. Unele încremeni-seră într-o așteptare derutantă pentru cel care le cunoștea obiceiurile. Altele își legănav capul ovoidal în prelungirea aceluia peduncul vânos și disproporționat de lung față de trunchiul care-l susținea, împlântat el însuși, în partea dinainte, pe două picioare groase și scurte. Omul surprinse mișcarea câtorva forme întunecate, dar nu era zvâcnirea înaltă și sprintenă, binecunoscută tuturor, saltul acela de pisică speriată, posibil datorită elasticității corpului subțire și a smocului de membre tentaculare care-l terminau. Nu, de data asta himerele nu dădeau semne de teamă, iar mișcările lor, încete, abia schițate, îl făcură să creadă că *ele veniseră cu un anumit scop acolo* și nimic nu-l îndreptățea să presupună că se vor împrăștia curând.

Era pur și simplu consternat de apariția himerelor în apropierea stației, știa cât de greu puteau fi ele vânată sau capturate în pădurile încă puțin explorate din munți. Se pricepeau atât de bine să evite întâlnirea cu omul, încât adesea, la înapoierea celor plecați în urmărirea lor pentru câte două sau trei săptămâni, mai mult de jumătate din numărul cuștilor rămâneau goale. Și uite că acum jivinele dădeau târcoale stației, unele încremeniseră în fața hubloului, mute, altele își legănav capetele ovoidale, așteptând. „Așteptând *ce?*” se întrebă omul, nedumerit, uimit de îndrăzneala vietăților care nu coborâseră niciodată din pădurile alpine decât închise în cuști.

Își zise că n-ar fi fost rău să-i trezească pe ceilalți, să verifice împreună dacă nu cumva cuștile se deschiseseră în mod accidental, lăsând animalele în libertate. Se îngrijoră pentru soarta experiențelor, unele erau abia începute, altele în plină desfășurare. Asta ar fi lipsit, ca exemplarele capturate cu prețul atâtor eforturi să dispară tocmai când era mai mare nevoie de ele! Înțelegerea vieții se întemeia în bună măsură pe studiul făpturilor cu aspect fabulos pe care le numiseră, încă de la prima escală, himere. Pro-gramul de cercetări al celor debarcați acolo prevedea mai mult decât niște simple disecții pentru cunoașterea particularităților anatomice ale himerelor; de această etapă se trecuse și era firesc ca lucrurile să nu se oprească aici. El însuși urmărise experiențe complexe, testase puterea de adaptare a speciei la diferite medii, capacitatea ei de

supraviețuire, rezistența-limită la efort și, amintindu-și de toate astea, revăzu în minte laboratorul metalic prin care trecea curent electric și salturile disperate ale himere-lor, cărora li se dădea o șansă a supraviețuirii – șansa era frânghia de care se agățau cu ghearele și se cățărau zvâcnind în lungul ei, numai că dispozitivul fusese astfel conceput încât să scuture frânghia cu o anumită frecvență și himerele cădeau, și iar urma saltul, și iar frânghia scuturată, până când oboseala răzbea făpturile testate și cele mai multe își găseau sfârșitul acolo, pe podeaua electrizată a laboratorului, de unde erau apoi scoase și transportate în sala de disecție, pentru alte cercetări. Memoria calculatoarelor era plină de informații, de date riguros înregistrate și interpretate. Sacrificiul himerelor deschidea, puțin câte puțin, poarta spre lumea soarelui pitic, și oamenii se obișnuiseră să-l scuze firesc, fără emoție, în numele științei.

Își simți din nou mintea năpădită de umbre și din nou îl încercară neliniștile și teama, fără vreun motiv aparent. „De ce m-aș teme?” gândi el, neluându-și privirile de la himerele de afară, în definitiv toată lumea știa că ele nu erau primejdioase și n-aveau cum intra în stație, așa ceva era exclus. „De ce m-aș teme?” se întrebă și revăzu în minte salturile vietăților înnebunate de curentul electric și mișcările zvâcnite ale frânghiei sub trapa la care himerele nu mai ajungeau. Și iarăși salturile spre viață și căderile și tot așa, până când omul înțelese că făpturile acelea care se jertfeau în laborator, sub nenumărații senzori ai mașinilor de calcul, împrumutau pe rând, pentru capetele lor lipsite de expresie, fața bătrânei cărunte, sau a Andei, sau a lui Coman, și chiar propria lui imagine, ușor deformată, după cum vâlul umbrelor se subția sau își intensifica mișcarea tremurată.

Zorii erau aproape, noaptea slăbise, diluată de tenta aspră prin care soarele pitic își anunța de departe prezența. Himerele stăteau tot acolo, nemișcate, cu alcătuirea lor stranie crescută parcă din pământ. Omul le privi îndelung, lăsându-se pătruns de tristețea aceea dureroasă, și parcă nici tristețea nu era a lui, așa cum nu fusese nici visul. Se lăsă biciuit de tristețea aceea străină și de uimire și de neîncredere, apoi iar de tristețe, și închise ochii, dar nu putu scăpa, pentru că himerele de afară se mutau atunci înăuntrul lui, obligându-l să le privească, să le suporte tăcerea.

# ORA MUTANȚILOR

---

Ușa se deschise și intră un băiat, după îmbrăcăminte și după felul cum își purta uniforma – cam boțită, stropită cu noroi uscat pe cracul pantalonului – arăta a elev de școală profesională. Printr-un reflex bine consolidat în cei aproape patruzeci de ani de serviciu, Mikloș-baci aruncă o privire în oglindă, îl luă în primire pe noul-venit, îl cântări și-i evaluă rapid înfățișarea, și asta fără ca mâna lui stângă (era stângaci) să-și înceteze migăloasa trudă cu briciul pe obrazul pe jumătate bărbierit al clientului. Elevul intră, privi în jur cu un aer derutat, avu o ezitare, ca și cum sclipirile oglinzilor mari care reflectau imagini în alb – cei patru frizeri în alb, clienții înveliți pe sub bărbie cu pânza albă, pe care cădeau smocuri de păr – nu i-ar fi fost deloc pe plac. „Ăsta, gândi Mikloș-baci răsând cu atenție obrazul mare, înecat în albul gros al spumei, ăsta, decât la școală, ar sta cu mai multă plăcere în parc, cu doi-trei colegi, trăgând din țigară și spunând glume de-șucheate.” În sfârșit, decis să facă totuși ceva, băiatul afișă o mutră care părea mai degrabă obraznică decât expresia dorită a curajului și stăpânirii de sine. Își purtă picioarele încălțate în bocanci prăfuiți spre un scaun gol și se așeză acolo, lângă clientul venit înaintea sa, foindu-se îndelung, ca și cum l-ar fi incomodat hainele strâmte. Abia după vreo două minute își aduse aminte de chipiu; și-l luă de pe cap și, aplecat în față, cu coatele pe genunchi, începu să-l răsucescă în mâinile lui lungi, cu degete nu prea curate.

— Scoateți, vă rog, un bon de la casă! i se adresă Mikloș-baci, pe tonul blând, politicos, pe care-l folosea față de oricine; vorbea cu un ușor accent, dar vocea îi era plăcută, molatică, de o monotonie deloc supărătoare.

Băiatul sări în picioare și, descoperind mica îngrăditură în care casierita citea, cu ochii plecați în poală, un roman sentimental, se îndreptă într-acolo. Maria își ridică ochii de pe carte, luă banii, făcu un bon și, înainte de a-și relua lectura, urmări mersul târșâit al băiatului. Acela se întorsese la locul său și, așezându-se, își ridică privirile încruntate, săgetând cu ele, fără nici un rost, pe deasupra buzelor strânse într-un bot îmbufnat. Maria îl mai privi câteva momente, înciudată. „Ia te uită ce

nesimțit! gândi. Dacă ar fi al meu, l-aș bate de trei ori pe zi.” Și, apreciind că-i dăduse deja prea multă atenție, își relua lectura întreruptă.

— Următorul! anunță tânărul cu mustăcioară de la oglinda din colț și vântură de două ori, cu prosopul, peste scaunul abia eliberat.

Mikloș-baci frecă bine fața ieșită la iveală de sub clăbucul luat cu briciul, apoi caută pe suportul de lângă chiuvetă cutiuța cu pudră.

— Următorul! ceru și celălalt frizer, ziarul fâșâi, împăturindu-se, omul se ridică, făcând scaunul să scârțâie ușurat, apoi își lăsă greutatea în cel din fața oglinzii de lângă ușă.

— Să mai poftiți pe la noi, domnu’ doctor! își eliberă Mikloș-baci clientul, conducându-l până la ușă, cu toată atenția, mulțumit să audă zurelul monedelor din buzunarul halatului.

Se obișnuise și cu mulțumirea asta, o găsea firească și-i părea bine că ultima monedă strecurată acolo nu fusese de un leu, ci de trei.

— Cum te tund, băiete? întrebă Mikloș-baci, revenit la postul său, unde elevul școlii profesionale se instalase fără a mai fi poftit. Chiar așa, de tot? se miră bătrânelul, ezitând cu mașina în mână, și-l mai întrebă o dată, ca să nu greșească.

Apoi vârî mașina în chica băiatului, croindu-și drum de la frunte spre ceafă. Motașul electric zbârnâia uniform. „Cine știe ce năzbâtii o fi făcut ăsta la școală!” gândea bătrânelul, conducând cu grijă mașina peste pielea cu mătreață, dezgolită pe capul băiatului, iar acesta se strâmbă cumplit, privindu-se în oglindă pe sub mâinile frizerului, suferind vizibil din cauza podoabei pierdute. Maria îi văzu fața reflectată în oglindă și nu se putu abține să nu întrebe, de la locul ei:

— Ia spune, cine te-a pedepsit și de ce?

— Nu-i treaba dumitale, răspunse cu dușmănie băiatul.

Maria se înfurie, își dădu seama că n-avea nici un rost să-i răspundă băiatului, dar obrăznicia lui i se păru revoltătoare, era unul dintre aceia care au darul de a te enerva chiar fără să scoată o vorbă. Era destul să-l privești, să-i vezi umbletul, îmbrăcămintea dezordonată, ticurile însușite din filme proaste, expresia feței. Un timp, casierita îl privi prin oglindă, înăbușindu-și mânia, apoi își lăsă deoparte romanul și, în sertarul pe jumătate deschis, începu să-și pună ordine între bancnote, numărându-le; simțea că în felul acesta împiedica enervarea să ia proporții. Abia după ce băiatul ieși, aruncând tuturora, ori poate că numai așa, fără adresă, o

căutătură cruntă, Maria vorbi, supărată, întoarsă spre bătrânul care își aranja în dulăpior instrumentele:

— Eu, dacă ai mei ar fi ca ăsta, i-aș omorî în bătaie! Aș scoate eu dracii din ei!

— Lasă, zise moale Mikloș-baci, că dumneata ai copii buni, nu trebuie să te superi pentru nu știi cine! Să se supere alții...

Și, oprită brusc în toiul elanului, Maria îi dădu dreptate, vor-bele bătrânului îi răspândiră căldură în suflet, aproape că uită de obraznicătura tunsă chilug. „Da, își zise, așa e, eu am copii buni, nu mă pot plânge...”

\* \* \*

Cel mic își trăgea servieta, izbindu-și-o de genunchi, și fluiera pe sub gardurile umbrite de coroanele pomilor, fluiera cu ochii după porumbei. Știa bine casa cu porumbei, trecuse de nenumărate ori pe acolo, în drum spre școală și la întoarcere, și de fiecare dată fluiera, ca să ridice porumbeii în aer, să-i pornească în zbor, drept în sus, deasupra cotețelor cu intrări mici, numeroase, apoi să-i vadă rotindu-se, un stol întreg, fâlfâind din aripi pe deasupra cartierului, într-un cerc pe care copilul îl urmărea încântat, și din când în când își azvârlea geanta veche în sus, ca să-i sperie și să le accelereze zborul. Numele lui era Cornel.

Porumbeii încă n-apucaseră să țâșnească în zbor, gungureau în paradisul lor multietajat din fundul curții, când Cornel *percepu fluidul*, recepționă unda aceea vagă, știa el de la cine, și mai știi imediat că acel cineva era supărat. Uită de po-rumbei și-și văzu mai departe de drum, nu cu prea multă bucurie însă; se simțea vinovat pentru stiloul pe care celălalt nu și-l găsisese. „Dacă mi l-a dus la școală – traducea gândul nervos al celui-lalt – dacă mi l-a dus iar la școală, am să-i rup urechile!” „Ba n-ai să mi le rupi!” gândi Cornel. „Ba am să ți le rup!” răbufni gândul celui-lalt. „Și, dacă vrei să știi, nici nu ți-am luat stiloul, caută-l după dulap!” gândi Cornel, amintindu-și că, într-adevăr, cu o seară în urmă își scrisese compunerea cu stiloul fratelui său. Jenu ieșise până la complexul alimentar după niște cumpărături, iar când se întorsese, ca să nu fie surprins, Cornel se grăbise și scăpase stiloul pe jos, iar stiloul se rostogolise sub dulap. Noroc că avusese puterea să nu gândească obiectul, să nu și-l imagineze, așa că Jenu, deși simțise ceva, nu putea ști exact despre ce era vorba. „Ce-ai făcut?” îl întrebase atunci, privindu-l cu

suspiciune, dar cel mic refuzase să recunoască ceva. „O să te spun mamei”, amenințase Jenu, pregătindu-se să treacă dincolo, în bucătărie, cu plasa plină de varză, două căpățâni. „N-ai decât! răspunse Cornel, străduindu-se să pară că nu-l interesa amenințarea. Atunci o să-i spun și eu de Felicia...” Jenu tresărise. „Care Felicia?” întrebasese el, cu un glas șovăitor. „Știi tu care, lasă-mă în pace!”

Dintre toți trei frații, Cornel recepționa fluidul mai ușor și mai clar, era mândru de asta și-i plăcea uneori să-l simtă pe Jenu poticnindu-se, încordându-se, chinuindu-se să înțeleagă ceea ce pentru el n-ar fi fost greu deloc. Fără să știe prea bine cum, Cornel reușea să tulbure unda, atunci când voia, s-o încarce de paraziți, s-o slăbească și s-o deformeze, și făcea treaba asta întotdeauna când voia să-l necăjească pe cel mare; era mica lui răzbunare de copil mai slab și, totuși, mai dotat. Jenu nu pricepuse multă vreme ce se întâmpla, de ce câteodată, în toiul dialogului, gândul celuilalt se estompa, își pierde claritatea, deși îl percepușe până atunci intens și fără dificultate. Se încorda, simțea acolo o provocare, se ambiționa s-o înfrunte, până când îl treceau nădușelile de atâtea eforturi, dar unda nu se limpezea decât atunci când voia Cornel, iar acesta își amintea că mâncase o scărmană bună când Jenu înțelesese cum stăteau lucrurile și cine îi făcea lui greutate când „asculta la distanță”. Apoi se obișnuiseră cu toții, cel mare acceptase – greu, dar până la urmă tot acceptase – superioritatea celui mic în jocurile lor telepactice. Avea totuși mulțumirea că nu el, ci Mimi, pe care de fapt o chema Rodica, rămânea mereu pe ultimul loc; ea recepționa cel mai greu, cel mai inexact, traducea gândul cu aproximație, și nu de puține ori greșea.

O dată, mai demult, Cornel făcuse o boacăna, spărsese o vază de cristal, la care maică-sa ținea mult. „Asta-i de când m-am măritat”, le spunea ea cunoștințelor, oaspeții se minunau, laudau obiectul, unii sincer, alții din complezență; oricum, Maria se simțea legată de vaza aceea subțire, șlefuită pe nenumărate fețe, iar băiatul, curios, se suise pe un scaun, o trăsese afară din vitrina dulapului, și vaza, răsturnându-se, căzuse, lovise scaunul și se făcuse țandări pe jos. Cornel se speriasse. Frate-său, Jenu, era plecat atunci într-o tabără de pionieri, la peste o sută de kilometri distanță. „Mă, prăpăditule, vai de capul tău!” îi strigase, mai precis așa recepționase Cornel gândul lui Jenu, ca pe un strigăt. „Să nu te-apuci să minți, mai gândește cel mare, să nu te-apuci să minți, cum simt că vrei să încerci!” „Ce să fac ?” scâncise Cornel, și în clipele acelea îi

venea să fugă de-acasă. Până la urmă totul trecuse cu bine, maică-sa nu-l bătuse, nici nu-l certase mai mult decât trebuia, deși o durea sufletul după vaza de cristal. „Parcă presimțeam”, spusese Maria, și într-adevăr presimțise, stătea în cușca ei și tocmai rupea din carnet bonul unui client, când o lovise așa, brusc, gândul că se întâmplase, acasă, ceva rău cu vaza.

Cornel se întoarse la casa cu porumbei și, vârând două degete în gură, fluieră prelung. Păsările se ridicară de pe acoperiș, vânturând cu plesnet de aripă aerul, și trecură pe deasupra lui, cotind apoi, în formație compactă, spre stânga. Băiatul își făcuse socoteala să mai aștepte până când lui Jenu îi trecea supărarea; până la întoarcerea maică-sii îi mai rămâneau aproape două ore, iar pe taică-său nu-l mai pune la socoteală, era sigur că avea să mai întârzie, în drum spre casă, la vreun bufet. „Să se potolească ăla, își zise, ce mare lucru că i-am rătăcit stiloul! Tot eu i l-am găsit...” Fluieră din nou, cu ochii pe sus, urmărind porumbeii, apoi se neliniști, era neliniștea pe care o simțea de câte ori se ivea prin preajmă o primejdie; ceva nedefinit, o tensiune apropiată, greu de localizat, dar care îi trezi toți nervii, pregătindu-l s-o rupă la fugă. Privi în jur, văzu poarta deschizându-se și omul care încerca să se apropie pe furiș, prin spatele lui, cu o nuia în mână.

— Când ți-oi da una peste fund, te saturi să-mi mai zburătăcești porumbeii! strigă omul îmbrăcat caraghios, în niște pantaloni scurți și largi, și se opri, înțelegând că nu-l mai putea ajunge pe băiat, care zvâcnise înainte, prin mijlocul străzii.

„Ha, ha!” simți râsul lui Jenu, era o stare ciudată, de fapt nu auzi nimic, decât avu convingerea că atunci cineva râdea de el și-i fu ciudă. Ce „ha, ha”? îi veni să strige și, înciudat, aruncă servieta în sus, către stolul care tocmai traversa strada, la mică înălțime. N-o mai prinse, o lăsă să cadă în praf, servieta se deschise, și două cărți săriră afară. Cu coada ochiului, privi în urmă, acolo nu mai era nici o primejdie, omul cu nuiaua intrase în curte, nu-l mai vedea. Își adună fără grabă cărțile, le vârî în geanta veche, scutură praful de pe ea și porni, tot fără grabă, spre casă.

\* \* \*

— Mamă, zise Cornel, Mimi citește cu degetele!

— Da... Sigur! exclamă Maria. Bine că nu scoate fum pe urechi.

Fum scotea uleiul, care sfârâia pe aragaz. Cu mânecile halatu-lui suflecate, Maria pregătea aluatul pentru o plăcintă, îl întindea expert, modelându-l în aer, înainte de a-i da drumul în tigaie.

— Tu nu crezi, mamă! observă băiatul, îmbufnându-se.

— Cu degetele de la mâini, ori cu cele de la picioare? mai întrebă Maria, iar aluatul căzu în tigaie, sfârâind.

— De la mâini, preciză Cornel, apoi înțelese că pe maică-sa n-o interesa ce spunea el, ea credea că totu-i o scorneală.

„Nu vezi că ești prost!” gândi Jenu din camera alăturată.

— Mamă, Jenu mă face prost! se plânse Cornel.

Maria se enervă.

— Tu nu vrei să mă lași odată în pace? strigă ea, înroșindu-se la față. Am de lucru, acuși vine taică-tău și plăcintele nu-s gata. Îmi arde mie de aiurelile voastre! Și unde-i Jenu? întrebă ea, căutând în jur. El nici nu-i aici, și tu zici că nu știu ce-ți face... Chiar azi mă superi, când v-am lăudat în fața lui Mikloș-baci, nu mă face acum să regret!

„Ți-am spus eu că ești prost! reveni Jenu. Vino să sfârșim jocul”, chemă prin perete, neauzit, băiatul cel mare.

Îmbufnat, Cornel ieși din casă, se așeză în curte pe o piatră și privi spre cușca din colț. Nero era acolo, se întinse leneș, căscă și, îndreptându-și spinarea, dădu vesel din coadă. „Cei mari sunt proști!” hotărî băiatul, sprijinindu-și bărbia în pumni. „Hau-hau!” lătră Nero, încuviințând, sau pur și simplu vrând să se joace. „Lasă-mă și tu!” gândi băiatul și, șovăind întâi, câinele se retrase, intră în cușcă, zuruindu-și lanțul pe pietre, se așeză pe burtă, cu botul într-o parte, și rămase nemișcat, ciulind când și când urechea. „Nu știi niciodată cum să te porți cu ei!” gândi Cornel, avându-i în minte pe „cei mari”. „Așa-i!” încuviință din casă Jenu, asta-l enervă și mai mult pe Cornel. „Nici aici nu scap de tine?” întrebă el. „Nici la cinci sute de kilometri”, veni răspunsul. Și atunci Cornel începu să bruieze undă, se gândi la mai multe lucruri o dată, sări de la unul la altul fără nici o legătură. Jenu încerca să mai spună ceva, dar bruiatul mental îl împiedica să se facă auzit. „Na, așa-ți trebuie, să te sature!” recepționa el, prin zidul casei, starea de satisfacție a fratelui său.

— Terminați odată! interveni Mimi, se răstise, făcând-o pe bunică să tresară din somnolența ei, mai-mai să scape de pe genunchi lucrul de mână.

— Ce-i, Mimi? întrebă hârâit, mirată, bătrâna. Ce te-a apucat? și își privi cu neliniște nepoata; nu înțelegea de ce începuse fata să țipe când era liniștea mai mare.

Instalat pe canapea, Jenu ridică fruntea de pe revistă și Mimi îl văzu zâmbind, ochii îi străluceau cu subînțelesuri. „O sperii pe bătrână!” gândi el amuzat.

Veni și tatăl, afumat ca de obicei, mănă în bucătărie, i se auzeau sorbiturile zgomotoase. „Ia și plăcinte”, îl îmbie Maria, bărbatul mănă și plăcinte, apoi se ridică de la masă și se îndreptă spre dormitor. „Am cărat astăzi un munte de mortar”, zise și trecu dincolo.

\* \* \*

Femeia era scundă și tânără, nu părea să fi trecut de 30 de ani, își pieptănase părul cu coc, un coc înalt, prins în agrafe. Maria se simți puțin intimidată. „Poftiți în cameră, zise, luați loc, să discutăm aici, mă scuzați o clipă, să vă servesc cu ceva. Nu, nu! vă rog să nu mă refuzați, altfel mă supăr, nici nu mă gândesc să nu vă servesc cu ceva...” Și aduse la repezeală, pe o farfurie, niște fursecuri, „bine că nu mi le-au mâncat pe toate!” gândi despre copii, apoi zise: „Sunteți diriginta lui Cornel, dacă nu mă înșel?” și zâmbi mai mult încurcată decât foarte bucuroasă, deși nu se te-mea de ceva în mod deosebit. Tânăra se așezase pe scaunul oferit, trăgându-l mai departe de masă, își atârănase de spetează poșeta maronie și cerceta discret încăperea, într-un fel care Mariei nu-i scăpă.

Discutară despre copil, Maria se interesă de felul cum se purta Cornel la școală. „Bine, bine! veni răspunsul. Nu-i un elev indisciplinat”. Profesoara părea totuși preocupată de ceva și nu se decidea să treacă imediat la lucrul acela pe care Maria încerca să-l simtă. „O fi făcut ceva! își zise Maria, furnicată de neliniște. O fi făcut copilul cine știe ce măgărie și de asta a venit domnișoara la mine...” Dar domnișoara venise să vadă cum stătea elevul ei, cum trăia, unde locuia și în ce fel își făcea lecțiile. „Eu sunt nouă, spunea, clasa asta mi-a fost încredințată abia de curând, aș vrea să-mi cunosc mai bine elevii. Nu-i acasă?” se miră domnișoara. „Nu, l-am trimis până la nașii noștri, le eram datoare cu niște bani, l-am trimis să-i ducă.”

— Aș putea să-l torn! îi spuse Jenu soră-sii, în bucătărie. Aș pu-tea să le spun că, în clipa asta, ăla mic stă în fundul sălii „Victoria” și cască gura

la un *western*, e atât de transpus, că-i vine să dea din picioare, pesemne că tocmai acum se trage *pif, paf!* pe ecran. Să mă duc dincolo și să-l torn?

— Să nu faci asta, vezi-ți de treaba ta! îl sfătui Mimi, privindu-l chiorâș.

Jenu demontase aparatul de radio și, absorbit, apăsa cu vârful șurubelniței, căutând contactul dezlipit.

— Dacă mă concentrez puțin, îți spun despre ce film e vorba, zise.

Dincolo, profesoara se mira. „N-are teză la română mâine?” întrebă ea, știind foarte bine că teza era programată pentru a doua zi. Maria rămase atât de surprinsă, încât uită să mai pună pe masă șervețelele pe care le pregătise, niște șervețele roz, cu un mic model în colțuri. „Nu știu, domnișoară, să întreb!” răspunse ea și, cu șervețelele în mână, deschise ușa de la bucătărie tocmai când Jenu îi făcea un semn discret soră-sii, cerându-i să se ferească din dreptul ei. Maria îi întrebă dacă știa ceva de teza de a doua zi. Sigur că știa. „De ce nu mi-ai spus?” îi certă Maria și se întoarse spre profesoară, închizând ușa la loc. „Nu mi-a spus nimic, se scuză ea cu un aer vinovat, altfel nici nu mi-ar fi trecut prin minte să-l trimit pe el, nu înțeleg de ce nu mi-o fi spus. Trebuia să stea acasă și să învețe!” se supără ea, deodată, și se puse pe amenințări. „Dacă-mi vine cu notă rea, cum să-l pedepsesc, spuneți-mi dumneavoastră, că-i sunteți dirigintă și vă pricepeți mai bine la treburi din astea!” i se plânse apoi tinerei, care începea să nu se prea simtă la largul ei, urmărind agitația mamei.

În sfârșit, profesoara își dădu drumul. „Uite despre ce voiam să discut”, zise, iar Maria se lăsă încet pe scaun, prin urmare tot mai era ceva, simțise ea de la început că vizita aceea avea un rost ascuns și începu să se teamă, parcă i-ar fi fost greu să audă ce avea să-i spună tânăra pe care o fixa cu ochii plini de o neliniștită așteptare. „Alaltăieri au avut teză la obiectul meu, urmă profesoara, eu predau matematica...” „Știu, domnișoară”, vorbi moale Maria, „...și le-am dat o problemă, nici prea grea, nici prea ușoară...” continuă profesoara — „dumneavoastră știți ce faceți”, aprecie Maria — „ieri le-am corectat tezele și azi le-am discutat în clasă”, zise cealaltă și își ridică privirile peste umărul Mariei, strângându-și buzele, mușcându-și-o pe cea de jos, ca și cum ar mai fi avut nevoie de câteva clipe de gândire înainte de a continua discuția. „N-a făcut bine problema!” presupuse Maria, tresărind. „Ba nu, a făcut-o! zise profesoara. A făcut-o, dar cum?”

Dincolo, în bucătărie, Jenu se întrerupse din lucru, puse șurubelnița pe masa plină de mărunțișuri metalice, se scobi îndelung în urechea stângă și zâmbi unui gând neștiut. Mimi nu reușea să i-l perceapă limpede, de altfel nici nu prea lăsa să se vadă că ar fi interesată, scosese pâinea din dulap, își tăiasă o felie și și-o ungea cu untură.

„Doamnă, zicea profesoara, a rezolvat problema algebric, nu știu dacă mă înțelegeți...” – „înțeleg”, răspunse Maria, deși se vedea limpede că nu pricepea nimic – „așteptam de la el, de la toți, preciză profesoara, o soluție aritmetică, iar Cornel mi-a dat o rezolvare algebrică, un rezultat exact, vă rog să fiți atentă, un rezultat exact, dar obținut pe o cale pe care copiii n-o vor învăța decât peste doi ani, într-a șaptea, programa școlară n-o include decât atunci. Vă închipuiți cât am fost de uimită, exclamă profesoara, Cornel nu e slab la materia mea, dar nici n-a strălucit, și uite că-mi dă o soluție obținută algebric, acolo unde nimeni nu se aștepta!” „O fi copiat!” tresări Maria, aplecându-se în față. „Exclus! aprecie profesoara. N-avea de unde, n-avea nici o carte la el, cu atât mai puțin una de clasa a șaptea, și nici de la altul n-ar fi putut copia, pentru că nimeni din clasă n-a rezolvat problema algebric, eu susțin că-i peste puterile lor...”

Maria nu spuse nimic, nu știa ce să spună, o privi pe tânăra din fața ei, uitase s-o mai îmbie cu fursecuri și se legăna doar pe scaun, privindu-și musafira întrebător. „Doamnă, vorbi profesoara, azi am verificat tezele în clasă, l-am scos la tablă pe Cornel. L-am pus să facă problema din nou, acolo, în fața clasei, și a rezolvat-o pe calea aritmetică, nu știu dacă mă înțelegeți, pe calea aritmetică! Adică așa cum li se cerea, după cunoștințele pe care și le-au însușit până la ora asta. Fă-o așa ca în teză! i-am cerut, și n-a mai știut să mi-o facă, mi-a zis că a uitat, atunci a știut s-o rezolve și *altfel*, dar acum a uitat! Rețineți că n-a avut de unde să copieze, prin urmare trebuie să accept că lucrurile s-au petrecut așa cum spune el?” sfârși ea printr-o întrebare. „E ceva rău în asta?” se interesă Maria, mai scăpată de sub apăsarea care o stăpânise până atunci. „Nu știu ce să zic, n-am avut prilejul să văd cum arată un geniu, zise profesoara dusă pe gânduri. O fi avut într-adevăr o sclipire... În sfârșit, o să mai văd, o să mă ocup de el îndeaproape.” Profesoara se ridică, își luă poșeta pe braț, apoi îi zâmbi Mariei. „Sinceră să fiu, voiam să mă conving dacă băiatul primește acasă o îndrumare specială.” „Doamne ferește! se apăra Maria. Eu lucrez într-o frizerie, iar taică-său e zidar, cine s-ar putea ocupa

de el, cu materiile ăstea, care-s din an în an tot mai grele?! Dar n-ai servit aproape nimic, vă rog, vă rog! insistă femeia, agitându-se iarăși. Uite-acum trebuie să pice și Cornel, poate vreți să stați de vorbă cu el...”

\* \* \*

Mimi citea cu degetele. Stătea într-un colț, lângă fereastră, și privea afară, avea un aer absent, nu se putea spune că urmărea ceva anume din curtea îngustă, în pantă, a casei părintești, sfârșită în împrejmuirea de zid dincolo de care se întindea linia de troleibuz. Mimi privea distrată alunecarea „coarnelor” metalice pe deasupra gardului și, purtându-și palma dreaptă pe carte, descifra scena amoroasă din roman. O „recitea” cu încântare, cu o oarecare înfrigurare chiar, străduindu-se să descopere acolo mai mult decât lăsase autorul să se vadă. Trăia alături de personaje, sau pornind de la ele, un sentiment nebulos, alcătuit din vis, dorință, plăcere ascunsă și rușine repede reprimată. O iubire construită pe niște coordonate abstracte, se îndrăgostise (sau i se părea?) de tânărul acela care, în roman, făcea ravagii în suflete.

— Mimi dragă, tu nu înveți? hârâi de lângă sobă glasul bătrânei.

Se refugiase acolo, cu fotoliu cu tot, și stătea cu o pătură așezată pe genunchi. Ochelarii vechi și-i ridicase pe frunte, poate că și-i uitase acolo.

— Ba da! zise fata, fără să-și întoarcă fața de la geam.

La masă, Cornel își scria temele, concentrat, mișcând din buze după cum înainta cu stiloul lui vechi, crăpat, pe caietul cu linii. Avea un scris lăbărțat și inegal; toată lumea, inclusiv el, era de părerea asta.

Tatăl își isprăvi treaba pe afară, de altfel începea să se întunece. Ciocănise în curte, la cotețul găinilor, căruia îi căzuseră două scânduri prinse în cuie ruginite. Ciocănise, înjurând tot timpul, că adică „și lucrul ăsta de doi bani să-l fac eu, fir-ar ai dracului de copii, că nu te poți încrede în ei, nu te poți aștepta să pună mâna pe ceva, pe un cui, pe o scândură! Să vin eu de pe șantier și să intru aici în schimbul doi...” De cum pătrunse în casă, dădu cu ochii de Cornel și-l luă în primire:

— Ia spune, mă, ce dracu’ ai făcut la teză, că eu tot n-am înțeles!

Iar Cornel se făcu mic după masă, simțind mânia tatălui gata să izbucnească.

— Lasă copilul în pace, ce ai cu el? cârâi bătrâna. Du-te mai bine și-ți spală mâinile, și schimbă-ți haina aia murdară. Cum intri în casă așa?!

Intervenția ei îl descumpăni. Bărbatul își roti ochii întunecați în orbite, își privi mânecile albite de var, stropite cu urmele mor-tarului.

— Eu cu haina asta vă câștig vouă pâinea! zise, supărat, dar se retrase în antreu, să se schimbe.

— Știi, tată, zise copilul, ca să abată de la propria sa persoană atenția bărbatului, știi că Mimi ghicește?

— Ce spui?! Ce ghicește, ghicitori? veni prompt răspunsul zeflemitor al bărbatului.

Dar Cornel nu se lăsă, făcându-se că nu observă dezaprobarea fetei, deși Mimi închisese brusc cartea și încerca în șoaptă să-l convingă să renunțe.

— Nu ghicitori, insistă băiatul. Mie îmi spune de fiecare dată când mă ascultă la școală și ce subiect îmi vine la teză.

— Îi drept, tu? întrebă tatăl, pironind-o din ușă cu o privire ne-încrezătoare.

— Da... cum să nu! Vorbește și el, să n-adoarmă! se apără fata.

Tatăl își privi fiica, neștiind ce să mai spună, o vedea îmbufnată, împurpurată în obraji.

— Ia stai, tu fată, stai să te încerc! vorbi, în sfârșit. Ia spune, cine joacă mâine meci și cine câștigă? și așteptă răspunsul, gândindu-se: „Dacă fata ghicește, mai știi?”

Își aminti de unul care visa din când în când numere de loto și câștiga. „Numai o dată să mi le ghicească exact, și-i destul, își zise. Să-mi spună rezultatele bune, și-s om făcut, umflu o sumă ca lu-mea...”

Dar fata se fâstâci, încercase pentru câteva momente să se concentreze, apoi renunțase, înroșindu-se până la urechi.

— Nu știi, zise, nu înțeleg jocul ăsta!

— Aha! se învioră tatăl. Pe dracu' știi ghici! Pe dracu'...

Și intră în bucătărie, unde-l auziră o vreme cotrobăind prin vase, iar bătrâna își spuse, nemulțumită, că iar o să se supere noră-sa dacă prinde de veste. Mariei nu-i plăcea să-i caute nimeni în oale când nu era acasă.

\* \* \*

Despărțirea se făcuse cu ceartă și cu supărare. Mimi plângea. „Ia uită-te la ea, mucoasa!” gândise tatăl și strigase la fată :

— Ce, nu ți-e bine? De ce te amesteci tu în treburile mele, vezi-ți de școala ta, că de-aia muncesc și te țin la școală, pe tine și peăștialalți! Nu te băga în treburi care nu te privesc! Ce, o să vii tu acum și-o să-mi poruncești ce să fac și ce nu... Unde să mă duc și unde nu!

Bărbatul se enervase. Maria privea nedumerită, nu înțelegea ce se întâmplase așa, dintr-o dată, cu fata. Apoi o muștrase și ea, cu mai puțină asprime, dar o muștrase. Tatăl nu gândea rău, și hotărârea lui, în orice caz, nu putea fi pusă în discuție de către copii, așa socotea Maria.

— Unde-o să ajungem, tu? întrebă bărbatul, revoltat. Unde-o să ajungem dacăăștia se apucă să ne spună ei ce și cum trebuie să facem?! Am hotărât că merg? Am hotărât! Așa rămâne... Uite-al dracului!...

Mimi plângea în hohote, cu palmele la ochi, taică-său o certa și ea plângea mai tare.

— Ce are fata asta, tu? se răstise bărbatul, întorcându-se spre Maria. Eu, dacă nu tace, îi ard două palme de mă ține minte, auzi?! răcnise el, de data asta întors spre fată.

Maria văzuse că gluma se îngroșă, îi era milă de Mimi și n-ar fi vrut s-o știe bătută. Oricum, începuse și ea să se creadă fată mare. O luase cu binișorul.

— Spune, de ce nu vrei să meargă tata la țară? întrebasese după ce-o mai liniști.

Iar fata izbucnise iarăși în hohote, rostind printre sughituri:

— Mi-e frică, mi-e frică...

— Auzi, tu! exclamase bărbatul. Să nu mă duc, pentru că ei îi e frică! Ai mai pomenit una ca asta? Să las afacerea, pentru că *domnișoarei* îi e frică!

Și trântise cu ce avea în mână, un pantof fără șiret, trântise cu el sub pat, furios.

Mimi ar fi vrut să spună că nu se temea pentru ea, de fapt nici nu știa prea bine pentru cine și de ce se temea. O lovise așa, deo-dată, neliniștea și spaima aceea, îndată ce se pomenise de afacerea cu casa de la țară. „M-au chemat să zidesc o casă”, anunțase tatăl, cu o veselie pe care rareori i-o vedeau, semn că era atunci într-o zi bună și propunerea îi surâdea. Îi surâdeau banii, nu puțini, cu care fusese tocmnit, omul știa să-și prețuiască meseria, iar cei care îl tocmiseră îl cunoșteau, își amintiseră de el, deși plecase din sat cu multă vreme în urmă. „Bani buni, zicea tatăl, așa ceva nu-i de lepădat, o să-mi iau concediul acum, când auăia nevoie,

și-o să le ridic casa până la acoperiș, mai departe facă ce-or vrea, nu mă mai privește...” Se bucurase și Maria, cu gândul la lucrurile care trebuiau în casă și se puteau cumpăra cu banii câștigați în plus, un frigider, să scape de grija mâncărilor care se strică vara, și un televizor, că tot plănuiseră de mai mulți ani să-și ia unul nou, și uite că nu răzbiseră. Se bucuraseră și copiii, fiecare în felul său, chiar și Mimi, până când, deodată, poticnindu-se în mijlocul unei vorbe, Mimi se apucase de plâns, din senin, și de-atunci încolo o ținea morțiș cu: „Nu pleca, tată, nu pleca”. Atunci o pălise teama aceea. „Poate că fata presimte ceva”, spusese bătrâna, închinându-se pe ascuns. „Presimte pe dracu’! ripostase tatăl. O să mă iau acum după năzăririle ei, o să dau cu piciorul la bani, asta vreți, nu-i așa?” Nimeni nu voia asta, firește, iar Mimi nu știa nici ea ce i se năzărea, decât că-i era teamă și se zbuciuma ceva înăuntrul ei de câte ori își amintea de povestea cu casa de la țară. „Nu pleca *acum*”, încercase ea să-și înduplece tatăl, dar lucrul era hotărât, oamenii așteptau, nu putea el să-i țină cu socotelile încurcate. Și, în plus, puneă prea puțin preț pe „ghicelile” fetei, se convinsese el bine, când cu meciurile de fotbal, cât valorau. „Ăștia, conchise nemulțumit bărbatul, gândindu-se la copii, ăștia se țin mai grozavi decât noi, care i-am făcut!”

Clădise casa. Banii îi înscrisese pe carnetul de economii, chiar acolo, în sat. „Ce, îs nebun, să-i țin asupra mea?” gândise, nescăpând-o din ochi pe funcționara care-i număra, uimită de atâtea hârtii, căzute toate deodată. Își luă carnetul completat, îl verifică și, mulțumit, ieși din clădirea veche, vopsită într-un galben neuniform, parcă umezit pe mari suprafețe. Își aminti de scenele făcute de Mimi, pentru prima dată de când plecase își aminti de ea. „Vezi, mormăi cu o bucurie care i se citea în priviri, dacă ascultam de ea, unde ajungeam? Casa ăluia tot ar fi făcut-o cineva, iar banii ar sta acum în alt buzunar... De ce să nu stea la mine?!”

Se întoarse la proprietarul casei clădite de el. Țăranul era vesel, bucuros că-și văzuse locuința zidită, tocmai închina cu țiucă în curtea plină de materiale, pământ săpat, mormane de țiglă, grinzi; se „cinstea” cu câțiva cunoscuți. „Ăștia-s dulgherii noștri, îi spuse cu mândrie zidarului, meșterii de-aici, din sat!” Lemnarii aveau să înceapă lucrul în dimineața următoare, acum se însera, nu mai era când. „Până-atunci, zise omul, cercetând cerul, poate că dă Dumnezeu și nu plouă”. Ceilalți ridicară și ei privirile. „Sigur că nu plouă!” îl asigurară pe proprietar. „Haide și dumneata, meștere, îi ceru el, poftește la un pahar de veselie, că lucru-i

gata, nu mai ai de ce să te ferești...” Și râse, clipind din ochi, făcându-le semn celorlalți, ca să simtă și să-i aprecieze gluma, ca unuia care îl știa acum bine pe meșter, știa cât poate duce, doar băuseră seară de seară împreună cât timp durase lucrul la ziduri. Obiceiul cere să-l îmbii pe meșter cu băutură, ca să-i meargă treaba mai cu spor, iar ăsta, zidarul, nu se lăsase niciodată multă vreme rugat. „Îi din sat și el, de la noi!” explică gazda cu un fel de mândrie, în vreme ce dulgherii îi făcură loc pe movila de pământ săpat, unde ședeau.

Băură mult și vorbiră de toate, din ce în ce mai aprins, din ce în ce mai transportați. El își aminti de niște case pe care le clădise mai demult, tot în sat, a lui cutare, „știm, știm!” clătinară dulgherii din cap, erau mai tineri și nu le erau prea limpezi anii aceia, dar cunoșteau casa și o lăudară. Apoi îl întrebară despre șantier, el se îndârji, se lăudă, le povesti cam incoerent niște întâmplări, nu puteai înțelege clar încotro bătea, de altfel și ceilalți ascultau cu o ureche în afară și cu alta atentă la tulbureala pe care țuica tare o făcea din ce în ce mai adâncă în capetele lor. Pe neașteptate, el pomeni de copii, vorbea tare, aproape strigat, și se foia pe grămada de pământ, parcă negăsindu-și locul. Cineva amintise de bani. „Te-ai făcut cu bani buni”, parcă așa spusese, cu puțină in-vidie în glas, iar lui îi plăcuse vorba aceea. Încălzit, transpirat, vânturase prin fața ochilor celorlalți carnetul de economii, fără să-l deschidă. „Am! striga el, mândru de sine. Am bani câți vreau, câți îmi trebuie. Uite, vezi, mâinile astea două, cu mâinile astea fac orice, îți zidesc un bloc cu zece etaje dacă vrei...” Și pomeni de copii, „am niște copii deștepți, mă, se lăudă el, știu o groază de lucruri! Ne lasă în urmă, filozofă meșterul, ne lasă în urmă pe noi, ăștia, care i-am făcut, da’ de-acum creștem în jos, în loc să mai creștem în sus. Pentru ei muncesc, pentru ei adun, ca să aibă ei tot ce le trebuie!” Ceilalți îi dădură dreptate, clătinând cu gravitate din cap. Gazda mai aduse țuică, venea legănându-se dinspre șopronul unde își îngrămădisese toată averea și unde nevasta, la lumina unei lămpi cu petrol, încălzea cina pe o sobă de tuci. „Mă, cutare, zise cineva, unul dintre dulgheri, tu în fiecare noapte dai spectacol în aer liber?” și râseră gros, gândindu-se la locuința improvizată sub acoperișul șopronului, unde omul avea să mai doarmă, cu familia, până când aveau să-i acopere ei casa cu lemn și cu țiglă. Trecură din nou sticla din mână în mână, sorbiră strâmbându-se. „Doamne, cât îi de rău! exclamă prefăcut cineva, un vecin de curând apărut acolo. Te și miri că-l pot bea oamenii, ar trebui aruncat pe vale, nu băut!” adăugă, și iar se

puseră pe răs. „Auzi, mă! hohoteau dulgherii, Niculaie zice să aruncăm jinarsul pe vale, ha-ha!” Niculaie, încântat și el de gluma făcută, întinse iarăși mâna după sticlă, zâmbind subțire și abia vizibil în semiîntuneric, luminat de becul care se aprinsese în vârful stâlpului de peste drum.

— Ei, zise meșterul, să rămâneți cu bine!

Și se ridică de pe grămada de pământ, opintindu-se, sprijinindu-se de umărul cuiva ca să poată sta drept. „Doar nu vrei să pleci, unde vrei să pleci acum, nu vezi că se-ntunecă?! se miră gazda și vru să-l rețină până la ziuă. Îți aștern undeva și dormi, adăugă, până mâine îți trece oboseala...” Spunea *oboseală*, folosind cuvântul cu un sens ușor ironic, pentru starea de avansată beție în care ajunsese meșterul, în care ajunseseră toți, nici chiar el, gazda, nu făcea excepție. Dar meșterul nu mai avea răbdare. „Mă așteaptă femeia și copiii”, își amintise el. „Dar nu-i nici o cursă până dimineață!” exclamă cineva. „Știu un tren de noapte”, se încăpățână meșterul. „Zece kilometri pe jos!” clătină din cap gazda, cu un scepticism accentuat de efectele alcoolului. „Mă plimb puțin”, zise meșterul, simțind în el puteri nebănuite, simțind nevoia să pornească imediat, să-și plimbe agitația tulbure prin aerul curat al nopții, pe sub lună. Le strânse mâinile cu gesturi ezitante, cu gazda se îmbrățișă, i se ură drum bun și, petrecut de privirile chefliilor, ieși în drumul colbuit. „Bine că nu-i noroi!” gândi, avansând pe mijlocul drumului cu pași destul de repezi, ca să-și învingă mersul clătinat de la început.

\* \* \*

O zdruncinătură cumplită îl proiectă cu pieptul în volan, izbi-tura îl deșteptă exact în clipa în care ațipise. Scăpase piciorul pe lângă pedala de accelerație, o dibui cumva și apăsă din nou, până la refuz, convins că acolo, în pedala aceea, îi stătea salvarea. Camionul gonea nebunește, hurducându-se și izbindu-și cu un zgomot infernal lateralele. Era camionul acela care-i apăruse în cale, umbră nemișcată, colțuroasă, staționând în fața bufetului. Nu mai știa cum ajunsese în cabină, cum îl împinsese la o parte pe șoferul beat, adormit la volan, cum dăduse drumul motorului și cum plecase, cu farurile stinse, pe drumul luminat de becuri slabe, apoi luminat numai de lună. Ieșise din sat, gonind nebunește, gata să treacă într-un rând peste niște tineri care se întorceau de la televizorul căminului cultural și umblau îmbrățișați prin mijlocul drumului. „Ia te

uită, ce nebun!” strigase unul din ei, uimit, abia revenindu-și din zăpăceală, alții înjurau din șanțul unde săriseră în ultimul moment, atunci când zgomotul vijelios de pe drum îi făcuse să înțeleagă că autocamionul n-avea de gând să frâneze sau să-i ocolească.

Prăbușit pe dreapta, șoferul beat încă nu se trezise și nici nu dădea semne că ar fi intenționat să se dezmeticească.

„Scoală, mă!” striga meșterul, înghiontindu-l pe celălalt cu genunchiul, smucindu-l de haină, atunci când îndrăzneă să-și desprindă mâna dreaptă de pe volan. „Scoală, mă!” se ruga el, înfricoșat, aproape tânguindu-se, dar șoferul mormăia prin somn, prin somnul lui greu ca un leșin, și nici măcar izbiturile care-l purtau de colo-colo pe banchetă, după cum sărea camionul prin gropile drumului de țară, nici măcar izbiturile acelea nu-l aduceau la realitate, și asta-l făcu pe omul de la volan să scrâșnească de furie, ghemuindu-se, cu ochii ațintiți înainte, la umbrele care i se legăneau amenințător în față. Abia acum i se făcuse teamă, la început nu-i fusese, dimpotrivă, se bucurase când descoperise camionul staționând, deschisese ușa și-l văzuse pe ăla culcat pe volan. „Hai, nene, și du-mă până la șosea!” îi ceruse, dar omul era prea beat să-l poată auzi, și atunci sclipise în mintea lui gândul nebunesc de a conduce el însuși mașina. „Că doar n-o fi mare lucru!” își spusese, convins atunci că se va descurca, simțea în el o tărie și o îndrăzneală care îi dădeau curaj. Zece kilometri făcuți, noaptea, pe jos, nu erau totuși o glumă, gândul acesta îl împinsese la risc, iar pe el se suprapunea celălalt, că ar putea, la nevoie, să conducă și singur camionul. „Ce, eu îs mai prost ca el?” își spusese, împingându-l pe șofer la o parte, urcându-se în locul lui, la volan. Celălalt nu se trezise nici măcar o clipă, se prăbușise spre dreapta, pe banchetă. Câteva băjbâieli pe tabloul de bord, declicul slab al cheii de contact, manevrele pe care și le amintea, văzute la alții, băuse, dar cine nu bea, lui nu-i făcea impresia că ar fi fost beat, în orice caz nu atâta cât să dea înapoi din ambiția aceea de a stăpâni volanul. „Ajung la gară, plănuise, ajung la gară și las camionul acolo, într-o margine de drum, până se trezește ăsta și se întoarce sau se duce unde-o vrea. Principalu-i să ajung la gară...”

„Trezește-te, mă! Scoală, mă! Te rog!” găfâia, cu mâinile încleștate pe volan, simțindu-și-le smulse în stânga și-n dreapta, după cum sărea pe drum, mânat în viteză maximă, autocamionul. În câteva rânduri reuși să evite șanțul chiar în ultimul moment, apoi parapetul unui podeț, pe care abia-l observase în noapte, la câțiva metri înaintea lui. Se gândi să dea

drumul la faruri, dar n-avea vreme să cerceteze tabloul de bord, încercase în mai multe rânduri și nimerise mereu aiurea, luminile nu se aprindeau. Încerca să frâneze, dar, de câte ori pipăise cu piciorul după pedala potrivită, apăsase alături, apăsase tot pe accelerator, și mașina zvâcnea înainte, năvălă, neascultându-l. Iar șoferul, trântit alături, pe banchetă, suspina prin somn, rostea vorbe neînțelese, care ajungeau la urechile celui de la volan amestecate cu pufniturile înfuriate ale motorului.

Cum privea înainte, forțându-se să distingă drumul printre pleoapele grele și gata să cadă una peste alta, văzu deodată noaptea legănându-se, balansând scurt, și o umbră subțire aruncată parcă spre el, tăind în diagonală parbrizul; izbitura îl proiectă în volan, a doua îl aruncă într-o parte și, înainte de a leșina, avu impresia că acolo, în cadrul tulbure al parbrizului, deosebise între umbrele mișcătoare fața prelungă a fetei lui, și ochii ei măriți, invadați de o spaimă imensă, și gura deschisă pentru un țipăt mut, și mâinile subțiri, repezite spre față, mâinile care încercau să acopere ochii, fără să-i împiedice totuși să vadă. Apoi totul se răsturnă, echilibrul nestabil al omului se spulberă într-o clipă, urmă un al treilea șoc, cumplit, care-l aruncă într-o stare de inconștiență.

Leșinul nu dură mult, câteva momente numai. Se trezi aproape imediat, cu o durere sfâșietoare în picior. Beția îi fugise din cap, înțelese imediat că se răsturnase, stătea aproape strivit sub cabina turtită a camionului și cineva îl înghiontea, târându-se pe lângă el, peste el, era șoferul, nu putea fi decât șoferul, se chinuia să iasă prin parbrizul spart, pe sub motorul care acum atârna deasupra, într-o dungă, sprijinit de ciotul stâlpului rupt. Buimac, șoferul ieși, se târî de sub camion, atinse firele căzute pe jos și, brusc, sări în picioare, zguduit de curentul electric, sări în picioare și o luă la fugă, ca un nebun, peste câmp, prin ceea ce părea a fi o plantație de sfeclă sau de varză.

„Unde fuge ăla? gândi, scrâșnind. Unde fuge ăla și mă lasă aici?” Durerea din picior îl copleși, îl ameți, îl făcu să geamă, să se vaite. Leșină din nou și iar se trezi, încercă să se târască de sub camion, dar piciorul zdrobit îi rămânea prins și eforturile lui îi sporiră durerea până când căzu iarăși în leșin. Și în leșinul acela o văzu pe Mimi, îl privea liniștită acum, îl privea cu un aer parcă muștrător, iar lui îi era rușine, „știi că mi-ai spus, zicea el, nu te mai uita așa la mine, sunt tatăl tău!” se înfurie el, apoi luciditatea îi reveni puțin, și odată cu ea și durerea. Auzi un foșnet prin iarbă, „s-a întors ăla!” gândi, însă nu era șoferul, șoferul urla pe malul

apei, la o sută de pași mai încolo, bătându-se cu capul de pământ. Cineva își făcu loc prin ușa smulsă a cabinei, se apropie de rănit și-l privi, încerca să-l vadă mai bine la lumina tare a lunii. „Trage-mă de-aici! icni rănitul, fulgerat de durere până în creieri. Ia-mă și du-mă de-aici, că mor!” gemu el și așteptă ca acela să-l prindă de sub umeri, să-l scoată de sub camionul răsturnat.

Dar celălalt nu făcu nimic, îl privea mai departe, în tăcere, se auzeau doar urletele și gemetele șoferului, venite din direcția apei. „De ce taci, de ce nu mă scoți?” bolborosi rănitul și, forțându-și ochii tulburi, încercă să-l vadă mai bine, i se păru chiar că-l recunoaște. „Unde l-am mai văzut, unde te-am mai întâlnit oare?” sclipi gândul lui întrebător. Celălalt nu-i răspunse, nu se mișcă, îl privi mai departe, întrebător și el, cu un fel de nedumerire și de neputință. „Scoate-mă, n-auzi?” gemu rănitul, și în clipa aceea îl recunoscă, *se recunoscă* în cel aplecat ca o umbră deasupra sa, „ăsta-s eu!” gândi înfiorat, convins acum că așa arăta el însuși, dar mai tânăr, cu vreo zece ani în urmă. Și se holbă la celălalt, uitând pentru o clipă de picior, iar celălalt îl privea mai departe cu aceeași curiozitate întrebătoare și neputincioasă, ca și cum s-ar fi privit pe sine însuși, prin timp. Apoi durerea țâșni din nou, violentă, șoferul încetase să urle pe malul apei, dar tot nu venea, iar rănitul închise ochii, să nu-l mai vadă pe cel aplecat asupra lui, pe cel care îl privea de aproape, fără să-l poată ajuta. Minte i se tulbură ca înainte de un nou leșin și, cu un fel de ușurare, îngăimă vorbe fără șir, copiii, Maria, gara, camionul, și iarăși copiii. Neauzit, așa cum venise, el, celălalt, dispăru. Iarba foșni, dinspre râu se apropia șoferul. Mergea încet, cu pași nesiguri, privi camionul sfărâmat și, în buimăceala lui pe jumătate risipită, încă nu-i venea să creadă că totul era altceva decât o simplă nălucire.

# UCRONIA DE LA TAPAE

---

Înțeleptul îl urmărea cu ochi neliniștiți pe cel care urca panta. Minute în șir stătuse așa, încremenit între nuiielele înfrunzite, aproape fără să mai răsuflă, concentrat, atent la toate mișcările omului de jos. Îl observa de când acela ieșise deasupra pădurii, pe coasta cu vegetație pipernicită, expusă soarelui și vânturilor, încât nu departe, în stânga, se și dezgolea de pământ; vântul și apele roseseră acolo fără milă, iar muntele își arăta piatra masivă, crăpată, alb-cenușie, înverzită pe alocuri de mușchi. „Ca niște oase bătrâne!” apreciasse înțeleptul, asta se întâmplase cu patru zile în urmă, când, abia ajuns la grotă, izbutise să-și tragă sufletul, să se odihnească și, uitând pentru o clipă de primejdii, se lăsase furat de măreția muntelui. Așezat pe o lespede tocită, cercetase adâncurile prăpastiei, apoi versantul celălalt, pe care copacii se cățăraseră în trepte, căutându-și cu greu locul în puținul pământ presărat peste stânci. I se păruse atunci că muntele își scotea la soare oasele mucegăite, să mai intre în ele puterea. Asta, poate, și pentru că el însuși, bătrânul, era atunci vlăguit, epuizat de urcușul lung și aproape neîntrerupt, fără altă odihnă decât cea pe care și-o putuse îngădui pentru câteva ore în timpul nopții, în umezeala pădurii, șezând la rădăcina unui copac, moțâind acolo, cu mâinile încleștate pe bâta. Dormea iepurește, tresărind la fiecare zgomot făcut de micile jivine ale nopții; o vreme rămânea apoi treaz, nu atât din pricina fricii, cât din cauză că umezeala pământului, pătrunzându-l, îi răscolea reumatismele, de care nu-l mai apăra nici jocul de oaie. Se învelise cu el până peste bărbie, își îndesase căciula până la urechi, și așa, mai răsucindu-se, mai gemând, își petrecuse noaptea aceea. Uneori ațipea, dar durerea din oase îl trezise în mai multe rânduri și, chinuit de ea, simțise o mare neliniște, gândindu-se la nopțile care aveau să urmeze. Și se întrebase dacă nu cumva îndrăzneala prea mult, dacă nu cumva cerea prea mult de la bătrânețile lui, care s-ar fi împăcat mai bine cu căldura focului și cu o cană de vin fiert, îndulcit cu miere, decât cu răcoarea nopții și a stâncilor. Dacă *trebuia să ceară* de la trupul lui obosit, apăsător de griji nenumărate, să înfrunte muntele și nu numai muntele; să înfrunte viitorul, pe care îl deslușea cu totul altfel decât odinioară, când avusese impresia că vedea în el mai bine decât oricine. Noaptea grea, fără lună, care apăsa pădurea și

pământul, i se păruse atunci, în răstimpurile când nu dormea și gândurile îl copleșeau, mult mai blândă, mult mai promițătoare decât ceea ce avea să însemne pentru el, și nu doar pentru el, un viitor în care nu mai credea.

Dimineața era încă departe când se ridicase de lângă copac și, dezmoțindu-și picioarele, își reluase urcușul, sprijinit în toiag. Simțise apropierea zorilor și asta îl făcea să-și întărească încrederea în propriile simțuri; asta însemna că mai putea să se descurce într-un mediu de care înaltele demnități îl ținuseră multă vreme departe. Și l-ar mai fi ținut încă dacă nu se întâmpla ce se întâmplase și dacă nu fugea și el, la vreme, din strălucita cetate. Încă nu se putea împăca, nu reușea să se împace cu gândul că totul era pierdut, că drumul înapoi îi fusese tăiat, poate pentru totdeauna, și, prin urmare, avea să mai vadă orașul doar închizând ochii, în vis. La fel și viața lui de până atunci – viața care nu fusese ocolită nici de bucurii, nici de primejdii, mai ales în ultimul timp îl copleșiseră grijiile și teama. Îl întrista că singura lui nădejde rămăsese fuga, înstrăinarea, refugiul în munți, acolo unde putea spera să-și recâștige liniștea, uitat de cunoscuți și în primul rând uitat de numeroșii lui dușmani. Departe de lumea pentru care se crezuse făcut și pe care dorise s-o servească pe măsura priceperii lui. O vreme chiar crezuse că tot ce-a adunat, tot ce-a acumulat din învățătura înaintașilor își găsea utilizarea ideală, încăpea pe mâini bune, crezuse asta atunci când încă mai vedea în Cotys mintea luminată prin care lucrurile aveau să se reazeze în imperiu, primind o strălucire nouă, după atâția ani de rușinoasă decădere. Dar tânărul Cotys s-a dovedit a nu mai fi adolescentul ascultător de odinioară; cu trecerea anilor se schimbase nespus, se înrăise, contaminându-se parcă de la fratele său august. Și chiar dacă ar mai fi vrut să țină seama de sfaturi, de învățături, chiar dacă ar fi vrut... acum, de unde era, de unde ajunsese, tot n-ar fi putut face nimic altceva decât să privească zbuciumul muritorilor cu ochii netulburați ai măriților zei. Dar poate că nu în Cotys trebuia să-și fi investit speranțele.

Frământat de gânduri negre, ostenit de efort, înțeleptul urcase muntele, urmând poteci până atunci nebănuite sau tăind de-a dreptul prin păduri. Abia pe la amiază ieșise deasupra pădurilor și, înainte de a se îndrepta spre grotă, mai stătuse câțva timp ascuns, i se păruse că era mai prudent așa, să cerceteze întâi bine locul și abia apoi să se aventureze prin spațiul mai expus privirilor nedorite. Profitase de răgaz ca să-și tragă sufletul. De la adăpostul brazilor, observase panta și, cu toate că nu credea

să fie cineva prin apropiere, hotărâse totuși să urce mai departe pe un drum ocolit, ținându-se pe lângă tufișurile scunde, care din loc în loc creșteau pe coasta abruptă. În cele din urmă renunțase la orice măsură de precauție, i-ar fi fost prea dificil să urce altfel; în mai multe rânduri trebuise să se ajute cu mâinile și cu genunchii, încât ar fi abandonat bucuros cojocul de oaie, gros și greu, chiar și ciomagul. Dar își spusese că nu se putea lipsi nici de unul, nici de celalalt; așa grele cum erau, aveau să-l apere, cât de cât, de fiarele flămânde și de frig. Cu atât mai mult nu putea renunța la bocceluța unde nepoata Rhemaxa îi pusese mâncare pentru mai multe zile. Cu eforturi aproape supraomenești, bătrânul își trase lucrurile până la adăpostul săpat de capriciul naturii în stâncă și, ceva mai târziu, stăpânit de imensa mulțumire dată de reușita într-o aventură de care puțini l-ar mai fi crezut în stare, ședea pe lespedeza încălzită de soare și privea în direcția prăpastiei căscate la vreo cincizeci de pași mai încolo, spre stânga, socotind de la intrarea în văgăună. Băuse din apa izvorâtă destul de aproape, căzând sub forma unui pârâiaș anemic spre fundul râpei, băuse puțin, pentru că apa era foarte rece și se temea să nu se îmbolnăvească. Îl bucura însă nespus apropierea izvorului. La vârsta lui i-ar fi fost cu neputință să coboare zilnic în prăpastie după fiecare gură de apă. Cu hrana avea să se descurce câteva zile, până când sclavul Clodius, singurul în care mai păstra încredere, avea să aducă provizii noi și două sau trei capre cu lapte.

Spera să trăiască astfel până la toamnă, cu hrana săracă a unui pustnic, așteptând liniștirea evenimentelor din strălucita cetate, dacă le era dat cumva să se liniștească până atunci. Soarele era încă destul de tare, cu toată altitudinea locului; razele îl pătrundeau prin îmbrăcămintea de in și cânepă, îi încălzeau plăcut pielea, încât bătrânul, mai liniștit după ce ajunsese la ascunzătoare, începu să vadă lucrurile mai puțin negre și un timp se gândi că, poate, cine știe, n-avea să fie nevoie să rămână prea mult ascuns prin munți. Nu pentru că ar fi crezut într-o împlânzire a lui Oroles; a-i cere asta era ca și cum te-ai fi adresat în același scop lupului turbat! Dar – își spunea atunci bătrânul, fără emoție și fără milă – de ce nu s-ar găsi, la urma urmei, și pentru el un tăiș care să-l trimită la ceruri cu o solie menită să arate zeilor toată mârșăvia faptelor și uneltirilor lui? Cine ridică sabia, de sabie piere! Își repeta înțeleptul, mai mult pentru a-și face curaj, ca să înfrunte cu bărbăție viitorul. Acum nu se mai gândea să-și curme viața de teama zilelor ce aveau să vină, poate că niciodată nu luase

foarte în serios această soluție, chiar dacă încercase de ne-numărate ori să-și imagineze moartea, iar în câteva rânduri ajunsese la un pas de ea, îi simțise răsuflarea arzându-l în ceafă. Poate că tocmai de aceea găsea acum putere să se împotrivească, deși credința în zeii străvechi îi cerea mai degrabă să renunțe, să se abandoneze.

Patru zile de liniște, petrecute între cerul limpede și piatra înverzită de mușchi a muntelui. Avusese noroc de un timp frumos, cu nopți suportabile și zile cu mult soare; stătea ore în șir afară, tolănit pe cojoc, ca să-l pătrundă căldura de care avea atâta nevoie. La adăpostul tufișurilor îndrăznise chiar să aprindă un foc mic, de vreascuri, dar se temuse apoi că fumul l-ar putea trăda și-l stinsese imediat, călcându-l cu opincile mari și grele, împrăștiind vreascurile abia aprinse. Nu era de glumit, trebuia să reziste fără foc, noaptea nici vorbă nu putea fi să-l aprindă la intrarea în văgăună, lumina lui s-ar fi văzut de cine știe unde. Era destul să se răspândească jos, în văi, zvonul că pe munte arde seară de seară un foc singuratic, și gărzile lui Oroles, care scotoceau acum peste tot, și-ar fi făcut apariția, surprinzându-l în somn, surprinzându-l oricum, pentru că, odată înconjurat, el n-ar mai fi avut puterea, și nici unde să se retragă. Doar la marele zeu, sărind în prăpastie, ori folosindu-se în ultimul moment de cuțitul curbat pe care-l purta în teaca de la brâu. Scârbit cum era, ar fi făcut-o poate și pe asta, ce rost mai avea să trăiască, de ce și pentru cine? se întrebase nu o dată în ultimii ani, iar acum, după toate câte veniseră pe capul lui, după nebunia care cuprinsese strălucita cetate și zguduia imperiul, măcinându-l puțin câte puțin, speranțele i se destrămaseră cu totul, la fel și încrederea în puterile, dacă nu chiar în învățătura lui. Se vedea singur, părăsit de toți, dușmănit fără vină, pentru simplul motiv că fusese dascălul și sfătuitoarul lui Cotys cel Tânăr, din care voise să facă un cârmuitor înțelept, speranța uriașului stat amenințat cu destrămarea. El vedea asta limpede, trăise destul în tumultul evenimentelor, se lăsase antrenat de ele, dar nu fără a-și ține mintea trează, nu fără a judeca lucid ceea ce se întâmpla. Și voise să facă din Cotys salvatorul imperiului zeilor slăviți, deschizându-i ochii, arătându-i ce era de împlinit și învățându-l cum trebuia să-și conducă lucrarea. Dar acela, care părea mai înzestrat pentru învățătură și în care bătrânul vedea un conducător luminat, așa cum fuseseră măriții regi de altădată, Burebista, Decebal și cei care i-au urmat: Hyraxes, Cotys cel Mare, Beroes Ciungul, Merula... acela îi înșelase așteptările, se dovedise și el, ca

atâția alții, un om de nimic, chiar dacă nu de talia turbatului Oroles. Dovadă că Oroles supraviețuia, spre groaza nesfârșită a celor care simpatizaseră cu Cotys. Dovadă că Oroles triumfa, umplând strălucita cetate cu cadavre.

Bătrânul mâncase puțin, economisind alimentele aduse cu el, abia dacă mesteca de două ori pe zi niște brânză, rupând câte un colț din pâinea care se învechea, se întărea, dar nu asta îl neliniștea pe el, la nevoie ar fi putut s-o înmoaie în apa izvorului. Îl neliniștea gândul că nu peste multă vreme pâinea și brânza aveau să se termine. De fiecare dată când strângea, cu mișcări încete, ștergarul în jurul bucăților rămase, contempla îndelung legăturica, din ce în ce mai mică, ar fi deschis-o iarăși, pentru încă o îmbucă-tură, dar în cele din urmă se resemna, o lua de jos, intra în văgăună și o atârna acolo, pe o creangă înfiptă într-o crăpătură a stâncii, ca să n-o ajungă furnicile. Apoi ieșea și, cu bâta sub braț – era încă destul de viguros ca să nu se sprijine în ea decât atunci când obosea prea tare – cobora să-și astâmpere setea la izvor. Apa rece îi potolea parcă și foamea. Deasupra prăpastiei zăbovea, impresionat de măruntaiele răscolite ale muntelui; uneori rămânea cu privirile pierdute în gol, iar prin minte i se perindau scene și chipuri cunoscute. Câteodată se emoționa, retrăind întâmplări cumplite, ochii i se tulburau, ca umpluți de o pâclă, iar barba albă și ușor îngălbenită nu-i putea ascunde tremurul buzei de jos. Vântul îi zburlea pletele încă dese, dar înțeleptul, profilat pe marginea surpăturii, părea mai degrabă o statuie uitată, din cele pe care el însuși le văzuse, când era mai tânăr, în provincia Ellada, cioplite de sclavii greci.

Bătrânul medita la deșertăciune, în lumina experienței lui din ultimele zile. Că nu exista fericire pe pământ, că însăși ambiția căutării ei era zadarnică, știa de mult, știa și strămoșii, care nu pregetau să treacă dincolo, în lumea fericiților zei, atunci când conștiința lor le dicta asta. Înțeleptul zâmbi amar, gândindu-se la contemporanii lui, văzându-i căzuți dintre idealurile mari ale celor de demult, văzându-i stăpâniți de corupție și de stricăciune ca de o boală mai cumplită decât ciuma. Sarmizegetusa, cetatea slăvită, nu-și mai arăta splendorile decât pe dinafară, dar și fața aceea, care trebuia să uimească lumea, să izbească de departe ochiul prin risipă și strălucire, nu era decât un fel de fard gros, de felul celui cu care sclavele iraniene sau femeile parților își sulemeneau chipul atunci când simțeau că prospețimea cărnii s-a dus, înlocuită de riduri tot mai adânci și tot mai urâte. „Poate că e în firea omului, gândea bătrânul, în firea

lucrurilor ca lumea să-și ascundă slăbiciunea sub o mască plină de trufie, iar golul din suflet sub podoabe de aur, podoabe zornăitoare...” Așa ajunsese și cetatea slăvită, după ce mai bine de patru secole crescuse și înflorise, trimițându-și numele glorios în toate zărilor, până la cele mai îndepărtate hotare ale marelui imperiu dac, din Asiria și Mesopotamia până la oceanul dinspre apus, unde insulele Britaniei, ele singure, își mai țineau capul sus, nesupuse; iar spre sud până la pustiurile mișcătoare ale Africii, în provinciile maurilor. Și chiar dincolo de hotarele sigure, în nordul rece și cețos al barbarilor suevi și alani, sau în ținuturile muntoase ale perșilor, faima Sarmizegetusei răzbătuse, purtată de armatele imperiului, timp de sute de ani, de când acolo, în defileul de la Tapae, după bătălia istorică, Decebal își strânsese luptătorii, spunându-le: „Ați învins, dar să nu uitați că, atâta vreme cât există Roma, poporul dac nu va avea pace și liniște!” Așa vorbise slăvitul, așa vedea el lucrurile, atunci, iar vitejii juraseră moarte Romei și se făcuseră jertfe, pe câmpul de luptă și acasă, în cetatea care era atunci mult mai mică, mult mai neînsemnată, aproape ascunsă în munți. Zamolxe putea fi mulțumit, mii de suflete dușmane îi fuseseră trimise în dar, alături de sufletele neînfricate ale luptătorilor daci căzuți cu sabia în mână pe pământurile însângerate de la Tapae. De câte ori se gândea la vremurile acelea, înțeleptul își simțea pieptul umflându-i-se de mândrie, istorica bătălie fusese prima dintr-un șir de lupte care dezmembraseră bucată cu bucată imperiul romanilor trufași, dând lovituri de moarte legiunilor și extinzând treptat puterea regatului străbun, până când însăși Roma, bârlogul intrigilor și conspirațiilor, al putreziciunii morale, nemairezistând presiunii vitejilor, căzuse. Decebal era mort de aproape cincizeci de ani, îi fusese dat lui Cotys cel Mare să intre cu armatele lui în Roma și s-o îngenuncheze. Vitejii, cărora li se adăugaseră cetele carpilor, sarmații, ilirii și o bună parte din neamurile germanice supuse în drum, defilaseră pe străzile Romei îngrozite, băgaseră spaima în învinși, răscoliseră casele bogaților, goliseră vistieria, și se spune ca însuși slăvitul Cotys, văzând atâta avuție, fusese adânc impresionat. Și tot aurul acela, un munte de aur, care ar fi trebuit să întrețină pe mai departe huzurul caselor romane, fusese încărcat în căruțe și, într-un convoi bine păzit de armată, urmat de prizonierii-sclavi, fusese transportat la Sarmizegetusa, servind mai târziu la creșterea spectaculoasă a cetății.

„Aurul e sabie cu două tăișuri!” gândea adesea bătrânul, cugetând la faptele înaintașilor. Le știa din manuscrisele cu semne latine, cu litere împrumutate de înțelepți, pentru graiul lor, de la romani. Ar fi fost lipsit de sens să nu se recunoască, mai ales după ce primejdia care amenința din partea lor fusese înlăturată, că aceia avuseseră și lucruri bune. Știa, de pildă, că învinșii fuseseră mai culți decât învingătorii, că avuseseră o civilizație mai bine organizată, ceea ce nu însemna că nu erau vulnerabili; dimpotrivă, așa cum istoria însăși a demonstrat. Organizarea civilă și forța armată, elementele care, până la un moment dat, ridicaseră imperiul roman pe treptele gloriei, n-aveau cum să funcționeze ireproșabil o veșnicie, cu atât mai mult cu cât, la adăpostul lor, Roma fusese cuprinsă de plaga desfrâului, obosise, își rumega bogățiile jefuite altor popoare, fără s-o mai intereseze ziua de mâine, fără sa se mai gândească la ea. Victoria de la Tapae era cea mai convingătoare dovadă că renumitele legiuni romane puteau fi înfrânte. Era semnul răsturnării unui imperiu și începutul creșterii altuia, al acestuia pe care străbunii îl lărgiseră pas cu pas, cu prețul atâtor lupte glorioase, anexând provinciile celui destrămat, una după alta. Aurul adunat de romani din toată Europa, din nordul Africii și din răsăritul Mediteranei servise la înălțarea Sarmizegetusei. Convoaiele de sclavi fuseseră puse la muncă, după obiceiul roman, pentru că slăvita cetate numai astfel putea fi rezidită și transformată într-o capitală pe măsura noului imperiu în continuă extindere. Uneori înțeleptul, judecând starea de lucruri la care se ajunsese în timpul său, se întreba dacă nu cumva era de vină faptul că bătrânii nu se opriseră *atunci*, imediat după Tapae, sau după incursiunile în Balcani, în Pannonia. Dar tot el își spunea că, oricum, altă cale nu exista, Decebal n-avea de ales, trebuia să împingă lucrurile mai departe, din moment ce văzuse limpede primejdia, marea primejdie. Dacă măritul rege s-ar fi retras, înseamnă că fusese zadarnică moartea atâtor viteji la Tapae și în celelalte bătălii, luptele se dăduseră degeaba, fiindcă romanul, chiar înfrânt o dată, de mai multe ori, avea să revină cu legiuni mai numeroase și pacea n-ar fi domnit nicicând pe pământurile strămoșești. Înțeleptul știa că acolo, la Tapae, se jucase cartea cea mare a dacilor. Învinși, ei ar fi fost obligați să se retragă în munți, unde dușmanul i-ar fi hărțuit, i-ar fi asediat, i-ar fi lovit fără cruțare până la stingerea ultimei urme de împotrivire, și asta însemna căderea cetății slăvite, pieirea statului și a celor mai buni viteji, stâlpii neamului dac, speranța lui. Învingători, ei nu mai puteau da înapoi, nu se

puteau mulțumi cu jumătăți de măsură. Roma trebuia îngenuncheată pentru totdeauna, asta era singura garanție a viitorului dacilor, și Decebal înțelegea foarte bine ce era de înțeles. Iar pentru îngenuncherea Romei trufase nu exista altă cale decât depozedarea ei treptată de provincii, de colonii, strângerea celei ce-și spunea, orgolioasă, „cetate eternă” într-un clește de fier, care avea să fie căutat și găsit până la urmă. Mobilizarea bărbaților din provinciile altădată supuse de romani întărise puterea regatului, armata ajunsese de temut, conducătorii deveniseră mai ambițioși, încurajați de noile succese militare, și uite-așa se strânsese cleștele în jurul Romei, până când Cotys cel Mare îi dăduse lovitura de grație, proclamându-se împărat în chiar inima imperiului înfrânt. Dispariția unui imperiu se soldase cu nașterea altuia, care îi înglobase pe rând teritoriile dezmembrate. În fond, Cotys cel Mare nu făcuse altceva decât să urmeze pildele oferite chiar de romani, convins că numai așa, păstrând totul și luptând pentru menținerea unității întregului imperiu cucerit, sub o altă conducere însă, avea să evite destrămarea lui în nenumărate formațiuni statale fără viitor. Pentru daci, jocul puterii se desfășurase dramatic, fără nici o ieșire: fuseseră atrași în el și, nemaiputându-l evita, trebuiseră să-l ducă până la capăt. Era o condiție a supraviețuirii.

La toate acestea se gândise înțeleptul ani în șir. Nu-i condamna pe slăviții regi de odinioară, ei făcuseră tot ce credeau că era mai bine pentru neamul lor. Smulseseră din mâinile unor împărați străini, lacomi și orgolioși, puterea care garanta existența, libertatea și prosperitatea poporului dac. Dar prețul urma să fie plătit mai târziu, și bătrânul începea să creadă că timpul marilor datorii sosise.

\* \* \*

Cel care urca era încă destul de departe, prea departe ca să poată fi recunoscut, dar bătrânul era sigur acum că omul venea, cu mici ezitări necesare orientării, spre grotă. „O fi Clodius!” își zise înțeleptul și, mijindu-și ochii, *avu impresia că-l recunoștea* pe Clodius, și ceva tresări în sufletul lui la gândul că sclavul nu-l uitase și nici nu profitase de fuga stăpânului ca să dispară el însuși, ori să trădeze. De încordare, ochii i se umeziră. „Ce ți-e și cu viața asta!” oftă bătrânul și, părându-i-se că aștepta de o veșnicie, se așeză pe iarbă, într-un loc mai spre marginea tufărișului

care ascundea, cât de cât, intrarea în văgăună. Se gândise la faptul că, dintre toți cei care îl înconjuraseră, puține ființe îi rămâneau devotate, încât trebuia să se sprijine acum pe sclavul acesta străin, născut din alt sclav, iar acela din altul. Viața lui depindea acum de Clodius, tânărul era singurul care putea să-i aducă alimente, să colinde munții pe la ciobani, făcând, mai rar, legătura cu nepoata Rhemaxa. Ei i-ar fi fost mult mai greu să înfrunte un drum de mai multe zile prin munți și, în plus, n-ar fi fost exclus ca Oroles s-o fi pus sub supraveghere, în speranța că va ajunge prin ea la bătrân. Înțeleptul se gândise la o asemenea eventualitate și, de aceea, după multă chibzuință, hotărâse să-și lase viața în mâinile tânărului sclav. Firește, lui nu-i spusese asta, îl chemase la el în seara de dinaintea fugii, după ce frământase în minte toate soluțiile și găsisese că grota aceea din munți era singura ascunzătoare unde nimeni nu l-ar fi căutat. Cândva, în copilărie, o descoperise din întâmplare, însoțindu-și tatăl – pe atunci unul dintre marii preoți ai imperiului – într-o scurtă retragere în munți, locuri mai prielnice meditației și comuniunii cu spiritele cerului decât cetatea suprapopulată. Ei, copilul neștiutor de atunci, fusese mai puțin impresionat de dialogul cu zeii al tatălui său și mult mai mult de descoperirea grotei, de fapt o adâncitură în stâncă, o încăpere semiobscură de care, cu timpul, uitase, dar emoțiile de demult rămăseseră înscrise în el și uite că își amintise tocmai la vreme de locul acela, unde se putea refugia în zilele de turbată agitație și nesiguranță ale strălucitei cetăți. Spre această salvare își îndreptase gândul atunci când vestea uciderilor fără judecată săvârșite de Oroles ajunsese la urechile lui. Gărzile descindeau în sute de case nobile, ridicaseră pe cei apropiați lui Cotys, unii, care încercau să se împotrivească, fuseseră uciși pe loc, dar se zvonea că nu numai luminații tarabostes avuseseră de suferit, urmăriți de ura lui Oroles, ci chiar oamenii de rând, toți cei pârați sau numai suspectați de simpatie pentru răposatul. Până și sclavii aceluia, alături de trupa actorilor care-l înveseleau pe Cotys cel Tânăr la ospete, jucând uneori piese comice pe seama rivalului august și subliniind, spre hazul celor prezenți, urâtenia lui prin măști pocite, arătându-i micimea sufletească în scene grotești, până și aceia fuseseră decapitați și măcelăriți, iar cadavrele lor aruncate în stradă, în fața casei stăpânului mort, așa se spunea. Să-i mănânce muștele și câinii. Bătrânul prinsese șoaptele din zbor, chiar Clodius îi relatase niște întâmplări, alergând cu sufletul la gură ca să-l prevină. „Fugi, stăpâne! Au să vină și-aici!” îl

îndemnase tânărul, iar înțeleptul nu se îndoia de faptul că așa avea să se întâmple, era doar o chestiune de timp, se și mira că încă nu-i zăngăniseră armele străjii la porți. Oroles avea să-și aducă aminte de fiecare dintre cei pe care, stând în preajma fratelui și rivalului său, îi socotea dușmani și le jurase – cu ani în urmă, poate – moartea. Bătrânul îl cunoștea prea bine ca să nu fie convins că, acum, când clipa lui sosise, avea să profite de ea, scaldându-se în sângele adversarilor, sângele care începuse deja să curgă pe străzile în pantă ale Sarmizegetusei, pe treptele templelor, pe lespezile curților sau chiar în case, pretutinden unde mâna înarmată a lui Oroles lovea.

„Fugi, stăpâne!” spusese Clodius, și fața îi era îngrozită, încât el, bătrânul, deși știa că nu era de glumit, trebuise să-l liniștească, vorbindu-i calm, cu glasul dintotdeauna, glasul acela cu intonații grave, cu care își convingea învățăceii când le vorbea despre zei și despre constelații. Îl trimisese pe Clodius în curtea din dos, unde-și aveau sclavii locuințele, iar el rămăsese în holul cel mare, gânditor, încercând să nu se lase copleșit de noua știre, încercând să găsească ieșirea. Și de ce s-ar fi lăsat copleșit? Cel-ar mai fi putut zgudui după întâmplarea la care, fără voie, fusese martor în chiar dimineața aceea? La faptele povestite de sclav cu spaima în ochi se așteptase, erau urmarea firească a dezlănțuirii lui Oroles. Totuși, vestea despre începerea și mai ales despre amploarea masacrului nu-l putuse lăsa calm; chiar dacă nu-l surprindea, îl îngrijorase peste măsură. Rhemaxa plângea.

— Dacă pleci, ce mă fac eu aici, singură? întrebuse printre lacrimi. Ce mă fac în nebunia asta?

Și arătase în noapte, unde străzile erau luminate de făclii și de unde se auziseră în câteva rânduri chiote lungi și țipete îngrozite.

— Tu îl ai pe Durras, spusese bătrânul.

Iar femeia plângea mai departe, văicărindu-se, de unde să-l ia ea pe Durras atunci, în miezul nopții, spunea. Durras era la garnizoana din afara orașului, cale de o jumătate de zi, iar cei din stradă, ucigașii plătiți de Oroles, puteau intra dintr-o clipă în alta peste ea, căutându-l pe el, pe bătrân.

— Tu n-ai nici o vină, ce să-ți faci ție? se mirase el, deși nu era tocmai sigur că, negăsindu-l acasă, Oroles nu s-ar fi răzbunat pe cine s-ar fi nimerit. Și, oricum, îl ai pe Durras, adăugase, se știe că ești soția lui, iar Oroles are nevoie de oșteni, *pe ei* se sprijină, nu crede în nimic altceva

decât în oști și oșteni. Oamenii lui n-au să se atingă de tine, ei pe mine mă caută... pe mine!

Apoi Rhemaxa încetase să plângă și, cu mâini pricepute, împachetase de-ale gurii într-o legătură.

— Cine o să-ți mai aducă mâncare acolo, sus? Ai să mori de foame în munți! observase femeia, iar el, bătrânul, îi citise îngrijora-rea în ochii măriți, sclipitori în lumina tremurătoare a opaițului.

— Clodius, spusese el.

— Un sclav? Un roman?! exclamase ca. Te dai pe mâna unui sclav roman?

— N-am încotro, constatase el. În noaptea asta și mâine, și cine știe până când, toate ușile cetății îmi vor fi închise. Dușmanii mă vânează, prietenii care nu-mi împărtășesc soarta nu mă mai cunosc... Iar pe Clodius îl știu de când era copil, l-am hrănit în casa mea și pe el și pe taică-său.

„Ciudată mai poate fi viața!” își zicea bătrânul, așteptând ca omul care venea spre grotă să apară de după o îngrămădire de stânci, era o groapă acolo și se scufundase cu totul în ea. „Ieri l-am hrănit și l-am pus la fel și fel de treburi, astăzi îl aștept cu provizii, ca să nu crăp de foame lângă văgăuna asta...” El, singurul în care mai avea încredere, deși era sclav și deși cobora din neamul acela hulit cu care vitejii purtaseră război după război, până ingenuncheaseră trufia Romei și o obligaseră să se recunoască învinsă. „Oare ce crede despre noi?” se întrebase bătrânul cândva, urmărindu-l cu o ascunsă curiozitate pe băiatul priceput la toate, în care descoperise interes pentru tainele astrelor și ale lumii. Dintr-o pornire sentimentală, începuse de la un timp să-l accepte în preajma lui mai mult decât pe ceilalți sclavi și se surprindea uneori vorbindu-i ca și cum n-ar fi fost omul de condiție joasă ce era, îi spunea lucruri pe care i le-ar fi spus lui Cotys, de pildă. Abia într-un târziu se oprea, brusc, amintindu-și că nu Cotys era cel care-l asculta cu atâta atenție, încât, ca să nu tulbure cuvintele și dispoziția bătrânului, aproape că nu îndrăznea să se clinească. Cotys cel Tânăr începuse să se țină de urzeli și de intrigi politice, n-avea vreme de învățătura înțelepților, iar bătrânul, gândindu-se la asta, se cutremura deodată din liniștea lui și se mânia și, ca din senin, își revărsa uneori necazul asupra tânărului sclav, înciudat că-l vedea pe acela dornic să primească el ceea ce i se cuvenea lui Cotys, dar Cotys, ca unul ce apucase pe cărări pierdute, refuza. Bătrânul se burzuluia, îl trimitea pe Clodius între ceilalți sclavi, în curțile din dos; apoi mânia îi

trecea și iarăși îl primea în casa cea mare, lăsându-l să-i facă ordine între manuscrise, să le șteargă de praf și, uneori, când se credea neobservat, să zăbovească o vreme cu nasul între literele latine care însemnau pentru posteritate gândirea dacilor. Băiatul era supus, executa ordinele fără împotrivire, bătrânul nu-și amintea să fi fost nevoit vreodată să pună să-l bată, cu alții însă se mai întâmplase, cu încăpățânații aceia de neam celtic mai ales. Dar nu cu Clodius. Fără să fi recunoscut asta vreodată, bătrânul îl simpatiza și, cu timpul, sclavul însuși simțise atitudinea binevoitoare a stăpânului, încât nu se mai ferea de izbucnirile lui, de nemulțumirile exprimate prin bombăneli și amenințări, știa că toate erau focuri de paie și aștepta liniștit trecerea lor, ca să fie primit din nou în preajma bătrânului înțelept. Cu timpul, acesta se obișnuise și el să și-l știe mereu pe aproape, îi răspundea mai des la întrebări și-i dăduse în seamă treburi de încredere. O dată îl trimisese cu scrisori și bani până în îndepărtata Rebidava, peste munții de la răsărit, unde mai trăia nefericitul Buro, între sarmații de la granița imperiului, exilat acolo încă din tinerețe, în urma intrigilor din vremea lui Merula al IV-lea cel Gros; intrigii purtate cu multă iscusință de curtezana Auraca, târfa de neam iberic care avea să devină spaima imperiului în tinerețile înțeleptului, pentru că tot ce se făcuse atunci – și se făcuseră destule nedreptăți și ucideri – pornea din îndemnul acestei înfricoșătoare femei cu chip seducător. Merula cel Gros era o biată marionetă în mâinile ei abile.

Dacă se gândea bine, trebuia să fi fost cam de vârsta lui Clodius când Buro, fratele mai mare, căzuse în capcana pregătită de preafrumoasa Auraca și stârnise împotrivă-și mânia lui Merula. Ce se întâmplase, exact, nu știa nimeni. Doar zvonuri și versiuni care se contraziceau. După unii, Buro, care era atunci, prin rang și funcție, unul dintre apropiații împăratului, ar fi jignit-o pe augusta curtezană, ar fi înfruntat-o în cuvinte nepotrivite, făcând aluzie la rangul ei inferior și dându-i de înțeles că se amestecase cam prea mult în treburile statului; asta s-ar fi întâmplat la o zi după ce Merula al IV-lea semnase un edict prin care acorda înlesniri nemaiauzite negustorilor perși, încasând în schimb sume enorme, în aur, și toată lumea știa că aurul acela urma să fie îngropat în palatul atunci ridicat pentru ambițioasa curtezană. Adevărată risipă făcută pe seama statului și, ceea ce era mai grav, concesiile în relațiile cu perșii fuseseră simțite de nobilii daci ca o palmă trântită în obraz, o adevărată jignire. Merula cel Gros semnase edictul fără să se consulte cu nimeni din sfat,

era limpede că hotărârea îi fusese determinată de insistențele frumoasei aventuriere, el singur era prea slab și prea nehotărât ca să facă așa ceva neinfluențat. După alții, exilarea lui Buro ar fi avut un motiv de ordin sentimental. Se șoptea că tânărul, fiul marelui preot, o iubea în taină pe Auraca și, la un moment dat, după repetate eșecuri în încercările lui de a-i câștiga amorul, pusese la cale un viol, de care augusta curtezană abia reușise să scape, refugiindu-se în apartamentele împărătești. Iar Merula cel Gros, dacă nu-l decapitase pe Buro, condamându-l totuși la exil, numai din cauza firii lui veșnic nehotărâte n-o făcuse. Dar pe de altă parte, purtările Auracăi erau destul de bine cunoscute, imoralitatea ei nu o singură dată dovedită, ca să nu se întrebe cineva, pe bună dreptate, dacă nu cumva scena violului fusese regizată, ori simulată, de însăși augusta țitoare, ca să scape de un indezirabil. Alții spuneau că soarta lui Buro fusese pecetluită tocmai din cauza insistențelor cu care de la un timp îl căuta Auraca și că Buro însuși, cinstit fiind, dar și teribil de naiv, încercase să pună capăt acelei situații jenante, informându-l pe împărat. Spera să-l determine să renunțe la curtezana de neam iberic, să-l smulgă astfel de sub influența ei, dar lucrurile se întorseseră până la urmă împotriva lui și, dacă Auraca nu-i obținuse capul, putea să se socotească fericit, cu toate necazurile traiului între sarmații de la graniță. Oricum, scăpase de luxul, de strălucirea, dar și de intrigile primejdioase ale cetății slăvite. Buro îmbătrânise printre străini, murise de curând acolo, departe de familie, fără să dea niciodată o explicație limpede asupra faptelor în care fusese implicat, dar scriind în câteva rânduri fratelui său scrisori întristătoare, unde își declara de fiecare dată nevinovăția și-l sfătuia să ocolească, pe cât va fi posibil, treptele palatului imperial. Nici un cuvânt despre curtezană, poate și din cauză că se temea ca nu cumva scrisorile purtate de sclavi să cadă în mâinile ei.

„De ce nu iese de acolo? De ce nu mai apare?” se întrebă neliniștit bătrânul, privind în josul pantei, unde cel ce urca dispăruse, ascuns de stâncile prăvălite. Apoi îl văzu din nou, îi zări o clipă fluturarea mânecilor albe și, imediat, acela apăru deasupra colți-lor de piatră, călca atent, preocupat să nu alunece; la un moment dat își luă avânt, sări de pe un bolovan pe altul și, greșind, îi scăpă un picior într-o parte, încât fu nevoit să se sprijine în mâini. Se abătuse spre stânga, ca și cum l-ar fi interesat prăpastia, cu pereții ei abrupti, într-acolo mergea. Înțeleptul își forță din nou privirea, încercând să distingă fața celui de jos, și tot nu reuși, ochii

nu mai aveau agerimea de altădată. „Parcă nu-i Clodius!” își zise. Clodius promisese să aducă două sau trei capre, iar acela nu avea nimic cu el, decât traista atârnată de umăr. Ori poate că nici n-avea traistă. Poate că omul de jos era un străin, unul dintre urmăritorii cei mulți, trimiși de Oroles, poate că sclavul îl trădase cuiva, sau se dusesese singur la Oroles, vânzându-l pentru câțiva arginți. Poate că Rhemaxa avea dreptate să-l certe că-și încredințează unui sclav viața, destăinuindu-i ascunzătoarea din munți și crezând că sclavul, în loc să alerge după arginții vânzării, care sunau ademenitori în urechea lui, avea să se pună la drum lung, apăsător de desagii cu provizii pentru cel ce-i fusese stăpân și-l strunise, mai cu blândețe, mai cu asprime, ani în șir. „Am fost un prost!” se muștră, cercetând silueta ajunsă acum la marginea râpei, ceva mai în josul pantei, profilată acolo, pe fondul verzui al arboretului. „Caută peștera! se dumiri bătrânul. O caută în pereții prăpastiei, de asta s-a oprit acolo...” Și se bucură că văgăuna lui se dovedea greu de reperat, pentru cei care ar fi privit, de jos, în susul pantei. Era greu de văzut de departe, așa cum o ascundea lăstărișul crescut în fața ei în neorânduială.

Apoi speranța renăscu în sufletul tulburat al bătrânului. „Dar dacă-i totuși Clodius?” se întrebă, gândindu-se că, la urma urmei, sclavul putuse veni și fără capre, era greu să mâni caprele atâta amar de drum și, mai ales, în vremurile acelea agitate. Desigur, nu-l putea striga, ar fi fost riscant, atâta vreme cât nu știa precis cu cine avea de-a face. „Și chiar de-ar fi Clodius!” își zise. De unde putea să știe el că n-a acceptat arginții murdari ai lui Oroles și n-a venit anume ca să recunoască locul, anume să-l întâlnească? De unde să știe că pădurea nu era împânzită de gârzi care așteaptă un semn ca să dea năvală... Ca atunci, asupra bietului Cotys... cu sabia trasă! Înțeleptul se înfioră fără să vrea și se retrase lângă intrarea în văgăună, hotărât să rămână ascuns până în ultima clipă, chiar dacă l-ar recunoaște pe Clodius în insul profilat pe marginea râpei.

— O, zei! O, slăviților! gemu, ghemuindu-se la intrarea în grotă. Viermele roade, roade întruna...

Își simțea sufletul apăsător, împovărat. Îl durea ceva înăuntrul pieptului încât avea impresia că însuși sufletul îl doare. „De ce să mă vândă, de ce să mă trădeze?” se întrebă apoi, revoltat. N-am pus niciodată să fie bătut, l-am primit în casă, l-am îngăduit între manuscrise. L-am lăsat să prindă câte ceva din învățătura destinată lui Cotys. Să mă vândă pentru câțiva arginți?” Și se gândi la o întâmplare de demult, îi apărură în minte printr-o

surprinzătoare asociere de idei. Era mai tânăr atunci, bărbat în toată puterea, se ocupa la curte de cercetările astronomice și astrologice tradiționale, în ciuda avertismentelor repetate din scrisorile lui Buro, în ciuda sfatului unora de a se eschiva, de a refuza orice funcție. Nu refuzase pentru că nu-i stătuse în putere să refuze și, pe atunci, nu vedea chiar atât de limpede decăderea, ruina imperiului. Fața aurită pe care i-o arăta strălucita cetate îl indusese în eroare. Merula cel Gros murise cu mulți ani în urmă, dar curtezana Auraca încă mai trăgea sforile în stat, îmbătrânită, însă nu într-atâta încât să nu-l poată conduce pe copilul acela pervers și nedemn de numele ilustrului înaintaș – i se spunea Scorillo Crețul, dar mai adesea Scorillo cel Mic, asta și din cauza prostiei lui strigătoare la cer. Și, de altfel, n-a domnit decât puțin timp, muri dintr-o răceală; pesemne mâna curtezanei nu era tocmai străină de moartea aceea stranie, așa cum se zvonea mai târziu. Scorillo cel Creț și Mic încă nu răcise atunci când înțeleptul, ieșind din sanctuarul ce servea drept sală de observații astronomice și dând să traverseze una din curțile interioare ale palatului, se oprise brusc, șocat de urletele neomenești scoase de un sclav gol, însângerat, bătut cu vergile și trezit cu apă din leșinurile lui repetate, ca să poată fi bătut din nou. Împăratul cretin, aflat de față, leșinase și el la vederea rănilor și a sângelui, încât trebuiră să-l ia pe sus și să-l transporte inert în palat. Cum incidentul întrerupsese ritualul sălbatic al bății, oștenii din gardă se priveau unii pe alții, neștiind ce să facă, dacă să continue pedepsirea nenorocitului sau să-l abandoneze. Și, neîndrăznind să ia singuri o hotărâre, priviseră în sus, spre una din ferestrele palatului, unde curtezana stătea mută, urmărind încruntată scena. Ea le făcu semn să continue, și vergile căzură iarăși pe spinarea condamnatului, care se sfârși nu peste mult timp, icnind și murmurând abia auzit numele martirului divinizat Iisus, dovadă limpede că fusese unul dintre adepții credinței interzise de zeii străvechi, un creștin blestemat, care nu merita decât să piară. Înțeleptul se cutremurase totuși, de oroare, martor fără voie la acea ucidere, și umblase apoi ca amețit pe străzile cetății, rătăcind drumul spre casă; fusese de-a dreptul zguduit când aflase că sclavul murise în bătaie pentru simplul motiv că, pus de augusta curtezană să-i pieptene părul, îi smulsese din nebagare de seamă, cu pieptenele, câteva fire din cap.

„Cumplite vremuri mi-a fost dat să trăiesc!” gândi bătrânul, fixând mai departe silueta nemișcată de pe buza prăpastiei. Omoruri fără judecată, zeci, sute, mii, nenumărate, numai și numai pentru a potoli setea

de putere a unora, pentru a satisface vanitățile altora, pornirile neînfrânate. Destrăbălare, risipă, îmbuibare la unii, nenorociri și nefericire la alții, la cei mai mulți. Strălucita cetate invadată de o plebe străină, adunată, ca la miere, din toate colțurile imperiului, scursori fără nimic nobil în suflet, gata să te atace, noaptea, să te străpungă cu pumnalele pentru câteva monede și pentru hainele de pe tine. Zeii străvechi luați în batjocură, până și de către daci, zei noi născându-se, vânturându-și credințele și prorocirile prin imperiu; oameni care își zic sfinți și creștini, condamnați și aruncați în sulite, ori bătuți cu pietre, ori închiși în ocnele de sare, în minele de argint. Epidemie de ciumă în Asia Mică. Răscoale și iar răscoale, în toate provinciile. Sclavul Balbinus în fruntea răsculaților romani, în ciuda faptului că Roma fusese de trei ori trecută prin foc, în decursul istoriei, pentru nesupuneri asemănătoare. Arcadius în fruntea răscoalei din Tolosa, francul Arbogast lovind cetățile din Apus. Nemulțumiri între neamurile germanice, nemulțumiri și dezbinare până și între carpi, sarmați, iliri, elita de odinioară a imperiului. Africa de Nord devenită o provincie aproape fără stăpân, la cheremul maurilor și al unuia sau altuia dintre conducătorii de armate instalați acolo. Mesopotamia aproape în întregime ocupată, cu armele și prin vicleșuguri, de perși. Rezistență masivă a populației din provinciile Lusitania și Galia, refuz sistematic de a plăti impozitele cuvenite Sarmizegetusei, campanii militare, victorii de moment și iarăși răscoale. Bilanțul fiecărui an era parcă tot mai jalnic și, pentru cine avea ochi să vadă, devenise limpede că imperiul vitejilor de odinioară începuse să scârțâie din toate încheieturile. „O să pierim!” își spunea înțeleptul câteodată, îngrozit de propria-i constatare. Înseamnă că tot degeaba luptaseră vitejii la Tapae și în celelalte mari bătălii, degeaba zidiseră imperiul și cetatea slăvită. Toate aveau să cadă în paragină, în uitarea istoriei, ca și cum nici n-ar fi fost.

„Viermele roade!” se înfiora bătrânul și se gândea la strămoși, îi considera fericiți acolo, în nemurirea spre care plecaseră odată cu fumul ieșit din trupurile lor incinerate; fericiți că nu mai puteau să se trezească acum, după sute de ani, să vadă la ce servise osteneala și vitejia lor și cine profita de ea. Să vadă marile primejdii dinăuntru și marile primejdii din afară. Și, gândindu-se la acestea din urmă, înțeleptul îi avea în vedere nu atât pe britanii romanizați care loveau în coastele dinspre apus ale imperiului, abordând continentul cu corăbiile lor mici și iuți, nici neamurile nordice, nici chiar pe vizigoții care, sub Alaric, pătrunseseră și

se înfipseseră până în peninsula italică, unde fuseseră în cele din urmă înfrânți, spulberați. Se gândea în primul rând la popoarele nomade ivite de curând din cine știe ce pustietăți asiatice, la triburile acelea cumplite care trecuseră ca un tăvălug peste regatul ostrogot și se buluceau acum la granițele dinspre răsărit, ca o amenințare sumbră, ca o pacoste inevitabilă. Conducătorul lor părea să fie un anume Attila, și zvonuri despre cruzimea luptătorilor lui, despre înverșunarea acelora începuseră să circule, tot mai alarmante, prin imperiu.

\* \* \*

Se frânse un vreasc, zgomot scurt, uscat, neașteptat, care-l făcu pe bătrân să tresară, să-și întoarcă brusc capul spre stânga. Celălalt ieșise dintre tufe și se oprise la câțiva pași, ținând încă o mână pe ramura ferită din cale, ca să-și facă loc de trecere. O clipă, înțeleptul își simți inima poticnindu-și ritmul, apoi, brusc, bătaile ei se întetiră și-i trebui mult timp să-și revină, să se liniștească, mai mult chiar decât îi trebuia creierului să se smulgă din buimăceală. Ivirea celuiilalt, atât de aproape, la numai câțiva pași, îl tulburase într-atâta, încât la început nici nu-l recunoscuse, înțelese doar că *nu era Clodius* și aproape că nu-și mai putu des-prinde privirile de pe pieptarul de piele, cu însemne metalice, care arătau, în omul ce le purta, oșteanul.

Apoi tulburarea care îi învârtejise mintea trecu, și bătrânul putu să-l vadă mai bine pe celălalt și să-l recunoască.

— Tu, aici?! se miră el, clipind des, ca și cum nu și-ar fi crezut ochilor.

Era atât de surprins, încât nu știa dacă trebuia să se bucure sau să dea ascultare alarmei ce i se risipise în toate fibrele corpu-lui, încordându-l, semănând acolo neliniște.

Durras lăsă să-i scape ramura care, destinsă, se clătină elastic, de câteva ori, în spatele lui. Soarele luci scurt în țintele pieptaru-lui. „N-are coif, îi trecu înțeleptului prin minte, dacă avea coif, l-aș fi recunoscut de mult, mi-aș fi dat seama că era un oștean, mi-aș fi dat seama...” Și, ascultând de alarmă (deși ar fi vrut să se bucure de venirea lui Durras, chiar încercă să zâmbească), ochii lui îl urmăreau cu neliniște pe celălalt, pândindu-i gesturile, expresia feței. Fără să se ridice în întâmpinarea lui, bătrânul se întreba nedumerit ce căuta Durras acolo, de ce venise el în

locul lui Clodius, sclavul. În cele câteva fracțiuni de timp care îi mai despărțeau, încercă să-i pătrundă gândurile, se agăță de ideea asta ca de o plută salvatoare. Să le citească în trăsăturile chipului, cât se puteau ele desluși de sub barba bogată, rotunjită, îmbinată cu mustățile groase. Și din nou ezită în pornirile contradictorii pe care le trăia, neștiind nici acum dacă era cazul să se bucure, sau, mai degrabă, să se teamă.

— Ești singur? mai întrebă, iar Durras încuviință, și asta mai risipi din îngrijorarea bătrânului.

Dar tot nu-i era limpede de ce nu venise Clodius, ci oșteanul. Cu atât mai mult cu cât Durras nu adusese provizii, pricepu îndată că nu adusese; în traista pe care și-o atârname de umăr n-ar fi încăput decât hrana unui singur om pentru puține zile. Neliniștea îi crescuse. Fără provizii, fără să-i fi lăsat el vorbă, fără să-l fi chemat, ce căuta Durras acolo? Și de unde aflase locul refugiului, pentru că venise de-a dreptul, nu mai încăpea nici o îndoială, se văzuse lucrul acesta încă de la început. Hoinărea fără vreun scop prin munți? El, care era sutaș și își avea tabăra lângă Sarmizegetusa, și nici măcar nu fusese acasă cu câteva zile în urmă, când începuse calvarul... Își simți gândurile, pripite, amestecându-se, încâlcindu-se.

— Cine ți-a spus unde sunt?

— Rhemaxa, lămuri celălalt și, obosit de urcușul muntelui, obosit cu adevărat, se lăsă pe vine, apoi se așeză alături de bătrân, cu fața spre vale.

— Trebuia să vină Clodius.

— Știu. Rhemaxa mi-a spus totul.

Bătrânul îl vedea dintr-o parte, își lăsă privirile să alunece în lungul mânecii albe a cămășii de in și descoperi pumnul celui alt pe mânerul paloșului; când se așezase, își potrivise teaca înflorată alături și mâna uitase să se desfacă, ori poate că era un gest de care oșteanul nu mai reușea să se dezobișnuiască. Bătrânul ar fi vrut să-l întrebe ceea ce-l interesa pe el în mod deosebit, ar fi vrut să știe ce căuta Durras acolo, dar nu îndrăzni să pună întrebarea, o mai amână, temându-se de răspuns. Privi și el în vale, acolo unde pădurile vălureau cocoșe acoperite din loc în loc de nori joși, albi, zdrențuiți parcă de vârfurile brazilor.

— Ce mai e prin cetate? întrebă și se pregăti să asculte răspunsul în așa fel încât să înțeleagă mai mult decât aveau să spună cuvintele.

— Toate bune, zise Durras.

— Cum așa? se miră bătrânul și, aplecându-se spre oștean, întrebă, cu un glas în care speranța și neîncrederea se amestecau: Oroles e mort?

Sutașul tresări, își întoarse ochii întunecați spre bătrân, îl privi puțin speriat, era limpede că întrebarea îl surprinsese, iar glasul lui avu o intonație aspră când răspunse, grăbit, printr-o altă întrebare:

— De ce să fie mort?!

— Aha! exclamă bătrânul, lămurit, pentru el totul devenea limpede acum și, pe neașteptate, se simți liniștit, zbuciumul acela care-l chinase dispăru, i se risipi. Și parcă nici nu-i mai era teamă.

Își imaginează imediat ce se întâmplase acasă. „M-au căutat, m-au căutat în noaptea aceea, sau a doua zi”, gândi bătrânul și aproape că văzu năvala gărzilor prin curți, auzi zăngănitul armelor prin case, cum răscoleau peste tot, încercând să-i dea de urmă. „Rhemaxa!” îi trecu prin minte și se înfioră. Singură, cu oștenii dezlănțuiți, înfuriați că nu-l găseau pe el, pe bătrân, și-o imaginea retrasă într-un colț, privind cu ochi îngroziți foiala străinilor în-armați printre mobile, răsturnând, devastând, și-o imaginea înghesuită cu întrebările: „Unde-a plecat? Unde l-ai ascuns? Minți, nu se poate să nu știi, blestemato, o să-ți tăiem gâtul cu sabia asta...” Bătrânul se ghemui, străbătut de fiori reci, era pentru prima dată când se gândea cu toată seriozitatea la faptul că ne-plăcerile nepoatei puteau fi cu mult mai mari decât presupunea el înaintea fugii din cerate. Cu mult mai mari! „Tu îl ai pe Durras”, îi spusese atunci, oare numele lui Durras putuse s-o ocrotească îndeajuns în clipele de mare primejdie? Privi cu coada ochiului spre Durras, oșteanul era calm, nu, n-ar putea fi astfel dacă Rhemaxeii i s-ar fi întâmplat ceva, gândi bătrânul și se mai liniști. Probabil că totul se sfârșise cu bine pentru ea dacă Oroles își trimisese într-adevăr gărzile să-i răscolească locuința. Pesemne soția unui sutaș mai are atâta credit încât să fie lăsată în pace, chiar dacă-i și nepoata unui proscris. Ori, poate, cine știe, Oroles, prea ocupat cu urmărirea altor inamici, mai activi și mai primejdioși, uitase de el, uitase să-l mai caute; la urma urmei se putea întâmpla și asta. Asta, sutașul, n-ar fi venit singur, ci însoțit de gărzi, dacă Rhemaxa ar fi destăinuit tuturor locul unde se ascunsese fugarul.

— Ce face Rhemaxa? întrebă înțeleptul, răsucindu-se iarăși spre Durras; întrebase și pentru că-l interesa soarta nepoatei, și pentru că tăcerea se prelungea.

— Bine, răspunse sutașul cam fără chef.

— Au fost gărzile?

— Au fost.

— Și zici că-i bine? întrebă bătrânul, privindu-l cercetător.

— Îhî! mormăi sutașul, clătinându-și de câteva ori barba, dar răspunsurile lui nu-i fură bătrânului pe plac și nici felul cum le dădea, nici tăcerea care urmă și care-l făcu să simtă, o dată mai mult, că Durras îi ascundea ceva, tăcea ca să nu poată fi luat de niciunde, să nu poată fi apucat.

„Ce s-o fi petrecut acolo, acasă? se frământă înțeleptul. Ce caută ăsta aici? De ce stă colțos, de ce tace? De ce nu face ceva?” Se gândi să-l mai întrebe el, să-l provoace într-un fel anume, numai că vorbele meșteșugite pe care le știa necesare într-o astfel de situație nu prea se înghesuiau, nu se grăbeau să-i vină pe buze și, pe când se mai frământa încă, întrebându-se ce să-i spună sutașului, acesta rupse tăcerea și-i vorbi.

— Nu trebuia să pleci! zise el, și bătrânul simți în glasul lui un fel de îndârjire surdă.

— Nu trebuia? se miră înțeleptul și, de surprindere, rămase descumpănit, ca și cum n-ar fi înțeles tocmai bine vorbele celuilalt, ca și cum mintea lui refuza să le înțeleagă.

— Nu!

Bătrânul se simți clocotind de indignare, apoi de mânie. Ochii lui cenușii scăpărară. Se retrase puțin, dădu să se ridice și renunță, rămase mai departe așezat pe poalele lungi ale cămășii groase și-l privi pe Durras cu o mânie ceva mai potolită. „Ăsta”, gândi el, încercând să-și așeze gândurile într-o matcă mai sigură, „ăsta zice că era mai bine să fi rămas în cetate, de ce să fi rămas? Ce aveam de așteptat acolo? Sabia sau lanțurile... Pentru asta să fi rămas? Pentru asta? Durras nu înțelege? Sau face pe prostul... Sau – și aici bătrânul avu o tresărire – viața mea nu-l interesează! Atunci de ce-a venit? De ce nu și-a văzut de treabă, acolo, la garnizoana lui, vor fi având și ei destule de făcut pe vremuri tulburi, ca acestea...”

— De ce-ai venit? se hotărî bătrânul să pună, răstit, întrebarea de care se temea atâta.

Sutașul nu răspunse, stătea cu capul plecat, și soarele, scăpat printre nori, arunca reflexe în părul lui lung, castaniu, fluturat de vântul înălțimilor. Se legănă de câteva ori, strângându-și genunchii la piept, apoi vorbi, cu totul altceva decât aștepta bătrânul.

— Când m-am întors acasă, zise, Rhemaxa plângea. Te-au căutat și nu te-au găsit, și-au amenințat-o pe Rhemaxa. Altora le-au dat foc caselor, cu

tot ce-au avut. Fugarii și trădătorii n-au scăpa-re în cuprinsul imperiului, și nici rudele lor. Rhemaxa a avut no-roc până acum.

Înțeleptul se înfioră, descifrase singur, în spusele celui alt, jumătate din răspuns.

— De ce vorbești tu, Durras, de fugari și trădători? întrebă el, cu glasul sugrumat de emoție.

— Cine a stat în preajma nemernicului Cotys nu poate fi numit altfel, zise sutașul.

Bătrânul rămase iarăși descumpănit, cu privirile pierdute printre țintele care împodobeau pieptarul de piele al oșteanului. „Uite cum vorbește omul ăsta pe care l-am luat în casa mea și i-am dat-o pe Rhemaxa și voiam să-l las, după moartea mea, stăpân pe curți și pe sclavi... Dacul ăsta venit din câmpiile de sub munți, ca să facă la Sarmizegetusa carieră... Și nici măcar din neam nobil nu-i! Iar eu l-am primit ca pe un fiu și-am crezut că, la rândul lui, vede în mine un părinte... Uite cum vorbește...” Și, pentru prima dată în cei doi ani de când îl știa, îl privi ca pe un necunoscut, ca pe un străin; părea uimit de faptul că apucase și o asemenea zi, să-l considere străin pe cel înrudit cu el prin Rhemaxa, pe tânărul care, după legea străveche, îi devenise aproape un fiu. Bătrânul se înfurie. „Să mă facă el, pe mine, fugar și trădător! clocoti gândul lui. Chiar dacă-s fugar, știu eu de ce fug! Dar cu ce drept mă face trădător, cu ce drept? Cine-i dă lui învoirea asta?” Era revoltat, uimit și revoltat, pentru că niciodată până atunci nu simțise în Durras dușmanul. Acum îl simțea și nu putea să-și explice cum se produsese o asemenea schimbare, care îl răsturna pe Durras cel de mai înainte și-i așeza în loc un altul, necunoscut. Ori, își zise bătrânul, poate că nu-l cunoscuse, poate că de la bun început Durras fusese *altul*, nu cel pe care-l văzuse și-l știuse el, ci unul cu fața cea adevărată ascunsă.

— De ce spui tu, Durras, că aș fi trădător? reveni înțeleptul, cu voce înceată, și-l privi în ochi pe sutaș, încercând să vadă, înăuntrul lui, fața cea adevărată.

— Așa spune Oroles, vorbe sutașul, întorcându-și ochii, deranjat de privirea bătrânului.

— Aha! Și tu îl crezi pe Oroles?

— Îl cred! se înverșună oșteanul. El e împăratul și stăpânul meu.

Bătrânul își lăsă capul în jos, apăsându-și în piept barba revărsată. Asta era, deci! Nu-i mai vorbea omul cu care se înrudise, nu-i mai vorbea

bărbatul nepoatei Rhemaxa, ci oșteanul. Sutașul! Își îndoi umerii, simțindu-se deodată slab și prăbușit. „Asta nu m-a iubit niciodată!” recunosc el, cu un fel de mirare. Fără să-i fi fost foarte apropiat, socotea ca nu-l lipsise pe Durras de afecțiunea convenită celui care îi era Rhemaxeii soț; chiar fără să fi vrut, o parte din iubirea părintească acordată nepoatei se răsfârșise și asupra lui Durras. Nu așteptase de la el reacții sentimentale, erau doar amândoi bărbați, unul în vârstă, celălalt oștean, amândoi învățați cu greutățile și cu durițările vieții. Dar sperase să i se răspundă cu o monedă de valoare apropiată celei plătite de el însuși, și în nici un caz nu-i trecuse prin minte că, vreodată, Durras avea să-i devină dușman. Pentru că, oricum, dacă se gândea mai bine, dacă voia să rămână cinstit până la capăt, trebuia să recunoască totuși că sutașul nu-i arătase niciodată, pe față, dușmănie, chiar dacă nu-i vorbea prea mult, și nici el, bătrânul, nu prea găsea că ar fi avut ce discuta împreună. Durras era omul armelor, nu-l interesau stelele și nici calculul unghiurilor în geometrie, nu citea niciodată nimic, deși ar fi putut; iar când era departe, în campanii, scria acasă, Rhemaxeii, scrisori pline de greșeli. Ce-ar fi putut discuta împreună? Înțeleptul știuse de la început că nu-și lua drept ginere un învățat, ci un oștean, un om priceput într-ale armelor mai mult decât într-ale condeiiului. Sigur, el ar fi dorit altceva, dar dacă asta fusese alegerea Rhemaxeii, nu se împotrivise decât de formă, mai mult necăjit decât cu îndârjire, apoi cedase. Se bucura că Durras era mai tot timpul plecat, stătea o bună parte din săptămână în cantonamentul său și, când venea la Sarmizegetusa, zăbovea destul de puțin. Bătrânul își vedea de ale lui, Durras la fel, nimic din viața lor de mai înainte nu părea să justifice purtarea de acum a sutașului, întoarcerea ne-așteptată, dușmănia lui, pe care înțeleptul o bănuia dincolo de vorbe, sub înfățișarea rece, încruntată a oșteanului. Nu cumva, își zise, nu cumva se lăsase și el târât în noroiul ultimelor zile, în noroiul îmbibat cu sânge, care împrășca străzile slăvitei cetăți? La gândul acesta, își simți umerii scuturați de un fior, ca și cum ar fi vrut să alunge de pe el o reptilă.

— Cotys era un nemernic! se pomeni sutașul vorbind, cu o în-crâncenare crescândă. Un uneltitor, un dușman al imperiului și al măritului Oroles, zeii să-l aibă în pază! Spune, de ce te-ai înhăitat cu dușmanii, de ce nu ți-ai văzut în liniște de bătrânețe, de ce-ai atras primejdiile asupra noastră, de ce, de ce?... Și continuă să-l interogheze, ridicând tonul, încurajându-se astfel în pornirea lui înverșunată: Te-ai

ascuns în munți, zise, te-ai ascuns aici ca să nu ți se afle urma, nu te-ntrebi ce-ai lăsat acasă, important e să scapi! Alții pot să crape, pe alții să-i taie gărzile, să-i ardă rugul, să plătească pentru ce-ai greșit... Rhemaxa vrea să se strecoare prin urechile acului, ea crede că toate trec, că toate se vor liniști, e o naivă! Ea crede că dacă te-ai ascuns o să scapi, o să scăpăm cu toții... Noroc că mai exist și eu, noroc că am doi ochi, ca să văd ce se întâmplă-n lume, și două urechi bune, ca să aud! Toată cetatea-i cutremurată, gărzile nu prididesc să-i adune pe răzvrătiți, pe ponegritori, pe dușmanii turbați ai imperiului, cei care au uneltit moartea slăvitului Oroles pier ca muștele, *asta* se-ntâmplă în cetate, iar naiva de nepoată-ta credea că tu poți să te ascunzi, că dacă stai ascuns noi vom putea trăi liniștiți, *asta* credea... Nu-și închipuia că, mai devreme sau mai târziu, numele meu nu va mai fi scut în calea gărzilor slăvitului, și eu însumi, din cauza faptelor tale, mai devreme sau mai târziu voi fi suspectat și proscris, dacă nu mai rău, ce să mai vorbim de ea, de Rhemaxa! *Asta* e, tu să scapi, să fugi și să stai ascuns, iar noi să tragem ponoasele, pentru că te-ai dat cu scursorile lumii, cu trădătorii statului dac, cu scârba aia de Cotys, blestemată fie-i amintirea, pe pământ și la zei, pretutindeni!...

— Minciună! Nu-ți îngădui! urlă bătrânul, spumegând, tremu-rând de indignare, simțea că nu-și mai putea reține cuvintele, că, dacă n-ar fi urlat, s-ar fi sufocat de atâta zbucium fără ieșire. Minciună! Orbule, zise el către cel care se oprise brusc din vorbirea-i precipitată, îndrăznești să mă înfrunți? Tu?! Tocmai tu, care ai găsit adăpost în casa mea și te bucuri de tot ce-am adunat eu o viață întreagă?

Durras tăcu, descumpănit de intervenția bătrânului.

— De *asta* ai venit? De *asta* m-ai căutat până și-aici, după ce-ai tras-o de limbă pe Rhemaxa? Întrebă înțeleptul, scăpărând din ochii lui sticloși.

— Am venit să te iau, zise sutașul, mai potolit, dar stăpănit de aceeași fermă încăpățănare. Dacă nu te-aș fi găsit, poate că zilele mi-ar fi fost numărate. Viața ta, aici, înseamnă sfârșitul meu, acolo! și Durras arătă peste păduri, în direcția Sarmizegetusei. Nu merită să mor pentru un trădător al imperiului, chiar dacă proasta de Rhemaxa își închipuie altfel.

— Șarpe! icni bătrânul și, încă o dată, se liniști, ca și cum împreună cu vorba aceea ar fi scuipat din el, afară, și veninul.

Deci, așa se întâmplaseră lucrurile! Acum înțelegea totul. Durras, sutașul care-i era aproape ca un ginere, stătuse peste săptămână în tabăra lui, acolo unde mânuitorii de sabie învățau să-l slujească pe slutul, pe

tiranul Oroles. Poate că dacă și-ar fi sacrificat mai multă vreme pentru Durras, dacă ar fi încercat să se apropie de el, ar fi aflat mai din timp ce gânduri îi umblau prin cap și, cel puțin, ar fi știut să se păzească. Dar el, bătrânul, se mulțumise să-l judece ca pe un om străin de preocupările sale intelectuale, un slujbaș al războiului, interesat doar de meseria sa. Și uite că se înșelase, nu mult, dar destul. Uite că slutul își făcuse popularitate în taberele oștenilor, și-i atrăsese de partea lui, îi convinsese că doar el, Oroles, reprezenta interesele imperiului; devenise omul lor, iar ei deveniseră oamenii lui, sprijinatorii. Poate că asta-l făcuse pe slut, în ultima vreme, atât de îndrăzneț, sprijinul pe care îl știa mereu în spate, în taberele oștilor. Poate că de asta îndrăznise să-și ucidă fratele august, sărind cu pumnalul la Cotys cel Tânăr, în grădinile palatului, și înjunghiindu-l, ca apoi să strige gărzilor că era vorba de trădare, de un complot atunci descoperit, și să ordone arestarea, schingiuirea și uciderea tuturor celor care nu-i erau pe plac. Acum, în mintea bătrânului se făcu deplină lumină, îl privi cu alți ochi pe sutașul așezat alături. Oare nu cumva și el? se întrebă. Oare nu cumva și el alergase noaptea, lovind în porți, la lumina făcliilor, oare nu smulsese oamenii din așternuturi, ca să-i târască la picioarele sângerului său stăpân? Oare, ca să-și arate supunerea și să se pună la adăpost de bănuieli, nu cumva făcuse exces de zel, lovind și tăind, punând foc, răscolind, cu alții de teapa lui, cetatea îngrozită? „Viermele, viermele! gândi. Țsta ar vinde tot, dacă vine singur, în munți, după mine, care l-am primit în casa mea și l-am ocrotit...”

— Tu, care-ai zis că ai ochi și urechi, prin urmare auzi și vezi, spune-mi, ești mulțumit de cele ce se-ntâmplă? întrebă înțeleptul, clipind disprețuitor, cu o umbră de răutate în priviri.

Sutașul îl cercetă câteva clipe înainte de a răspunde.

— Tot ce se-ntâmplă, zise el nepăsător, se-ntâmplă din porunca măritului Oroles. Eu sunt soldat, eu nu discut ordinele. Oroles e luminat de zei, știe el foarte bine ce-i de făcut! Eu îmi fac datoria.

Înțeleptul zâmbi, un zâmbet dureros i se zugrăvi pe față, răsfrângând în afară abia puțin din tristețea care-l năpădea. „Țsta nu înțelege nimic!” se miră el de obtuzitatea și suficiența lui Durras. „Ce să mai discuți cu el?” Ce știa el, orbul care se lăuda că vede, despre toate câte se petrec în imperiu? Cum să-l faci să te creadă când îi vorbești de putreziciune și corupție, de ruină, de pustiul din tezaur, cum să te creadă el, care jură că tăria stă în mușchii cu care mănuieste lancea și scutul? Cum să condamne

desfrâul cine-va care, poate, se simte bine între desfrânați, cum să înțeleagă mersul spre pierzanie cel căruia mai-marii îi vâra în cap, zi de zi, că drumul oșteanului – și, împreună cu el, al imperiului – trece din victorie în victorie? Lume nevinovată moare în cetatea slăvită; se înduioșează oare cel care izbește în trupuri cu sabia, convins de adevărul unui stăpân dement, fără să-și pună vreodată întrebarea dacă face bine sau rău, mulțumit să execute un ordin? Cum să-i vorbești de marile primejdii ce amenință pământul străbunilor unuia care, fie el sutaș sau altceva, pentru a-și păstra pâinea albă, e în stare să-și vândă aproapele, să-și arunce în ghearele morții ocrotitorul, să calce în picioare adevărul sfânt și poruncile zeilor? Ce-i pasă ăstuia, gândi înțeleptul, ce-i pasă că la granițe se îngrămădesc hoardele lui Attila, pregătindu-se de marea năvală? Pentru el, și pentru atâția alții, nomazii nu-s decât niște cete de barbari oarecare. „Imperiul a luptat mereu și a învins!” spun ei, orgolioșii ăștia, care nu văd că imperiul a ajuns o zidire cu încheieturile putrezite și se clatină după cum o lovesc unii dinăuntru și alții din afară... O pâclă trecu peste privirea bătrânului și își simți deodată ochii înlăcrimați, nu plângea pentru el, nu-i mai păsa de el, se înduioșase și suferea pentru ceea ce lăsa în urmă, pentru risipa de energie a strămoșilor, pentru risipa idealurilor lor, încăpute pe mâini netrebnice. „Poate așa-i mersul lumii, oftă înțeleptul, poate-i scris ca imperiile să se nască, să urce și să piară, poate că tot ce-am vrut eu să fac, tot ce-am crezut că aș putea să realizez prin Cotys, ca să salvez moștenirea amenințată a străbunilor, n-a fost decât un vis fără putință de împlinire...” Acolo, undeva, la începuturi, în faptele slăviților de odinioară, stătea și semnul măreției dacilor, dar și pecetea, nevăzută până astăzi, a ruinei.

— Pentru nebuniile care îți tot ies din gură, ai merita să te ucid cu mâna mea! zise Durras, încruntat, și abia atunci bătrânul își dădu seama că vorbise tare, mormăise întruna, clătinându-și în neștire capul albit și barba. Ai noroc că ești cine ești și că Rhemaxa-i nepoata ta, altfel n-aș sta pe gânduri, adăugă sutașul. Ei, acum destul cu cleveteala, e vremea să plecăm, suntem așteptați la Sarmizegetusa.

Durras se ridică, își aranjă pieptarul cu ținte, trase puțin de teaca paloșului, potrivindu-și-l la șold. Întors într-o parte, cercetă intrarea grotei și, convins că bătrânul n-avea unde să fugă, slab de puteri și zdrobit sufletește cum arăta, intră în grotă, descoperi legăturica moșneagului și o desprinse din ciotul uscat unde fusese agățată, îi păru rău s-o lase uitată

acolo. De afară auzi un geamăt, urmat de horcăit. Se repezi la lumină, tocmai la timp ca să apuce zvârcolirile încete ale corpului răsturnat într-o rână, cu capul spre vale. Alergă lângă el, se încredință că bătrânul își dădea sufletul, cercetă cu nemulțumire tăietura urâtă de la gât și cuțitul cu lama curbă, însângerată, căzut alături, pe iarba năclăită și ea de sânge. Câteva momente sutașul rămase descumpănit, gândindu-se la ceea ce-i mai rămânea de făcut. La urma urmei, poate că era mai bine așa, că bătrânul murise. El, Durras, promisese că va aduce în cetate un semn, o dovadă de supunere. O va duce.

Cu dreapta își trase paloșul din teaca înflorată, cu stânga apu-că părul răvășit, cu aspect de lână, și răsuci capul palid al mortu-lui, descoperindu-i ceafa. Dintr-o singură mișcare, îndelung exersată la antrenamente și pe câmpul de luptă, reteză. Săltă capul albit, lipsit acum de orice expresie, își deschise traista de la șold și-l vârî înăuntru.

\* \* \*

Pădurea foșnea răcoros, înecată în efluvii mirositoare, de la brazii, încă destul de mulți, care își îngemănau ramurile deasupra hățișului de jos. Ajuns la cărare, omul răsuflă ușurat, înainta acum destul de repede și locurile îi erau cunoscute. După socoteala lui, mai avea câteva ore bune de mers până la Sarmizegetusa, întâi pe potecă, în lungul unui pârau zgomotos, apoi pe un drum îngust, folosit de tăietorii de lemne. Dacă avea noroc să întâlnească acolo un car, spera să ajungă în cetate destul de devreme; în orice caz, înainte de lăsarea serii.

Planul și-l făcuse imediat după moartea bătrânului; îl rumegase apoi în minte, precizându-i amănuntele, și tot se mai trezea, din când în când, gândindu-se la el. Nu pentru că i-ar fi făcut o deosebită plăcere să-și amintească moartea aceluia. Chiar dacă, la urma urmei, nici nu se simțea vinovat, doar nu-l omorâse el și, de fapt, revenit în cetate, bătrânul n-ar fi avut un alt sfârșit, asta era sigur. „Tot sabia sau pumnalul!” își zise, amintindu-și întâmplările sângeroase la care participase și el înainte de-a urca în munți, pe urmele fugarului. Îi părea bine că nu fusese nevoit să-l ucidă el însuși, de altfel nici nu intenționase, voise doar să-l ia și să-l ducă la vale, chiar legat, dacă avea să fie nevoie; își pregătise pentru treaba asta o frânghie nu prea groasă, pe care în cele din urmă o lăsase acolo, sus, lângă cadavrul mutilat, o aruncase acolo. L-ar fi dus viu, l-ar fi târât pe

străzile cetății, împingându-l în fața mai-marilor, își imaginase chiar că va răzbi cu prinsul până la Oroles, ca să-i poată spune măritului: „Ăsta-i semnul meu de supunere!” și să se lepede în fața tuturor de trădătorul care până atunci îi fusese un fel de unchi sau socru. Acelora care l-ar fi suspectat de necredință pentru simplul motiv că se trezise în neam cu un proscris, le-ar fi închis gurile hulitoare, ar fi pus piedici în calea pârii mincinoase; urma să fie limpede pentru mai-mari că el, sutașul Durras, n-avea nici sângele și nici gândurile răzvrătite ale bătrânului în casa căruia trăise doi ani și cu care, prin Rhemaxa, în fața lumii reieșea că ar fi avut unele legături. El, Durras, nu știuse nimic. Dacă ar fi prins mai din vreme de veste că unul din firele complotului se țesea atât de aproape de el, ar fi alergat într-un suflet la măritul stăpân, să-l prevină; dar stăpânul se arătase, ca întotdeauna, vigilent și gata de ripostă împotriva uneltitorilor, el descoperise complotul singur, fără ajutorul sutașului Durras. Așa ar fi vorbit sutașul, și dovada convingerii sale ar fi stat acolo, de față – fugarul cu mâinile legate, coborât din ascunzătoarea lui pitită în munți. Trebuia să se știe că el, Durras, nu ține seama de neam când are de-a face cu complotiștii și cu trădătorii imperiului, așa cum făcuse însuși măritul Oroles, dând o pildă strălucită când luase cu mâna lui viața fratelui său august, cu care împărțise până mai ieri tronul; îi luase viața atunci când complotul fusese limpede dovedit, chiar dacă unii îndrăzniseră să răspândească zvonul că totul era anume pus la cale pentru uciderea lui Cotys cel Tânăr, iar povestea complotului ar fi fost doar o justificare a omorului și o manevră de diversiune politică. Durras nu credea nimic din zvonurile răspândite, el credea ce-i spusese mai-marii, știa că Oroles era de multă vreme amenințat și aprecia că-i firesc să lovești primul, indiferent cine-i cel ce ține pumnalul îndreptat spre inima ta. Pentru el, pentru sutașul lui Oroles, răpusul Cotys avea să rămână dușmanul stăpânului său și al imperiului, iar pedeapsa aceuia mai mult decât binemeritată. Așa ar fi vorbit, așa urma să vorbească Durras.

„Rhemaxa e o proastă!” aprecie el, urmându-și mersul pe poteca serpuită a pădurii. Ea credea că, în ce-i privește pe ei, lucru-rile aveau să se liniștească și dacă bătrânul ar fi rămas ascuns în munți; ea habar n-avea cât de aproape se aflau, amândoi, de tăișul care le putea reteza în orice clipă firul vieții. Și chiar dacă acum, pentru moment, ar fi scăpat, evenimentele tot n-ar fi avut cum să-i ocolească! El era sutaș și voia să rămână mai departe așa, voia să urce, nu să coboare cu fruntea în colbul

drumului, printre cei de rând, poate chiar printre sclavi. Printre cei de a căror soartă mizeră fugise și, până atunci, reușise s-o evite, înrolându-se, refugiindu-se în oștile imperiului, unde, cu toate privațiunile, cu toate eforturile și riscurile, avea drepturi în plus, trăia o altă existență și făcea, cum s-ar spune, carieră. Toate acestea Durras nu voia să le piardă și, deodată, se văzuse la un pas de dezastru, la un pas de pieire; asta din cauza bătrânului, pe care nici nu-l iubea, dar nici nu-l urâse până în momentul când îi devenise o asemenea povară. Și poate că nu-l urâse nici după aceea, deși faptele lui – nu știa precis despre ce fapte era vorba, îi era însă destul că aflase de sprijinul dat lui Cotys cel Tânăr, iar sprijinatorii lui Cotys, după cum proclamase măritul, erau cu toții niște criminali – deși faptele lui i-ar fi îndreptățit, desigur, ura dacă s-ar fi străduit să le afle. Dar el nu voia să le afle: asta-i treaba altora, gândea sutașul, „asta-i treaba mai-marilor, pentru mine e important ca faima lui proastă să nu se răsfrângă asupra mea și asupra Rhemaxeii, să nu-mi înlănțuie gâtul, ca un ștreang”. Era important să n-ajungă și el un cadavru mutilat, aruncat în mijlocul drumului, sau printre cele clădite în afara zidurilor cetății, pe câmpurile de unde zi și noapte năvălesc, purtate de vânt, trâmbe de fum și mirosuri de carne arsă. Ce-avea el de împărțit cu bătrânul? N-avea nimic de împărțit, și el, unul, nu i-ar fi dorit moartea. Nici măcar pentru avere, pe care, ca militar, n-avea vreme s-o gospodărească. Poate mai târziu, dar atunci bătrânul nu i-ar mai fi pus nici o problemă, nimeni nu poate trăi o veșnicie. Acum, dacă se întâmplaseră lucrurile așa, bine cel puțin că bătrânul își luase viața singur și nu-l mai încărcase pe el cu un păcat. De fapt, nu era nici un păcat. Murise un complotist și un trădător, el, ca soldat ce era, *avea datoria* să-l ucidă. Dar mai bine că murise singur. Rhemaxeii o să-i spună că l-a găsit mort, ea nu trebuia să știe altceva. Și poate că nici nu o să afle vreodată. Ea nu vedea lucrurile în adevărata lor lumină și cine știe dacă nu i-ar fi reproșat moartea celui care, oricum, îi fusese apropiat. Ca un tată.

Obosit, sutașul făcu un popas, se așeză pe iarbă, în marginea potecii, aranjându-și cu grijă traista alături. O privi dintr-o parte, cercetând cu dezgust pata de sânge închegat pe care se adunau muște. Se bucură că Sarmizegetusa nu mai putea fi departe, o zi întârziere l-ar fi obligat să suporte duhoarea cărnii putrezite, pe care deocamdată numai muștele, prin cine știe ce simțuri subtile, o bănuiau. „O să duc capul...”, își zise. Dacă nu-l putuse aduce pe bătrân, legat, ca să-l judece mai-marii și să-i

aprecieze ei vina, cum credeau de cuviință, dacă nu putuse, avea să pună la picioarele lor capul ucisului, era și asta o dovadă de supunere, poate chiar mai bună decât prima. Mai-marilor putea să le spună că el însuși l-a ucis, ca pe un netrebnic și fugar ce fusese, asta o să-l ridice în ochii lor, arătându-l drept un paznic al ordinii în imperiu, drept unul care nu se poticnea în sentimente când era vorba de dușmanii slăvitului stăpân, oricare ar fi aceia. Da, gândea Durras, așa avea să spună. E mai folositor să trăiești, și încă bine, decât să pieri pentru nu știu ce uneltiri răzvrătitoare, ca bătrânul. Și poate că Oroles, aflând, va aprecia fapta lui și-l va lua aproape, ridicându-l, înălțându-l în grad și în cinste. ”Când se iscă tulburări, unii cad, alții urcă!” își zise. Poate că norocul îi surâdea, poate că norocul lui stătea acum în traista însângerată și aștepta doar momentul în care, dezlegate fiind băierile, să iasă afară. Acolo, în cetate, în fața mai-marilor... De ce să rămână doar sutaș într-o oaste de câmp, el, Durras, care-l servise pe măritul stăpân într-un fel atât de convingător? De ce să nu urce spre palat? Bunăvoința mai-marilor i-ar aduce cu ușurință un loc pe potrivă în gardă. Vor fi fost și acolo inși care ținuseră cu Cotys și, de bună seamă, acum nu mai sunt. Trebuie să fi rămas, după ei, locuri goale...

Durras ascultă susurul apei în pârau, curgea la numai câțiva pași de el, sub malul pe care șerpuia poteca. I se făcu sete – de foame nu mai ținea seama – și coborî, dându-și drumul printre ramurile care acolo alcătuiau un adevărat hățiș. Era răcoare la umbra lor nerisipită niciodată de soare, era liniște și răcoare. Omul se lăsă în genunchi, bău, înmuindu-și barba răvășită în apa clipocitoare, apoi se spală pe mâini și își limpezi fața, ochii, bucurându-se de răcoarea umedă care îi pătrundea în piele.

Când să iasă deasupra, unde-și lăsase traista și paloșul, auzi zgomot printre copaci, în josul cărării. Venea cineva, i se păru c-ar fi mai mulți oameni, apoi auzi un behăit de capră și frunzele tufișurilor se clătină, împinse sau smulse. Sutașul își apucă repede arma și traista, le trase pe amândouă și se adăposti sub mal, în umbră, cu răsuflarea oprită. De acolo, de la vreo cinci pași numai, privind cu fereală în sus, văzu întâi măgarul încărcat cu desagi umflați, apoi trecură caprele, numără patru, urmate de cel care le mîna din urmă, strigând cu glas potolit și îndemnându-le la urcuș cu un băț subțire, atunci când animalele întârziău, ca să ciupească vârfurile crude ale rămurelelor din marginea cărării.

Îl recunosc, era Clodius, de care uitase până într-atâta încât nu se mai aștepta la întâlnirea aceea. Înțelese imediat unde zorea sclavul cu încărcătura lui și-l lăsa să-și urmeze calea, nu ieși din ascunzătoare decât după ce vocea tânărului și sunetele slabe ale copitelor se stinseră în foșnetul monoton al pădurii. În cărare, pe când își încingea paloșul, se trezi zâmbind răutăcios, cu o lucire în ochi, imaginându-și surpriza cumplită ce-i era rezervată băiatului la capătul drumului său. Aplecându-se, sălta de sub o tufă traista și porni mai departe.

\* \* \*

Nu mai știa prea bine de când începuse să se neliniștească, poate din clipa când pricepuse că drumul era același și, parcă, totuși nu era. Întâi semnele de piatră, așezate la marginea drumului, din loc în loc, semne pe care nu le știa, ba mai mult, era convins că nu existaseră acolo, atunci când urcase în munți; iar acum nu numai că existau, dar păreau plantate de cine știe când, urmele săpăturii fuseseră perfect acoperite de iarbă. „Când le-or fi pus și cine să fi avut vreme pentru asemenea treburile?” se întrebase, nedumerit, amintindu-și de frământarea în care lăsase strălucita cetate, cutremurată de patimi și de suflul morții. La început crezuse că nu era calea cea bună, că poteca îl scosese în altă parte, la un loc necunoscut. Dar unde putea fi, oare, drumul pe care el, ca oștean, să nu-l fi știut, să nu-l fi călcat în timpul manevrelor de instrucție? Nu, era drumul spre Sarmizegetusa, recunoștea cotiturile și atâtea alte amănunte, un colț de pădure cu fagi scorburoși, vechi de sute de ani, o despicătură stearpă între două cocoșe făcute pe fața muntelui, un povârniș pietros, în altă parte, urme ale prăbușirilor mari de odinioară. Toate acestea le recunoștea, și le întipărise bine în memorie, îi spuneau că nu se putea să fi greșit direcția, numai că, de când descoperise semnele de piatră, rămăsese în el ceva ca o nelămurire. Apoi întâlnise căruța aceea care urca, trasă de un cal roșcat, scund, și-i păruse rău că venea din sens opus, dinspre cetate; se simțea obosit de atâta mers, i-ar fi convenit să-și urmeze drumul pe sus, așa că stătu câteva clipe în cumpănă, întrebându-se dacă nu era cazul să profite de autoritatea sa și să-l oblige pe cel din căruță să întoarcă, ori să-i deshame calul și să-l lase pe necunoscut acolo. După portul simplu, căruțașul părea să facă parte din păturile de jos, așa că era dator să se supună. Dacă i-ar fi cerut să întoarcă, omul trebuia s-o facă fără să

crâcnească, altfel l-ar fi putut constrânge, folosind arma. Dar cetatea nu putea fi departe. Și mai era ceva care-l reținuse, care-l împiedicase pe sutaș, atunci, să oprească din mers căruța: ceva din privirea străinului așezat pe scândura ce-i servea drept capră, și din privirea copilului ghemuit în spatele său, ceva ce lui Durras nu-i plăcuse; mai bine zis, îl surprinsese în chip neplăcut. Omul părea că uitase să-și mai îndemne calul, rămăsese cu biciul pe jumătate ridicat și, pe sub marginea pălăriei vechi, îl privea pe Durras într-un fel ciudat, ca și cum n-ar mai fi văzut în viața lui un oștean, la fel și copilul. Iar când căruța trecuse pe lângă el, omul își răsucise capul și continua să-l privească pe sutaș cu aceeași curiozitate și uimire, până când căruța, trasă încet de calul roșcat, dispăru după cea mai apropiată cotitură. Abia atunci Durras se enervase, îi părea rău că nu-l oprise pe prostănacul acela – faptul că trecuse pe lângă el fără să-i arate respectul cuvenit unui sutaș îl considera, cu întârziere, drept curată obrăznicie – și nu-l silise să întoarcă, ori să coboare în marginea drumului, cu copil cu tot, iar el, Durras, să încalece calul, făcându-și astfel intrarea în Sarmizegetusa. Se enervase și poate că enervarea aceea ar fi stăruit în el mult timp încă, dacă n-ar fi apărut alte semne care să-i sporească nedumerirea: podețul de lemn, construit acolo unde el știuse că drumul cobora în albia unui pârâu, din moment ce cu puține zile în urmă trecuse el însuși prin albie, peste niște pietre puse anume acolo, ca să nu-i intre apa în opinci. Acum descoperi, construit pe locul acela, un pod nu prea vechi, dar nici foarte nou, iar atunci când coborî spre apă, ca să caute pietrele știute și urmele roților de car, adânc împlântate în pământul umed, nu descoperi nimic, ca și cum trecerea s-ar fi făcut numai peste pod de când lumea.

Dar nedumerirea cea mare veni ceva mai târziu, când ajunse la loc deschis, pe costișele unde în mod normal ar fi trebuit să întâlnească periferiile cetății – cartierele acelea imense, de cocioabe îngrămădite una în alta, locuințe mizere în care trăia plebea, adunătura imperiului, scufundată în murdărie și vicii. Aproape un milion de suflete, oameni pe care întâmplarea îi strânsese din toată Europa și de la porțile Asiei și-i condusesse, cu ani, cu zeci de ani înainte, spre zidurile slăvitei cetăți a zeilor daci, unde sperau să-și dureze un rost temeinic. Mulți s-au trezit mai apoi cu speranțele risipite și, în locul vieții de huzur pe care și-o doriseră, se vedeau nevoiți să accepte ce găseau, ce le pica de la mesele bogaților; în locul palatelor, unde sperau să-și primească slujbele și să-și

agonisească averile, mulți rămăseseră, din generație în generație, să frământa cu tălpile goale noroiul aceluiași străduțe periferice, să respire aerul viciat al maidanelor de gunoaie. Iar în asemenea condiții, nu e de mirare că înfloriseră meserii dintre cele mai rușinoase, încât era cu neputință să străbați cartierele mărginașe neînarmat sau neînsoțit de o gardă numeroasă, fără să fii pungășit ziua în amiaza mare, fără să-ți fie jignit ochiul de mulțimea gălăgioasă, obraznică, zdrențăroasă, care foia pe sub zidurile cetății, așteptându-și victimele alese dintre toți aceia care, prin îmbrăcăminte sau avere, se ridicau, cu foarte puțin chiar, deasupra condiției lor mizerabile. De-acolo, de la periferii, ochii priveau cu lăcomie hulpavă spre colinele apăra-te de ziduri, unde fiecare palat și fiecare casă mai arătoasă era la rândul ei apărată de ziduri și gărzi, ca să împiedice agresiunea presimțită în gloata fără stăpân; pentru că nici măcar Oroles, care conducea un imperiu, nu putea fi sigur că-i stăpânește pe toți aceia altfel decât cu amenințarea armelor. Și nici armele nu învingeau întotdeauna, cu toate că nu era zi în care să nu pedepsească exemplar. De la ferestrele palatelor porneau, nu o singură dată, peste întinsele periferii murdare și nesigure, priviri îngrijo-rate.

Durras mergea tăcut, urmând drumul pustiu, traversat de umbrele înserării; mergea apăsător de o neliniște crescută, ținându-i, în ciuda oboselii, simțurile treze. De când învățase că pieptarul cu însemnele gradului său, dar mai ales brațul înarmat cu paloș și gata oricând să-l tragă afară din teacă impuneau respect și reținere printre cei din pătura de jos, scutindu-l astfel de surprize neplăcute, nu-și făcea griji, când umbla de unul singur, indiferent cu cine s-ar fi întâlnit. Numai că acum, când nici măcar nu întâlnea pe cineva, începu să se teamă de ceva nelămurit, în legătură cu ceea ce-i comunica, insistent și alarmant, simțurile lui ascuțite, de oștean stăpân pe arta orientării în teren: intrase de mai mult timp în perimetrul care trebuia să fie ocupat de periferiile Sarmizegetusei și, totuși, locurile păreau pustii, ai fi zis că nici nu fuseseră vreodată atinse de mâna omului! Așa ai fi zis, dacă n-ar fi existat drumul acela îngrijit, cu semne de piatră înfipite pe margini, marcând, fără îndoială, distanțele.

Dar unde era cetatea? Unde era strălucita Sarmizegetusa, cu periferiile, cu zidurile de granit, crenelate, cu templele, cu palatele ei aurite, cu grădinile înecate în verdeață? Unde era lumina și speranța și amăgirea aceluiași milion de locuitori, unde erau *aceștia*, crema și drojdia imperiului la un loc, unde dispăruseră fără urmă? Buimăcit, sutașul

cerceta împrejurimile, iar ele îi apăreau cu totul altfel de cum le ştiuse, şi numai simţurile lui îndelung antrenate îl făceau să creadă că se afla totuşi pe pământul cetăţii, în ciuda pustietăţii din jur. Soarele căzuse dincolo de munţi, nu peste multă vreme avea să se lase noaptea deplină, aşa că Durras lungi pasul, uitând că era frânt de oboseală. De departe, privi cu o nouă speranţă cotitura, începu să creadă că venise to-tuşi pe un drum care-i rămăsese până atunci necunoscut şi că dincolo de cotitură avea să dea, în sfârşit, peste îngrămurile ştiute ale periferiilor, case şi oameni. „Sigur că da! Îşi zise. Am fost un prost, cum puteam să-mi închipui că...” De fapt, refuzase să-şi închipuie ceva, fusese pur şi simplu şocat de lipsa unor imagini familiare. Ele trebuiau să apară însă, de bună seamă, dincolo de cotitură.

Auzi ciocanele încă înainte de a vedea ce se întâmplă acolo, sub zid şi pe zid, auzi loviturile acelea grele, repetate, purtate de vânt. Apoi văzu oamenii, vreo douăzeci, trebăluind alene la lemnăria unei porţi masive, alţii întărind structura de deasupra zidu-lui de piatră. Ciocanele loveau mai rar, după mişcările oamenilor înţelese că se pregăteau de plecare, îşi strângeau uneltele, liniştiţi, sub privirile câtorva soldaţi rezemaţi în sulite. „Ce fac ăştia aici?” se trezi Durras întrebându-se, deşi vedea foarte bine ce se întâmplă acolo, dar nu asta-l nedumerea pe el, *ci faptul că aşezarea îi era complet necunoscută!* O cetate mică, fortificată într-un fel pe care nu-l mai întâlnise, nu era propriu strălucitului scaun al lui Oroles, de altfel totul era aici micşorat, neînsemnat în raport cu Sarmizegetusa. Şi, pe măsură ce se apropia, sutaşul începu să creadă că nu numai drumul era altul, ci şi locul unde ajunsese, totul, totul! „Am nimerit în altă parte!” îşi spuse el ne-dumerit şi mirat, neînţelegând cum de i se putuse întâmpla toc-mai lui una ca asta.

Ceilalţi îl observaseră, la rândul lor; la început nu-i dădură atenţie, apoi, pe măsură ce Durras se apropia, privirile începură să-l cerceteze cu o anume insistenţă, care nu-i plăcu. Cei de sub ziduri aveau portul simplu al neamului său, nu deosebi pe pieptul nici unuia însemnele nobleţei, păreau să fie nişte meşteri ţărani, şi sutaşul îşi zise că nu trebuia să li se adreseze lor, ci mai-marelui, dar mai-marele nu se vedea nicăieri, decât cei doi soldaţi cu feţele rase, rezemaţi în sulite, şi un al treilea care, aşezat pe o piatră din marginea drumului, cu scutul aruncat alături, mânca din poală, tăindu-şi bucata de slănină cu un cuţit lung, a cărui teacă îi atârna la şold. Chiar şi acesta, soldatul care mânca în post, îl privi pe sutaş într-un fel

ciudat și nici măcar nu se ridică pentru salutul de onor, rămase mai departe pe piatră, cu mâncarea încă nemestecată în gură; îl urmări pe Durras cu niște ochi măriți de uimire, iar Durras, de unde la început se gândise să-l muștruluiască pentru ținuta lui neregulamentară, zăbovi acum asupra îmbrăcăminții soldatului, întrebându-se mirat din ce corp de trupe făcea parte. Și uită să-l mai ia la rost, ori pur și simplu renunță. Da, până și uniformă acelora era necunoscută: pieptar de zale, apărătoare de fier pentru coapse, coif rotund cu obrăzar de metal, toate îi erau străine sutașului, și instinctul îl îndemna la prudență.

— Ce cetate-i asta? întrebă, oprindu-se în fața unuia dintre străjerii care încadrau poarta întredeschisă, dar străjerul îl privi ca și cum n-ar fi înțeles ce-i cerea, și abia într-un târziu, după ce Durras, ușor împurpurat de mânie, repetase întrebarea, abia atunci oșteanul cu fața rasă vorbi într-o limbă străină, care avea ceva din sunetele limbii lui Clodius.

Asta era: limba lui Clodius! și sutașul rămase câteva clipe descumpănit, întrebându-se uluit ce căuta acolo romanul acela în haine de oștean, era de neconceput ca poarta unei cetăți să fie apărată de un ins pentru care strămoșii coborâți din zei lăsaseră un singur viitor și destin: sclavia. Durras se întoarse brusc spre unul dintre meșterii îmbrăcați în portul dac și-l întrebă pe el, dar acela, un tânăr bărbos care-și ținea ferăstrăul atârnat de braț, ridică din umeri și-i răspunse tot în limba străină, uimindu-l și mai mult pe sutaș. „De când?” întrebă el, cu glas sugrumat de indignare. „De când poporul luminaților zei vorbește în graiul ăsta blestemat?” Și-i veni să-i trântască tânărului un pumn în față, dar tocmai atunci intră în vorbă un bătrân cu fața stafidită și-l întrebă ce voia, îl întrebă într-un grai care amesteca vorbe latine cu vorbe strămoșești, dar, oricum, putu să-l înțeleagă.

— Cine sunteți voi? întrebă sutașul. Unde-i Sarmizegetusa?

— Asta-i! răspunse bătrânul, arătând în direcția zidurilor.

Și Durras îi urmări gestul, reușind să vadă prin poarta între-deschisă casele de lemn, grupate în lungul unei străzi sau piațete, nu putu să-și dea seama prea bine, din cauza umbrelor serii, care se adânceau.

— Ulpia Traiana Sarmizegetusa, adăugă moșneagul, cercetând cu luare-aminte îmbrăcămintea sutașului. Tu cine ești și de unde vii?

— Ești nebun! exclamă Durras, retrăgându-se un pas și ducându-și mâna spre mânerul paloșului. Sunteți nebuni cu toții!

Castrum! își amintise. Castrum își numeau romanii cetățile de acest fel, cetățile cărora Cotys cel Mare și Beroes Ciungul le dă-râmaseră zidurile și le făcuseră una cu pământul cu sute de ani în urmă. Și uite că-i fusese dat să vadă cu ochii lui un castru, și încă nedărâmat, chiar aici, unde se aștepta mai puțin. Iar izmănoșii ăia, care aveau portul dac, însă vorbeau pe limba sclavilor de la Tibru, îndrăzniseră să spună că acest castru, străin de tot ce dăduse strălucirea și slava cetății măriților zei, purta numele Sarmizegetusei! Pomeni de Oroles. „Care Oroles?” veni răspunsul, ei nu cunoșteau pe nimeni cu un asemenea nume, și se priviră ne-dumeriți între ei. Strânși roată în jurul său, îi atinseră pieptarul, însemnele, scoțând exclamații naive, și Durras, cu totul descumpănit, uită că era cazul să aprecieze aceste gesturi drept o jignire. „Nebuni, nebuni!” gândea, retrăgându-se încet. „Nebuni de legat!”

Apoi se apropie oșteanul înzăuat, cel care mâncase pâine și slănină pe piatra din marginea drumului, și-i vorbi într-un fel care iarăși nu-i plăcu sutașului, nu-i plăcu tonul, fiindcă rostul cuvintelor nu-l înțelese. Dar soldatul din pază arătă traista ținută de Durras în mâna stângă și-i porunci pesemne s-o deschidă. Și abia atunci își aminti sutașul de solia pe care o ducea. Își aminti și, cu un gest hotărât, își feri traista, blestemându-se pentru în-torsătura luată de lucruri, pentru simplul motiv că acela, oșteanul cu fața rasă, stând deoparte, îl observase în tihnă, și traista cu urme de sânge închegat îi devenise suspectă.

— Ce te privește pe tine! îl repezi sutașul, dar acela insistă și chiar îi apucă traista, vrând să i-o smulgă.

Durras se feri, aruncă mâna dreaptă spre paloș, dar nu izbuti să-l tragă din teacă decât pe jumătate, își simți imediat brațele apucate pe la spate și apărătoarea de obraz a altui soldat îl zgârie pe ceafă, acolo unde simțea mai multe răsuflări gâfâite. Se zbatu, cu mușchii încordați, urlă, dar nu putu să scape din strânsoarea celor care îl țineau. Traista îi fu smulsă, cercetată, câteva exclamații îi arătară că necunoscuții aflaseră conținutul ei și, întorcându-și capul într-acolo, Durras îi văzu privindu-l cu o ne-dumerire plină de gravitatea descoperirii. Soldatul care ținea traista desfăcută întrebă ceva, cu asprime, iar bătrânul dac, în-cruntat, se apropie de prizonier și tălmăci.

# JUDECĂTORII

---

*Nu te speria, zise unul dintre necunoscuți, nu te agita zadarnic, nu te deranja până la telefon, în acest moment ai încerca degeaba să chemi pe cineva, jucăria asta primitivă nu funcționează. Și chiar dacă țipi, chiar dacă ai chema pe cineva aici, nu cred să-ți folosească, ei, ceilalți, nu ne văd, noi am venit doar pentru tine. Te-ai face de râs, pentru ei suntem invizibili, privirea lor s-ar plimba prin noi și n-ar percepe decât peretele. Au să creadă că nu ești în toate mințile, că ai vedenii, că strigi ca un nebun. Să nu-mi spui că n-au să creadă asta! M-am documentat, știu ce cunoașteți și ce nu, știu până unde merge intuiția voastră, nu puteam veni aici fără să încerc să vă cunosc, să vă reconstitui, acesta-i cuvântul. Dar am venit doar pentru tine, altceva nu ne interesează, trebuie să discutăm, ai să înțelegi imediat de ce, trebuie să ajungem la o înțelegere, să facem un pact, parcă așa se spune, așa spuneți voi. Șezi, o să ne găsim și noi un loc, e bine că ești singur și putem vorbi în liniște. Eu sunt Ciprian, lui poți să-i spui Frey, vorbește cu accent, a învățat limba în mare grabă, dar asta nu contează, important e să ne înțelegem. La început va fi mai greu, bănuiesc că duminică îți va fi mai greu, împrejurarea e oarecum paradoxală. O să-ți fie greu să înțelegi că, într-un fel, suntem chiar rude, într-un fel îți sunt chiar strănepot, nu te lăsa înșelat de faptul că par mai în vârstă decât dumneata. Chiar sunt mai în vârstă. La ora asta, când destinul ne-a adus față în față, sunt cu mult mai în vârstă, nici nu încerc să ghicești cu cât. Ai avut un fiu, Adrian, pardon, ai un fiu, trebuie să fie de vreo doisprezece ani acum; ei bine, pentru mine el a fost tatăl mamei tatălui meu, e de necrezut, nu-i așa? De necrezut. Obișnuiește-te cu gândul ăsta, obișnuiește-te totuși, altfel nu vom putea vorbi și nu ne vom putea înțelege.*

\* \* \*

Agită îndelung eprubeta, în dreptul ochilor, privindu-i conținutul incolor prin care mici bule de gaz își croiau drum spre suprafață. Făcea totul cu gesturi mecanice, părea concentrat, și impresia asta o dădea mai întâi felul cum urmărea jocul luminii prin lichidul în continuă mișcare. De

fapt, atunci era distrat, stătea cu gândul în altă parte, și numai obișnuința unor lucruri de rutină, făcute identic de aproape douăzeci și cinci de ani, îi dădea aerul acela preocupat, încât un străin ar fi avut impresia că omul privește eprubeta cu multă atenție.

Dincolo de glasvand, pe coridor, telefonul țârâi scurt, repetat, făcându-l să tresară. Cu eprubeta în mână, ieși din laborator și se apropie de aparatul vechi, negru, cu mai multe butoane pentru liniile interioare. Un tub fluorescent, instalat chiar în fața ușii, lumina coridorul cu ferestrele orientate, neinspirat, spre o curte întunecoasă, mărginită de ziduri.

Ridică receptorul cu mâna stângă, cu cealaltă reîncepu să agi-te conținutul eprubetei. Apăsă butonul cu unul din capetele receptorului, pe care îl duse apoi la ureche.

— Alo! zise și așteptă.

— Budulică dragă, te rog ceva: împrumută-mi un mojar pentru...

Șocat, bărbatul trânti receptorul în furcă, fără să mai asculte restul. Se schimbase la față, o roșeață ușoară îi urca în obraji plini, până spre tâmplele cărunte. De enervare, chelia îi transpiră, primind luciu în lumina artificială a coridorului. Reveni cu pași lenți în laborator și, așezând cu o mână tremurătoare eprubeta într-un stativ, alături de altele, se lăsă greoi pe scaunul de lângă masa încărcată cu borcanele de diferite culori. Scaunul scârțâi, revoltându-se sub greutatea corpului mătăhălos.

„Lasă că i-o coc eu!” își zise, gândindu-se la colegul de la etaj, îi recunoscuse vocea imediat, ar fi recunoscut-o pe a oricui din Institut, chiar dacă acela ar fi încercat să și-o prefacă. Era furios pe cel de la etaj. „Cretinul! gândi. Știe bine că nu-mi place să-mi spună așa, și tot îmi spune...” Nu-i plăcuse niciodată numele pe care îl purta și, din nefericire, toată lumea știa asta. „Budulău, Budulău!” îl strigau colegii în liceu, hlizindu-se ca de-o poreclă; numele părea mai degrabă o poreclă, îi scutise pe ceilalți de un efort, nu mai trebuiseră să-i găsească una. „Fă-te încoace, Budulău, aruncă mingea, Budulău, apleacă-te, stai «capră», Budulău...”; până și profesorii: „Șterge tabla, Budulău, treci la loc, Budulău, treci în ultima bancă!” Și zâmbetele ironice ale fetelor cu care făcea cunoștință. Se prezenta întotdeauna cu numele mic: Iustin, dar nu trecea mult până când ele aflau că-l mai chema și Budulău, urmau zâmbete și, de ce să nu recunoască, avusese nu o singură dată impresia că eșuase într-o legătură sentimentală datorită numelui său caraghios. Era ca

și cum fetele s-ar fi sfiit, s-ar fi rușinat să continue la modul serios o relație cu persoana care era dispusă să poarte un asemenea nume. În fond, puteau ele să se întrebe, ce credit ar avea cineva care se înfățișează lumii cu o poreclă trecută în actul de identitate? Și e mai mult ca sigur că respingeau cu vehemență perspectiva de a deveni doamna Budulău, în eventualitatea că în gândurile lor secrete luaseră în seamă o asemenea perspectivă, fie și din simpla curiozitate a adolescenței care, în joacă, din amuzament, în singurătatea unei clipe de intimitate, își alătură prenumele de numele unui bărbat. Eugenia Budulău. Ioana Budulău. Sanda Budulău. Amuzant, nu-i așa?

Auzi pași pe coridor și se răsuci spre ușa care rămăsese întredeschisă.

— Ce te-a apucat? se miră noul-venit. Trântești receptorul, nu mai aștepti să-ți spun până la capăt ce aveam de spus.

Budulău simți că-și iese din fire.

— Ascultă, mă, Popescu-oarecare! vorbi el înfuriat. M-am săturat de glumele tale. Te rog să-ți vezi de treabă, eu n-am venit la tine în laborator să te întreb ce și cum, te rog să mă slăbești! Dacă nu încetezi, ridic problema în prima ședință de lucru, îți promit asta în mod solemn. Nu mai poate omul să trăiască din cauza prostiilor voastre!...

Celălalt rămase în prag, cu o expresie care îi trăda nedumerirea, surprinderea. Înțelegând că întrecea măsura, Budulău se opri brusc, se întoarse spre masa de lucru, înhățat cu un gest nervos eprubeta așezată pe stativ și reîncepu s-o scuture.

— Ia nu te mai „stropși” atâta! zise celălalt, revenindu-și imediat și găsind că nu strica să se distreze puțin pe seama colegului supărăcios. Dacă nu-ți convine să fii deranjat, pune pe ușă inscripția „Câine rău” și-ai terminat cu grijile din partea asta.

— Ce vrei?! întrebă Budulău, răstit, străduindu-se să nu privească decât pata galbenă pe care i-o lăsase un colorant pe mâneca halatului.

— Păi... ți-am mai spus, un mojar, că ale mele sunt toate împrumutate la alții. Acum e rândul meu să împrumut.

— Uite-l colo, ia-l și lasă-mă să-mi văd de treabă.

Celălalt, Popescu „oarecare”, umblă într-un raft, luă obiectul căutat și, ieșind, aruncă o privire spre masa de lucru a colegului.

— Merge, merge? întrebă ironic, și era limpede că dorea într-un fel să-i plătească primirea ostilă. Apropo, mai zise el din prag, nu știi cumva

pentru cine descarcă ăia piatră în fața Institutului? Se zice că tocmai pregătesc soclul unui monument.

Ieși încântat de glumă, era ca și cum ar fi zis: „Acuși, acuși o să fii urcat pe soclu, Budulău. Să se uimească trecătorii de tine...” Făcu pe coridor câțiva pași, apoi se întoarse și, cu aerul cel mai serios, întrebă:

— Să las ușa deschisă sau s-o închid?

— Las-o deschisă, zise Budulău, deși în momentul acela abia se stăpânea să nu înjure.

\* \* \*

— Stă cam prost cu nervii Budulică! povestea Popescu în laboratorul de sus și, plimbându-se printre mese, pisa mărunț un bulgăre de culoarea varului în mojarul ținut în mână. Nu poți să-i spui ceva, că se și înfurie. Puțin a lipsit să nu mă scoată afară, ce, asta-i atitudine de coleg, de om civilizat? Văd că nu i-a fost destul cu avertismentul de luna trecută, e un inconștient, asta e...

— Avertismentul ăla, observă cineva, l-a primit pentru depășiri de termene, nu pentru scandal...

— Tocmai de aia ziceam eu că-i un inconștient! se repezi Popescu, făcând astfel manevra care-i convenea. I s-a atras atenția, nu-i așa? I s-a atras atenția să predea lucrarea pe care o câcâie și o mîcâie de atâta vreme, că, uite, eu am încăruntit de când îl știu că se ocupă de ea. A zis că o face, și ce-a făcut? Un rahat mare! Nici nu putea ieși altceva din povestea aceea... Totul e absurd, dacă stai și te gîndești. Să modifice proprietățile apei, asta vrea Budulică-Burticică, asta se chinuie să facă de ani de zile, ca și cum n-ar exista ceva mai important. Să facă din lichid un corp solid, ca și cum apa n-ar îngheța și singură... ăsta nu înțelege, poți să-i spui de câte ori vrei, nu înțelege o dată pentru totdeauna că problema lui e o falsă problemă. Vrea, cu orice preț, cu prețul ridicolului chiar, să fie ultimul pe baricadă. Ei bine, chiar așa va fi, puteți fi siguri că acolo îl vor mânca moliile, pe el, împreună cu cercetările lui! I-au dat un avertisment pentru că papă degeaba banii Institutului. Și cum să nu depășească termenele, dacă n-are ce preda... Dacă n-a ajuns la nici un rezultat! Nici măcar la acela, limpede pentru toată lumea, și anume că problema era din capul locului greșit pusă, că toate încercările lui nu sunt altceva decât praf în ochii altora, ce experiențe-s alea care nu dau nici un

rezultat? Ce experiențe-s alea? Tovarășu' coleg, spune dacă n-am dreptate! După părerea mea, războiul ăsta încăpățânat cu morile de vânt, pe care cu un aer de martir îl practică amicul de jos – și trebuie să admitem că o bună perioadă de timp tactica i-a reușit de minune – nu-i altceva decât o subtilă inducere în eroare, a noastră, a tuturor. Și dacă lucrurile încep în sfârșit să se dreagă, Budulică dă din colț în colț, protestează, poartă pică unora și altora, amenință, trânteste telefonul. În inconștiența lui, are impresia că mai e în stare să ne ducă multă vreme de nas!

Terminând de sfărâmat substanța albicioasă, așează mojarul pe un suport de marmură și, privind-o cu un zâmbet insinuant, de vulpoi bătrân, pe laboranta durdulie de alături, întrebă:

— Care dintre tinerele noastre colege se angajează să mai facă un rând de cafele pentru iubitorii eternului feminin?

\* \* \*

Cercul lentilei delimitează un întreg univers. O lume înghețată sub lumina reflectată de oglinda microscopului. Structuri grunzoase, uniform răspândite pe un câmp cenușiu. Filamente paralele. Culori vagi, imobilizate în acest peisaj straniu, ca fața unei planete moarte. Printr-o rotire abia perceptibilă, mâna omu-lui întărește lumina căzută pieziș pe oglindă, năpustindu-se apoi, vertical, asupra preparatului. Brusc, structurile grunzoase sclipesc metalic pe discul intens luminat. Culorile dispar. Dispar și filamentele. Ochiul caută răbdător printre grămăjoarele de culoarea argintului. Cercetează spațiile de legătură, lichidul acela viu luminat. Același aspect, gândește omul. Ar fi dorit o suprafață mai mată.

Soneriei telefonului străpunse din nou liniștea de pe coridor. „*Iar* ăia de sus!” își zicea Budulău și, în primul moment, se gândi să nu răspundă. Dar soneria țârâia întruna, așa că se văzu nevoit să-și ridice capul de la microscop și să treacă dincolo de ușă. „Dacă-s tot ei, îi reclam! își propuse. Așa nu se mai poate!”

— Alo, auzi glasul doamnei Budulău. Uite, dragul meu, de ce te-am chemat...

Zicea „dragul meu” cu o intonație nepăsătoare și imediat și-o imagină stând în micul hol al apartamentului, privindu-se în oglinda fixată de cuier în timp ce vorbea la aparat. Slabă, cu părul tuns scurt, proaspăt dat cu

Cromoplatin nu-știu-cât (nu reușise niciodată să rețină numărul soluției folosite de consoarta lui, prea se perindaseră multe și cu efecte radical diferite, încât bărbatul ajunsese să le accepte ca pe o calamitate necesară), doamna Bu-dulău spunea „dragul meu” cu același glas și cu aceeași intonație neutră oricui, exceptându-i pe copii, cărora le spunea pe nume. Într-o vreme, când era mai tânăr și observase reținerea asta, ca și alte lucruri care-l puneau pe gânduri, făcându-l uneori să se întrebe dacă nu cumva greșise însurându-se cu femeia aceea, Budulău suferise destul, trecuse în câteva rânduri prin niște sfâșieri lăuntrice neștiute de nimeni, nici măcar de Margareta, care, chiar dacă le-ar fi aflat – și poate că le intuise, era doar femeie, dar se prefăcuse că nu dă atenție faptului – nu s-ar fi sinchisit prea mult, arăta o fire prea nepăsătoare ca să-și facă din asta probleme. Bărbatul se simțise apoi intimidat, „dacă nu mă iubește, de ce a acceptat să trăiască cu mine?” se întrebase fără să găsească niciodată răspunsul, temându-se de un răspuns, evitând discuțiile care ar fi putut să-l provoace. Cu timpul, suferințele s-au stins, ceea ce nu însemna însă că nu rămâneau regrete ascunse, ceea ce nu însemna că, din când în când, bărbatul nu-și amintea în ciudat de povara numelui său, văzând în ea piedica simbolică așezată între el și cei care-l înconjurau. Veniseră copiii, doamna Budulău se dovedise o mamă destul de atentă, împărțindu-și timpul între serviciu (era dactilografă la o instituție cu profil cultural), plăcerile înfrumusețării unui chip cu care natura nu fusese prea darnică, și nu în ultimul rând bucuriile, ca și îngrijorările provocate de creșterea celor doi urmași. În sinea lui, bărbatul nu-i mai reproșa de mult nimic, nici măcar faptul că se dovedise întotdeauna mai preocupată de ideea creșterii salariului soțului ei decât de el însuși, și de nenumărate ori îi făcuse scene, atunci când avusese impresia că el nu lupta îndeajuns să se impună, să se remarce în Institut, că nu se zbătea suficient să pună mâna pe un post mai bine remunerat, poate chiar un post din conducere. Ca și cum el într-adevăr nu s-ar fi zbatut. Ca și cum posturile din conducere s-ar fi găsit pe toate gardurile și el n-avea decât să întindă mâna ca să-l ia pe cel care-i plăcea. Ca și cum n-ar mai fi stat în calea lui și numele Budulău – cine și-ar fi imaginat un șef de institut cu un asemenea nume, cine l-ar fi crezut o persoană demnă de luat în seamă, când uneori nici nevastă-sa nu părea să-i mai acorde un credit, cât de cât? Se gândise la un moment dat să-și schimbe numele, apoi renunțase: prea era cunoscut de toți, așa că o schimbare în acte n-avea să aducă în același timp și una similară în

relațiile lui cu ceilalți. Pentru ceilalți, colegi, cunoscuți, rubedenii, el avea să rămână până la capăt Budulău, personaj de la care aștepti clovnerii mai degrabă decât lucruri serioase, ins mărunț, cununoscut pe viață cu treapta de jos a cercetării științifice. Și nu de puține ori își judecase părinții, amândoi învățători pensionari într-un sat uitat din Crișana, amândoi foarte în vârstă acum. Trebuia să fi făcut ei pasul acela, gândea, să-i fi netezit drumul în viață mai mult decât o făcuseră. Apoi se gândea la propriii lui copii și înceta să-și mai învinuiască – în sinea lui, firește – cu atâta asprime părinții. Pentru ei, pentru copii, își zicea, el avea să facă totuși ceva care să-i scoată pe toți din impas. Și, de când își pusese mari speranțe în ultimele lui cercetări, era din ce în ce mai sigur că totul avea să se schimbe în cele din urmă.

— Dragul meu, zicea doamna Budulău la telefon, mai știi ce zi e mâine? N-ai uitat, nu-i așa? Te anunț că Mia vrea să invite la masă niște colegi de clasă, așa că vom avea puțin deranj. Și cheltuială, mai încape vorbă? Mia zicea de vreo șase-șapte. Cum adică? De ce să fie prea mulți? De ce să renunțe? E domnișoară de-acum, nu știu dacă ai observat, poate că n-ai avut vreme! ironiza doamna Budulău. Vine și băiatul ăla, de care ți-am mai vorbit, ce spui de asta? Sau mai bine nu spune nimic, știi doar că taică-său are o funcție mare la județ, e un noroc că putem să-l cunoaștem și noi pe băiat. Mia era foarte emoționată, se temea să nu-i fie refuzată invitația. Înțelegi, deci, că n-ai ce pierde nici tu, poate că-i o nouă șansă. Tipul, știi, tatăl băiatului, are încă destulă putere.

Ascultând pe coridor vorbele femeii, Budulău privea prin ușa deschisă a laboratorului, vedea o parte din aparatură, stativetele cu eprubete, câteva rafturi pline de cutii și borcane, un colț al incintei care funcționa la presiune scăzută. Pe o masă, între reactivi și instrumente metalice, cutia cu microcapilarele de sticlă, vasele acelea fine în care aștepta – de atâta vreme aștepta! – să se declanșeze reacția. Măcar acolo, în proporții infime, dacă eprubetele și retortele îi dăduseră mii de alte reacții, refuzându-i-o însă pe cea urmărită, pe cea dorită, așteptată cu o nerăbdare din ce în ce mai greu de stăpânit.

„La ce bun toate acestea, gândi bărbatul, dacă trebuie să fac curte nu știu cui, ca să ajung acolo unde vreau să ajung?” Dar imediat își alungă din minte ezitarea. „La urma urmei, băiatul trebuie văzut, își zise, o să cer prin el o audiență la taică-său. Dacă nu reușesc altceva, măcar le calc ăstora, de deasupra, pe nervi.”

— Cât costă? întrebă el de-a dreptul, înțelegând bine unde băteau insistențele doamnei Budulău.

— O mie, veni răspunsul pe un ton calm, care voia să i se transmită și soțului.

— Pentru un bairam?! Pentru o *singură* masă? se înfioră Budulău, speriat de suma care i se propunea.

— Nu uita că-i vorba de fiica ta. Și de tine! vorbi tăios, de la celălalt capăt al firului, doamna Budulău. Mia e domnișoară. Dacă-și serbează ziua de naștere, nu-și poate permite să invite colegi la o masă cu meniu de cantină, ai înțeles? Și mai e vorba de băiatul acela. Tu ce crezi, cum trăiesc ăia acasă? O singură dată îți calcă pragul, și vrei să-i arăți imediat că nu ești decât un neisprăvit oarecare...

Bărbatul se clătină sub greutatea reproșurilor, glasul doamnei Budulău era iarăși cel din clipele ei de mânie, când părea că nimeni și nimic n-ar fi putut trece peste prăpastia înghețată dintre soți.

— Mai am cinci sute rămase din salariu, îl anunță doamna Budulău, atunci când îl simți înmuiat. Să mai faci rost de încă cinci sute.

\* \* \*

Dincolo de geam, zidurile curții interioare se înălțau masive, strâmtorând lumina zilei, care pătrundea acolo cu greu, pe lângă acoperișurile mai multor clădiri apropiate. O lumină cenușie, la fel și peretele din față, de fapt spatele unei alte construcții, de pe care căzuseră bucăți de tencuială, lăsând să se vadă în mai multe locuri cărămida. Budulău rămase un timp alături de masa telefonului; privi absent zidul cu tencuială veche, se simțea încă apăsător de gândurile stârnite de convorbirea abia terminată. Îi trebuiră câteva minute până să se poată smulge din loc și să se întoarcă în laborator.

Își privi ceasul, mai avea două ore bune până la sfârșitul zilei de muncă. „Până atunci nu pot să fac nimic, își zise, aici n-am de la cine împrumuta, nu vreau să cer de la nimeni aici, de ce să le dau eu satisfacția asta? Să-i ia naiba pe toți!” Se gândi să apeleze la o cunoștință care lucra în altă parte, dar nu se hotărî imediat să-și sune omul la telefon. Ar fi vrut să amâne puțin momentul, până se va obișnui cu ideea. Revenit la masă, aruncă o privire microscopului instalat în fața sa, îl dădu la o parte cu

dosul mâinii și începu să-și frunzărească, aproape mecanic, carnetul cu însemnări.

La urma urmei, Margareta avea dreptate, fata lor nu mai era copil. La 16 ani o fată nu mai poate fi socotită copil, și dacă Margareta susținea că masa trebuia să primească un anumit fast, știa ea de ce-o face. De altfel, de mai multă vreme Mia începuse să dea semne de personalitate, își aminti povestea cu ultima rochie: văzuse ea un material care-i plăcea și-i trebuiau imediat bani, iar el o întrebase atunci, surprins, de când pierdea ea vremea prin magazine și ce rost avea să-și facă o rochie nouă când uniforma școlară era încă obligatorie, iar pentru restul zilei mai avea câteva rochii, una cumpărată, dacă-și amintea el bine, abia cu o săptămână în urmă. „Aia nu-mi mai place, n-o port!” declarase Mia și insistase pentru cea nouă. Apoi, îmbufnată, făcuse un fel de grevă a tăcerii, care pe el îl enervase cumplit, abia se stăpânise atunci să n-o plesnească. Se certase însă cu Margareta, „asta-i politica ta”, îi strigase, „asta-i educația ta!” Fata voia să apară la o petrecere școlară îmbrăcată ca nimeni alta, „de ce să fie cutare și cutare, întotdeauna, mai bine îmbrăcate ca mine?” zicea. Iar el se mirase atunci, „ia te uită ce-i trece prin cap!” gândise, închipuindu-și că, dacă n-o va pune la punct, urma să aibă probleme de atunci înainte. Bineînțeles că, la data serbării, Mia purta rochia pe care și-o dorise. „De unde ai avut bani?” întrebase Budulău, mânios. „Mi i-a dat mama”, răspunsese fata și, în clipa aceea, Mia îi păruse atât de asemănătoare maică-sii – ceva din voce și nepăsarea aparentă din priviri îl făcuseră să se gândească la asta – încât potopul de vorbe, pregătit să se reverse asupra ei, i se împotmoli în gât, iar el, tatăl, se văzu nevoit să cedeze. Era ca o fatalitate, pesemne venise vremea să se recunoască înfrânt și în fața propriilor lui copii.

Rămânea invenția. Descoperirea. Catalizatorul.

Își trecu privirea peste aparatele din laborator. Erau acolo mărturiile mai multor ani de cercetări, dosarul experiențelor umpluse rafturile unui întreg dulap. Însemnări luate zi de zi, date tehnice, rezultate de orice fel, notate conștiincios, prelucrate din când în când la un centru de calcul, interpretate și anulate, sau, după cum era cazul, preluate, trecute mai departe, dacă serveau scopului final al experiențelor. Omul trudise, se ambiționase să urmărească o himeră, convins că odată și odată himera aceea avea să-și dovedească tuturor consistența, materialitatea. Totul mergea bine la început, colectivul se arătase interesat de idee, sigur, apa

putea ascunde nenumărate enigme, o știa fiecare, chiar dacă experimentul propus de Budulău și mai ales ceea ce credea el că va obține păreau, la prima vedere, de domeniul utopicului. În sfârșit, se mai auzise de niște cercetări asemănătoare; undeva, în lume, se vorbea chiar de unele rezultate care confirmau direcția propusă, totul era secret, bineînțeles, dar zvonurile scăpate în afară lăsau să se întrevadă perspective încurajatoare. Tema fuse-se aprobată, inclusă în planul de cercetări al Institutului. „Lucrează, Budulău, arată ce poți, Budulău, dă-le americanilor peste nas, să vadă și ei că putem să le-o luăm înainte!” Cam așa se vor-bea la început, mai în serios, mai în glumă, dar important era că treaba se urnise din loc, că primise fonduri și aparatură, atâta cât exista, și i se permitea accesul, cu problemele lui, la utilajul electronic al centrului teritorial de calcul.

Dar timpul trecuse, nici el nu mai știa când, iar rezultatul final întârzia să se arate. Se iviseră o mulțime de complicații. Cercetările luminau, rând pe rând, un aspect sau altul al problemei, însă, cu cât avansa, cu atâta i se părea că se îndepărtează de ceea ce își propusese. Unele rezultate deschideau noi și noi direcții, interesante ele însele pentru cercetător. Un altul s-ar fi aventurat imediat pe una dintre ele, el însă nu, el refuzase să se lase furat de căile laterale, își spusese: ori totul, ori nimic! Și în felul acesta avea impresia că dă bătălia cea mare cu numele lui păcătos, „am să te înving, Budulău, zicea, pe tine și pe ceilalți”. Știa prea bine încotro se putea merge, ieșind de pe firul principal al cercetărilor lui; avea consemnat totul și, într-o zi, de bună seamă, avea să revină el însuși la capetele de drum neexplorate pe care le între-zărise în treacăt, se bucurase o clipă de mirajul lor, abandonându-le totuși. Asta se va întâmpla însă numai *după* victoria cea mare, care l-ar fi proiectat în atenția lumii. Jocul cel mare trebuia câștigat mai întâi, celelalte, de o mai mică importanță, nu-l interesau deocamdată, nu mai avea timp și pentru ele, „dacă mă înfund în ele, acolo rămân îngropat”, gândea uneori, ca să-și dea curajul necesar unui refuz al tentației.

Tot ce realizase până atunci, tot ce intuise, mai ales, i-ar fi permis să afirme, cu deplină convingere: apa pe care o bei, apa cu care te speli pe ochi sau te bălăcești în ea vara, sau o pui în vin ca să-l dregi ori să-l strici, apa asta e un adevărat miracol, o mare necunoscută, un *ce* plin de surprize posibile oricând. Dar asta nu era o noutate, asta n-ar fi câștigat în interesul publicului mai mult de câteva rânduri la rubrica faptului divers. Altceva

urmăreau ambițiile lui întârziate, cu altceva voia el să-și răzbune umilința de care, exagerând, era convins că avusese parte ca ni-meni altul. Acest ceva plutea în spațiul nelămurit spre care tindeau în final cercetările sale, *exista* acolo, era convins de asta, chiar dacă de la o vreme rămăsese singur în convingerea lui. Ori poate că nimeni nu crezuse serios în rezultatul spectaculos al cercetărilor, poate că i se acceptase tema cu o neexprimată lipsă de convingere, poate că cei din laboratoarele de sus zâmbiseră pe ascuns, zicându-și: „Lasă-l pe Budulău să se lupte cu morile de vânt, lasă-l să-și frângă gâtul. Ce-o să ne mai distrăm!” Numai gândul acesta, că alții așteptau ca el să-și recunoască înfrângerea pentru a-l bate pe umăr, într-un gest de încurajare consolatoare – ceea ce nu însemna că ar fi scăpat astfel de postura ingrată de țintă a ironiilor, exprimate pe față sau, în dos, pe la colțuri – chiar și numai gândul acesta îl făcea să se tulbure, îl arunca uneori în pragul deznădejdiei. Mai ales atunci când vedea că timpul trece fără a-l apropia de țelul propus, oferindu-i în schimb perspectiva unor satisfacții mărunte, dintre cele care-l mulțumeau pe un Popescu, bunăoară, sau pe alții de la etaj, acelea de care se bucurase el însuși înainte de a fi hotărât să joace totul pe o singură carte. Apoi, de la o vreme, ajunse să vadă că încăpățânarea lui de a experimenta într-o direcție abandonată, pe rând, de majoritatea cercetătorilor îi atrăgea mai multe ironii decât dacă ar fi depus în liniște armele. „Budulău inventează un perpetuum-mobile!” se spunea prin Institut. „I-ai bătut pe americani, Budulică!” îi rânjea obraznicătura de Popescu. „Ăia de mult au abandonat, tu ai rămas singurul pe câmpul de bătaie...” „Sunteți invidioși, asta e!” spumega Budulău, uneori înjura, se certa, jignea și el, punând paie pe foc. Se spunea despre el că n-avea simțul umorului, poate că așa și era, dar de data asta nu mai voia să dea șanse cu piciorul, așa că își vedea înainte de experiențe, prepara conștiincios soluțiile, dilua prafurile în eprubete, pregătea lichidul în retorte, în vase de plastic, analiza microcapilarele la microscop, obținea combinații dintre cele mai diverse și își întărea convingerea că, încetul cu încetul, se apropia de marea clipă a vieții lui: clipa aceea în care apa din vas, influențată chimic, avea să-și arate brusc o altă față, cea ascunsă până când catalizatorul îndelung căutat urma să o proiecteze deasupra, în atenția tuturor. O apă vâscoasă, cu alte proprietăți fizico-chimice, cu alte reacții. Da, trebuia, cu orice preț trebuia să obțină catalizatorul.

\* \* \*

Încă nu-și revenise din surpriză. Își fixa vizitatorii și încerca să-și adune gândurile. O umbră de teamă; înțelegea însă să și-o țină ascunsă. Necunoscuții așteptau, îi dădeau astfel răgaz să-și mai vină în fire. Budulău roase, fără să-și dea seama, un capăt de creion, apoi, deodată, luminându-se la față, răsă ușurel. Un răs însoțit de pufnituri scurte pe nas.

— Nu cred nici *atât!* arătă el capătul creionului. Dacă nu sunteți nebuni, atunci jucați teatru.

Îi trecuse prin minte că, de bună seamă, cei din laboratorul de la etaj pusese la cale o nouă farsă pe seama lui. Se pregăti să-și scoată afară musafirii nepoftiți, își ridică de pe scaun corpul plin și, ca să pară mai impunător, își împinse burta înainte. Cei doi se priviră unul pe altul, fără să se clinească de pe locurile lor.

— Va trebui să-i dovedim, zise Ciprian, adresându-se celuiilalt.

Budulău își așează iarăși greutatea pe scaun, își sprijini coatele de masă și, cu sclipiri jucăușe în priviri, provocă:

— Dovediți!

Cel despre care Ciprian spusese că se numea Frey încuviință și, înainte de a face ceva, îl cercetă insistent cu ochii săi inexpressivi. Apoi se balansă pe scaun și aruncă un obiect înainte. Budulău se feri instinctiv, retrăgându-se, fără a-și ridica totuși palmele de pe marginea mesei. Obiectul căzu pe masă și se rostogoli lângă microscop.

O bucățică de cretă, un vârf subțire, bine șlefuit. Nu mai lung de trei centimetri. „Nu e cretă, gândi, nu poate fi cretă...” După traiectorie și după sunetul pe care îl făcuse, căzând pe masă, trebuia să fie ceva cu mult mai greu. Nu pricepu ce era, ce rost putea avea vârfulețul acela alb, lustruit, fără luciul fildeşului însă. Părea mai degrabă o rocă șlefuită.

— Ce vreți cu ăsta? întrebă, arătând cu degetul micul obiect. Ce dovedește ăsta?

Și, deși surprins, deși intrigat, zâmbi iarăși, cu neîncredere, așteptând. „Vor să mă ducă! își spuse. Așa cred ei, că mă duc...” Gândul că ajunsese victima unei farse nu-i mai dădea pace. Dar nici nu-l mai speria acum din cale-afară, „o să mă antrenez în jocul lor, gândi, să văd până unde merg, să înțeleg ce vor de la mine. Până la urmă găsesc eu ceva, îi pun eu la punct, îi scot eu de-aici, important e să aflu cine-s și cine i-a trimis. Dacă i-a trimis Popescu, îl înfund, asta-i curată bătaie de joc, așa ceva nu se mai

suportă!” Se gândi că, poate, nu strica să-i încuie în laborator și să cheme miliția. Ce spectacol avea să iasă, ce minunăție! „Vai de tine, Popescule! gândi. Vai de capul tău dacă ești amestecat...”

— Este un vas acolo! spuse Frey și se vedea că nu-i era la îndemână să vorbească limba, făcea între cuvinte niște pauze care, ca și intonația, îl trădau.

Un vas de sticlă, cu fundul întins, un fel de tavă rotundă și destul de largă. Era uscat, dar fundul și suprafețele interioare mai păstrau urme de săruri.

— Ia vasul. Pune apă. Uplete! ceru Frey și, fără să se clintească de pe scaunul său, urmări, cu o atenție care acum i se citea în ochi, mișcările lui Budulău.

După un moment de ezitare, acesta se ridică, „am să fac ce zic ăștia, gândi, să văd unde vor să ajungă”. Luă vasul, dădu drumul apei din robinet să curgă. Umplu tava de sticlă aproape până sus, apoi o așeză pe masă. Fără să-i scape din ochi pe cei doi, reveni la chiuvetă și închise robinetul.

— Pune, pune în vas! zise Frey și, de data asta, arătă spre micul obiect care zăcea pe masă, lângă microscop, acolo unde se rostogolise.

— Pune-l tu! strigă Budulău, înfuriat, simțea că nervii începeau să-i cedeze. M-am săturat de prostiile voastre! Ieșiți afară, nu vă cunosc și nici n-am de gând să vă cunosc vreodată. Nu înțeleg ce căutați aici, în acest laborator se fac experiențe cu caracter secret, nu pricep cum ați intrat, o să dați socoteală...

— Destul! ceru Ciprian și se ridică în picioare. Ai vrut dovezi, le vei avea. Dacă ți-e teamă să faci azi ceea ce tu însuți aveai să faci, singur, fără intervenția noastră, peste puțină vreme, dacă nu vrei *acum*, dacă n-ai curajul, uite, te ajut. Te ajut să înțelegi, preciză el, este singura șansă a dialogului nostru.

Era mai înalt decât Budulău, era înalt și slab. Veni spre masă. Budulău îl urmărea acum fără să se mai împotrivească. Pe de altă parte, instinctul îi spunea că n-avea, totuși, de ce să se teamă și, în plus, încetul cu încetul, în el învingea curiozitatea. Mâna lui Ciprian, o mână subțire, bronzată, ieșind din mâneca unui costum demodat – fulgerător, Budulău își aminti că *asta* îl intrigase încă de la început, dar abia acum deveni conștient de faptul că asemenea costume se purtaseră cu ani și ani în urmă, chiar după război, în tinerețea lui; era limpede, recunoscuse stofa, recunoscuse linia

croielii, lucrătura! – mâna lui Ciprian se apropie de micul obiect lustruit, cu aspect albicios, ca de cretă, îl apucă, îl ridică de pe tăblia murdară și arsă de acizi a mesei, îl cântări în palmă, și apoi, ajungând deasupra vasului umplut cu apă, îi dădu drumul să cadă.

O fierbere scurtă, o bolboroseală. Valuri mici, de culoarea cenușii, se izbiră de pereții vasului. Apa nu mai era apă, ci o pastă vâscoasă, densă, cenușie. Lichidul curat, limpede, transparent, nu mai exista. „Dumnezeule!” gândi Budulău, străfulgerat, cuprins apoi de o slăbiciune care-i înmuia tot corpul. „Dumnezeule! Catalizatorul...” Își imaginase, visase de nenumărate ori clipa aceea.

Ceva se rupse în el, ceva se prăbușise în el, gândurile îi vâjâiau prin cap, împrăștiate, dezarticulate, fragmente învălmășite de gând. Vedeă și nu-i venea să creadă, își plimba privirile de la unul la altul și înapoi, la vasul în care parcă dospea pasta cenușie, vasul acela umplut de el însuși cu apă și devenit, în mai puțin de o secundă, ceea ce urmărea el de ani întregi. „Nu, viața nu poate fi chiar atât de crudă!” gândea, simțindu-se deodată zdrobit, simțindu-și marele vis sfâșiat, terminat, distrus odată cu împlinirea lui de către alții; demonstrația fusese făcută. „Am muncit za-darnic”, părea să spună expresia jalnică a feței lui, cu obrajii căzuți, „am sperat zadarnic să ies învingător aici, *măcar aici*, dar ăștia mi-au luat-o înainte!” Nu mai vedea decât vasul, cu conținutul lui miraculos, umplutura aceea lipsită de aspect, dar care pentru el era, de la o vreme, totul. Încă amețit, zăpăcit de neașteptata lovitură, simți deodată dorința să tragă mai aproape microscopul, să prepare o lamelă și s-o studieze prin aparat. Ar fi vrut ca totul să fie o mistificare și, în același timp, înțelese că i-ar fi părut totuși rău dacă iluzia s-ar fi spulberat acum, când o știa atât de aproape. N-avu curajul să întindă mâna după microscop.

Zâmbi strâmb, era palid și mâinile îi tremurau.

— Patru ani! zise, cu glasul sugrumat. De patru ani alerg după catalizatorul ăsta...

— Încă n-ai înțeles? Încă n-ai înțeles? se miră cel care-și zicea Ciprian. Este catalizatorul *tău*, omule! Catalizatorul tău.

Budulău respiră adânc, chinuindu-se să-și înghită nodul care-l sufoca.

— Ți-am spus de la început cine sunt, reluă Ciprian. Ți-am spus de unde vin. Acolo, de unde vin, catalizatorul există. Aici, unde trăiești dumneata, el nu există pentru simplul motiv că nu l-ai descoperit. Nu l-ai preparat încă, dar asta nu înseamnă că n-o vei face, destul de curând.

Era prea mult pentru nervii chinuiți ai lui Budulău. Bâjbâi după scaun și, aproape ținându-și răsuflarea, se lăsă pe el. Pe coridor țârâi soneria telefonului, de două ori scurt, era chemat cineva din alt laborator. Tresări, speriat, dar nu-și întoarse privi-rea de la cei doi străini, îl fixa îndeosebi pe Ciprian; omul acela spusese că-i era strănepot, era o nebunie, desigur, dar nu mai mare decât isprava cu apa. „Să cred într-o nebunie... gândi. Și de ce n-aș crede?” Poate că asta era șansa lui, poate că la ora aceea catalizatorul într-adevăr *nu fusese încă* preparat, poate că necunoscuții aveau dreptate când spuneau că *el* avea să-l inventeze; în fond, nu lucra el de atâția ani, singurul care mai credea în idee, după ce, rând pe rând, alte colective o abandonaseră? Bucătica aceea cu aspect calcaros venea de unde venise și Ciprian; dacă n-ar fi fost adusă de acolo, dintr-un moment *ulterior* inventării ei, cum altfel i s-ar fi putut explica existența? O mulțime de gânduri i se încrucișau prin creier, ordonându-se treptat, pe măsură ce el privea cu alți ochi faptele și-i vedea în alt chip pe cei doi vizitatori, fără a înțelege totuși rostul acelei vizite paradoxale.

— Spune-mi! șopti. În mod precis... eu voi fi acela...?

— Da. Judecând după informațiile noastre, nu e nici o îndoială, confirmă Ciprian. De altfel, s-a făcut destul de mult zgomot în epocă. O asemenea descoperire nu rămâne fără urmă.

Budulău simți un val fierbinte ridicându-l, făcându-l parcă să plutească, legănat, nu-și amintea să fi fost vreodată fericit, atunci însă era. Cum să-și fi numit altfel starea aceea? Euforie, amețală, speranță, bucurie imensă, totul se amesteca într-o trăire violentă, pentru care nuanțele nu mai existau. Ar fi vrut să țipe, ca să scape de senzația că se înăbușă. La un moment dat avu chiar impresia că nu va rezista unei asemenea bucurii copleșitoare. Cei doi îl urmăreau în tăcere. În sfârșit, își mai veni în fire și, aplecându-se peste masă, întrebă:

— Dacă veniți de acolo de unde spuneți, probabil că știți... nu se poate să nu știți... ce s-a întâmplat, ce se va întâmpla cu mine, cu invenția?

Frey se foi pe scaun, răsucindu-se spre Ciprian.

— Încă nu! îl liniști acesta, apoi se întoarse spre Budulău și îl privi câteva secunde, într-o tăcere calmă, înainte de a se hotărî să-i răspundă. S-au făcut lucruri interesante, zise. O revoluție în domeniul construcțiilor. Apa, mai precis pasta asta, folosită ca liant, fără adaos de materiale clasice, ciment, nisip, var... Clădiri îndrăznețe, o arhitectură aproape fantezistă, cum nici nu-ți poți închipui! Insule artificiale, platforme

deasupra oceanului, structuri destinate spațiului cosmic. În orice condiții, catalizatorul face apa să reacționeze la fel.

— Minunat! exclamă Budulău, transportat de imaginație. Minunat, e mai mult decât puteam să-mi doresc. Niște perspective de-a dreptul uimitoare... Și când te gândești că puțin a lipsit până să mi se suspende fondurile necesare ultimelor cercetări! spuse, simțind cum începea să clocotească în el o legitimă revoltă.

— Acum poți să-i arăți, vorbi Ciprian.

Frey se întinse și puse pe masă un alt obiect. Un tub de alamă, lung de vreo cinci centimetri. Frey îl așezase vertical, cu orificiul capătului mai subțire în sus. O mișcare abia perceptibilă a mesei îl răsturnă, tubul clincheti ușor, iar dinăuntru lui se vărsă pe tăblia uzată o cantitate mică de praf cenușiu-albicios.

— Ăsta ce-i? întrebă Budulău, privind cu ochi măriți tubul și neînțelegând din prima clipă rostul lui.

Ciprian luă tubul în mână.

— Uite, explică el, aici era înfipt vârful pe care cu câteva minu-te în urmă l-am aruncat în vasul cu apă, ca să-ți dovedească reacția... E un cartuș, un simplu cartuș.

\* \* \*

Budulău rămase multă vreme nemișcat, cu fața în palme, apăsându-și ochii cu degetele, ca și cum i-ar fi apărat de lumină. Cei doi se volatilizaseră, pieriseră într-un fel care nu mai lăsa nici o îndoială asupra originii lor. Nici dacă zidul laboratorului i-ar fi absorbit, n-ar fi reușit să dispară mai repede. „Prea multe emoții dintr-o dată, prea multe pentru o singură zi!” își zise Budulău, simțindu-se lovit brusc de o ascuțită durere de cap.

Cei doi plecaseră, se retrăseseră, cum ziceau ei, în *timpul lor*. Acum, rămas singur cu gândurile sale – dar ce gânduri! – încerca să se regăsească, să mediteze cu calm la întâmplarea stranie prin care trecuse și să-și dea lui însuși răspunsul promis, răspunsul cu care se trezise pe neașteptate dator. „Cine și-ar fi închipuit!” gândi. Totul plecase de la glonte acela, al cărui tub încă mai zăcea pe masă, cu pulberea golită pe jumătate, așa cum se răsturnase. Cu o oră în urmă, Budulău trăia între numeroasele lui griji, mai mari sau mai mărunte. Fără a avea confirmarea

reușitei, fără a bănuî măcar momentul succesului, se știa constrâns să tragă cu toată încăpățânarea de firul care-l con-ducea spre țelul său final: catalizatorul. Acum, când apucase să cunoască, anticipat, bucuria victoriei, apăruseră noi motive de îngrijorare, se iviseră complicații de care, firește, n-ar fi avut nici o nevoie.

„Cine naiba i-a pus să se servească de descoperirea mea în asemenea scopuri!” gândi.

Ceea ce aflase de la Ciprian era grav.

— Vezi, spunea el, ce s-a petrecut în vasul ăsta se întâmplă în orice organism străpuns de glonte care îți transportă invenția. Nu știu cum se murea pe timpul dumitale, dar așa se moare la noi, așa se moare în unele locuri. E destul să fii zgâriat, efectul e sigur. Toate organismele conțin apă, viața e un accident acvatic, așa s-a spus cândva, poate-ți amintești, îți amintești, nu-i așa? E destul un glonte ca ăsta, și corpul ți se umple de pasta densă pe care o vezi aici, în câteva secunde ești inert, un depozit de pastă...

— Nu se poate! exclamase înfiorat Budulău. E de necrezut!

Dar era o împotrivire provocată de șocul revelației; mintea lui răvășită de vorbele celui alt intui imediat că tot ce-i spunea Ciprian era, la urma urmei, perfect posibil. „Te pomenești că ne-bunii ăia, își zicea, s-au apucat să facă arme din descoperirea mea!” Iar Ciprian vorbea mai departe:

— Au fost câteva războaie, amintea el, de mai mică importanță și în locuri destul de îndepărtate. Europa nu le-a cunoscut grozăvia, ceea ce nu înseamnă că grozăvia lor ar fi fost astfel mai mică. Zeci de mii de oameni au căzut victime acestui mic proiectil, corpurile lor nici măcar nu se mai descompun, devin un fel de fosile, un fel de mumii, care sufocă străzile orașelor asediate, trebuind cărate apoi pe câmp, cu miile, clădite în grămezi înalte și acoperi-te cu pământ. S-au pregătit și proiectile mari, depozite de bombe, deocamdată lumea pare convinsă că nu se va recurge la ele, peri-colul ar fi prea mare, dezastrul ar fi total. Imaginează-ți bombele cu pacostea asta căzând în fluvii, în oceane. Atâtea câte sunt, vor fi destule pentru a schimba proprietățile știute ale apei, pasta cenușie se va revărsa până în străfundurile foselor planetare, sufocând orice vietate, stingând orice urmă de viață acvatică. Imaginează-ți o omenire prizonieră pe continente, fără apă, fără hrană, măcinată de gloanțele acestea modernizate – armele s-au modernizat continuu, nu-i așa? voi aveți, sau veți avea bomba cu hidrogen, dar ce contează bomba cu hidrogen pe

lângă consecințele invenției tale – imaginează-ți toate primejdiile, toate ororile de care ți-am pomenit și gândește-te, în deplină luciditate, la po-vara pe care o născocești ca s-o arunci pe umerii urmașilor.

În momentele acelea Budulău se înspăimântase de-a binelea.

— De asta am venit noi doi, de asta am fost trimiși, explicase Ciprian. Ca să te facem să vezi, să înțelegi. Timpul în care trăim noi este plin de urmele descoperirii la care muncești; dacă n-ai făcut-o până acum, o vei face de acum înainte. Suntem exasperați, crede-ne! Catalizatorul ne-a luat pacea și liniștea, ne amenință viețile și însăși planeta. Nu știu dacă realizezi exact dimensiunile catastrofei, acum, când pentru dumneata descoperirea încă nu există.

— Ce trebuie să fac? întrebuse Budulău, impresionat, cu vocea sugrumată.

— Renunță! îi ceru Ciprian.

Budulău îl privi ca și cum n-ar fi priceput sensul cuvântului.

— Renunță! reveni Ciprian. Ăsta-i pactul pe care trebuie să-l semnezi cu noi, cu urmașii. Cu cei care te vor judeca și te judecă.

„Să renunț, îmi cer să renunț!” gândea Budulău, rămas singur, cu fruntea lui înaltă sprijinită în palme. Treptat, realiza în detalii tabloul sugerat de Ciprian, dar parcă groaza din primul moment, când lucrurile acelea i se păreau totuși neverosimile, se risipea pe măsură ce mintea lui, mai puțin tulburată după plecarea celor doi, revedea, concretiza în imagini mai clare problema. La început, imediat după ce se trezise singur, fusese tentat să se creadă abia deșteptat dintr-un vis urât, dar întâlnirea îi stăruia în memorie cu atâta claritate, încât n-avu încotro și trebui să judece situația, așa complicată cum era. „Trăim între paradoxuri, își zise, cu cât deschizi ochii mai bine, cu atât te vezi obligat să... Ăștia doi, dacă într-adevăr vin din viitor, știu ei prea bine... De ce să mă fi mințit, de ce să fi cheltuit energia necesară unui salt cronospațial numai ca să mă mintă? Poate că substanța care se alcătuieste acum în recipientele mele va avea într-adevăr efecte neplăcute pentru ei, altele decât cele dorite de mine. Asta nu e bine!” recunoscă Budulău și, nemulțumit, își roti privirile prin laboratorul încărcat de aparatură, sclipindu-și în lumina după-amiezii suprafețele de metal lăcuit și de sticlă.

— Dar ce pot eu să fac? izbucni Budulău, simțind în el o sfâșie-re, un gol crescând, amenințând să-i surpe ființa ca într-o prăpastie.

Se vedea ajuns la un pas de rezultatul pentru care se zbătuse ani în șir. Ciprian nu făcuse altceva decât să confirme, să-i arate cât de aproape ajunsese. Să-l pună în situația de a trăi cu câteva clipe mai devreme emoția, fericirea, inexprimabilă în cuvinte, a descoperitorului. În vasul care dispăruse apoi, odată cu necunoscuții, explodase reacția *lui*, cataliza *lui*, totul se petrecuse așa cum bănuia el de mult, cum bănuise parcă dintotdeauna. Se produsese miracolul pentru care suportase atâtea jignitoare ironii, mai ales în ultima vreme, când falsul optimism afișat, sau constatările sceptice de la început lăsaseră locul atacurilor directe, în spatele cărora el, Budulău, vedea ambițiile altora, invidia colegilor, mai ales invidia. Se îndârjise împotriva lor în nenumărate rânduri, „am să vă arăt eu vouă”, strigase în ședințe și pe coridoarele institutului. „Am să vă arăt!” Și iată că tocmai acum, când un singur pas îl mai despărțea de victorie, când aproape că-și imagina privirile uimite ale adversarilor, ale celor care-l înfruntaseră până atunci cu zâmbetul otrăvit al neîncrederii lor și-l luau drept un fel de bufon al științei – unii îi spusese chiar escroc – iată că acum se iviseră aceste complicații, încât își vedea amenințat tot ce clădise, tot ce dorise, tot ce sperase în ultimii ani. „Ce să mai demonstrez? Cu ce să mai dovedesc că n-am fost așa cum zic ei, un bufon?” se întreba Budulău, prăbușit peste masă, privind țintă tubul de metal răsturnat, lăsat acolo parcă anume, spre aducere-aminte. Își imagină fețele ironice ale colegilor, zâmbetele lor, reluate de la o zi la alta, se auzi bârfit prin laboratoare, prin birouri, nimic n-avea să se schimbe în viața lui, nimic. Avea să rămână același cercetător obscur, de care nimeni nu auzise vreodată dincolo de zidurile Institutului și în reușita căruia nici măcar nevastă-sa nu mai credea. Poate că nici nu crezuse vreodată în asemenea proiecte, cu excepția unei scurte perioade, la început, înainte și imediat după căsătorie, se lăsase înșelată de aparențe atunci. „Ce-mi pasă mie de babacu’! E un fraier...” parcă își auzea propria fiică, poate că și pe mucosul ăla pe care Ciprian îl va considera, atunci când avea să vină vremea, străbunic. „Taică-tău e un ratat!” aveau să-i spună colegii la școală, de fiecare dată când ar fi încercat să iasă în față, să se remarce, ori poate că nici n-ar fi încercat, poate că destinul celor cu numele Budulău era să nici nu mai încerce, să accepte resemnați condiția mediocrității. „La vechimea ta, dacă ți s-ar recunoaște meritele, ai putea fi și tu măcar șef de secție!” o auzea pe Margareta, enumerându-și apoi prietenele care „se ajunseseră”, își văzuseră soții plasați în posturi bine plătite. Iar lui îi

rămăseseră întipărite în minte vorbele acelea, nu protestase, nu încercase să se apere, simțea în cuvintele femeii una din marile ei nemulțumiri, simțea și un dispreț care-i paraliza orice încercare de împotrivire. „Anul acesta iar nu ne-au ajuns banii pentru un concediu ca lumea!” îi reproșa Margareta; ce era să facă el, ce vină avea el dacă ea îi împrăștiă pe fel de fel de fleacuri, era plină casa de nimicuri scumpe, dar reproșul femeii viza altceva, îl obliga să se gândească la un alt salariu, să se ambiționeze. „Altul dă din coate, se zbate, tu ai fost și-ai să rămâi un neisprăvit!” conchidea femeia, iar lui îi crăpa obrazul de rușine și tăcea, înghițind noduri, întrebându-se dacă fusese totuși iubit vreodată, o singură dată măcar. Și era din ce în ce mai sigur că nu fusese.

„Poate că acum! gândi. Poate că de data asta... Poate, în sfârșit, e momentul...”

Ciprian îl făcuse să înțeleagă că se afla la un singur pas de marea lui realizare; de câte ori nu crezuse astfel și totul se dăduse peste cap, în ultima clipă, dar acum sfârșitul drumului se pre-figura mai limpede decât oricând, avusese înaintea ochilor, chiar dacă numai pentru câteva minute, dovada evidentă. Cei doi, vizitatorii insoliti, vorbeau de o revoluție tehnică declanșată de aplicarea descoperirii lui – asta era ceva grozav, era mai mult decât își îngăduise să spere în cele mai ambițioase visuri ale sale. „Va trebui să iau lucrurile așa cum sunt, *așa cum vor fi!*” își preciză, observând că începuse și el să încurce timpurile; nici nu era de mirare, îi fusese dat să trăiască anticipat niște momente uluitoare, să fie sigur de ceea ce urma să se întâmple în câteva săptămâni, sau luni. Sau în câteva zile. Sentimentul acesta straniu, al omului care câștigă *sigur* lozul cel mare dintr-un joc încă nejucat, încă neîncheiat, îl umplu deodată de o bucurie ne-stăpânită, îl făcu să se ridice de pe scaun și să măsoare de mai multe ori încăperea, cu pași rari, ezitanți, cu privirile în podea, cu mâinile în buzunarele halatului. Îi reveniră în minte fraze rostite de Ciprian; atunci le înregistrase mecanic, abia acum conținutul lor îl copleșea, dezvăluindu-i perspectivele imediate ale descoperirii. „Doamne! gândi. Pentru așa ceva se acordă *Premiul Nobel...*” Și se cutremură, oprindu-se lângă masa pe care își instalase un spectroscop de serie veche, oprindu-se lângă el fără să-l vadă, deși privea într-acolo. Gândul îl zguduise, un val de emoție îl înăbuși din nou, colorându-i obrajii, urcând până și în pielea asudată a cheliei. Închise ochii și întrevăzu perspectiva unei călătorii în jurul lumii, cu Margareta, poate chiar și cu copiii, voiaj în fața căruia

păleau cu totul cele două excursii făcute în tinerețe, ca simplu turist, una la Budapesta și Praga, alta la Kiev. O croazieră, o croazieră în Pacific! Și aeroporturile... Air France, Pan-Am, Boeing 747... Conferințe și invitații... California, India, Coasta de Azur... Și marile capitale... Și Margareta, care va putea să-și permită, în sfârșit, un lux după care tânjea de atâția ani, luxul visat probabil încă dinainte de căsătorie... Și, de ce nu, pentru el un titlu de academician, cu onorurile lui, cu toate celelalte... Și colegii, colegii lui de acum, le și vedea fețele stupefiate, le auzea murmurele, exclamațiile: „Auzi, domnule! auzi, domnule, de necrezut...” „Cine aleargă după cai verzi pe pereți?” avea să-i întrebe, strivindu-i într-un dispreț cu care le era dator pentru repetatele lor șicane și ironii. „Cine mă mai *lucrează* la conducere, cine îmi mai trimite anonime, cine mă mai sancționează în ședințe, cine mai amenință cu sistarea creditelor pentru experiențe, cine, cine, cine?...”

Uitase, uitase cu totul de vizita celor doi, de avertismentele lor, își lăsase imaginația să zburde printre mirajele stârnite de niște ambiții târzii, avea acum certitudinea că toate acele lucruri plăsmuite, dorite, sperate deveneau reale, se apropiau de el, era destul să întindă mâna și să le apuce. Îl încerca un fel de nerăbdare, „o să-mi pierd somnul – gândea – n-o să mai am putere să aștept”. Apoi, deodată, își aminti de Ciprian, și bucuria lui începu să scadă, amestecându-se cu o undă de nemulțumire, cu o vagă neliniște. „Cum poate să-mi pretindă cineva să renunț? De ce să renunț? Ce-am realizat, pentru mine, pentru ai mei, dacă renunț? Ce altă șansă aș avea, ce-aș mai putea face de acum înainte?” se întrebă și simțea cum crește în el o mânie surdă, încă nu știa împotriva cui, poate numai împotriva propriei lui slăbiciuni, împotriva unei slăbiciuni de care se temea că ar fi putut s-o aibă, lăsându-se impresionat și renunțând la șansa, la lovitura vieții lui. În definitiv, toate descoperirile mari au avut partea lor bună și partea lor rea, își zise, căutând argumente care să-i justifice hotărârea, hotărârea pe care avea impresia că încă n-o luase, deși ea se prefigura în mintea lui, primea contur, exista, se străduia să iasă deasupra, să i se impună pe deplin și irevocabil. „Cine-i obligă să facă din catalizatorul meu o armă? își zise. N-au decât să-l folosească la altceva, n-au decât să renunțe *ei*, dacă le stă în putere. Și chiar dacă fac arme! La urma urmei, cine se revoltă astăzi de faptul că războaiele nu sunt purtate cu arcuri și cu pietre, ci cu armament modern, cine ar condamna energia atomică pentru că, alături de curentul electric, a produs și bombe

nucleare... Și chiar dacă s-au produs, nu e obligatoriu să fie folosite, așa cum bine zicea Ciprian, cu atât mai mult în cazul unor arme noi, cu atât mai mult...” Omul nu va fi niciodată atât de nebun încât să-și distrugă planeta, gândi Budulău, și în cazul acesta ce-l interesează pe el, pe Ciprian, că undeva se stochează bombe, că altundeva se ucid între ei câțiva indivizi, treaba asta se repetă de când lumea, instrumentele folosite sunt singurele care diferă. Nu te străpunge un vârf de săgeată, ci un glonte care produce cataliza excepțională a apei – ei, și ce-i cu asta? Pentru cel ucis moartea-i aceeași. „Care ar fi, prin urmare, vina mea? Cu ce drept îmi cer să renunț? Și de ce tocmai eu, de ce m-au ales pe mine? De ce să renunț tocmai acum, de ce, de ce?!” striga Budulău, transfigurat, sufocându-se, în vreme ce mâinile lui smuceau de gulerul cămășii, încercând să-l desfacă. Întrebările îi ieșeau printre dinți scrâșnite, se concentraseră în ele îndârjirea omului care-și vedea dovada genialității risipindu-se, lăsând în loc cenușiul unei existențe din care avea acum, o singură dată în viață, posibilitatea să iasă.

Striga, întreba, învinuia și încă nu devenise conștient de faptul că hotărârea lui era luată.

\* \* \*

Pași pe coridor, ușa se deschise cu violență, trântită de perete, omul intră grăbit, împiedicându-se de prag. Budulău, surprins, nu-l recunosc din prima secundă, era mult îmbătrânit și, în plus, avea fața plină de funingine, iar costumul îi mirosea a ars; un costum ciudat, un fel de pelerină decolorată și murdară, roasă în câteva locuri până la rețeaua de fire metalice care o întăreau.

— Vin de *dincolo*, hârâi el, îți amintești de mine, nu-i așa? Vin de dincolo de marele război, am trăit ce nu se poate imagina, am văzut cu ochii mei grozăvii ce nu se pot descrie... Asta înseamnă că pactul nostru n-a fost încheiat și nici nu va fi, înseamnă că ai o mie de motive să refuzi, deci n-avem ce să dis-cutăm, tot dintr-o mie de motive... Ești orb, nu vezi, nu înțelegi, sau pur și simplu nu-ți pasă de noi, esențial e că refuzi să ne acorzi dreptul la viață, și cu mâna asta, cu care îți prepari soluțiile, aparent atât de pașnic și nevinovat, cu mâna asta ne condamni.

— Bine, dar nici n-am inventat..., încercă Budulău să protesteze, moale, speriat, încă sub impresia șocantă a neașteptatei reveniri a celui pe

care îl considera retras definitiv în timpul lui viitor.

— Nu-ți pasă! i-o retează acela, ridicând tonul, iar ochii îi străluceau întunecat sub fruntea pe care i se lipise o șuviță de păr sur, murdărit parcă de cenușă. Nu-ți pasă că arunci pe umerii noștri povara unei invenții catastrofale, nu-ți pasă că murim înăbușiți de propria-ți descoperire, nu-ți pasă că amintirea ta va speria somnul copiilor, nu-ți pasă de faptul că vei fi judecat și condamnat, ce mai contează, îți spui, voi fi plecat de mult, ce mai contează, deci, părerea lor, revolta lor, a celor care încă nu-s, sentința! Ei bine, ai greșit! Un singur lucru ți-a scăpat, sau ai uitat, sau n-ai vrut să știi, sau n-ai crezut că vom putea să ne apărăm, cu riscul de-a schimba un viitor întreg, fiindcă oricare altul va fi mai bun decât cel pe care ni l-ai pregătit și ni l-ai aruncat pe umeri.

Budulău vru să spună ceva, simțea primejdia plutind în preajmă, dar nu reuși decât să bâlbâie câteva cuvinte fără legătură. Privi mâna întinsă a străinului și-i trebuiă câteva secunde bune până să înțeleagă că obiectul pe care-l ținea îndreptat spre el era totuși o armă. Atunci când înțelese, tresări, desfigurat de spaimă, aruncându-și brațele înainte, într-un gest de apărare.

— Prea târziu, murmură cel care-și spusese Ciprian și, în momentul următor, Budulău se prăbuși, trăgând în cădere un stativ cu eprubete, care căzură alături și se sparseră, împrăștiindu-și pe jos conținutul. Prea târziu! repetă străinul, pentru sine, privind corpul celui ucis, în mod paradoxal, de o armă pe care n-o inventase încă și nici n-avea s-o mai inventeze vreodată.

Ascunse revolverul într-un buzunar al pelerinei, se apropie de masa la care obișnuia Budulău să lucreze, răsfoi fără grabă carnetul plin de însemnări, cercetă cu atenție câteva pagini acoperite cu formule. Lămurit, aruncă în chiuvetă carnetul și, negăsind ce mai căuta, se aplecă asupra mortului, înțepenit într-o poziție nefirească între dulap și cuva în care zăceau câteva duzini de microcapilare pregătite pentru analiză.

Sună telefonul, străinul tresări, își întoarse capul și rămase așa, aplecat, cu mâna întinsă spre mort, până când soneria își încetă țârâitul. Apoi îi scotoci prin buzunarele halatului, găsi cutia de chibrituri, reveni la chiuvetă, aprinse un băț și-l apropie de filele carnetului. Nemișcat, privi răsucirea paginilor devorate de foc, le urmări până la capăt prefacerea în scrum.

Și abia atunci când ultima pâlpâire se stinse peste grămăjoara de hârtie carbonizată, dispăru.

# CINE-I ACOLO?

---

O săgeată pluti lin prin văzduhul nopții, deviată de vânt pe sub constelația Cefeu, și întunecă steaua Delta, o acoperi, preț de o secundă, apoi trecu mai departe. Pluti pe deasupra cartierului scufundat în întuneric și căzu încet, înfigându-și vârful subțire într-un morman de pietriș, alături de două betoniere înțepenite.

Femeia tresări în somn, scânci de câteva ori, încet, se răsuci pe o parte, adunându-și picioarele, și imediat se trezi. Își ridică brusc capul de pe pernă și încercă să vadă ceva în întunericul camerei, printre șuvițele de păr care-i cădeau în neorânduială pe față, le simțea atingerea pe frunte și obraji.

— Ce-i cu tine? zise Bret, somnoros, trezindu-se și el, ori închipuindu-și că se trezește.

Femeia ascultă. Undeva lătra un câine, rar, cu un fel de nedumerire în eforturile lui anemice și monotone. Bărbatul își ridică sub ochi încheietura cu ceasul fosforescent, privi buimac luminițele verzi ale cadranelor, „două fără un sfert”, își zise și regretă că se trezise la ora aceea, până la ziuă mai era atât de puțin! Femeia se ghemui lângă el, își trecu un braț peste pieptul lui păros, oftă și, căutând cu buzele pe întuneric, îi sărută, pe jumătate adormită, obrazul.

— Am visat, zise ea.

— Ce fel de vis, urât sau frumos? întrebă el, răgușit; corzile vocale, amortite, nu-i mai dădeau ascultare.

— Un vis, repetă mecanic femeia, și în clipa următoare adormi.

Bătrânul somnambul, sau ce-o fi fost, bătrânul acela care nu putea dormi noaptea, care nu avea somn pentru că și-l pierduse cândva, în război (fusesse îngropat de o bombă și o vreme rămăsese cam țicnit, unii spun că-i și-acum, dar cert e că *atunci* și-a pierdut somnul, așa că de ani de zile își poate permite să se plimbe, noapte de noapte, pe străzi, dacă n-are altceva mai bun de făcut), bătrânul acela veni, ca în alte câteva nopți, pe maidanul unde se construia noul cartier și zăbovi câtva timp pe acolo, șontăcând printre ziduri, printre fundații, ferind din calea lui, cu cârja, câte o bucată de cărămidă spartă, inspectându-și, cu alte cuvinte, imperiul nocturn, al lui și numai al lui până la ziuă. Obişnuieți cu

întunericul, ochii îl serveau excelent, niciodată nu nimerise din greșeală în groapa cu var, ocolea obstacolele, iar paznicul șantierului, atunci când nu dormea, beat, în vreun subsol netencuit, îl lăsa în pace, se obișnuise cu plimbările lui inofensive, îl recunoștea și-l accepta ca pe un obiect din inventar, mai puțin important.

Bătrânul își făcea, liniștit, rondul, privind în dreapta și în stânga, nici mulțumit, nici nemulțumit, așa se întâmpla mereu când hoinărea prin locuri cunoscute, fără alt scop decât însăși plimbarea. Era răcoare, ocoli cu pași mărunți fundația de curând turnată a unei clădiri, trecu pe lângă cele două betoniere moarte, cu gurile rotunde căscate într-o parte. De undeva, de sus, de la etajul al cincilea al unui bloc în lucru, veneau sclipiri puternice, o echipă își făcea acolo tura de noapte, se suda ceva, dar asta nu-l interesa pe bătrân; el văzu tija subțire, înfiptă în mormanul de pietriș. Se apropie fără grabă, oprindu-se lângă morman. N-avea de gând și nici nu putea să urce acolo, așa că privi de la mică distanță tija, îl intrigă puțin capul umflat, ca o măciulie de mac enormă, întinse bastonul și bătu de câteva ori în tijă, înclinând-o mult, apoi o abandonează; curiozitatea lui părea satisfăcută de cele câteva zgomote, ca de tinichea, care răspunseseră bocăniturilor bastonului. Clătinându-și capul, legănând în el un gând de nimeni știut, bătrânul se îndepărtă, printre gropile pline de sârmă ru-ginită ale imperiului său imaginar.

În urma lui, capsula se deschise, plesni cu un declic abia auzit, își îndepărtă petalele rigide și eliberă *fluturii*.

Fâlfâit catifelat, ezitant, nesigur, corpuri pufoase, contopite cu noaptea. Mișcări derutate de întuneric. Pipăind timid, cu antenele, spațiul înconjurător, fluturii aceia mari urcară pe muchiile florii de metal, își tremurară aripile fine, o clipă, încă una, apoi se ridicară în aerul neclintit al nopții și-l agitară abia simțit, cum dădeau ocol capsulei ocrotitoare, pipăind mai departe, cercetând timid și neajutorat. Căutau lumina, alta decât cea îndepărtată, a stelelor. Alta.

O simțiră, venea de sus, de la unul dintre etajele fagurelui imens, care, scufundat în întuneric, nu le putea spune nimic, poate că nici nu-i remarcaseră existența, conturul mătăhălos, orbitele goale ale ferestrelor; toate astea rămâneau deocamdată dincolo de câmpul lor de percepție, ei zburau ezitant, menținându-se deasupra capsulei și străduindu-se să localizeze sursa de lumină. Apoi zborul le deveni mai sigur, mai

îndrăzneț, se îndepărtară de floarea metalică, urcând oblic spre cerul întunecat din care izbucnea, când și când, violentă, lumina.

În camera pustie, cu miros de tencuială proaspăt așezată, omul stătea încovoiat peste piesa de fier, îi adăugase o bară scurtă și-o suda. Odată cu jerba de scânteii, arcul voltaic arunca o lumină spectrală. Atunci conturul omului se proiecta intens pe unul dintre pereți. Omul privea prin apărătoarea cu sticlă neagră pe care o ținea în dreapta și mânua aparatul cu mâna stângă, lucru rar întâlnit. Când nu săreau scânteii, becul instalat în ușă, între două încăperi, abia dacă făcea vizibile uneltele, covecioara murdară de mortar, sapa de amestecat, scândurile îngrămădite într-un colț și toate celelalte. Contrastul era într-adevăr prea puternic.

Într-un rând, când zgomotul aparatului încetase, iar omul verifica lipitura încă roșie și fierbinte, se auzi pe geam un scârțâit, ca și cum cineva de afară ar fi purtat pe sticlă o periută aspră, sau un cui.

— Cine-i acolo? întrebă omul, întorcându-și fața spre geam. Nu văzu nimic, afară era noapte, și cum el nu găsi necesar să se miște de lângă piesă, îl strigă pe muncitorul cel tânăr din camera vecină, un adolescent: Ia uită-te, îi zise, vezi cine se joacă acum, noaptea, pe schelă!

Adolescentul veni spre fereastră cu un mers legănat. Purta o pălărie cu borurile răsucite mult în sus, avea pantalonii albiți de var și rupți într-un loc, la genunchi. Veni spre fereastră și o deschise, în vreme ce omul, aplecat peste piesă, potrivea electrodul pe șanțul încă incomplet umplut al sudurii.

Scânteii. Lumina violentă a arcului voltaic. Fluturii alunecară pe lângă băiat; instinctiv, acesta aproape că se ferise din calea lor, se și speriasse de aripile lor mari, intens colorate, se vedea asta chiar în lumina artificială care falsifica nuanțele. Fluturii se năpustiseră în golul luminos ce li se deschidea în față și, amețiți de scăpărările stranii, dansau în jurul luminii fierbinți, tremurându-și printre scânteii aripile. „O să-i ardă!” gândi băiatul, fără să-și fi revenit pe deplin din uimire. Prin ecranul protector, pe care omul îl ținea foarte aproape de ochi, nu se putea vedea decât arcul voltaic.

# PREMIUL KREMER

---

De la cabană, drumul cobora în pantă lină, de-a dreptul prin pădure. Trebuia să fi fost destul de plăcut acolo când nu ploua, numai că ei veniseră pe ploaie, cu o seară în urmă, și tot pe ploaie plecau. Bărbatul făcu un semn de adio cabanierului, care ieșise pe mica terasă, bucuros să-i conducă pe doi dintre puținii lui oaspeți în acel anotimp care nu era nici iarnă, nici vară și nici măcar a primăvară, cum arăta calendarul, nu semăna. Se apropie respectuos de geamul mașinii:

— Să trăiți! zise el. Și să mai poftiți pe la noi, dați-mi un telefon în sat, mă cunoaște toată lumea, și vă pregătesc camera, vă las să și pescuiți în lac dacă vreți...

— Bine, dar parcă ziceai că-i zonă oprită! observă Anca, zâmbind.

— Sigur că-i oprită! răspunse bărbatul de la volan. Dar dacă spune dumnealui că ne lasă, o să mai venim.

Anca trânti portiera, mașina porni încet prin noroaie. Cabanierul se adună în pelerina lui uzată și se retrase după zidul gălbui al casei cu etaj.

— Simpatice, moșulică, ai văzut că semăna cu Charlie Chaplin? zise Anca, așezându-se mai comod pe scaunul acoperit cu o blană mare, de oaie.

Drumul ocolea lacul, căruia stropii mărunți și deși îi tulburau oglinda, deformând imaginea brazilor crescuți în jos, cu vârfurile înfipite în cerul reflectat acolo. Ștergătoarele de parbriz măturau ritmic apa prelinsă pe sticla ușor aburită. Mașina sălta greoi, deschizându-și calea prin noroaiele drumului desfundat. Bărbatul conducea atent, fără crispă, căutând din vreme soluția cea mai bună pentru a evita gropile cu apă bălțită. Privea numai înainte, vorbea puțin și, chiar atunci când răspundea unei întrebări, chiar atunci când zâmbea, amuzat de vreo observație a femeii, nu-și întorcea capul, privea înainte. Cerul pâcios, cu nori burdușiți de apă, drumul înmuiat, cu urme vechi de care, gata să se niveleze în noroiul ce mustea la orice apăsare, împrăștiind apă murdară; în dreapta, pârlul zgometos care pornea de sub zăgazul lacului și aluneca în salturi repezi la vale, înspumând bolovanii.

— Să scăpăm de porțiunea asta infectă, zise Anca. Mai la vale vom avea drum bun, nu-i așa?

Urcaseră prin partea cealaltă a muntelui, trecând printr-un sat devenit așezare forestieră, satul în care îi rugase Charlie Chaplin să-l caute când vor reveni la cabană. Case mici, bătrânești, dar și câteva clădiri de cărămidă, îngrămădite într-un fel de centru cu aspect industrial, nenumărate stive de lemn tăiat, fasonat, scânduri lungi, cu miros de brad; aerul era plin de mirosul rășinii de brad. Opriseră pentru câteva minute, profitând de o pauză a ploii, și își umpluseră plămânii cu mirosul acela tare, specific, aromat.

— O să trăim o sută de ani! exclamase Anca, bucurându-se copilărește.

Soarele străpunsese norii, îi împrăștiase în josul văii, și arunca o lumină crudă în peisajul cu mult verde. Un verde intens, cu o strălucire întunecată, contrastând cu galbenul stivelor de scânduri și cu vinețiul albicios al stâncilor.

Contrastul îți violenta simțurile, te smulgea din mașină, te obliga să trăiești câteva momente copleșit de senzații tulburătoare și conștient de irepetabilitatea lor.

— Mihai, strigase ea, Mihai, dragul meu, nu-i așa că-i nemaipomenit?

Și alergase la malul pârlului, să arunce cu pietricele în apă.

— Să ne grăbim, ceruse el după un timp, nu cunoșteau prea bine locurile și voia să ajungă la cabană pe lumină.

Ploaia le amenința drumul, de fapt îi mai surprinsese în câte-va locuri și până atunci; de la bun început ziua nu se anunța prea fericită pentru un *week-end*, dar ceva îi făcuse să creadă că a doua zi, duminică, timpul avea să se schimbe. La cabană ajunsese-seră frământând noroiul în roți, împrôșcând apa din băltoace, cu senzația unei iminente pene de motor. Mihai abia reușise să în-toarcă mașina la podețul care-i îndruma spre terenul pietruit de lângă clădire. Ploaia contenise un răstimp, nu prea lung, suficient însă pentru ca ei să poată admira lacul, stând pe terasa de sus. Apoi mâncaseră în cameră, după ce-l cinstiseră și pe Charlie Chaplin cu un pahar mare de țuică, umplut până-n buză, mărinimie care-i crescă în ochii cabanierului și li-l câștigă imediat.

— Doamne, ce lună! exclamase Anca.

Era noapte și ploaia stătuse din nou, iar lor nu le venea somnul, ieșiseră pe terasa cu lespezi ude și, îmbrățișați, priveau împrejurimile luminate vag de strălucirea roșiatică a lunii pline. Brazii foșneau, din dreapta venea zgomotul apei care curgea din lac peste zăgazul de stânci și

bușteni, apoi Mihai găsisese la radioul portativ un post care transmitea muzică și dansară sub cerul liber, improșcând cu tălpile apa adunată pe terasă, poleiți de lună și de lumina aruncată tremurat de flăcăruia unei lămpi cu petrol, pe care o așezaseră pe balustrada largă, într-o margine îndepărtată a terasei.

Mulțumirea, bucuria lor de atunci era imensă, i se abandona-seră cu totul, uitând de oboseala drumului, a orei târzii. La urma urmei, de ce să nu trăiești o sută de ani? gândise Mihai, amintindu-și exclamația Ancăi.

— Ce-i asta? tresărise femeia la un moment dat, strângându-se la pieptul bărbatului. A trecut ceva prin dreptul lunii...

El privi, nu văzu nimic și ridică din umeri. „Vreun liliac, își zi-se. Seara, noaptea, liliicii ies la vânătoare.”

\* \* \*

Șoseaua era uscată, nimic nu amintea aici de vremea din munți, poate, cel mult, culoarea înviorată a ierbii, de-o parte și de alta, pe coastele spălate de ploaie cu o zi în urmă. Mihai intrase într-un șir de mașini pe care nu mai îndrăznea să le depășească. Încercase să scape de un camion și reușise până la urmă, instalându-i-se în față, dar turisme, vreo șapte la număr, erau acum blocate de un mamut care transporta ceva de beton, niște piese mari, în formă de inel. Mamutul găfâia la deal, ocupând o bună parte din șosea, de sus curgeau mereu mașini, încât niciunul dintre cei aflați la volanul autoturismelor nu-și asuma riscul unei depășiri.

— Așa, ca melcul, o să ne târâm până acasă! spuse Mihai, ne-mulțumit, când înțelese că trebuia să renunțe la ideea unei evadări din coloană.

— Nu te enerva! încercă femeia să-l liniștească. Nu suntem grăbiți, adăugă ea, apoi întinse mâna în spate, după poșetă. Iei o țigară?

Bărbatul, cu ochii la mașina din față, refuză.

— Dincolo! spuse el, observând că femeia căuta bricheta unde nu trebuia.

Anca o găsi și, ridicând-o în dreptul ochilor, scăpără. Privi pu-țin flacăra, cu un aer distrat, apoi își aprinse țigara.

— Faci exact ca la teatru.

Anca zâmbi, amintindu-și scena, piesa fusese jucată cu o stagiune în urmă, se dădea din ce în ce mai rar, dar ea rămăsese cu obiceiul acela,

prea exersase gestul, devenise ceva mecanic, ca atâtea altele. „Ca atâtea altele!” gânde ea, amuzată și puțin întristată în același timp. Privi pe fereastră, cercetă fațadele caselor, i se păru că recunoaște localitatea și, suflând cu putere fumul albăstrui, întreabă:

— Aici nu-i Florești?

Mihai încuviință, răsucind cu o mână volanul, pentru a se an-gaja în curbă.

— Imediat ajungem pe culme, aprecie el. Când ne lansăm în vale, scăpăm noi de amicii ăștia...

Arată înainte, spre coloana care șerpuia, compactă, pe șosea. Soarele sclipi în geamul din spate al unei mașini și-l orbi pentru o clipă.

— E o zi frumoasă! oftă Anca. Aproape că-mi pare rău că n-am mai rămas acolo, sus.

— Acolo va mai ploua vreo două-trei zile, presupuse Mihai și, pe neașteptate, semnaliză, apoi ieși din coloană, virând spre dreapta, pe un drumeag de țară.

— Ce faci?! exclamă Anca, intrigată. De ce-ai intrat aici?

Mihai opri lângă șanțul năpădit de buruieni.

— Mi-am amintit ceva, zise el.

Răsucindu-se spre Anca, văzu expresia mirată de pe fața ei, sprâncenele ușor ridicate în dosul lentilelor mari, galbene, ale ochelarilor de soare, și-i veni s-o sărute acolo, în mașină, într-atât îi plăcu aerul ei nedumerit, o găsi de-a dreptul încântătoare.

— Ești „șarmantă”! îi spuse, apăsându-i ușor vârful nasului cu un deget. O să trăiești, tot tânără, o sută de ani.

Femeia zâmbi, îi mângâie obrazul pe care barba apucase să-i crească, asprindu-i pielea.

— Sigur, dragul meu, vom tot face naveta între douăzeci și treizeci de ani! zise ea, ca și cum s-ar fi adresat unui copil pe care voia să-l alinte.

— Eu, unul, am depășit limita de vârstă, aminti el.

— Nu-i nimic, pentru tine facem o derogare, tu poți să urci până la treizeci și cinci, continuă ea pe același ton.

\* \* \*

Motorul se opri singur. Mihai întoarse cheia de contact și-l porni iarăși. Privi în lungul străduței, căutând ceva, apoi recunoscu acoperișul

cu o mică turlă de țiglă roșie, ieșind dintre coroane-le merilor, era a patra sau a cincea casă de la ei înainte.

— Pe aici locuia un coleg, uite colo! arătă el. Un prieten, coleg de facultate, unul Almășan, l-am vizitat cândva și nu mai știu ni-mic de el. Cum mai trece timpul, nici n-am observat cum s-au făcut de-atunci vreo doisprezece ani! Îi luă mâna și i-o mângâie: Ce-ai zice de-o vizită, n-o să dureze mult, doar intrăm și ieșim, hai, nu face botșorul ăsta nemulțumit, când ai spus Florești, mi-am amintit imediat de Lică. Avem timp destul, s-ar cădea să mă interesez de el, măcar atunci când am prilejul să-i trec pe lângă casă, nu-i așa?

Anca strivi țigara în scrumieră:

— Hai să-ți vezi prietenul, acceptă ea.

— Trebuia să ies cumva din coloana aceea, adăugă el.

— Dar de ce crezi că e nevoie de alte explicații? întrebă ea. Ce zici, o să ne dea mere? se interesează apoi.

— Mere, mere acum? se miră el. În sfârșit, poate că mai are din toamna trecută, o să-i cer...

Opri în fața porții de lemn, coborâră amândoi și portierele se trântiră pe rând, clap, clap!

— Nu uita să închizi, aminti ea, privind în lungul străzii pustii. N-aș vrea să ne dispară ceva din mașină.

Doamna Almășan le ieși în întâmpinare cu o față cercetătoare, nu-l recunoscă din primul moment pe bărbatul care venea pe cărarea mărginită de flori, însoțit de o tânără cu părul pieptănat strâns, aproape școlărește, privind ușor amuzată prin ochelarii extravaganti, cu lentile mari, două pete rotunde, galbene, armonizându-se plăcut cu tenul ușor bronzat al feței; doamna Almășan ieșise în prag îndată ce-i văzuse intrând în grădinița cu flori și zarzavaturi, le venise în întâmpinare ștergându-și mâinile de șorțul decolorat.

— Nu mă mai recunoașteți? întrebă bărbatul, amuzat de încurcătura pe care o producea.

Și atunci, chiar în clipa aceea, femeia își aminti, se luminează la chip, exclamă:

— Domnu' Mihai! Și se scuză, puțin jenată: V-ați mai schimbat de când n-ați mai trecut pe la noi, adăugă ea.

— M-am mai îngrășat, completă el cu un zâmbet vinovat.

— A, nu! de ce? acum arătați ca un bărbat în putere, observă bătrâna. Lică al meu tot așa a rămas, slab și pirpiriu, seamănă cu tată-său, fie iertat, ce n-aș da să-l văd mai împlinit! Cu un gest repezit, își retrase mâna: Știți, se scuză, eu tocmai spălam – po-meni de deranjul din casă, apoi, grăbită, se întoarse spre un capăt al curții, strigă: Lică, Lică, ți-au venit musafiri!

— Imediat! se auzi dintr-o baracă de scânduri glasul celui chemat.

Și cum Lică întârzia să apară, doamna Almășan se crezu datoră să dea explicații:

— Meșterește acolo toată ziua, spuse ea, dar poftiți în casă.

Cei doi refuzară:

— Nu prea avem timp, suntem în drum spre oraș, zise Anca.

Iar bătrâna, pesemne plăcut impresionată de musafiră, de eleganța simplă pe care o exterioriza, își exprimă cu naivitate și entuziasm părerea:

— Domnu' Mihai, aveți o soție frumoasă!

Mihai se întoarse spre Anca, iar Anca îi zâmbi, strângându-i discret degetul mic al mâinii stângi, de care se ținuse, ca un copil, aproape tot timpul.

— Suntem doar logodiți, preciză Mihai.

Dar doamna Almășan, care tresărise puțin, nedumerită, știindu-l pe Mihai însurat de mai multă vreme, avu prezența de spirit să-și oprească întrebarea tocmai când era pe punctul să-i scape din gură.

— Ne înțelegem minunat, adăugă Mihai, privind drept în ochii logodnicei. Am putea să trăim așa o sută de ani.

Chiar atunci se deschise, scârțâind, ușa barăcii, și în cadrul ei apărură, cu un clește patent în mână, Lică Almășan. Își feri ochii de soare și, recunoscându-și fostul coleg, îi zâmbi de departe.

\* \* \*

Mihai aprecie cu ochi de cunoscător interiorul magaziei, simți chiar puțină invidie și nu se sfii s-o mărturisească; erau acolo, într-o aparentă dezordine, sculele trebuincioase lăcătușului mecanic și o mulțime altele, cărora nu le ghici imediat destinația, fie pentru că nu le vedea în întregime, așa cum fuseseră clădite, în-grămădite, sau vârate pe jumătate în tocurile de pânză atârinate pe pereți, fie din cauza unui vizibil aspect de unealtă improvizată, mărturisit de câteva dintre ele.

— Ai aici tot ce-ți trebuie, observă Mihai, iată avantajul de a fi navetist! exclamă el, exagerând puțin lucrurile. Muncești în oraș, stai la țară, la nici șapte kilometri depărtare, aer curat, flori, agricultură pe plan redus și, în primul rând, îți poți face un atelier așa cum îți place, poți ciocăni când vrei, fără să-ți ridici în cap întreg blocul, că se-aude zgomotul până la ultimul etaj; fără să ai necazuri cu nevasta, că i-ai umplut cămara de alimente sau baia cu sârme, țevi și scule. Asta de unde ți-ai procurat-o? întrebă, punând mâna pe un clește din mânerele căruia, izolate cu cauciuc, ieșeau firele unui cordon electric. Presupun că-i un aparat de sudură, nu-i așa?

Gazda, inginerul mic și negricios, încuviință, îi explică funcționarea, făcuse aparatul acela simplu pentru că-i era mai folositor decât altele, găsite în comerț, îl putea manevra cu mai multă ușurință când suda nodurile unei plase de sârmă, de pildă.

— Știi, zise el cu un aer vinovat, să nu-ți faci o impresie greșită. După tot ce vezi aici, ai putea crede că lucrez pentru întreaga comună, n-ar fi fost rău, aș mai fi făcut ceva bani, dar n-am vreme de pierdut, o să-mi scot mai târziu suma investită în materialele ăstea. E destul de caraghios, de vreo doi ani îmi zic că ar trebui să schimb gardul, să fac spre stradă un gard frumos, de metal – „cine să-l facă dacă nu tu, care ești meșter?” îmi spune mama, pentru ea e important gardul ăla – dar, te rog să mă crezi, n-am avut încă răgaz. Poate că de asta nici nu ne-am prea întâlnit; cum termin treaba la uzină, alerg la mașină și vin direct aici. Mama amenință că o să mă mute cu totul în atelier, ce zici de asta?

Și Almășan râse, muștește, destinzându-și fața negricioasă și clipind mărunț din ochii lui întunecați.

— N-ar fi prea plăcut, constată Mihai, rotindu-și ochii prin magazia încărcată de materiale, sârme, bare de metal, roți cu spițe, tuburi de plastic, tablă tăiată, scânduri, rumeguș.

— Nu prea! aprobă Almășan în clipa în care Mihai descoperi într-un colț o uriașă elice.

— Tot la premiul ăla îți stă gândul? exclamă el, privindu-și fostul coleg cu uimire.

— A crescut între timp la cincizeci de mii de lire sterline, zise Almășan, și asta era mai mult decât o încuviințare.

Știa ceva. „Puffin”, libelula englezilor. Mai puțin de o sută de kilograme, douăzeci și cinci de metri anvergura aripilor. „Cyclopan and

Co.”, toate năzdrăvăniile lumii... Biciclete antrenate de elice, biciclete cu aripi fixe sau batante, planoare și planorașe, jucării străvezii care vibrează pe unda adiată a vântului, gata să se desfacă în bucăți, să-și împrăștie piesele fine, fragile. Francezul acela, cum l-o fi chemând, care mărise anvergura aripii la vreo patruzeci de metri, un fuzelaj de fire țesute parcă de păianjeni, doar un nebun putea să aibă atâta îndrăzneală încât să se suie în el și să riște, doar un nebun... Cincizeci de mii de lire sterline, înșirate în lungul unui opt buclat, un imens opt buclat în jurul stâlpilor amplasați la o distanță de opt sute de metri! Cincizeci de mii de lire sterline, o traiectorie pe care s-o parcurgi agățat de plasa de păianjen cu țesătura tremurătoare, lungă cât să acoperi cu ea o stradelă... „Ăsta visează de vreo cincisprezece ani!” constată Mihai, gândindu-se la Lică Almășan. Își aminti de proiectele din studenție ale aceluia, discuții în contradictoriu, schițe, planuri aruncate rând pe rând la coș, hârtii mototolite. S-a discutat parcă și într-un seminar, capetele erau înfierbântate, capete de studenți entuziaști... Ce viteză, ce materiale, ce turație a elicei, ce greutate pentru întregul aparat, ca să poată fi pus în mișcare de forța mușchilor... Utopii, utopii deocamdată, aceasta fusese concluzia asistentului, demonstrată pe tablă, cu creta. Iar ăsta, negriciosul de Almășan, în loc să se însoare, în loc să-și facă un gard ca lumea, îmbătrânește visând, în somn și cu ochii deschiși, optul imens, cu lirele sterline înșirate pe traiectoria lui.

— Unde ți-e planorul? întrebă Mihai. Nu-i văd decât elicea.

Almășan tresări, surprins.

— N-am nici un planor, zise. Nu mai lucrez de mult cu planoare. Știi, zâmbi el, cu vreo patru ani în urmă am făcut niște încercări. Pe atunci mai credeam că o aripă e ceea ce-mi trebuie, gândisem proiectul așa, am construit chiar și o machetă. Un aparat redus la scară, aproape că-mi umplea curtea, veneau țăranii la poartă și se minunau. Am lansat modelul de pe culme, chiar din marginea șoselei, veniseră o mulțime de gură-cască din sat, ba chiar și unii care treceau în mașini opriseră să vadă minunea.

— Prevăd sfârșitul, zise Mihai. Din moment ce n-ai apărut încă în ziare, iar banii lui Kremer mai așteaptă un câștigător...

— Exact! confirmă Almășan, oprit în dreptul ferestrei înguste, prin care soarele, aproape de scăpătat, arunca o lumină roșiatică pe salopeta lui murdărită de uleiuri vechi și albită în coate. O săptămână întreagă m-am chinuit să recuperez cât se putea din materialele modelului. Mi-au zis atunci „Lică Aeroplan” și așa mi-a rămas numele, m-au pomenit și într-o

brigadă artistică, la căminul cultural! zâmbi negriciosul. Dacă n-aș avea umor, presupun că trebuia să mă supăr.

— Lică Aeroplan! se miră, amuzat, Mihai, jucându-se cu un ghemotoc de sârmă luat de pe masa de lucru.

— Chiar așa, zise celălalt, redevenit serios. A fost prima și ultima tentativă în care mă bazam pe ideea unui aparat în formă de planor. Mi-am dat seama că niciodată, cu materialele care-mi stăteau la îndemână, n-am să pot construi un planor destul de mare și destul de ușor, încât să se ridice în aer prin forța mușchi-lor și să mai și îndeplinesc condițiile concursului.

— Bine, dar elicea?

Almășan privi spre obiectul acela lung de peste doi metri, structură metalică fină și trestie învelită într-o peliculă de plastic transparent.

— Cu elicea asta-i altceva, spuse el.

\* \* \*

Aprinse farurile, banda șoselei șerpuia în curbe largi spre oraș. Mihai conducea puțin distrat, scăpându-și privirile când în stânga, când în dreapta, după cum pendula îngrămădirea aceea de lumini care, jos, umpleau valea, închipuind o constelație a străzilor, cu două nuclee îngroșate în direcția noilor cartiere. Anca își reluase locul în dreapta, i se distinge conturul în întunericul subțire al serii; fuma și din când în când fața i se lumina discret în clipirea roșiatică a licuriciului din capătul țigării. Prin geamul întredeschis, curentul aducea o răcoare plăcută, îl simțea trecând pe lângă ureche și fluturându-i o șuviță de păr. Mihai vorbea.

— Ca să vezi! se mira el. Timpul trece, dar țicnelile rămân, uite și la Almășan asta. În studenție, da, mai înțeleg să-ți pierzi vremea cu tot felul de idei trăsnete, e vârsta la care îți poți permite să risipești. Energie, entuziasm, muncă, timp, ce contează că pui toate astea, atunci, în serviciul unei iluzii? Dar să-ți întreții iluzia ani și ani, vreo cincisprezece, să nu mai vrei să știi de nimic altceva, spune-mi, nu-i o prostie? Ai văzut-o pe maică-sa, crezi că-i fericită, crezi că asta aștepta de la el? Își toacă salariul, investindu-l în unelte străine, altele și le face el, dar și ălea costă, încearcă fel de fel de materiale, numai oțelurile de grosimi submilimetrice cine știe de pe unde și le-o fi procurat!

Răsuci volanul, ieși din curbă și întinse mâna după pachetul de țigări, scoase una, iar Anca i-o aprinse.

— Poate că până la urmă ia, totuși, premiul Kremer! zise femeia.

— Ar fi bine să-l ia, acceptă bărbatul. Dacă tot a muncit atâta, dacă tot l-a visat și-l visează, ar fi bine să-l ia. Într-un fel, îl admir, îi admir tenacitatea, chiar dacă o văd demnă de o cauză mai bună.

— Cincizeci de mii de lire sterline nu-s de lepădat, observă Anca.

— Da, zise el, numai că-s ai celui care îndeplinește *primul* condițiile concursului. Ia spune, ce se face Almășan dacă află mâine că, în nu știu care țară – în fond, sunt atâția originali, atâția alții caută ce caută și el – un oarecare a trecut proba înaintea lui? Ce se face? E „în plop”, și încă nici nu undeva la bază, ci tocmai sus, în vârf, unde-s ramurile mai subțirele... Și răsă încet, încovoiindu-se deodată asupra volanului, ca să-l răsucescă mult, după cum cerea mersul șoselei. Iar mi-au trecut niște lilieci prin față! observă el, amintindu-și zborul zigzagat al acestor viețuitoare nocturne. Le zărise o clipă fluturarea caraghioasă, apoi dispăruseră din spațiul luminat de faruri, zvâcniseră în sus și pieriseră cine știe unde, înghițiți de întuneric. O să ajungem pe la nouă fără un sfert, zise Mihai după ce-și controlează ceasul. Sper să nu-mi reproșezi întârzierea, adăugă și, întinzându-se spre dreapta, o sărută pe Anca pe obraz.

— Fii atent, să nu pățim ceva! tresări ea. Sigur că n-am să-ți reproșez, de altfel doamna Almășan e o pensionară nu tocmai, sau mai bine zis nu întotdeauna plicticoasă. Mă întreb totuși de ce-ai promis că revenim dacă ești sceptic în ceea ce-l privește pe amicul tău. De ce-ai promis?

— Trebuia să-l ajut, explică Mihai, adică nu eram obligat, dar vreau să-l ajut, n-o să-și poată transporta singur „vârtelnița” și, ca să fiu sincer, ca să recunosc cinstit, vreau să fiu de față, indiferent de rezultat. Sunt sceptic, nu că n-aș crede posibilă o asemenea încercare, ci pentru că nu-l văd pe Lică reușind acolo unde alții, cu o tehnică incomparabil mai bună la dispoziție, n-au reușit încă. Sunt sceptic, dar aș vrea să zboare, nu știu dacă mă înțelegi, m-aș bucura să-l văd reușind în nebunia asta a lui, și de asta n-am refuzat să-i dau o mână de ajutor. De altfel, și ție ți-ar prinde bine să fii acolo, pentru unicitatea spectacolului. Vor fi martori puțini; după pățania cu aeroplanul, Lică s-a învățat minte și nu mai vrea să atragă asupra sa atenția floreștenilor. Cred că, dacă putea, nici pe mine nu m-ar fi chemat, dar avea, oricum, nevoie de-o mașină.

— Fii atent, zise ea, ce-a fost asta? Am văzut ceva în marginea drumului.

— Un hoit de câine, o lămuri el, potăile rătăcitoare mai pică din când în când sub roți. Asta-i viața!

Cineva semnaliză din spate și depăși. Primele case ale orașului se înșirau pe partea stângă, în cealaltă mai stăruia câmpul întunecat. Anca se ghemui, cu bărbia sprijinită de încheietura mâinii, era concentrată, în minte îi stăruia mogâldeța prăbușită în marginea șoselei, o fi fost într-adevăr un câine, își zise, numai că ei i se păruse, atunci, în fracțiunea de secundă cât le trebuise ca să-l depășească, i se păruse că pe mogâldeța tremura ceva, ceva care zvâcnise într-o parte, ca și cum s-ar fi speriat de lumina farurilor, o pasăre sau un liliac mare, mai degrabă un liliac. „La urma urmei, ce contează!” își zise Anca, privind vitrinele încă viu luminate ale străzii pe care intrase mașina. Se îndreptau acum spre centru, cotind pe lângă clădirea Teatrului Național. Spectacolul începuse, „ce bine că nu sunt în rol, gândi Anca, am și eu o duminică liberă...” Nu peste multe zile, stagiunea avea să se închidă.

\* \* \*

Un mănunchi de spițe, un mănunchi uriaș de spițe lungi, elastice, strânse în jurul unui ax central, un fel de tijă subțire. Cât timp turismul rulase pe câmp, cu viteză redusă, ocolind cu grijă hârtoapele, Almășan stătuse cu capul răsucit spre geamul din spate, prin care vedea balansul firelor înmănunchiate, legate deasupra; îngrijorarea i se citea pe față și, la un moment dat, Mi-hai se enervase, sătul să tot asculte rugămințile înfricoșate ale celuiilalt:

— Mai încet, te rog! Mai încet...

— Poftim, treci tu la volan! strigase Mihai, oprind între niște tufișuri, când simțea că nervii încep să-i cedeze.

Almășan tăcuse, înțelegând că în momentele acelea depindea de bunăvoința fostului său coleg, dar nu se liniștise cu totul decât atunci când mașina ajunsese la locul ales. Anca îi urmărea în oglinda retrovizoare expresia chinuită, tresăririle, întoarcerile pripite spre geamul deasupra căruia se balansa, lung, mănunchiul metalic. „Dacă se-ntâmplă ceva, ăsta face infarct!” își zise femeia.

Nu se întâmplase însă nimic. Din locul unde stăteau, șoseaua se vedea departe, în stânga, șerpuind printre arbori și printre morcovii de beton care marcau curbele primejdioase. În jos, sub tăpșan, valea se adâncea spre orașul luminat de razele târzii ale soarelui. Coborâra pe iarbă, Almășan sări prin ușa pe care o ținea de câteva secunde întredeschisă și se repezi la încărcătura de deasupra, controlând-o cu înfrigurare, slăbindu-i legăturile, Anca privi spre Mihai, îl simțea nemulțumit, enervat, stătuseră o bună parte din zi fără să facă nimic. Almășan ăla era un cretin: după ce că-i convinsese să vină cu mașina în Florești, îi mai și obligase să piardă ziua în așteptarea unui vânt prielnic, naiba să-l ia de vânt! Își stricaseră tot programul, după-amiaza trecea și ei nu se mai mișcau din loc, începuseră să-și piardă răbdarea. În munți, la cabană, Charlie Chaplin făcuse toate pregătirile, fusese anunțat cu două zile în urmă, prin telefon, iar aici negriciosul alerga din cinci în cinci minute afară, ca să controleze intensitatea vântului, și tot de atâtea ori se înapoiase la ei cu îndemnuri liniștitoare, „o să stea imediat, le spunea, uite ce mândrețe de soare, nu se poate să nu scadă, doar puțină îngăduință vă mai cer”. Ei crezuseră că totul avea să se termine repede, „o să pierdem cel mult o oră,, socotise Mihai, le rămânea destul timp să ajungă la cabană devreme. Nici nu-și imaginaseră că trebuiau să mai aștepte și după vânt, ”aparatul e ușor și fragil, spunea Almășan, ca o frunză, nu pot să risc pe un asemenea vânt, nu pot să risc...” Și aproape că-i venea să plângă, văzându-i pe ei abătuți, morocănoși. Mihai nu mai avea răbdare, după patru ceasuri de așteptare zadarnică.

— Ei, noi plecăm! hotărâse el într-un târziu, exasperat. O să venim altă dată, poate că ai atunci mai mult noroc.

Dar Almășan insistase din nou:

— Doar n-o să mă lăsați tocmai acum, spunea, tocmai acum, când am toate gata! și-i mai reținuse o jumătate de oră, era atât de tulburat, că-ți făcea milă, poate că și de asta insistase Anca pe lângă Mihai să mai aștepte o jumătate de oră.

Și măcar de-ar fi suflat un vânt serios, dar era abia o adiere.

— Ușor, ușor! gemea Lică Almășan, împingând cu mâini tremurătoare, ajutat de Mihai, resorturile care ridicau pe axul central, în poziția dorită, spițele de oțel. Ușor, ușor! repeta el mecanic, cu o față care exprima neliniște și suferință; un clinchet vesti înțepenirea nervurilor, risipite, dispuse radiar, urcând într-o spirală dublă, până în vârful axului.

O folie de plastic, cu marginea exterioară prinsă într-un mare arc spiral prevăzut cu capete pentru fixarea ei în vârfurile spițelor. Îndemânate, mâinile inginerului alergau de-a lungul arcului astfel improvizat, potrivit, îmbucând în sute de locuri cele două piese. Mihai se temu că avea să se întunece de-a binelea până când totul urma să fie gata. Enervarea îi trecuse și privea cu destul interes structura diafană care se alcătua sub ochii lui. Anca stătea deoparte, sprijinită de capota mașinii; privea în tăcere, jucându-se cu niște flori de pădărie.

— Ține-te bine! strigă Mihai când Almășan își ocupa, emoționat, locul în șaua ușoară.

Anca făcu aproape involuntar un pas înainte. Mihai ieși de sub uriașa aripă spirală, cu senzația că trăia el însuși un moment straniu, emoția îl făcea să se simtă inundat de un fluid cald și părea că tensiunea ultimelor minute alungase din el tot ce nu trebuia să țină de clipa aceea, care era în egală măsură a speranței și a îndoielii, și de aparatul pe care adierea slabă a vântului părea gata-gata să-l smulgă din loc, și de zborul apropiat, care putea fi sau putea să nu fie.

— N-am să reușesc! țipă răgușit Almășan, și chipul îi era parcă și mai întunecat, aproape desfigurat de emoție.

Neîncrederea îl copleșise în ultimul moment, îi paraliza voința, omul nu mai avea curajul să facă vreo mișcare, înlemnise în șa, încovoiat peste ghidonul ușor, lucrat parcă din trestie.

— Dă-i drumul! răcni Mihai și făcu un gest nervos cu brațul. Dă-i drumul, tare, dintr-o dată!

Almășan își aținti privirile în vale, acolo unde, cuprins de umbrele înserării, se zărea orașul. Pedalele se urniră într-o deplasare circulară. Se mișcă, încet, rotindu-se, întreaga spirală.

— Mai repede, mai repede! strigă Mihai, încordat.

Almășan împinse cu forță pedalele, mișcarea lor se acceleră, la fel și rotația aripii diafane. Un salt smucit, și corpul inginerului porni în sus, urmând imensa spirală. Urcă la un metru deasupra ierbii, alunecă puțin, paralel cu solul, se clătină, odată cu întregul aparat, și, pentru o clipă, cei doi spectatori avură impresia că totul era pierdut. „O să se frângă, o să se răstoarne!” le trecu prin minte în aceeași fracțiune de timp; citiră disperarea mută de pe chipul lui Almășan, dar curentul părea să țină cu el, elicea spiralată se înșurubă în aer și se redresă. Antrenate în mișcare cu o energie care ieșea din frică, din furie, pedalele își reîncepură, din ce în ce

mai repede, rotirea. Omul săltă spre cer, plutea la zece metri deasupra solului, vântul slab care vibra în folia de plastic începu să-l împingă în direcția văii, înălțimea creștea. Mihai stătu o vreme încremenit, nevenindu-i să creadă, aproape uluit de ceea ce vedea, uluit de zborul acela neverosimil, în vreme ce Almășan se îndepărta plutind, susținut de uriașa lui umbrelă spiralată, străvezie, rotită încet, înșurubată în aer și alunecând ușor pe vânt, într-acolo unde un stol de păsări – rândunele? – săgetau în salturi repezi pe direcția șoselei.

Mihai începu să alerge, sărind din mușuroi în mușuroi, ferind instinctiv tufișurile, alerga cu ochii pe sus, urmărind alcătuirea din plastic fin și fire de oțel care aluneca peste câmp, legănată, poticnită uneori, ca lovită de o pală de aer. La început Anca îl urmase, dar după câțiva pași se opri și se întoarse lângă mașină, rămase să urmărească zborul de acolo.

\* \* \*

Stolul trecu pieziș, se înălță brusc, făcu o boltă sinuoasă prin aer, apoi se năpusti spre pământ; erau niște copaci acolo, înșirați în lungul unui pârau. Stolul se împrăștie, dar dinspre șosea, de dincolo de șosea, venea altul și altul.

Amețeala succesului încă nu dispăruse cu totul. Pe Almășan ridicarea în aer îl surprinsese, deși o aștepta, o dorea. Dar emoția îl adusese la un pas de eșec, era cât pe-acți să scape controlul aparatului, noroc că primejdia trecuse și, pe măsură ce secunde se scurgeau, pe măsură ce aripa spiralată, plutind, lua înălțime, omul se convingea că n-o să cadă și se liniștea, dacă liniște poate fi numit amestecul tulbure de bucurie și îngrijorare pe care-l simțea dominându-i încordarea, la câțiva metri, apoi la câteva zeci de metri deasupra pământului. „Sunt sus! Sunt sus, plutesc!” își repeta el, cu ochii strălucind pe fața transfigurată de bucuria izbânzii. Picioarele apăsau cu forță sporită pedalele, învingând rezistența axului central, obligându-l să se răsucescă împreună cu uriașa lui spirală de fire elastice, atât de elastice încât presiunea aerului le îndoia, boltind între ele pelicula ce alcătuia aripa rotitoare. Omul simțea șaua tresăltând sub el, urcând sau lăsându-se, după cum aripa de deasupra lui, tăind rotund aerul, întâmpina o rezistență mai mică sau mai mare; era o continuă balansare pe verticală, care-l ținea mereu încordat. Nu putea împiedica rotirea care antrena șaua încălecată, însă zborul continua și, în

imagini estompate din cauza emoției, înregistra vizual panorama, orașul cotropit de umbre, șoseaua, culmea dealului, cu livezi minuscule străpunse de acoperișuri; pășunile și iar orașul, jos, departe; și din nou șoseaua. Chiar dacă nu-și putea dirija ușor aparatul, asta nu-i micșoră bucuria, important era că aripa spiralată îl ridicase de la sol și-l purta prin aer, pe o curbă largă, abătută încetul cu încetul spre șosea.

Apoi simți mușcătura, în ceafă, și fâlfâirea aceea grăbită, lovindu-l peste spate și umeri. Scăpă mâna de pe ghidonul improvizat, și-o aruncă peste umăr și apucă vietatea – înainte de-a o vedea, îi simți tremurul nervos, smuciturile; capul de șoricel înfuriat, aripioarele membranoase, fluturate, desfăcute între niște oscioare lungi – imaginea dură o clipă, pentru că în următoarea, într-un gest de dezgust, mâna se scutură, lăsând animalul să cadă. O nouă opintire în pedale, pentru a frâna căderea. Ceafa îl durea, la fel zgârieturile rămase pe mână. Vântură brațul pentru a întâmpina atacul altor lilieci, le distingea zvâcnirile prin aerul încremenit al serii. Stolul se abătu din nou, căzând dintr-o parte, omul privi în sus și văzu folia de plastic sfâșiată în mai multe locuri, văzu ghemotoacele vii agățate de fire, de axul central, și păru să nu înțeleagă imediat ce se petrecea. Simți apoi înclinarea bruscă a șeii, balansul zvâcnit, pământul venit în întâmpinare, apoi poticnirea în aer și iarăși balansul. Pierdea înălțime, se încordă, pedalele acționară axul, rotindu-l, liliecii agățați acolo țâșniră în zbor, dar folia aripii se mai sfâșie în câteva locuri, străpunsă, zgâriată de ghearele zburătoarelor. O nouă durere, o nouă atingere moale, grețoasă, pe brațul stâng, dezgolit până mai sus de cot. Scutură mâna, se ghemui în șa, balans, cădere, stop, balans, cădere. „Încă o clipă!” gândi, înfiorat, pregătindu-se să sară. Axul se aplecă într-o parte, prinse pentru ultima oară aerul sub spirala lui sfâșiată, reveni la verticală, împiedicând iarăși căderea și, de la câțiva metri, omul își dădu drumul din șa, rostogolindu-se. La câțiva pași mai încolo, între niște măracini, aparatul căzu ca un enorm fluture străveziu, căzu ușor, înclinat, culcându-se pe o parte, frângându-și nervurile subțiri, destrămându-și membrana aripii; firele de oțel, rupte și destinse brusc, vibrară subțire câteva secunde. Pe cerul serii, alte stoluri fâlfâiră mut, alunecând în salturi spre orașul abia deslușit în vale. Acolo, departe, străzile se luminau brusc.

— Ia priviți, încă unul! exclamă bărbatul cărunt, îmbrăcat în salopetă, și le arată prin peretele de sticlă mașina care cobora panta, șovăind, apropiindu-se de stația de benzină.

Locul era luminat, puteau să vadă roiul de lilioci care urmăreau mașina, unii se agățaseră de tot ce le putea oferi un suport pentru gheare, alții se fereau în ultima clipă de mișcarea ritmică a ștergătoarelor de parbriz; exasperat, șoferul le pusese în funcțiune, ca să scape de ciorchinii vii care i se îngrămădeau în față și-i deranjau pesemne vederea.

Turismul încetini, dar nu intră pe calea de acces, își urmă drumul spre oraș, zvâcni deodată înainte și pieri la vale, urmat de roiul liliecilor zburătăciți. În colțul său, pe singurul scaun al biro-ului cu pereți de sticlă, Almășan gemea încet, cu fața cuprinsă în palme. Câțiva plasturi aplicați în grabă îi mascau mușcăturile de la gât, nu însă și zgârieturile de pe brațe, unele superficiale, altele acoperite de crusta sângelui închegat.

— Mușcă tare, jivinele! observă cel îmbrăcat în salopetă, oprindu-și privirile asupra rănitului. Și vin, tot vin, naiba știe de unde-au apărut, unde s-au putut prăsi atâtea!

— N-aveți un telefon? întrebă Mihai. Aș vrea să telefonez în oraș.

— Uite-l colo! zise lucrătorul de la stația de benzină, arătând aparatul pentru convorbirile publicului, era instalat în exteriorul cabinei, și un liliac părea că dormitează agățat acolo, cu capul în jos, de firul îndoit.

Mihai scăpă printre dinți o înjurătură.

Liliecii singuratici, sau adunați în cârduri, repede destrămate, săltau pripit prin aerul nopții, dintr-o parte în alta a șoselei.

— O specie în explozie, zise Anca. Asta e, o specie în explozie...

Mihai se întoarse spre ea, femeia stătea rezemată de masa pe care zăceau boniere, facturi, o ștampilă aproape intrată sub șapca murdară de ulei a căruntului.

— Au trăit ascunși, murmură Anca, s-au înmulțit în tăcere, ne-observați. Liliacul e un animal nocturn, care nu face zgomot, nu-i așa? O dezvoltare explozivă, s-a mai întâmplat, am mai auzit de unele cazuri, niște viețuitoare acvatice, alge sau altceva, care au împânzit apa râurilor și, sufocând prin număr celelalte specii, au transformat râurile în mlaștini puturoase... până când ele însele, ei înșiși, invadatorii, au pierit, sufocați de propriul lor număr imens...

— Ceea ce spui tu ține de ecologie, observă Mihai, întorcându-și privirile spre telefonul exterior, de pe care, cu un zvâcnet, liliacul tocmai

își lua zborul.

— Șobolanii, aminti Anca, nu uita șobolanii! Invaziile lor repetate în decursul istoriei. Țștia sunt niște șobolani înaripați, nu-i așa? De ce ar fi, cu ei, altfel? Stau o vreme, ani, zeci și sute de ani, ascunși prin peșteri, prin locuri dosnice, întunecoase. Vine apoi, deodată, o dereglare a echilibrului, o înmulțire bruscă, nemăsurată. Specia trebuie să trăiască, nu-i așa? Cel puțin din punctul ei de vedere, trebuie să trăiască. Așa s-a întâmplat și cu omul.

— Cu omul e altceva, aprecie Mihai. Ce-ar fi să ies până la telefon?

— Nu te-aș sfătui, zise lucrătorul de la stația de benzină, ăștia răsar când nici nu gândești, ai să pățești și dumneata ca prietenul dumitale, dacă nu mai rău.

În pragul ușii întredeschise, Mihai ezită, apoi renunță cu totul.

— Nu, cu omul e același lucru, afirmă Anca. Sau aproape ace-lași lucru. Deosebirea stă în calitatea inteligenței. Omul a luat în stăpânire planeta bazându-se pe forța născută din inteligența lui de grad superior, cred că nu greșesc spunând astfel, nu-i așa? Ceea ce nu înseamnă că ăștia, șobolanii zburători, n-au dreptul să încerce același lucru, din moment ce natura îi înmulțește, astăzi, exploziv.

— Oare ce-o fi acolo, jos, în oraș? întrebă Mihai.

— Ce să fie? zise lucrătorul, ridicând din umeri. Doar nu vă închipuiți că-i ceva care să dureze... ha-ha, c-o să dureze o sută de ani!

— Sigur că nu, răspunse Mihai și, trecându-și greutatea pe celălalt picior, își apropie mai mult umărul de Anca.

Își aminti ce-i spusese ea, extaziată, în munți: „O să trăim o sută de ani, o să ne iubim o sută de ani”, își spusese ră.

— Ȃla nu-i un om? întrebă lucrătorul, redevenit serios, arătând ceva prăbușit în mijlocul șoselei, la vreo două sute de metri depărtare.

Își încordară privirile. Putea fi un om, putea fi altceva.

— Eu risc, se oferi Mihai, sar în mașină și mă reped până acolo. Cum nu părea însă foarte încântat de idee, se întoarce spre Almășan: Tu ce zici? îl întrebă.

Dar acela nu păru să-l audă, privea în gol și, după expresia de suferind a chipului său, se putea crede că revedea în minte fluturile uriaș, căzând lin, strâmbându-și aripa spiralată, împrăștiindu-și nervurile frânte, de pe care țâșniseră în salturi neauzite lilieci.

# CĂRȚILE EAGLE PUBLISHING HOUSE

---

Cărțile Eagle Publishing House pot fi achiziționate prin librăria Amazon.com (pentru comenzi internaționale), în format print sau versiune electronică pentru utilitarul KINDLE.

Pentru livrări în România, achizițiile se vor face prin librăria online [www.elefant.ro](http://www.elefant.ro).

Puteți comanda cărțile din colecția *Seniorii Imaginației* accesând [www.edituravirtuala.ro](http://www.edituravirtuala.ro) și [www.imaginastore.com](http://www.imaginastore.com) (românii din diaspora pot accesa secțiunea internațională Eagle BookStore).

Pe website-ul editurii titlurile sunt disponibile pentru livrare în data de 15, la fiecare 2 luni (lunile pare din an).

**IMPORTANT:** Sunt livrate numai titlurile preplătite. Pentru proceduri, accesați paginile explicative din website.

Cod: 1|RO|SF|1976|011

Codificarea volumelor din Colecția „*Seniorii imaginației* – integrala Science Fiction & Fantasy” (Legenda):

Prima cifră: 1 - Ficțiune, 2 - NonFicțiune

Primul grup de litere: AA – antologie cu autori diferiți, VA – volum de autor, RO – roman, NV – nuvelă

Al doilea grup de litere: FA – fantastic, SF – science fiction, FY – fantasy, PO – poezie, HR – horror, TH – thriller, ES – eseuri, CT – critică și teorie, PS - popularizare știință, DV - diverse: interviuri, articole, biografii

Primul grup de cifre: Anul ediției princeps

Al doilea grup de cifre: Numărul curent al cărții în colecție

*Adevărul despre himere*, Mircea Opriță

Eagle Publishing House, Ediția 2010

Format: 5,5 x 8,5 inci (139.7 x 215,9 mm), 1 volum

Număr de pagini: 184

Eagle Creative Associates S.R.L.

Sediu social: Str. Berzei nr. 17, et.1, ap.2, sector 1 București

Tel.: (+40) 755335237, Fax: (40) 318 178309

Adresa poștală: O.P. 49, C.P. 59, Sector 2, București

Email: [office@edituravirtuala.ro](mailto:office@edituravirtuala.ro)